

การถ่ายทอดอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ผ่านนิตยสารผู้หญิง

นายเจียน นรินทร์นุต

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการปกครอง ภาควิชาการปกครอง

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2546

ISBN 974-17-3960-5

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

PERPETUATION OF PATRIARCHY THROUGH WOMEN'S MAGAZINES

Mr. Khian Nirannoot

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Government

Department of Government

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2003

ISBN 974-17-3960-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การถ่ายทอดคุณธรรมชายเป็นใหญ่ผ่านนิตยสารผู้หญิง
โดย	นาย เขียน นรินทร์นุต
สาขาวิชา	การปกครอง
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. ไชยันต์ ไชยพร

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. อมรา พงศาพิชญ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิษณุ เสี่ยงมพงษ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. ไชยันต์ ไชยพร)

..... กรรมการ
(อาจารย์ เวียงรัฐ เนติโพธิ์)

สภามหาวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เขียน นิรันดร์นุด: การถ่ายทอดอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ผ่านนิตยสารผู้หญิง.
(PERPETUATION OF PATRIARCHY THROUGH WOMEN'S MAGAZINES)

อ. ที่ปรึกษา : รศ. ดร. ไชยันต์ ไชยพร, 176 หน้า. ISBN 974-17-3960-5.

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ และนิตยสารผู้หญิง โดยเลือกศึกษาจากนิตยสารผู้หญิงสามยี่ห้อ ได้แก่ นิตยสารดิฉัน, ขวัญเรือน และ คู่สร้างคู่สม ในช่วงปีพ.ศ. 2524, 2529, 2534, 2539 และ 2544 จำนวนยี่ห้อละ 120 ฉบับ รวมทั้งสิ้น 360 ฉบับ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะเสนอความซับซ้อนของปัญหาความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเพศ และ อิทธิพลของสื่อประเภทนิตยสารในด้านการถ่ายทอดอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ ซึ่งนำไปสู่ความเหนือกว่าของผู้ชาย และความเป็นรองของผู้หญิง

ผลการศึกษา นิตยสารผู้หญิงทั้ง 3 ยี่ห้อพบว่า การนำเสนอภาพลักษณ์ของอัตลักษณ์ความเป็นหญิง เป็นการนำเสนอที่เต็มไปด้วยอคติทางเพศ ที่เป็นผลผลิตอันเกิดจากอิทธิพลของอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ ซึ่งส่งผลต่อการให้คุณค่าและความหมายผู้หญิงและความเป็นหญิงในแง่ลบ และจากแบ่งกรอบการศึกษาออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านชีวิตส่วนตัวและการครองเรือน, ด้านชีวิตการทำงานและภายนอกครัวเรือน, ด้านความสัมพันธ์ทางเพศ, ด้านความงาม โดยกรอบทั้ง 4 ด้านที่ผู้เขียนศึกษาได้เผยให้เห็นการถูกกดขี่และการตกเป็นรองของผู้หญิง ผ่านการประทะประสานของวาทกรรมต่างๆ ที่ถูกผลิตขึ้นภายใต้วิถีคิดของอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ นอกจากนี้ยังพบว่าปฏิบัติการของอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่เต็มไปด้วยความซับซ้อน โดยเฉพาะการทำให้ นิตยสารผู้หญิง ที่น่าจะเป็นสื่อที่ถูกผลิตขึ้นมาเพื่อประโยชน์ของผู้หญิงกลับกลายเป็นเครื่องมือที่นำไปสู่การปกป้องรักษาและธรรมรงค์ไว้ซึ่งอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่

ภาควิชา.....การปกครอง..... ลายมือชื่อนิสิต.....

สาขาวิชา.....การปกครอง..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ปีการศึกษา 2546

4381106624 : MAJOR GOVERNMENT

KEY WORD: PATRIARCHY / WOMEN'S MAGAZINES

KHIAN NIRANNOOT: PERPETUATION OF PATRIARCHY THROUGH WOMEN'S MAGAZINES. THESIS ADVISOR: ASSOC. PROF. CHAIYAN CHAIYAPORN, Ph. D, 176 pp. ISBN 974-17 -3960-5.

This research aims to study the influence of patriarchalism in women's magazines. The sample brand of these magazines are Dichan, Kwanreun, and Kusangkusom selected during the period from 1981, 1986, 1991, 1996, and 2001. The total amount of selected magazines are 360 copies (120 copies per brand). The objective of this research is to study the complexity of sexual power relation and the reproduction of patriarchalism through women's magazines pertaining to male superiority and female inferiority.

This research findings are as follows; while women's magazines represent the images of feminine identity which imply sexual biases as product of patriarchy. These images affect the system of meanings and values of female and femininity. With regard to research framework, the representation of images of feminine identity is categorized into private and domestic, public, sexuality, and beauty. These reflect the discursive struggling as subordination and inferiority of femininity. Besides the complexity of patriarchal practices made women's magazines, as media for women's consumptions, be the tools for subordinating women.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Department.....Government..... Student's signature.....

Field of study.....Government..... Advisor's signature.....

Academic year 2003

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ ด้วยความเมตตาและกรุณาของ รศ. ดร. ไชยนต์ ไชยพร ที่กรุณาเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คอยช่วยเหลือ, อบรมสั่งสอน และอดทนต่อ "ความไม่รู้" ของผู้เขียน ซึ่งผู้เขียนจะระลึกถึงพระคุณตลอดไป รวมทั้งขอขอบพระคุณ ผศ. ดร. พิษณุ เสงี่ยมพงษ์ และ อ. เวียงรัฐ เนติโพธิ์ ที่ให้คำปรึกษา, เป็นห่วงเป็นใย และกรุณาเสียสละเวลามาเป็นประธานและกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ นอกจากนั้นขอขอบพระคุณ อ. พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ ผู้เป็นทั้งพี่ชาย, ลูกพี่ และครู ที่คอยดูแลและให้คำปรึกษาซ้ำพเจ้าในแทบทุกเรื่อง (ถ้าอ่านเจออยากแจ้งให้ทราบว่าผู้เขียนซาบซึ้งมาก)

ขอขอบพระคุณ ป๊า, แม่ และพี่ๆ ทั้ง 4 คนที่ให้ความรักความอบอุ่นแก่ลูกและน้องมากเหลือเกิน

ขอขอบคุณ พี่วิเชียร, พี่พิศาล และ พี่ชุมอริ สำหรับอาหารเที่ยงชุด happy meal ขอขอบคุณ พี่ธร, พี่เอ็ด, พี่บ๊ิมพ์ ที่ช่วยดูแลผู้เขียนในช่วงเวลาของ Diana court ขอขอบคุณ พี่หนึ่ง, พี่ใหญ่, พี่ sex, พี่นุ้ย, พี่บอมบ์, พี่ต๋น, พี่โอ้, พี่ต้า, เกด (สุมารุ), น้องหญิง, น้องบัว ที่บ้างช่วยเหลือ บ้างก่อกวน ขอขอบคุณน้องเตย ที่มอบความรัก, ความอบอุ่น และกำลังใจให้ผู้เขียน และให้โอกาสผู้เขียนได้มอบสิ่งเหล่านั้นตอบแทนกลับไปบ้าง นอกจากนี้ยังมีบุคคลอื่นๆ ทั้งที่ผู้เขียนระลึกได้ และหลงลืมไป ที่ได้ผ่านเข้ามาในชีวิตผู้เขียน และทำให้ผู้เขียนกลายเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีชีวิต เช่นทุกวันนี้ ยิ่งไปกว่านั้นขอขอบคุณบุคคลอีกหลายคนและหลายประเภท ที่ผู้เขียนไม่ได้ให้ความสำคัญ แต่มีความสำคัญต่อผู้เขียน ขอขอบคุณทั้งหมดอีกครั้ง

นายเขียน นีรันดรันุต

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช

บทที่

1	บทนำ.....	1
	1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
	1.2 วิธีการดำเนินการศึกษา.....	4
	1.3 วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	5
	1.4 สมมติฐานในการศึกษา.....	5
	1.5 ขอบเขตในการศึกษา.....	5
	1.6 นิยามศัพท์.....	5
	1.7 ประโยชน์จากการศึกษา.....	6
	1.8 ลำดับในการนำเสนอ.....	6
2	แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
	2.1 ทฤษฎีสตรีนิยม (Feminism theory).....	7
	2.1.1 นักคิดและแนวคิดที่สำคัญของสตรีนิยม.....	9
	2.1.2 สตรีนิยมสายเสรีนิยม (Liberal Feminism).....	11
	2.1.3 สตรีนิยมสายมาร์กซิสต์ (Marxist Feminism).....	15
	2.1.4 สตรีนิยมสายถอนรากถอนโคน (Radical Feminism).....	21
	2.1.5 สตรีนิยมสายสังคมนิยม (Socialist Feminism).....	25
	2.1.6 สตรีนิยมสายหลังสมัยใหม่ (Postmodern Feminism).....	28
	2.2 แนวคิดเรื่องการวิเคราะห์สัญญาณในการบริโภค.....	39
	2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	44
	2.3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับสื่อมวลชนและผู้หญิง.....	44
	2.3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์เนื้อหาของนิตยสาร.....	45

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3	บทวิเคราะห์และตีความ.....48
3.1	ผู้หญิงกับพื้นที่ส่วนตัว: แม่ เมีย แม่ศรีเรือน และชู้สี่ไทเฮา.....48
3.2	ผู้หญิงกับพื้นที่สาธารณะ: ผู้หญิงทำงาน และงานของผู้หญิง.....59
3.3	ผู้หญิงกับเรื่องเพศ: พฤติกรรม และความปรารถนา.....68
3.3.1	พฤติกรรมทางเพศ: พรหมจรรย์ ระบบผัวเดียวเมียเดียว และโสเภณี.....69
3.3.2	ความปรารถนาทางเพศ: การเป็นผู้หญิงดี V.S. การถึงจุดสุดยอด75
3.4	ผู้หญิงกับความงาม: ร่างกาย และเครื่องแต่งกาย.....78
3.4.1	ร่างกาย: ร่างในอุดมคติ และโครงการที่สร้างไม่ (มีวัน) เสร็จ.....79
3.4.2	การแต่งกาย: ความโป้ ความสุภาพ และความเป็นผู้หญิงดี.....87
4	บทสรุป ข้อจำกัด และข้อเสนอแนะ.....92
	รายการอ้างอิง.....105
	ภาคผนวก.....108
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....176

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ซีโมน เดอ โบวัวร์ (Simone de Beauvoir) นักปรัชญาสตรีนิยม กล่าวไว้ในหนังสือชื่อ "เพศที่สอง" (Le Deuxième Sexe หรือ The Second Sex) ว่า "ไม่มีใครเกิดมาเป็นผู้หญิง มีแต่คนที่ถูกทำให้กลายเป็นผู้หญิง" (One is not born, but rather becomes, a woman) ประโยคนี้ น่าจะหมายความว่า "ความเป็นผู้หญิง" นั้นมิได้คิดตัวมาตามธรรมชาติแต่กำเนิด แต่ได้มา "ถูกทำให้เป็นไป" จากกระบวนการปลูกฝังของสังคม (De Beauvoir, 1989 อ้างถึงใน ชลิตาภรณ์ ส่งสัมพันธ์, 2539: 502)

จากคำกล่าวนี้ได้แสดงให้เห็นว่า ความเป็นผู้หญิงคือสิ่งประกอบสร้างทางสังคมอย่างหนึ่ง กาญจนา แก้วเทพ กล่าวว่า มีกลไกที่คอยปรุงแต่งผู้หญิงให้ดำรงสถานะที่ต่ำต้อยกว่าผู้ชาย โดยการถ่ายทอดอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ (patriarchy) ผ่านสถาบันที่ทรงอิทธิพลอย่างสูงในสังคม ไม่ว่าจะเป็น ครอบครัว, ศาสนา, การเมือง, การศึกษา, สื่อมวลชน ฯลฯ (กาญจนา แก้วเทพ, 2540: 1)

กลไกที่ทรงประสิทธิภาพในการครอบงำเหล่านี้ได้สร้างความชอบธรรมแก่ระบบชายเป็นใหญ่ เสมือนว่าระบบชายเป็นใหญ่เป็นสิ่งที่ เป็นสากล (universal) ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ในหนังสือเพศที่สอง ซีโมน เดอ โบวัวร์ กล่าวว่า สาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการกดขี่ทางเพศ ก็คือ การที่ผู้หญิงนั่นเองที่เป็นผู้สมรู้ร่วมคิดกับผู้ชายในการยอมรับสถานะที่ต่ำต้อยกว่าของพวกเขา (De Beauvoir, 1989 อ้างถึงใน ชลิตาภรณ์ ส่งสัมพันธ์, 2539: 502) ซึ่งจากคำกล่าวนี้อาจจะหมายความว่า การยอมรับความไม่เสมอภาคทางเพศของผู้หญิงอาจเกิดจากการถูกครอบงำทางความรู้ ความคิดจากกระบวนการปลูกฝังของสังคม จนผู้หญิงเองก็ยอมรับความชอบธรรมของระบบชายเป็นใหญ่

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ศึกษาหนึ่งในกลไกที่มีอิทธิพลอย่างสูงต่อกระบวนการปลูกฝังของสังคม ในการถ่ายทอดอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ นั่นคือ สื่อมวลชน ซี ไรท์ มิลส์ (C. Wright Mills) ผู้ศึกษาประเด็นเรื่องสื่อ กล่าวถึงสถานการณ์ระหว่างสังคมกับสื่อมวลชนว่า สื่อกำลังเข้ามามีอำนาจครอบงำสังคมและกำหนดทิศทางความคิดเห็น ความเชื่อ แม้แต่ทัศนคติของผู้คนก็ถูกกำหนดไปในทิศทางที่สื่อต้องการให้เป็น ภาพที่ปรากฏในปัจจุบันจึงเป็นความสัมพันธ์ที่ลดหลั่นและครอบงำของสื่อ ซึ่งมีอำนาจอิทธิพลมากกว่ากับคนส่วนใหญ่ในสังคม ซึ่งแม้มีจำนวนมากแต่มีพลัง

ครอบงำและต้านทานน้อยกว่า เมื่อเป็นเช่นนี้ เราจึงมองเห็นได้ไม่ยากว่าปัจจุบันการแสดงเจตจำนงในพื้นที่สาธารณะได้ถูกบริหารจัดการและทำให้กลายเป็นเพียงเครื่องมือสะท้อนเนื้อหาที่ถูกฉายภาพออกมาโดยเครือข่ายอันกว้างใหญ่ไพศาลของสื่อสารมวลชน (ไซยงค์ ไชยพร, 2539: 47)

ซี โรท มิลส์ กล่าวว่าสื่อไม่เพียงกลั่นกรองสิ่งที่เรารู้เกี่ยวกับโลกภายนอก ยังมีอิทธิพลในการกำหนดการรับรู้ที่บุคคลมีต่ออัตวิสัยของตัวเองด้วย ปัจจุบันสื่อเข้ามามีบทบาทสำคัญในการสร้างอัตลักษณ์ (identity) และกำหนดเป้าหมายหรือความใฝ่ฝันให้กับบุคคลที่เป็นผู้บริโภคสื่อ เราเข้าใจว่าเราคือใครจากสิ่งที่สื่อบอกกับเรา เราต้องการเป็นในสิ่งที่สื่อบอกแก่เราว่าเราควรเป็น สื่อกลายมาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการตอบคำถามเกี่ยวกับอัตลักษณ์ ของตัวเราเอง (ไซยงค์ ไชยพร, 2539: 48) ฉะนั้นแล้วประเด็นต่างๆในสังคม ไม่ว่าจะเป็น ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี กฎหมาย ค่านิยม รสนิยม โลกทัศน์ ศิลปะวิทยาการ อาหาร ประชญา รูปแบบทางการเมือง ความหมายของความยุติธรรม แม้แต่ความสัมพันธ์ระหว่างเพศที่ยากที่จะหลีกเลี่ยงการครอบงำจากสื่อเช่นกัน

ในปัจจุบันสื่อได้เจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วควบคู่ไปกับความต้องการบริโภคข้อมูลข่าวสารของมหาชน ซึ่งสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้อย่างหลากหลายมากมาย ไม่ว่าจะเป็น สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ รวมถึงอินเทอร์เน็ต

สำหรับสื่อที่เลือกศึกษานี้คือสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทประเภทนิตยสาร สื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้โดยไม่ลำบาก เนื่องจากเป็นช่องทางที่ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงได้ โดยไม่ต้องมีสถานะทางเศรษฐกิจ, สังคม และการศึกษาในระดับสูง ในปัจจุบันนิตยสารมีอยู่หลากหลายประเภท ซึ่งแบ่งออกตามความพยายามที่จะสนองความต้องการข้อมูลข่าวสารของผู้บริโภค (อุบลวรรณ ปิติพัฒนาโฆษิต, 2529) เช่น นิตยสารผู้หญิง, นิตยสารผู้ชาย, นิตยสารเด็ก, นิตยสารครอบครัว, นิตยสารการเมือง, นิตยสารธุรกิจ, นิตยสารศิลปะและวัฒนธรรม และนิตยสารบันเทิง โดยในบรรดานิตยสารเหล่านี้ นิตยสารผู้หญิงมีส่วนของผู้บริโภคที่เป็นผู้หญิงมากที่สุด และมียอดขายในตลาดสูงสุด ซึ่งอาจกล่าวได้ว่านิตยสารผู้หญิงน่าจะมีอิทธิพลต่อการถ่ายทอดอุดมการณ์ชุดความรู้และนำเสนอภาพลักษณ์ของผู้หญิงที่มีผลต่อบริบททางการเมืองและสังคมอย่างสูง

สำหรับนิตยสารผู้หญิงที่คัดเลือกมาวิเคราะห์มีด้วยกันสามฉบับ ได้แก่ นิตยสารดิฉัน, นิตยสารขวัญเรือน และนิตยสารคู่สร้างคู่สม โดยปัจจัยหลักที่ใช้คัดเลือกนิตยสารมาศึกษามีดังนี้

1. **ความเก่าแก่ของนิตยสาร** โดยจะต้องเป็นนิตยสารที่มีอายุออกมาแล้วเกิน 20 ปีและยังวางจำหน่ายอยู่ในปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อเป็นการแสดงถึงการได้รับความนิยมและยอมรับจากผู้อ่าน และยังสามารถสะท้อนถึงแนวทางหรือจุดยืนของนิตยสารได้ในระดับหนึ่ง

2. **ราคาของนิตยสาร** การแบ่งโดยใช้ราคานี้อาจจะช่วยแบ่งกลุ่มผู้อ่านและระดับของนิตยสารได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งจะช่วยให้สามารถศึกษาได้ครอบคลุมกลุ่มผู้อ่านที่หลากหลายมากขึ้น

3. **เนื้อหาและลักษณะของนิตยสาร** ซึ่งในที่นี้จะยกเว้นนิตยสารที่มีเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นนิยาย เนื่องจากข้อจำกัดในการแบ่งช่วงเวลาในการศึกษา โดยแบ่งการศึกษาออกเป็นช่วงละ 5 ปี ซึ่งนิยายโดยส่วนใหญ่เป็นการดำเนินเรื่องต่อเนื่องและไม่ได้สิ้นสุดในฉบับเดียว ทำให้อาจจะส่งผลกระทบต่อการศึกษา เนื่องจากไม่สามารถศึกษาให้ต่อเนื่องได้จนจบ อันจะทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการทำความเข้าใจ

นอกจากนี้ปัจจัยอื่นๆ ที่ใช้พิจารณา เช่น ยอดจำหน่าย โดยต้องมียอดจำหน่ายอยู่ในระดับสูงเมื่อเทียบกับนิตยสารในกลุ่มราคาเดียวกัน แต่ไม่จำเป็นต้องมียอดจำหน่ายสูงสุด

สำหรับนิตยสารที่เลือกออกมาโดยอาศัยเกณฑ์ข้างต้นมีดังนี้

1. **นิตยสารดิฉัน** จัดเป็นนิตยสารระดับกลางระดับสูงถึงระดับสูง ราคาจำหน่ายในปัจจุบัน (พ.ศ.2544) ฉบับละ 75 บาท วางแผงครั้งแรกในปีพ.ศ. 2520 มียอดจำหน่ายในปัจจุบัน 160,000 ฉบับต่อรายปี กลุ่มผู้อ่านส่วนใหญ่มีฐานะและการศึกษาสูง เนื้อหาหลักของนิตยสารจะนำเสนอด้วยการให้ความสำคัญต่อบทบาทของผู้หญิงร่วมสมัย ความเคลื่อนไหวของบุคคลในสังคมชนชั้นสูง เรื่องราวท่องเที่ยวต่างประเทศ เกร็ดจากต่างแดน เรื่องราวของราชวงศ์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

สำหรับนิตยสารในกลุ่มราคาที่ใกล้เคียงกัน เช่น นิตยสารแพรว, พลอยแถมเพชร, เปรี้ยวรวมทั้ง แอล (ELLE), คอสโมโพลิแทน (COSMOPOLITAN) และคลีโอ (CLEO) ฯลฯ แต่ไม่ได้ถูกคัดเลือกมาศึกษาเนื่องจากปัจจัยหลักด้านความเก่าแก่ ซึ่งนิตยสารดิฉันได้ออกวางจำหน่ายมานานกว่าฉบับอื่นๆในกลุ่มราคาเดียวกันนี้

2. **นิตยสารขวัญเรือน** จัดเป็นนิตยสารระดับกลางถึงระดับล่าง ราคาจำหน่ายในปัจจุบัน (พ.ศ.2544) ฉบับละ 45 บาท วางแผงครั้งแรกในปีพ.ศ.2511 มียอดจำหน่ายในปัจจุบัน 200,000 ฉบับต่อรายปี เน้นกลุ่มแม่บ้านที่ทันสมัย หรือพนักงานในสำนักงานทั่วไป เนื้อหาประกอบด้วย

เรื่องราวของผู้ใหญ่ ที่เน้นความรู้ในเชิงการบ้านการเรือน มีสอนการทำอาหาร แบบตัดเย็บเสื้อผ้า นวนิยาย และคอลัมน์ของเด็ก

สำหรับนิตยสารในกลุ่มราคาที่ใกล้เคียงกันเช่น นิตยสารสตรีสาร, นิตยสารสกุลไทย โดยในปัจจุบันนิตยสารสตรีสารได้หยุดการวางจำหน่ายไปแล้ว ส่วนนิตยสารสกุลไทยเป็นนิตยสารที่มีเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นนวนิยาย อันทำให้ไม่ถูกนำมาศึกษาในที่นี้

3. นิตยสารคู่สร้างคู่สม จัดเป็นนิตยสารระดับล่าง ราคาจำหน่ายในปัจจุบันฉบับละ 20 บาท วางแผงครั้งแรกปีพ.ศ.2522 มียอดจำหน่ายในปัจจุบัน 250,000 ฉบับต่อรายปี กลุ่มผู้อ่านส่วนใหญ่มีฐานะและการศึกษาในระดับไม่สูงนัก เนื้อหาหลักจะนำเสนอเรื่องเกี่ยวกับชีวิตคู่ บทเรียนเกี่ยวกับความรัก ปัญหาชีวิตของคนระดับล่าง

สำหรับนิตยสารกลุ่มราคาที่ใกล้เคียงกัน มักจะมีเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นนวนิยาย อันทำให้ไม่สามารถศึกษาได้ในที่นี้ เช่น ทานตะวัน, บางกอก เป็นต้น

สำหรับกรอบในการศึกษา (framework) ในนิตยสารทั้ง 3 ฉบับได้แก่

1. ด้านชีวิตส่วนตัวและการครองเรือน (domestic & private) เช่น การเป็นแม่, การเป็นภรรยา, การแบ่งงานกันทำ ฯลฯ
2. ด้านชีวิตการทำงานและพื้นที่สาธารณะ (public) เช่น การทำงานนอกบ้าน, โสเภณี, การแบ่งงานกันทำ ฯลฯ
3. ด้านความสัมพันธ์ทางเพศ (sexuality) เช่น การมีเพศสัมพันธ์, การข่มขืน, โสเภณี ฯลฯ
4. ด้านความงาม (beauty) เช่น การรักสวยรักงาม, แฟชั่น, การประกวดนางงาม ฯลฯ

การแบ่งกรอบการศึกษานี้มีจุดประสงค์เพื่อช่วยให้การศึกษาทำได้สะดวกขึ้น แต่ไม่ได้หมายความว่ากรอบที่แบ่งนี้จะขาดความเชื่อมโยงกัน ซึ่งแท้จริงแล้วมีความคาบเกี่ยวกันระหว่างแต่ละกรอบ เช่น โสเภณี ก็คาบเกี่ยวกับทั้งกรอบที่สองและกรอบที่สาม เป็นต้น

1.2 วิธีการดำเนินการศึกษา

การดำเนินการศึกษาใช้วิธีค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (documentary research) โดยศึกษาจากนิตยสารดิฉัน ขวัญเรือน และคู่สร้างคู่สม เฉพาะปี 2524, 2529, 2534, 2539, 2544 (การแบ่งการศึกษาออกเป็น 5 ช่วงคือตั้งแต่ปีพ.ศ. 2524, 2529, 2534, 2539, 2544 เนื่องจากจะทำให้

เห็นความเปลี่ยนแปลงในเชิงประวัติศาสตร์ของนิตยสารมากกว่าที่จะเลือกศึกษาเพียงปีเดียว) ซึ่งจะให้เห็นเพียงภาพของนิตยสารในช่วงเวลาเดียว จำนวนนิตยสารละ 120 ฉบับ รวมทั้งสิ้น 360 ฉบับ โดยศึกษาเกี่ยวกับการถ่ายทอดอุดมการณ์และชุดความรู้ ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างเพศ และศึกษาจากบทวิชาการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้

1.3 วัตถุประสงค์

1. เพื่อเสนอให้สังคมได้ทราบถึงปัญหาความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศ
2. เพื่อศึกษาถึงบทบาทของสื่อ นิตยสารประเภทนิตยสารผู้หญิงในด้านการถ่ายทอดอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่สู่สังคม

1.4 สมมติฐาน

1. ในนิตยสารผู้หญิงมีการถ่ายทอดคติทางเพศแฝงอยู่
2. อคติทางเพศที่แฝงอยู่ในนิตยสารผู้หญิงนำไปสู่การนำเสนอภาพลักษณ์ที่เป็นรองของผู้หญิง

1.5 ขอบเขตในการศึกษา

เลือกศึกษานิตยสารผู้หญิงสามกลุ่ม โดยการเน้นไปที่การตอบปัญหาและการให้คำแนะนำของนิตยสารต่อผู้บริโภค และหน้าโฆษณา รวมทั้งประเด็นอื่นๆในนิตยสารที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดอุดมการณ์และชุดความรู้ชายเป็นใหญ่ โดยแบ่งการศึกษานิตยสารผู้หญิงประเภทนี้ออกเป็น 3 กลุ่ม

1. นิตยสารระดับสูง เลือกศึกษาเฉพาะนิตยสารดิฉันจำนวน 120 ฉบับที่ออกในปี 2524, 2529, 2534, 2539, 2544
2. นิตยสารระดับกลาง เลือกศึกษาเฉพาะนิตยสารขวัญเรือนจำนวน 120 ฉบับที่ออกในปี 2524, 2529, 2534, 2539, 2544
3. นิตยสารระดับล่าง เลือกศึกษาเฉพาะนิตยสารคู่สร้างคู่สมจำนวน 120 ฉบับที่ออกในปี 2524, 2529, 2534, 2539, 2544

1.6 นิยามศัพท์

1. อุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ (patriarchal ideology) เป็นวาทกรรมและองค์ความรู้ที่ถูกผลิตขึ้นภายใต้ระบบชายเป็นใหญ่ (patriarchy) ภายใต้วิถีคิดแบบทวิลักษณ์ (dualism) ที่แยกความเป็นหญิง (femininity) และความเป็นชาย (masculinity) ออกจากกันอย่างเป็นคู่ตรงข้าม (binary)

opposition) ซึ่งผลจากวาทกรรมดังกล่าวนำไปสู่ความเหนือกว่าของผู้ชาย (male superiority) และความเป็นรองของผู้หญิง (female inferiority)

2. นิตยสารผู้หญิง (women magazine) คือ นิตยสารที่มีเนื้อหา (content) ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับผู้หญิง รวมทั้งมีกลุ่มผู้อ่านส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง

1.7 ประโยชน์จากการศึกษา

1. เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของสื่อที่มีต่อการถ่ายทอดอุดมการณ์และชุดความรู้ชายเป็นใหญ่ผู้สังคม

2. เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความไม่เท่าเทียมระหว่างเพศที่ถูกกำหนดขึ้นจากโครงสร้างทางสังคม

1.8 ลำดับในการนำเสนอ

บทที่ 1 บทนำ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ขอบเขตการศึกษา วัตถุประสงค์ในการศึกษา

บทที่ 2 แนวคิด และทฤษฎีเฟมินิสม์ (feminism), แนวคิดการบริโภคสัญลักษณ์ (symbolic consumption) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 ศึกษา นิตยสารผู้หญิง 3 ฉบับ ได้แก่ คิฉัน ขวัญเรือน คู่สร้างคู่สม เกี่ยวกับการถ่ายทอดอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ผ่านตัวนิตยสาร

บทที่ 4 บทสรุป ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทฤษฎีสตรีนิยม (Feminism theory)

สตรีนิยมคืออะไร คำจำกัดความของสตรีนิมนั้นค่อนข้างคลุมเครือ เนื่องจากมีข้อเสนอรวมทั้งแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทางสตรีนิยมหลากหลายมาก ออฟเฟน (Offen) (1988) ได้กล่าวว่า คำว่าสตรีนิยม (feminism) ได้ถูกอ้างอิงจากนักประวัติศาสตร์ยุโรปบางคนว่าไม่เคยปรากฏมาก่อนศตวรรษที่ 20 แต่ออฟเฟนปฏิเสธคำกล่าวนี้และเสนอว่าในประเทศฝรั่งเศส คำว่า feminisme ได้ถูกใช้อย่างกว้างขวางในต้นศตวรรษ 1890 และมีความหมายถึงการปลดปล่อยของผู้หญิง และเธอยังอ้างต่อไปว่า คำนี้ได้ถูกใช้ในขบวนการเคลื่อนไหวที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพของผู้หญิงในปลายศตวรรษ 1890 และได้ถูกใช้อย่างแพร่หลายก่อนปี 1910 เช่นเดียวกับ โรว์โบธแธม (Rowbotham) (1992) ที่เสนอว่า คำว่าเฟมินิสม์เกิดขึ้นในช่วงต้นศตวรรษที่ 19 และคำนี้ปรากฏเป็นภาษาอังกฤษครั้งแรกเพื่อใช้ในการรณรงค์เพื่อสิทธิในการลงเสียงเลือกตั้งของผู้หญิงในปีศตวรรษ 1890 (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2542 : 2)

ออฟเฟนได้เสนอว่าความหมายของสตรีนิยมมีความหลากหลายขึ้นอยู่กับบุคคลที่นำไปใช้ แต่สามารถพบความหมายร่วมกันได้ว่า เป็นความพยายามที่จะวิพากษ์วิจารณ์และปรับปรุงสถานภาพที่เสียเปรียบของผู้หญิงที่สัมพันธ์กับผู้ชายภายในสถานการณ์ทางวัฒนธรรมเฉพาะอย่างหนึ่ง ในขณะที่ กริมชอว์ (Grimshaw) (1986) มองว่า เป็นความเชื่อที่ว่าผู้หญิงถูกปฏิบัติอย่างเลวร้าย และพวกเธอได้รับความทุกข์ทรมานจากระบบสังคมที่ไม่เป็นธรรมจากการเป็นเพศหญิง และจำเป็นต้องมีการทำอะไรบางอย่างเพื่อแก้ไขสิ่งที่เป็นอยู่ ส่วน ไอเซนสไตน์ (Eisenstein, 1983 cited in Donovan, 2000) เสนอว่าสตรีนิยมเป็นการวิเคราะห์ความเป็นรองของผู้หญิง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อค้นหาหนทางที่จะเปลี่ยนแปลงสภาพนี้ เป็นการวิพากษ์การจัดระดับความสูงต่ำทางเพศและความคิดเกลียดชังหรือเหยียดผู้หญิง (misogyny) สตรีนิยมจะแตกต่างจากแนวคิดทางสังคมและการเมืองกระแสหลักหรือแนวคิดตามประเพณีนิยมของตะวันตก และปฏิเสธแนวคิดเหล่านั้น เพราะมองว่าเป็นอคติของผู้ชาย สตรีนิยมตระหนักถึงความเป็นชายขอบของผู้หญิงและพยายามที่จะเอาชนะมัน (Beasley, 1999 อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 3)

อีแวนส์ (Evans) (1986) มองว่าจุดยืนของนักสตรีนิยมตั้งอยู่บนความเชื่อที่ว่าผู้หญิงยากลำบากจากระบบสังคมที่ไม่เป็นธรรม เพราะว่าเพศของผู้หญิง เพราะฉะนั้นนักสตรีนิยมมีภาระ

ที่ต้องช่วยทำให้สภาพของผู้หญิงดีขึ้นในทางใดทางหนึ่งเป็นอย่างน้อย ในทำนองที่คล้ายคลึงกัน อาร์เนล (Arneil) (1999) มองว่าสตรีนิยมเป็นความตระหนักว่า ไม่ว่าเวลาหรือสถานที่ใด ผู้ชายและผู้หญิงมีความไม่เท่าเทียมกันทางอำนาจ ทั้งในทางสังคมและในชีวิตส่วนตัว และเป็นความเชื่อที่ว่าผู้หญิงและผู้ชายควรจะมี ความเท่าเทียมกัน รวมทั้งเชื่อว่าสิ่งที่ดำรงอยู่ในสังคมถูกเขียนขึ้นโดยผู้ชาย และเพื่อผู้ชาย เพราะฉะนั้นความรู้ของสำนักต่างๆ ที่มีอยู่จำเป็นต้องมีการทบทวนใหม่ ในขณะที่สเปนเดอร์ (Spender) (1983) กลับมองว่าสตรีนิยมไม่เพียงสะท้อนความเป็นรองของผู้หญิง แต่สตรีนิยมเป็นวิธีการดำเนินชีวิต เป็นระบบคุณค่า และเป็นชุดของคำอธิบายที่มีความยุติธรรมกว่าระบบคิดอื่นในการมองและอยู่ร่วมกันในโลก เพราะสตรีนิยมมองว่ามนุษย์ทุกคนเท่าเทียมกัน และเราสามารถอยู่ร่วมกันอย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับโลก และไม่มี ความจำเป็นที่ต้องใช้ความรุนแรง การเอารัดเอาเปรียบ การข่มเหงรังแก และสงคราม ซึ่งสเปนเดอร์กล่าวว่าสิ่งนี้เป็นข้อเสนอพื้นฐานของปรัชญาแนวสตรีนิยม (Spender, 1983 cited in Donovan, 2000) ความคิดนี้ค่อนข้างสอดคล้องกับความคิดของโลว์และเบนสตัน (Lowe and Benston) (1992) ที่กล่าวว่า ในสังคมปัจจุบันสตรีนิยมได้แสดงออกถึงความรู้สึกฉกฉวยต่อการกดขี่ขูดรีดในทุกๆด้านมากกว่าขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมอื่นๆ ได้ปรากฏส่วนของความเชื่อในเรื่องความเท่าเทียมกัน รวมทั้งการต่อต้านชนชั้นนำในสังคมในสตรีนิยมอย่างเห็นได้ชัด (Lowe and Benston, 1992 อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 4)

ฮาร์ทซ็อก (Hartsock) (1979) เสนอเพิ่มเติมว่าสตรีนิยมเป็นตัวแบบของการวิเคราะห์ เป็นวิธีพินิจวิเคราะห์ชีวิตและการเมือง และเป็นวิถีในการตั้งคำถามและค้นหาคำตอบ มากกว่าที่จะเป็นผลสรุปทางการเมืองเกี่ยวกับการกดขี่ผู้หญิง และผู้หญิงกำลังนำวิธีนี้มาใช้กับประสบการณ์ของตนเองในฐานะที่เป็นผู้หญิง เพื่อแปรเปลี่ยนความสัมพันธ์ทางสังคมที่เป็นอยู่ อย่างไรก็ตามในช่วงทศวรรษ 1980 สตรีนิยมได้ถูกจำกัดความโดยนักสตรีนิยมบางกลุ่มว่าเป็นระบบความคิดที่สร้างขึ้นโดยผู้หญิง เพื่อผู้หญิง และในนามของผู้หญิง ผู้หญิงเป็นตัวหลัก เป็นผู้เสนอ เป็นผู้สร้างทฤษฎี แนวทางปฏิบัติ และภาษาของตัวเอง (Eisenstein, 1979 cited in Donovan, 2000) ซึ่งการให้คำจำกัดความเช่นนี้ เดลมาร์ (Delmar) (1992) มองว่าอาจก่อให้เกิดการถกเถียงได้ เพราะทำให้สตรีนิยมมีความหมายเท่ากับ "ผู้หญิง" ทั้งๆที่การจะให้ความหมายว่าอะไรคือผู้หญิงก็ยังไม่ชัดเจน และไม่สามารถสรุปได้ (Delmar, 1992 อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 4)

สตรีนิยมได้ถูกให้ความหมายไว้อย่างหลากหลาย อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาความคิดหลักๆ ที่ดำรงอยู่ สามารถเสนอถึงจุดร่วมกันบางอย่างได้ว่า สตรีนิยม หมายถึงทั้งที่เป็นระบบคิดและขบวนการทางสังคม ที่พยายามจะเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งจะตั้งอยู่บนการวิเคราะห์ที่ว่าผู้ชายอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบและผู้หญิงอยู่ในสภาพที่เป็นรอง หรืออาจจะกล่าวอีกนัย

หนึ่งได้ว่าสตรีนิยมมีจุดมุ่งหมายทางการเมืองพอๆกับจุดมุ่งหมายทางวิชาการ เป็นวิถีของทั้งความคิดและการกระทำ ส่วนในทางวิชาการ สตรีนิยมมีลักษณะที่เป็นสหสาขาวิชา และจะยอมรับในประสบการณ์ส่วนตัวว่าเป็นข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาได้ และได้มีการเสนอให้ความเป็นเพศ (gender) เป็นหน่วยเริ่มแรกของการวิเคราะห์ และถ้ามีการศึกษาเกี่ยวกับผู้หญิงในสภาพที่เป็นกลุ่มคน ความเป็นเพศถือว่าเป็นเครื่องมือการวิเคราะห์ที่สำคัญ และมักจะพิจารณาให้ผู้หญิงเป็นหน่วยหลักของการวิเคราะห์ สตรีนิยมให้ความสนใจในประเด็นที่เกี่ยวกับอิสรภาพส่วนบุคคล ครอบครัว รัฐบาลการกระจายอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันทางเพศในทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม และเรียกร้องให้มีการสร้างสมดุลใหม่ระหว่างเพศในนามของความมีมนุษยธรรมเดียวกันและเคารพในความแตกต่างของกันและกัน (Shewin, 1988 อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 5)

ทั้งหมดนี้เป็นคำจำกัดความรวมๆ แต่ในส่วนของรายละเอียดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่ทำให้ความไม่เท่าเทียมกันทางเพศ หรือการได้มาซึ่งความเท่าเทียมกันนั้น จะมีความแตกต่างกันมากในนักสตรีนิยมทั้งหลาย ซึ่งแนวคิดที่แตกต่างกันนี้จะกล่าวถึงอย่างละเอียดต่อไปในหัวข้อสำนักคิดสตรีนิยม

2.1.1 นักคิดและแนวคิดที่สำคัญของสตรีนิยม

ในการพัฒนาสตรีนิยมในสังคมตะวันตกตั้งแต่เริ่มแรกจนถึงปัจจุบัน ได้มีการแบ่งพัฒนาการออกเป็น 3 ช่วงหลักๆ โดยแบ่งออกเป็นคลื่นลูกที่หนึ่ง (First Wave) คลื่นลูกที่สอง (Second Wave) และคลื่นลูกที่สาม (Third Wave) คลื่นที่หนึ่งเกิดขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 17-19 จนถึงประมาณต้นศตวรรษที่ 20 กระแสความคิดหลักในช่วงนี้ คือการถกเถียงในประเด็นคุณธรรมของความเป็นหญิงความเป็นชาย ความเป็นเหตุเป็นผลที่ผู้ชายมีผู้หญิงไม่มี การเรียกร้องสิทธิความไม่เท่าเทียมกันระหว่างหญิงและชาย รวมทั้งความเป็นอิสระของผู้หญิง มีความพยายามผลักดันให้ผู้หญิงโดยเฉพาะในชนชั้นสูงและชนชั้นกลางได้มีโอกาสเข้าไปสู่โลกสาธารณะ อย่างไรก็ตามในยุคคลื่นลูกที่หนึ่งนั้น นักสตรีนิยมยังยอมรับในการแบ่งสังคมออกเป็น 2 ส่วน คือการมีโลกสาธารณะและโลกส่วนตัว และมองว่าหน้าที่ในโลกส่วนตัวยังเป็นความรับผิดชอบของผู้หญิง เพราะฉะนั้นในการเรียกร้องให้ผู้หญิงได้ออกมาทำงานนอกบ้านจึงขัดแย้งกับการยอมรับความรับผิดชอบในการทำงานบ้าน ดูแลสามีและลูกของผู้หญิง ทางออกของนักสตรีนิยมในช่วงนั้นคือการเสนอให้มีการจ้างคนงานมาช่วยทำงานบ้าน สำหรับขบวนการเคลื่อนไหวของผู้หญิงที่สำคัญในช่วงคลื่นลูกที่หนึ่ง คือการเรียกร้องสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งของผู้หญิงในอังกฤษและสหรัฐอเมริกาในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 หลังจากประสบความสำเร็จในการเรียกร้องสิทธิในการ

ออกเสียงเลือกตั้งของผู้หญิงแล้ว การเคลื่อนไหวของผู้หญิงเริ่มแผ่วง จนกระทั่งในช่วงทศวรรษ 1960 จึงเริ่มมีกระแสความเคลื่อนไหวที่แรงขึ้นจนกลายเป็นคลื่นลูกที่สอง (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 29-30)

คลื่นลูกที่สอง เริ่มขึ้นในช่วงทศวรรษ 1960 จนถึงทศวรรษ 1980 รากฐานเริ่มแรกของความคิดคลื่นลูกที่สอง คือการมองว่าบทบาทของผู้หญิงในสังคมมีสภาพเป็น "ผู้อื่น" หรือเป็น "คนนอก" ในช่วงนี้เองได้เกิดความพยายามในการอธิบายสถานะที่ด้อยของผู้หญิงและสาเหตุของการอยู่ในสถานะที่ด้อยนั้น ได้เกิดสำนักคิดต่างๆหลายสำนัก ได้แก่ สตรีนิยมสายเสรีนิยม สตรีนิยมสายมาร์กซิสต์ สตรีนิยมสายสังคมนิยม สตรีนิยมสายถอนรากถอนโคน สตรีนิยมสายจิตวิเคราะห์ (ในที่นี้ วารุณี ภูริสินสิทธิ์ น่าจะหมายถึง Liberal Feminism, Marxist Feminism, Socialist Feminism, Radical Feminism และ Psychoanalytic Feminism) แม้ว่าสำนักคิดเหล่านี้มีความแตกต่างกันในหลายประเด็นทั้งในส่วนที่อธิบายถึงสาเหตุของความเป็นรองของผู้หญิงในสังคมนวมทั้งแนวทางการกำจัดความเป็นรอนั้น แต่สำนักคิดเหล่านี้มีจุดร่วมกันคือ เรียกร้องในเรื่องความเท่าเทียมกันที่เหมือนกันระหว่างหญิงและชาย และเชื่อในความเป็นสากลของปัญหาและทางออกของผู้หญิง อาทิเช่น มองว่าผู้หญิงทุกคนไม่ว่าจะอยู่ส่วนใดของโลกมีปัญหาเช่นเดียวกัน คือถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้ชายทั้งสิ้น นอกจากนี้สำนักนี้ยังให้ความสำคัญหรือยอมรับในการทำความเข้าใจต่อปัญหาผู้หญิงตามแนววิทยาศาสตร์ด้วย อย่างไรก็ตามในช่วง 20 ปีหลังของศตวรรษที่ 20 สภาพทางสังคมได้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้สภาพของผู้หญิงก็มีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย รวมทั้งมีแนวความคิดใหม่ๆได้เข้ามาอิทธิพลในการอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคม เช่น แนวคิดหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) แนวคิดสตรีนิยมก็ได้รับอิทธิพลความคิดดังกล่าวด้วย จนก่อให้เกิดคลื่นลูกที่สามขึ้น (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 30-31)

คลื่นลูกที่สาม เกิดขึ้นในช่วงปลายทศวรรษ 1980 จนถึงปัจจุบันนี้ พวกคลื่นลูกที่สามได้ตั้งคำถามต่อข้อเสนอดั้งเดิม (สมมติฐาน) พื้นฐานของแนวคิดสตรีนิยมที่ผ่านมา เช่น ความเป็นสากลของปัญหาของผู้หญิงโดยไม่พิจารณาถึงเงื่อนไขของประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ระบบคิดแบบคู่ตรงข้าม ความเชื่อในการได้มาซึ่งความรู้ตามแนววิทยาศาสตร์ ความคิดคลื่นลูกที่สามเห็นด้วยว่ามีความแตกต่างระหว่างเพศหญิงและเพศชายเนื่องจากให้ความสำคัญในเรื่องที่เกี่ยวกับร่างกาย (embodiment) โดยมองว่าเมื่อผู้หญิงและผู้ชายมีร่างกายที่แตกต่างย่อมนำมาซึ่งประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ปฏิเสธการแบ่งแยกระหว่างเพศทางชีว (sex) และเพศทางสังคม (gender) นอกจากนี้เรื่องเกี่ยวกับร่างกายแล้ว พวกคลื่นลูกที่สามยังให้ความสำคัญในความเฉพาะเจาะจง (particularity) ความหลากหลาย (multiplicity) และความแตกต่างของผู้หญิง ความขัดแย้ง รวมทั้งเรื่องอัตลักษณ์ (identity) ของผู้หญิง รวมทั้งให้ความสำคัญกับสถานะความเป็น "ผู้อื่น" หรือคนนอก เพราะฉะนั้น

คลื่นลูกที่สามจึงรวมงานของนักสตรีนิยมผิวดำและสตรีรักร่วมเพศ (lesbian) อยู่ด้วย เช่น งานของ เบล ฮุกส์ (Bell Hooks), ออเดร ลอร์ด (Audre Lord), เอเดรียน ริช (Adrienne Rich), มาริลิน ไฟรย์ (Marilyn Frye) เป็นต้น (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 31)

2.1.2 สตรีนิยมสายเสรีนิยม (Liberal Feminism)

สำนักคิดนี้ถือได้ว่าเป็นสำนักคิดแรกของสตรีนิยม และได้รับอิทธิพลทางความคิดจากแนวคิดเสรีนิยมซึ่งถือเป็นสำนักคิดกระแสหลักในสังคมตะวันตกมาเป็นเวลานาน แมรี โวลสโตนคราฟท์ (Mary Wollstonecraft), จอห์น สจ๊วต มิล (John Stuart Mill) และ แฮร์เรียต เทเลอร์ (Harriet Taylor) ล้วนถือว่าเป็นสตรีนิยมสายเสรีนิยมทั้งสิ้น เพราะมีพื้นฐานแนวคิดที่สะท้อนถึงแนวคิดแบบเสรีนิยมอย่างเด่นชัด (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 61)

แนวคิดเสรีนิยมเริ่มมีขึ้นตั้งแต่ศตวรรษที่ 17 เสนอโดยนักคิดหลักๆ เช่น จอห์น ล็อก (John Locke), โทมัส ฮ็อบส์ (Thomas Hobbes) ความเชื่อพื้นฐานของพวกเสรีนิยม คือ มนุษย์มีความแตกต่างจากสัตว์อื่นๆ ตรงที่มนุษย์มีความสามารถในการมีเหตุผล พวกเขาเชื่อในความเป็นปัจเจกบุคคลที่มีเหตุผล แต่ปัจเจกบุคคลเหล่านั้นก็มีผลประโยชน์ส่วนตัวด้วย เพราะฉะนั้นรัฐจำเป็นต้องกำหนดกฎหมายหรือกฎหมายให้คนปฏิบัติตามเพื่อการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม แต่รัฐก็ต้องมีขอบเขตที่ไม่เข้าไปล่วงละเมิดสิทธิส่วนตัวของปัจเจกบุคคล (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 61)

นักสตรีนิยมในช่วงต้นๆ ไม่เชื่อว่าผู้หญิงสามารถมีความเท่าเทียมกับชาย เพราะมีธรรมชาติที่แตกต่าง ผู้หญิงไม่สามารถคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลได้ ดังนั้นข้อเรียกร้องของนักสตรีนิยมในศตวรรษที่ 18-19 จึงพยายามบอกว่าผู้หญิงก็เป็นมนุษย์เพราะฉะนั้นก็ควรสามารถมีเหตุผลและควรได้รับสิทธิต่างๆ เช่นเดียวกับผู้ชาย และเมื่อมาถึงในช่วงกลางศตวรรษที่ 20 แนวคิดสตรีนิยมสายเสรีนิยมก็ได้รับการฟื้นฟูขึ้นอีกและเป็นที่รับรู้อย่างกว้างขวาง จนทำให้มีการกล่าวว่า จริงๆ แล้วสตรีนิยมสายนี้เป็นเพียงสำนักคิดหนึ่งของสตรีนิยมเท่านั้น แต่มักจะเกิดการเข้าใจผิดกันอยู่เสมอทั้งจากนักสตรีนิยมและคนทั่วไปว่าเป็นสตรีนิยม "กระแสหลัก" (Eisenstein, 1981 อ้างถึงในวารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 61-62)

สำหรับนักสตรีนิยมที่ได้ก่อให้เกิดกระแสความสนใจในปัญหาผู้หญิงคนสำคัญ คือ เบ็ตตี ฟรีดาน (Betty Friedan) ผลงานสำคัญของเธอคือหนังสือชื่อ The Feminine Mystique ตีพิมพ์ในปี ค.ศ.1963 ฟรีดานถูกมองว่าเป็นนักสตรีนิยมที่ค่อนข้างอนุรักษนิยม เพราะเธอต่อต้านการที่จะนำเรื่องสิทธิของสตรีรักร่วมเพศ (lesbian) และเกย์ (gay) มาเป็นประเด็นสำคัญของสตรีนิยม และ

เธอเตือนให้นักสตรีนิยมถอยห่างจากสตรีนิยมแบบถอนรากถอนโคนที่โจมตีว่าการแต่งงานและความ เป็นแม่ไปกันไม่ได้กับการปลดปล่อยผู้หญิง เธอยืนยันว่า ผู้หญิงต้องการผู้ชายและต้องการ เป็นแม่ (Friedan, 1963 cited in Donovan, 2000) สเตซี่ (Stacey) (1992) เสนอว่าฟริดานเป็นหนึ่งใน บรรดาเสียงที่สำคัญที่สุดของพวกเขา "สตรีนิยมสนับสนุนครอบครัวแบบอนุรักษ์นิยม" ฟริดานเรียกร ื่องให้ผู้หญิงเข้าไปอยู่ในโลกสาธารณะและทำทุกอย่างให้ได้เช่นเดียวกับผู้ชาย โดยมีได้วิพากษ์ วิจารณ์โครงสร้างความสัมพันธ์ของหญิงและชายที่เป็นอยู่ และมองว่าการศึกษาคือสิ่งสำคัญที่จะ ทำให้ผู้หญิงสามารถเข้าไปอยู่ในโลกสาธารณะและจะทำให้สถานะของผู้หญิงดีขึ้น แต่ในขณะที่ เธอเรียกร้องให้ผู้หญิงทำงานอาชีพเพราะจะทำให้ผู้หญิงเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เธอกลับเสนอเช่นกัน ว่าการแต่งงานและการเป็นแม่เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดสำหรับผู้หญิง และผู้หญิงควรเลือกมากกว่าการ ทำงานอาชีพ อย่างไรก็ตามงานอาชีพก็ยังคงสำคัญ เพราะฉะนั้นทางออกของเธอ ซึ่งไม่ต่างจาก นักสตรีนิยมสายนี้เมื่อร้อยและสองร้อยปีก่อนหน้าเธอคือ ทำงานบ้านให้มีประสิทธิภาพหรือหาคน มาช่วย เพื่อให้ผู้หญิงจะได้มีเวลาพอที่จะทำงานนอกบ้านด้วย โดยไม่ได้เสนอให้ผู้ชายเข้ามามีส่วน ร่วมในการดูแลบ้านและลูกเลย (Stacey, 1992 อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 62) ซึ่ง การเสนอลักษณะนี้ ทองก์ (Tong) (1989) บอกว่าเป็นไปได้ยากมากสำหรับผู้หญิงที่แต่งงานและ เป็นแม่และยังต้องทำงานอาชีพด้วย แม้ว่าจะเป็นผู้หญิงที่มีฐานะก็ตาม ถ้าไม่เกิดการเปลี่ยนแปลง เจริญโครงสร้างที่สำคัญทั้งภายในและภายนอกครอบครัว (Tong, 1989)

ในเรื่องที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เธอเสนอว่าผู้หญิงจำเป็นต้องมีตัวแทนอยู่ใน กระแสหลักเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมที่เป็นอยู่ ตัวแทนในที่นี้ หมายถึงตัวแทนทางกฎหมายแนว เสรีนิยม ผู้หญิงไม่จำเป็นต้องได้อำนาจ แต่ต้องถูกรวมอยู่ในอำนาจนั้น ให้ความสำคัญกับการแก้ไข ทางกฎหมายเพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพของผู้หญิงในสังคม และมองว่าการตัดสินใจทางการเมืองและ สังคมที่สำคัญอยู่ภายในรัฐบาล ซึ่งทัศนะเช่นนี้ ไอเซนสไตน์ (Eisenstein, 1981 cited in Donovan, 2000) วิจารณ์ว่าเป็นความคิดที่ไม่เข้าใจว่า รัฐบาลนั้นมีความเชื่อมโยงกับความสัมพันธ์ทางอำนาจ ของอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่และระบบทุนนิยม และไม่เข้าใจว่าการตัดสินใจหลายๆครั้ง ที่มีผล กระทบต่อชีวิตของคนในสังคมไม่ได้ทำผ่านทางกระบวนการของรัฐบาล ที่สำคัญฟริดานปฏิเสธ ความแตกต่างทางอภิปรัชญาของผู้หญิงและผู้ชายว่าเป็นเรื่องชนชั้นทางเพศ คือปฏิเสธที่จะมองว่า ความแตกต่างทางเพศมีสภาพไม่ต่างจากความแตกต่างทางชนชั้น ไอเซนสไตน์ จึงเสนอว่า สตรีนิยมของฟริดานไม่ใช่ทฤษฎีเกี่ยวกับการกดขี่ผู้หญิง แต่เป็นทฤษฎีเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน หลัง จาก The Feminine Mystique ฟริดานได้เขียนหนังสือขึ้นมาอีกเล่มหนึ่งมีชื่อว่า The Second Stage (1981) ในหนังสือเล่มหลังนี้ เธอเสนอว่าขบวนการเคลื่อนไหวของผู้หญิงที่เรียกร้องให้ผู้หญิงเข้าไป มีส่วนร่วมในโลกสาธารณะอย่างเต็มที่เป็นการผิดพลาด เพราะเมื่อผู้หญิงทำเช่นนั้นได้แล้ว ผู้หญิงกลับไม่มีความสุขกว่าเดิม และยอมรับว่าไม่ว่าผู้หญิงจะมีประสิทธิภาพมากเพียงใด การ

ทำงานอาชีพพร้อมกับการดูแลบ้านและดูแลลูกไปด้วยนั้นไม่ใช่เรื่องที่ทำได้ง่ายเลย เธอบอกว่าสิ่งที่ผู้หญิงเหนือมนุษย์ล้มไปคือ เธอไม่สามารถรับใช้นายสองคน ซึ่งหมายถึงนายที่ทำงานและสามีที่เป็นนายที่บ้าน แล้วยังมีเวลาเหลือสำหรับตัวเอง (Friedan, 1981 อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 65) อีแวนส์ (Evans) (1986) กล่าวว่า เมื่อผู้หญิงต้องเผชิญกับ "โรคผู้หญิงเหนือมนุษย์" (superwoman syndrome) คือการที่ผู้หญิงทำงานต้องประสบกับการทำงานหนักเกินไปเพื่อแข่งขันกับผู้ชายและความโดดเดี่ยวจากการประสบความสำเร็จ (Evans, 1986) ความก้าวหน้าที่ทางอาชีพและการเงินดูเหมือนจะไม่ได้ช่วยให้ผู้หญิงดีขึ้น ฟรีดานตำหนิขบวนการเคลื่อนไหวของผู้หญิงว่าเป็นต้นเหตุและเสนอว่า

ในระยะแรก จุดมุ่งหมายของเราคือการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ (มี) อำนาจและเสียงในกระแสหลัก แต่เราถูกทำให้หันเหออกจากความฝันของเรา...บางครั้งเราดูเหมือนจะตกลงไปสู่ความเชื่อที่เป็นมายาของสตรีนิยม (feminist mystique) ที่ปฏิเสธว่าแก่นกลางความเป็นตัวตนของผู้หญิงนั้นถูกเติมเต็มผ่านความรัก ความเอาใจใส่ดูแล (และ) บำป้อน (Friedan, 1981 cited in Tong, 1989: 24)

ฟรีดานเรียกร้องให้ผู้หญิงหันกลับมาให้ความสำคัญกับครอบครัว เพราะครอบครัวเป็น

สัญลักษณ์ของพื้นที่สุดท้ายที่มนุษย์มีความหวังที่จะควบคุมชะตากรรมของตนเอง ที่จะพบกับความต้องการพื้นฐานที่สุดของมนุษย์ ที่จะบำรุงเลี้ยงแก่นแกนของความเป็นบุคคล ซึ่งปัจจุบันได้ถูกคุกคามโดยสถาบันต่างๆที่เป็นทางการและองค์กรธุรกิจ รวมทั้งระบบราชการที่ไม่สามารถควบคุมได้ (Bacchi, 1990: 93 อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 66)

เธอกำหนดว่า ผู้หญิงควรกลับมาอยู่ในโลกส่วนตัวและร่วมมือกับผู้ชายในการเปลี่ยนแปลงค่านิยมทางสังคม บุคลิกความเป็นผู้นำ และโครงสร้างทางสถาบัน ให้เอื้ออำนวยให้ทุกคนสามารถเติมเต็มความต้องการของตน ใน The Second Stage เธอยังเรียกร้องให้ผู้หญิงเคลื่อนไหวให้พ้นไปจาก "ประเด็นผู้หญิง" แต่เคลื่อนไหวเพื่อผลประโยชน์ต่อชีวิตทั้งมวล ซึ่งทำให้ทงกัมมองว่า หนังสือเล่มนี้เสนอแนวคิดที่เป็นมนุษยนิยม (Humanism) มากกว่าเป็นสตรีนิยม และตั้งคำถามว่าสตรีนิยมยังเป็นสตรีนิยมหรือไม่ถ้าไม่เคลื่อนไหวในประเด็นผู้หญิง และถึงเวลาแล้วหรือที่จะให้ผู้หญิง

เป็นนักมนุษยนิยม ในเมื่อขณะนี้ยังมีการถกเถียงกันว่าความคิดในเรื่อง "ความเป็นมนุษย์" นั้นเป็นการนิยามของผู้ชาย (Tong, 1989)

อย่างไรก็ตาม แนวคิดของฟรีดแมนได้รับความสนใจไม่น้อย และมีนักคิดสตรีนิยมในสายนี้ อีกหลายคน อาทิเช่น รอสซี (Rossi) (1974) ที่มองว่าการจะได้มาซึ่งความเท่าเทียมกันทางเพศ ผู้หญิงต้องมีส่วนร่วมทั้งในโลกสาธารณะและโลกส่วนตัว ผู้หญิงจะสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในโลกสาธารณะได้ รัฐจำเป็นต้องมีศูนย์รับเลี้ยงเด็กแทนผู้หญิง อย่างไรก็ตาม เธอไม่ได้พูดถึงการเปลี่ยนแปลงในส่วนของผู้ชายเลย เธอมองว่าทั้งสองเพศมีความเท่าเทียมและเหมือนกัน ต่างคนต่างเรียนรู้สิ่งที่ดีของกันและกัน และเสนอว่าความเท่าเทียมคือความเป็นหญิงความเป็นชายผสมผสานเป็นหนึ่งเดียว ผู้หญิงควรพัฒนาบุคลิกภาพที่ดีของความเป็นชาย เช่น การทำงานนอกบ้าน ความเข้มแข็ง ไม่แสดงอารมณ์ คุณเป็นผู้ชาย เพื่อที่จะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (Rossi, 1974 cited in Donovan, 2000)

นักสตรีนิยมสายเสรีนิยมบางคนก็มีแนวคิดที่สะท้อนถึงอิทธิพลของเสรีนิยมอย่างเด่นชัด เช่น เจเน็ต ริชาร์ดส์ (Janet Richards) ที่เสนอว่า สตรีนิยมไม่สามารถเป็นขบวนการเคลื่อนไหวที่สนับสนุนผู้หญิงโดยไม่มีเงื่อนไขได้ถ้ามีเรื่องความยุติธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง และมองว่ามันเป็นการกระทำที่มีเหตุผลมากกว่าในการขอให้คนมาสนับสนุนการเคลื่อนไหวที่ต่อต้านความอยุติธรรม แทนการเคลื่อนไหวเพื่อผู้หญิง (Evans, 1986) จากพื้นฐานความคิดเสรีนิยมเช่นนี้ จึงทำให้นักสตรีนิยมสายนี้คัดค้านการเรียกร้องของสตรีนิยมสายถอนรากถอนโคนที่จะให้รัฐบาลห้ามเผยแพร่สื่อลามก (pornography) ต่างๆ เพราะเป็นการลดค่าความเป็นมนุษย์ของผู้หญิง โดยสตรีนิยมสายเสรีนิยมอ้างว่าการทำเช่นนั้นเป็นการละเมิดเสรีภาพในการแสดงออกของปัจเจกบุคคล (Whelehan, 1995 อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 67)

1. ดังนั้นอาจสรุปความคิดพื้นฐานโดยรวมของสตรีนิยมสายเสรีนิยมได้ดังนี้ คือเชื่อในความเหมือนกันระหว่างเพศ กล่าวคือ ผู้หญิงและผู้ชายโดยพื้นฐานมีความเป็นมนุษย์ที่เหมือนกัน
2. เชื่อในความเท่าเทียมกันทางเพศหรือความยุติธรรมระหว่างเพศ โดยเรียกร้องให้มีโอกาสที่เท่าเทียมในการแข่งขันภายในระบบสังคมที่เป็นอยู่โดยเฉพาะในปริมนทลสาธารณะ ให้ความสำคัญกับการต่อสู้ทางกฎหมาย ทางการเมืองและสถาบัน เพื่อสิทธิของปัจเจกบุคคลในการแข่งขันในตลาดสาธารณะ และมองว่าถ้าให้โอกาสที่เท่าเทียมกันแก่ผู้หญิงแล้ว ผู้หญิงจะเป็นเช่นผู้ชายได้ทุกอย่าง

3. การให้อิสระภาพแก่ผู้หญิงจากบทบาทความเป็นเพศที่ถูกกดขี่ บทบาทความเป็นเพศที่สังคมกำหนด เช่น ผู้หญิงเป็นคนดูแลบ้านดูแลลูก ผู้ชายหาเลี้ยงครอบครัว ทำให้ผู้หญิงไม่มีที่อยู่ในสังคมและเป็นการกำหนดที่ไม่มีความเท่าเทียมกัน จำเป็นต้องได้รับการแก้ไข

4. การต่อสู้ที่สำคัญสำหรับนักสตรีนิยมสายนี้ คือการต่อสู้ผ่านทางการแก้ไขกฎหมายเป็นส่วนใหญ่ หรือเรียกร้องการแก้ไขในแนวสังคมสงเคราะห์ เช่น การจัดการให้มีสถานรับเลี้ยงเด็กของรัฐในการช่วยเหลือผู้หญิง และเชื่อว่าถ้ามีการแก้กฎหมายให้เท่าเทียมกันแล้ว ผู้หญิงสามารถมีความเท่าเทียมกับผู้ชายโดยไม่จำเป็นต้องแก้ไขสถาบันทางสังคมอื่นๆอีก กล่าวคือเน้นการเปลี่ยนแปลงสังคมเชิงปฏิรูปกฎหมายและสังคมมากกว่าการปฏิวัติหรือเปลี่ยนแปลงที่โครงสร้างหรือระบบสังคมทั้งหมด

5. ขอมรับในการแทรกแซงของรัฐ เช่น การกำหนดโควตาพิเศษให้ผู้หญิงในกรณีต่างๆ เช่น ในการรับเข้าทำงาน ในการเป็นตัวแทนทางการเมือง หรือการลาคลอด โดยให้เหตุผลว่าโดยพื้นฐานผู้หญิงไม่ได้แตกต่างจากผู้ชาย แต่กลับถูกสังคมปฏิเสธโอกาสบนพื้นฐานของเพศหญิง เพราะฉะนั้น ถือว่าเพศของผู้หญิงก่อให้เกิดความด้อยโอกาส เป็นอุปสรรคในการแข่งขันและการยอมรับในเรื่องสติปัญญา ดังนั้นจึงเป็นความชอบธรรมที่รัฐจะเข้ามาแทรกแซงในการออกกฎระเบียบพิเศษสำหรับผู้หญิง

6. เชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงที่จิตสำนึกของปัจเจกบุคคลเป็นปัจจัย ที่สำคัญในการทำให้การกดขี่ผู้หญิงหมดไป

2.1.3 สตรีนิยมสายมาร์กซิสต์ (Marxist Feminism)

แนวคิดมาร์กซิสต์ได้มีอิทธิพลต่อแนวคิดสตรีนิยมตะวันตกอย่างเห็นได้ชัดในช่วงทศวรรษ 1960-1970 แต่หลังจากนั้นก็ค่อยๆลดความสำคัญลง เคอร์ธอยส์ (Curthoys) กล่าวว่าทั้งสตรีนิยมสายมาร์กซิสต์และสตรีนิยมสายสังคมนิยมดูเหมือนจะตายไปแล้วในช่วงทศวรรษ 1980 (Beasley, 1999 อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ, 2545: 72-73)

แนวคิดที่มีอิทธิพลต่อสตรีนิยมสายนี้คือ แนวคิดของ คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) และ เฟรเดอริก เองเกลส์ (Frederick Engels) ถ้าจะว่าไปแล้วแนวความคิดโดยทั่วไปของมาร์กซ์นั้น ไม่ได้ให้ความสนใจต่อประเด็นความสัมพันธ์หญิงชายมากนัก แมคโดโนจและแฮร์ริสัน (McDonough and Harrison) (1978) เสนอว่า ในงานของมาร์กซ์มีความสนใจในการวิเคราะห์

เกี่ยวกับความเป็นรองของผู้หญิงน้อยมาก มาร์กซ์ไม่ได้ให้ความสนใจในเรื่องการผลิตซ้ำ (reproduction) ซึ่งหมายถึงการให้กำเนิดและเลี้ยงดูเด็ก เพราะถือว่าการผลิตซ้ำหรือที่มักมองว่าเป็น การแพร่พันธุ์ (propagation) ของพวกเดียวกันเป็นเรื่องของธรรมชาติ เพราะฉะนั้นจึงเป็นเรื่องที่อยู่ นอกเหนือจากประวัติศาสตร์หรือไม่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ ดังนั้นแนวคิดของมาร์กซ์จึงไม่ได้ ให้เครื่องมือทางความคิดในการสร้างทฤษฎีเกี่ยวกับความเป็นรองของผู้หญิงในแง่มุมที่เกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ทางสังคมของการผลิตซ้ำของมนุษย์ ผู้หญิงถูกมองเพียงด้านที่อยู่ในความสัมพันธ์ของ ทุนนิยมมากกว่าที่จะถูกพิจารณาว่าอยู่ในทั้งความสัมพันธ์ของทุนนิยม และความสัมพันธ์ชายเป็น ใหญ่ กล่าวคือ มาร์กซ์มองว่าการถูกกดขี่ขูดรีดของผู้หญิงนั้นไม่ต่างจากการถูกกดขี่ขูดรีดของผู้ชาย ที่ไม่มีปัจจัยการผลิต คือถูกกดขี่ขูดรีดจากผู้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตเหมือนกัน ส่วนการที่ผู้หญิง ถูกกดขี่ขูดรีดจากผู้ชายในครอบครัวนั้นได้รับการพูดถึงน้อยมาก แม้มาร์กซ์จะกล่าวว่า ทรัพย์สินสมบัติ แรกที่เกิดขึ้น คือ ความเป็นทาสที่มองไม่เห็นในครอบครัว ทาสที่ว่านี้มาร์กซ์หมายถึงภรรยาและลูก มิได้หมายถึงภรรยาเป็นการเฉพาะ และการกล่าวถึงความเป็นทาสในที่นี้ของมาร์กซ์ก็เพียงต้องการ วิเคราะห์การจัดการทรัพยากรแรงงานในครัวเรือนโดยรวมโดยไม่ให้ความสนใจในเรื่องการแบ่ง งานกันทำทางเพศเลย ดังนั้นจากกรอบความคิดเช่นนี้ของมาร์กซ์จึงเป็นการจำกัดสตรีนิยมสาย มาร์กซิสต์ในการเสนอการวิเคราะห์ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์หญิงชายในส่วนที่เกี่ยวกับการสืบ พันธุ์, ความเป็นแม่, การข่มขืน ฯลฯ (McDonough and Harrison, 1978 อ้างถึงใน วารุณี ภูริ สตินสิทธิ, 2545: 73-74)

แนวคิดพื้นฐานของมาร์กซ์ที่สตรีนิยมสายมาร์กซิสต์นำมาใช้อธิบายสถานะของผู้หญิงคือ ข้อเสนอที่ว่าเงื่อนไขทางวัตถุของชีวิตมนุษย์เป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ด้านอื่นๆของมนุษย์ และ เงื่อนไขทางวัตถุที่สำคัญที่สุดที่เป็นตัวกำหนดคือ เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ

วิถีการผลิตในชีวิตทางวัตถุเป็นตัวกำหนดกระบวนการของชีวิตทาง สังคม การเมือง และปัญญา มันไม่ใช่จิตสำนึกของมนุษย์ ที่กำหนด การดำรงอยู่ของพวกเขา แต่การดำรงอยู่ทางสังคมที่เป็นตัวกำหนดจิต สำนึกของพวกเขา (Marx, 1970: 20-21 อ้างถึงใน วารุณี ภูริ สตินสิทธิ, 2545: 74)

จากแนวคิดนี้จึงทำให้สตรีนิยมสายนี้ให้ความสนใจวิเคราะห์เกี่ยวกับงานที่ผู้หญิงทำเป็น หลักทั้งที่เป็นงานบ้านและงานอาชีพ เพราะมองว่าเงื่อนไขทางเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนดที่สำคัญต่อ สภาพความเป็นรองของผู้หญิงที่เป็นอยู่ นอกจากนี้ระบบทุนนิยมซึ่งมาร์กซ์มองว่าเป็นระบบความ สัมพันธ์ของอำนาจที่กดขี่ขูดรีดก็ถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์เช่นกัน นอกจากแนวคิดมาร์กซ์

แล้ว งานของเฟรเดริก เองเกิลส์ ถือได้ว่าเป็นงานหลักที่สตรีนิยมสายมาร์กซิสต์ใช้อ้างอิง เพราะเป็นการวิเคราะห์เกี่ยวกับสภาพของผู้หญิงโดยตรง เองเกิลส์เขียน *The Origin of the Family, Private Property and the State* ตีพิมพ์ครั้งแรกในปี ค.ศ.1845 เองเกิลส์เสนอว่าสภาพความเป็นรองของผู้หญิงเกิดขึ้นเมื่อมีการถือครองทรัพย์สินส่วนบุคคลเกิดขึ้น และผูกพันกับการเกิดขึ้นของชนชั้นซึ่งสัมพันธ์กับการเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต และการไม่ได้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ผู้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตจะเป็นชนชั้นที่เอารัดเอาเปรียบและมีอำนาจเหนือชนชั้นที่ไม่ได้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ในครอบครัว ผู้ชายหรือสามีเป็นผู้ถือครองทรัพย์สินเหล่านั้น อันได้แก่ปัจจัยการผลิตต่างๆ เช่น ฝูงวัว ที่ดิน ทาส เพราะฉะนั้นในครอบครัว สามีมีสภาพเป็นพวกกระฎุมพี (bourgeoisie) และภรรยาคือกรรมาชีพ (proletariat) เพราะภรรยาไม่ได้ครอบครองปัจจัยการผลิต นอกจากนี้เมื่อมีการสะสมทรัพย์สินเหล่านี้มากขึ้น ผู้ชายมีความต้องการทายาทเพื่อสืบทอดทรัพย์สินที่ตนครอบครองอยู่ และเพื่อให้แน่ใจว่าเด็กที่เกิดจากผู้หญิงที่ตนหลับนอนนั้นด้วยนั้นเป็นลูกของตนจริงๆ ผู้ชายจึงต้องสร้างระบบครอบครัวฟัวเดียวเมียเดียวขึ้น เองเกิลส์มองว่าระบบฟัวเดียวเมียเดียวนี้ถูกใช้บังคับกับฝ่ายหญิงเพียงฝ่ายเดียว โดยสามีเรียกร้องความซื่อสัตย์จากภรรยาเพื่อเป็นหลักประกันว่าบุตรที่เกิดมาไม่ใช่ลูกของชายอื่น ส่วนฝ่ายสามีก็ยังคงมีเมียหลายคนอยู่และในระบบครอบครัวแบบฟัวเดียวเมียเดียวนี้เองที่ทำให้สถานะของผู้หญิงเลวร้ายมากขึ้นทำให้เกิดความเป็นปฏิปักษ์ทางเพศในครอบครัวขึ้นพร้อมกับความเป็นปฏิปักษ์ทางชนชั้นในสังคม (วารุณี ฐิริสินสิทธิ์, 2545: 74-75)

ปฏิปักษ์ทางชนชั้นครั้งแรกที่ปรากฏในประวัติศาสตร์เกิดขึ้นพร้อมๆ กับการพัฒนาการเป็นปฏิปักษ์ระหว่างผู้ชายกับภรรยาในครอบครัวแบบฟัวเดียวเมียเดียว รวมทั้งการเกิดการกดขี่ทางชนชั้นขึ้นครั้งแรกพร้อมๆ กับการกดขี่ผู้หญิงโดยผู้ชาย (Engels, 1977: 281 อ้างถึงใน วารุณี ฐิริสินสิทธิ์, 2545: 75)

นอกจากนี้ภรรยาในครอบครัวแบบฟัวเดียวเมียเดียวมีสภาพไม่ต่างไปจากโสเภณีนัก

(ภรรยา) ต่างจากโสเภณีสชั้นสูงเพียงเพราะเธอไม่ได้รับเงินเป็นรายชั่วโมงเหมือนกับสินค้า แต่เธอขายตัวเองเป็นทาสครั้งเดียวและเป็นตลอดไป (Engels, 1977: 282 อ้างถึงใน วารุณี ฐิริสินสิทธิ์, 2545: 76)

การที่เองเกิลส์เสนอเช่นนี้เพราะเขามองว่าทั้งโสเภณีนักและภรรยาให้บริการทางเพศแก่ผู้ชายเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจเหมือนกัน แต่ภร่ายังต้องขายบริการในการทำงานบ้านและดูแลเอาใจใส่ความเป็นอยู่ของผู้ชายเพิ่มเติมด้วย ซึ่งมีสภาพไม่ต่างจากทาส ดังนั้นการพยายามบอกว่า ครอบครัวแบบ

ผิวเดียวเมียวเดียวเกิดจากความรักนั้นไม่จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรักที่แท้จริงไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในชนชั้นกรรมพี เพราะการเกิดครอบครัวแบบผิวเดียวเมียวเดียวมีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการให้ผู้หญิงซื้อตั๋ยและผู้ชายสามารถมีผู้สืบทอดทรัพย์สินที่เป็นลูกแท้ๆของตนเท่านั้น เองเกลส์เชื่อว่าความรักที่แท้จริงจะเกิดขึ้นได้เฉพาะในชนชั้นกรรมพีหรือชนชั้นที่ถูกกดขี่ เพราะชนชั้นนี้ไม่มีทรัพย์สินให้ต้องปกป้องหรือสืบทอด การใช้กฎหมายครอบครัวที่เอาเปรียบผู้หญิงก็ไม่ค่อยเกิดขึ้น เพราะการใช้กฎหมายเป็นสิ่งเกินเลยสำหรับชนชั้นนี้ และเมื่อผู้หญิงชนชั้นนี้ออกไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ภาคเด่นสุดท้ายของการปกครองของผู้ชายในบ้านก็หมดไปด้วย เพราะผู้หญิงไม่ต้องพึ่งพิงผู้ชายในทางเศรษฐกิจอีกต่อไป จะคงเหลืออยู่บ้างก็คือความรุนแรงที่ผู้ชายใช้กับผู้หญิง เพราะฉะนั้นครอบครัวชนชั้นกรรมพีไม่จำเป็นต้องเป็นครอบครัวผิวเดียวเมียวเดียว เพราะไม่มีเงื่อนไขให้ต้องเป็น และการแต่งงานที่ตั้งอยู่บนความรักที่แท้จริงจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อต้องทำให้สังคมทุนนิยมหมดไป และผู้หญิงไม่จำเป็นต้องพึ่งพิงผู้ชายทางเศรษฐกิจอีกต่อไป (วารุณี ฐิริสินสิทธิ์, 2545: 76)

สำหรับองเกลส์ การเหนือกว่าของผู้ชายในการแต่งงานอยู่เพียงที่ความเหนือกว่าในทางเศรษฐกิจ คือผู้ชายสามารถเป็นเจ้าของหรือครอบครองทรัพย์สินของครอบครัว ในขณะที่ผู้หญิงไม่ได้เป็นเจ้าของทรัพย์สินด้วย ซึ่งเกิดขึ้นได้ในสังคมที่มีระบบการถือครองทรัพย์สิน เพราะฉะนั้นการจะทำลายล้างความเหนือกว่าของผู้ชายในครอบครัว คือการทำลายระบบการครอบครองทรัพย์สินโดยเอกชน การล้มล้างระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม รวมทั้งความสัมพันธ์ทางทรัพย์สินที่ถูกสร้างจากการผลิตแบบนี้ สำหรับการปลดปล่อยผู้หญิงนั้น จะทำได้ก็ต้องนำผู้หญิงทั้งหมดเข้าไปสู่การผลิตสาธารณะ และงานบ้านต้องถูกเปลี่ยนให้เป็นงานของสังคม การดูแลและให้การศึกษาแก่เด็กต้องเป็นเรื่องของสาธารณะ เองเกลส์มีความคิดเห็นเช่นเดียวกับมาร์กซ์ว่า การแบ่งงานกันทำตามเพศเป็นเรื่องของธรรมชาติ เขากล่าวว่า "การแบ่งงานกันทำที่เกิดขึ้นงานแรก คือ งานของผู้ชายและผู้หญิงในการให้กำเนิดและเลี้ยงดูเด็ก" ดังนั้นเขาจึงไม่วิเคราะห์เรื่องการแบ่งงานกันทำตามเพศเลย แต่มองว่าภาระที่เกี่ยวกับงานบ้านและการเลี้ยงลูกเป็นเรื่องที่สังคมต้องเข้าไปรับผิดชอบเพื่อที่ผู้หญิงจะสามารถออกไปสู่การทำงานนอกบ้าน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการผลิตทางเศรษฐกิจได้ เองเกลส์เชื่อว่าการกดขี่ที่ผู้หญิงได้รับเกิดจากระบบเศรษฐกิจของสังคมโดยรวม ไม่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย เพราะฉะนั้นจึงเรียกร้องให้ผู้หญิงเข้าร่วมในการต่อสู้เปลี่ยนแปลงที่โครงสร้างของระบบเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรมที่เป็นอยู่คือระบบทุนนิยม และเมื่อสังคมมีระบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมแล้ว ผู้หญิงก็จะหลุดพ้นจากการถูก กดขี่ขูดรีดไปด้วย (Engels, 1977: 281 อ้างถึงใน วารุณี ฐิริสินสิทธิ์, 2545: 76-77)

แนวคิดของมาร์กซ์และองเกลส์มีความสอดคล้องกันในการเสนอว่าการที่ผู้หญิงถูกกดขี่เป็นผลมาจากระบบเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม และมีความเลวร้ายมากขึ้นในระบบการผลิตแบบทุนนิยม สตรีนิยมสายมาร์กซิสต์เชื่อในความสำคัญของผู้หญิงในการต่อสู้กับทุนในฐานะ "คนงาน" แต่ไม่ใช่ในฐานะ "ผู้หญิง" (Sargent, 1981 cited in Donovan, 2000) อุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ไม่ได้ถูกมองว่ามีส่วนทำให้เกิดความค้อยโอกาสของผู้หญิง มาร์กซ์พูดถึงระบบชายเป็นใหญ่อยู่บ้าง แต่หมายถึงเฉพาะความสัมพันธ์ทางการผลิตในครัวเรือน ซึ่งหัวหน้าครัวเรือนเป็นเจ้าของหรือควบคุมปัจจัยการผลิตและจัดการแรงงานของสมาชิกภายในครอบครัว (McDonough and Harrison, 1978 อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ, 2545: 78) เพราะฉะนั้นสตรีนิยมสายมาร์กซิสต์จึงถูกจำกัดกรอบความคิดในการวิเคราะห์ให้มองความเป็นรองของผู้หญิงไปทำงานที่ผู้หญิงทำคืองานบ้าน ดังนั้น งานบ้านจึงเป็นเรื่องที่สตรีนิยมสายนี้ให้ความสนใจในการศึกษา โดยเสนอว่า ระบบทุนนิยมอุตสาหกรรมทำให้เกิดการแบ่งแยกการทำงานออกเป็นงานส่วนตัวคืองานบ้าน และงานที่ทำนอกบ้านซึ่งถือว่าเป็นงานที่ก่อให้เกิดผลผลิต (productive work) และงานเหล่านี้จะได้รับเงินค่าจ้าง ส่วนงานบ้านที่ผู้หญิงทำถูกมองว่าเป็นงานที่ไม่ได้สร้างผลผลิต (nonproductive work) ไม่มีค่าจ้าง ระบบทุนนิยมพยายามที่จะเก็บผู้หญิงไว้ทำงานในบ้านโดยไม่ได้รับค่าจ้าง การกระทำเช่นนี้มีประโยชน์ต่อระบบทุนนิยมเพราะสามารถทำให้ผู้ชายได้ทำงานอย่างเต็มที่ในที่ทำงานโดยไม่ต้องเสียเวลาทำงานบ้านหรือมาทำอาหาร และเจ้าของทุนไม่จำเป็นต้องจ่ายค่าแรงงานสูงขึ้นเพื่อนำมาจ่ายให้กับคนรับจ้างทำงานบ้าน เพราะมีภรรยาทำให้อยู่แล้ว ระบบทุนนิยมยังทำให้งานบ้านมีคุณค่าน้อยลงโดยอ้างว่าเป็นงานที่ไม่สร้างผลผลิตใดๆ นักสตรีนิยมสายนี้มีหลายคนได้โต้ตอบข้ออ้างนี้ อาทิเช่น มาร์กาเร็ต เบนสตัน (Margaret Benston) ที่บอกว่างานบ้านเป็นงานที่หนักและยากลำบากไม่น้อยกว่างานอาชีพอื่นๆ และเธอเสนอว่าต้องทำงานบ้านให้เป็นเรื่องทางสังคม เป็นเรื่องที่ชุมชนทำร่วมกัน เช่น การจัดให้มีการทำอาหารร่วมกันในชุมชน แม้การจัดการเช่นนี้ผู้หญิงก็ยังคงเป็นคนทำหน้าที่ทำอาหารเช่นเดิม แต่สิ่งที่จะเกิดขึ้นคือ สังคมจะตระหนักมากขึ้นว่างานทำอาหารหรืองานบ้านอื่นๆ มีความจำเป็นทางสังคมอย่างไร และจะทำให้เกิดการรับรู้ทางสังคมมากขึ้นว่างานบ้านนั้นเป็นงานที่ยากลำบากเพียงใด สังคมจะได้ให้ความเคารพต่อผู้หญิงในฐานะที่ทำงานที่ยาก และไม่สามารถกดขี่ผู้หญิงโดยอ้างว่าเพราะเธอเป็นกาฝากของสังคม (วารุณี ภูริสินสิทธิ, 2545: 77-78)

ดอลลา คอสต้า และ เอส. เจมส์ (Dalla Costa and S.James) ก็เป็นนักสตรีนิยม ที่เสนอว่างานบ้านไม่ใช่งานที่ไม่มีคุณค่า แต่งานบ้านเป็นงานที่สร้างผลผลิต โดยผู้หญิงไม่จำเป็นต้องไปอยู่ในกำลังแรงงาน เพราะงานที่ผู้หญิงทำเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับคนงานทุกคน ไม่ว่าจะเป็นการจัดหาอาหาร เครื่องนุ่งห่มความสะดวกสบายในเรื่องที่อยู่อาศัยและความอบอุ่นทางอารมณ์ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่จำเป็นในการดำรงอยู่ของคนงานซึ่ง "มูลค่าส่วนเกิน"(surplus value) ได้ถูกคูดออกไป ดังนั้นจึงถือได้ว่าผู้หญิงเป็นผู้สร้างมูลค่าส่วนเกินเหล่านั้นด้วย และเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ระบบทุนนิยม

ดำเนินไปได้ เพราะฉะนั้นคอสต้าและเจมส์จึงเสนอว่าการทำงานบ้านควรได้รับค่าเหนื่อยตอบแทนด้วย โดยผู้ที่ต้องจ่ายคือรัฐและนายทุน ไม่ใช่ผู้ชายที่เป็นปัจเจก เพราะทั้งรัฐและนายทุนเป็นผู้ได้ประโยชน์จากการค้ำชูผู้หญิงในเรื่องงานบ้านที่แท้จริง ส่วนค่าจ้างนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นเงินสด แต่อาจจ่ายในรูปแบบของสวัสดิการที่ให้กับแม่ที่เลี้ยงลูก เป็นต้น นักสตรีนิยมบางคนเห็นด้วยกับข้อเสนอนี้โดยมองว่าการเรียกร้องค่าแรงสำหรับงานบ้านเป็นการยกจิตสำนึกของแม่บ้านให้ตระหนักถึงความสำคัญของงานบ้านว่ามีความสำคัญทางสังคม และแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นของปริมาณส่วนตัว อย่างไรก็ตามการเรียกร้องให้จ่ายค่าตอบแทนแก่การทำงานบ้านได้ถูกวิจารณ์จากนักสตรีนิยมบางส่วนเช่นกัน โดยกล่าวว่าค่าตอบแทนสำหรับงานบ้านจะทำให้ผู้หญิงไม่ต้องการออกไปทำงานอย่างอื่นนอกจากทำงานบ้าน และนำไปสู่การยอมรับว่างานบ้านคืองานของผู้หญิง (Hartmann, 1995 อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 79)

แม้สตรีนิยมสายมาร์กซิสต์จะพยายามให้สังคมเห็นความสำคัญของงานบ้าน แต่การจำกัดผู้หญิงให้อยู่ในบ้านและทำแต่งงานบ้านนั้น ไม่ใช่สิ่งที่นักสตรีนิยมสายนี้เห็นด้วย มิทเชล (Mitchell) (1971) มองว่าตำแหน่งแห่งที่ของผู้หญิงในครอบครัวเป็นเรื่องที่ถูกสังคมสร้างขึ้น สังคมพยายามสร้างว่าผู้หญิงที่แท้จริงต้องเป็นแม่บ้านและครอบครัวที่แท้จริงจะมีภาพของความอุดมสมบูรณ์และสันติ แต่ในความเป็นจริง ครอบครัวอาจเป็นที่ของความรุนแรงและความสิ้นหวัง (Mitchell, 1971) เคลลี (Kelly) (1984) เสนอว่า ความคิดในเรื่องบ้านที่สังคมทุนนิยมพยายามสร้างว่าเป็นที่หลบภัยจากโลกการทำงานนั้น เป็นการปิดบังการแบ่งงานกันทำทางเพศ มันสร้างมายาภาพเกี่ยวกับงานของผู้หญิงในบ้าน และซ่อนเร้นความเป็นจริงที่ว่างานบ้านเหล่านี้ได้ช่วย "ผลิตซ้ำ" สังคมทุนนิยมและสังคมชายเป็นใหญ่ งานบ้านและการดูแลลูกซึ่งเป็นงานที่ไม่ได้รับค่าจ้างและไม่ถูกให้ความสำคัญได้ทำให้ผู้หญิงต้องพึ่งพิงผู้ชายและผูกติดอยู่กับบทบาทบริการและบทบาทที่เป็นรองผู้ชาย (Kelly, 1984 อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 80) ในขณะที่ ซาเร็ตสกี (Zaretsky) (1976) เห็นด้วยว่าโลกส่วนตัวหรือโลกของครอบครัวเปรียบเสมือนคุกที่แท้จริง เพราะมันได้กักผู้หญิงออกไปจากโลกสาธารณะอย่างถาวร และปล่อยให้ผู้หญิงมีชีวิตเพียงเพื่อเป็นกำลังใจให้กับผู้ชายซึ่งเป็นฝ่ายที่เข้าร่วมในกิจกรรมของมนุษย์ที่แท้จริง ซาเร็ตสกีจึงเสนอให้กำจัดครอบครัวออกไปเพื่อเป็นการทำลายคู่ตรงข้ามของครอบครัวกับงาน และเมื่อนั้นงานของภรรยาจะถูกมองว่าเป็นงานที่สร้างผลผลิตและมีคุณค่าเช่นเดียวกับงานของสามี ถือว่าเป็นการเอาชนะการแบ่งแยกงานในโลกส่วนตัวออกจากงานในโลกสาธารณะที่สังคมทุนนิยมสร้างขึ้น การทำให้งานบ้านเป็นเรื่องส่วนตัวของแต่ละครอบครัวของสังคมทุนนิยม ได้สร้างความเป็นปฏิปักษ์ให้เกิดขึ้นระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย และเป็นการทำให้ผู้หญิงเชื่อว่าศัตรูของผู้หญิงไม่ใช่ระบบทุนนิยม แต่คือผู้ชาย เพราะผู้หญิงทำงานให้ผู้ชายในบ้าน (Zaretsky, 1976 cited in Donovan, 2000)

นอกจากการให้ความสนใจในเรื่องเกี่ยวกับงานบ้านแล้ว นักสตรีนิยมสายมาร์กซิสต์ยังให้ความสำคัญต่อการทำงานนอกบ้านของผู้หญิงด้วย โดยมองว่าภายใต้ระบบทุนนิยม แม้ว่าผู้หญิงได้เข้าไปทำงานในปริมณฑลสาธารณะแล้ว แต่งานที่ผู้หญิงได้ทำส่วนใหญ่ก็ยังคงเป็นงานที่ถือว่าเป็น "งานของผู้หญิง" เช่น งานพยาบาล งานทำกับข้าว งานเย็บผ้า ครูโรงเรียนอนุบาล บาร์เรตต์ (Barrett) (1980) เสนอว่า

เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยต่างๆ ซึ่งอาจจะเป็นเหตุผลของตำแหน่งของผู้หญิงในฐานะคนงานรับจ้างแล้ว มันเป็นไปได้ที่จะหนีไปจากข้อสรุปที่ว่าโครงสร้างของครอบครัวและอุดมการณ์ความรับผิดชอบงานบ้าน (ของผู้หญิง) เป็นตัวกำหนดที่สำคัญ (Barrett, 1980 cited in Donovan, 2000: 121)

และเนื่องจากงานเหล่านี้ถูกมองว่าเป็นงานของผู้หญิง มีลักษณะที่ใกล้เคียงกับงานบ้าน ค่าตอบแทนที่ผู้หญิงได้รับจากการทำงาน โดยเฉลี่ยจึงต่ำกว่าผู้ชายไปด้วย นักสตรีนิยมสายนี้ได้ยกตัวอย่างข้อมูลการทำงานในประเทศสหรัฐอเมริกาเสนอ เช่น งานเลขานุการที่มีผู้หญิงทำอยู่ร้อยละ 99 จะได้เงินค่าตอบแทนต่ำกว่างานขับรถบรรทุกที่มีผู้ชายทำอยู่ร้อยละ 98 หรืองานดูแลเด็กเล็กซึ่งมีผู้หญิงทำอยู่ร้อยละ 87 จะได้ค่าจ้างแรงงานต่ำกว่างานส่งจดหมายซึ่งมีผู้ชายทำอยู่ร้อยละ 88 นักสตรีนิยมเหล่านี้เสนอว่าไม่มีเหตุผลใดๆไม่ว่าจะเป็นเรื่องความสามารถ ความยากลำบากของงาน ที่จะนำมาใช้เป็นข้ออ้างต่อการให้ค่าตอบแทนที่แตกต่างกันนี้ นอกจากความเป็นจริงที่ว่า งานที่ถูกมองว่าเป็นงานของผู้หญิงถูกตีค่าให้ต่ำกว่างานที่ถูกมองว่าเป็นของผู้ชาย ทำให้ค่าตอบแทนที่ได้จึงน้อยกว่าไปด้วย ดังนั้นจึงได้มีการเสนอให้มีการพิจารณาค่าตอบแทนต่องานต่างๆอย่างวัตถุวิสัย เช่น พิจารณาโดยตั้งอยู่บนความรู้ความสามารถ ความเสี่ยงของงาน ความรับผิดชอบเป็นต้น ไม่ใช่พิจารณาบนอคติของเชื้อชาติ กลุ่มชาติพันธุ์ ชนชั้น หรือความเป็นเพศ (Tong, 1989)

2.1.4 สตรีนิยมสายถอนรากถอนโคน (Radical Feminism)

สตรีนิยมสายถอนรากถอนโคนถือว่าเป็นแนวคิดเดียวที่ไม่ได้เกิดขึ้นโดยตรงจากแนวความคิดกระแสหลักของผู้ชาย ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดเสรีนิยม แนวคิดมาร์กซิสต์หรืออื่นๆ สำนักสตรีนิยมถอนรากถอนโคนเสนอว่าการกดขี่ผู้หญิงเกิดขึ้นเพราะเธอเป็นผู้หญิง กล่าวคือผู้หญิงถูกกดขี่เพราะเพศของเธอ และยังเสนอว่าการกดขี่ทางเพศเป็นรูปแบบที่เป็นพื้นฐานและเป็นการกดขี่แรกของการกดขี่ต่างๆในสังคม (Beasley, 1999 อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 89) นักสตรีนิยมสายนี้เป็นกลุ่มที่แยกตัวออกมาจากขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิของพลเมืองและพวกซ้ายใหม่ใน

สหรัฐอเมริกาในช่วงปลายทศวรรษ 1960 (Whelehan, 1995 อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 90) โดยมีความตั้งมั่นที่ต้องการเปลี่ยนแปลงสังคมในระดับพื้นฐานกว่าที่พวกซ้ายใหม่ดำเนินอยู่ คือ ต้องการเปลี่ยนในระดับถึงรากถึงโคน จึงเป็นที่มาของชื่อ radical feminism อย่างไรก็ตามตั้งแต่ทศวรรษ 1970 เป็นต้นมา สำนักคิดนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงทางความคิดมาตลอด ซึ่งไอเซนสไตน์ (Eisenstein) (1983) มองว่าการเปลี่ยนแปลงในระดับถึงรากถึงโคนในระยะหลังนี้ไม่ได้หมายถึงการเปลี่ยนแปลงในทางโครงสร้างทางสังคม แต่หมายถึงการทำความเข้าใจและต่อสู้ภายในตัวของผู้หญิงหลักหนีจากการต่อสู้ทางการเมือง และถอนตัวจากความพยายามที่จะเข้าไปอยู่ในโครงสร้างสังคมชายเป็นใหญ่ในทุกๆด้าน (Eisenstein, 1983 cited in Donovan, 2000) ตัวอย่างเช่นงานของ แมรี่ ดัลลี (Mary Daly) เป็นต้น (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 89-90)

แนวคิดของสตรีนิยมสายถอนรากถอนโคน ถูกเสนอออกมาในช่วงต้นทศวรรษ 1970 โดยนักสตรีนิยมที่ถือว่าเป็นบุคคลสำคัญของแนวคิดนี้ คือ เคต มิลเล็ท (Kate Millet) เขียนหนังสือชื่อ Sexual Politics งานชิ้นนี้ถูกกล่าวถึงอย่างกว้างขวาง ใน Sexual Politics (1971) มิลเล็ทเสนอว่าการเมืองหมายถึงความสัมพันธ์ของโครงสร้างอำนาจ การที่คนกลุ่มหนึ่งถูกควบคุมจากคนอีกกลุ่มหนึ่ง เพราะฉะนั้นการเมืองเรื่องเพศ (sexual politics) คือการที่ผู้ชายมีอำนาจเหนือผู้หญิงและสามารถควบคุมผู้หญิงให้อยู่ภายใต้ความต้องการของผู้ชาย ทุกๆเส้นทางของอำนาจภายในสังคมอยู่ในมือของผู้ชายทั้งหมดอย่างสมบูรณ์ และนั่นคือระบบชายเป็นใหญ่ (patriarchy) การยอมรับของสังคมต่อความสัมพันธ์ทางเพศที่เหลื่อมล้ำทางอำนาจเช่นนี้เกิดขึ้น "ผ่านทาง "กระบวนการขัดเกลาทางสังคม" ของทั้งสองเพศ ไปสู่การเมืองแบบชายเป็นใหญ่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ บุคลิกลักษณะ บทบาทและสถานภาพ" (Millet, 1971: 46) กลุ่มที่ครอบงำในสังคม (ผู้ชาย) จะเป็นผู้กำหนดความเป็นผู้ชายและความเป็นผู้หญิงตามค่านิยมและความต้องการของตน ซึ่งมีผลต่อบทบาทที่แต่ละฝ่ายกระทำต่อกัน และมีผลต่อสถานภาพที่ตามมา เช่น ความเป็นผู้หญิงหมายถึงความอ่อนแอ ไม่กล้าตัดสินใจ ชอบใช้อารมณ์ ไม่มีเหตุผล เพราะฉะนั้นผู้หญิงจึงไม่สามารถเป็นผู้นำในระดับต่างๆได้ ผู้หญิงอยู่ในสถานะที่เป็นรองเสมอมา ในทางเศรษฐกิจ ผู้หญิงจะทำงานที่มีเกียรติทางอาชีพ น้อยกว่าและได้รับค่าตอบแทนต่ำกว่า แม้ว่าทางการศึกษาในสังคมตะวันตกผู้หญิงได้รับโอกาสทางการศึกษาเท่าเทียมผู้ชายแล้ว แต่ยังมีกรอบวิชาของ "ผู้หญิง" เช่น สาขามนุษยศาสตร์, สังคมศาสตร์ วิชาของ "ผู้ชาย" เช่น วิทยาศาสตร์, วิศวกรรมศาสตร์ ซึ่งมีผลต่อเกียรติและค่าตอบแทนที่ตามมาภายหลัง กล่าวโดยรวมคือ "ความมีอำนาจสูงสุดของผู้ชาย...ถึงที่สุดแล้ว ไม่ได้อยู่ที่ความแข็งแรงทางสรีระ แต่อยู่ที่การยอมรับระบบค่านิยม ซึ่งไม่ใช่เรื่องทางชีวะ" (Millet, 1971: 48) ความแตกต่างระหว่างเพศที่เข้าใจกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องบทบาทที่สำคัญหรือบุคลิกลักษณะ มีรากฐานมาจากวัฒนธรรมมากกว่าชีวภาพ วัฒนธรรมดังกล่าวคือวัฒนธรรมของระบบชายเป็นใหญ่ และถ้าเมื่อใดผู้หญิงไม่ปฏิบัติตามลักษณะ "ความเป็นหญิง" เธอจะถูกทำร้ายในลักษณะต่างๆ

เพราะฉะนั้นสิ่งที่มิลเล็ทเสนอคือ ต้นเหตุของการกดขี่ผู้หญิงอยู่ที่ระบบชายเป็นใหญ่ และเป็นต้นเหตุที่สำคัญกว่าระบบชนชั้น เพราะมีความเป็นสากล เป็นปรากฏการณ์ที่มีระยะเวลายาวนาน และมีพลังมากกว่าระบบชนชั้น เพราะระบบชายเป็นใหญ่ทำให้ความสัมพันธ์ที่เป็นรองของผู้หญิงเป็นเรื่องของธรรมชาติ นอกจากนี้เธอยังกล่าวว่า การที่ผู้หญิงต้องพึ่งพิงทางเศรษฐกิจต่อผู้ชาย ทำให้ความเป็นชนชั้นหนึ่งชนชั้นใดที่ถาวรหรือแน่นอนของผู้หญิงเกิดขึ้นน้อยกว่าผู้ชาย ในขณะที่ระบบชายเป็นใหญ่สามารถแทรกซึมผ่านการแบ่งแยกทางชนชั้น ความแตกต่างระหว่างสังคมและยุคสมัยต่างๆทางประวัติศาสตร์ การที่มิลเล็ทเสนอว่าระบบชายเป็นใหญ่เป็นพื้นฐานหลักที่ก่อให้เกิดการกดขี่ทางเพศและเป็นพื้นฐานที่สำคัญกว่าชนชั้น ถือว่าเป็นการปฏิเสธแนวคิดมาร์กซิสต์ทั้งหมดที่เสนอในเรื่องการกดขี่ผู้หญิง (วารุณี ฐิริสินสิทธิ์, 2545: 90-91)

นอกจากนักสตรีนิยมสายถอนรากถอนโคนที่กล่าวมาแล้ว ยังมีนักสตรีนิยมอีกจำนวนมากที่ช่วยพัฒนาแนวคิดในสำนักคิดนี้ ซึ่งสามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญๆได้ดังนี้

1. ให้ความสำคัญกับความเป็นเพศผู้หญิงในฐานะที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดการกดขี่ทางเพศ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ผู้หญิงถูกกดขี่เพราะเธอเป็นผู้หญิง และมองว่า "ผู้หญิงแต่ละคน...จะมีความเหมือนกันไม่ว่าจะแตกต่างกันในชนชั้น เชื้อชาติ อายุ กลุ่มชาติพันธุ์ สัญชาติ มากกว่าที่ผู้หญิงคนใดจะเหมือนกับผู้ชาย" (Beasley, 1999: 54) เช่น ผู้หญิงไทยจะมีความเหมือนกับผู้หญิงอเมริกัน มากกว่าที่จะเหมือนกับผู้ชายไทย ดังนั้นจึงได้มีการเสนอความคิดเรื่องความเป็นพี่น้องของผู้หญิงทั้งหมด (sisterhood) นอกจากนี้ยังมองว่า การกดขี่ผู้หญิงเป็นรูปแบบการกดขี่ที่เป็นพื้นฐานที่สุด และเป็นกลุ่มคนที่ถูกกดขี่เป็นกลุ่มแรกในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ

2. ระบบชายเป็นใหญ่เป็นสาเหตุสำคัญที่สุดที่ทำให้เกิดการกดขี่ผู้หญิง เป็นระบบอำนาจทางเพศซึ่งผู้ชายเป็นผู้ครอบครองอำนาจสูงสุดและสิทธิประโยชน์ทางเศรษฐกิจ อุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ถูกหล่อหลอมในสังคมผ่านกระบวนการขจัดเกลางานสังคมจากสถาบันทางสังคมต่างๆ จากการวิเคราะห์เช่นนี้นักสตรีนิยมสายถอนรากถอนโคนได้เชื่อมปริวิตถลส่วนตัวกับปริวิตถลสาธารณะเพศในฐานะที่เป็นปริวิตถลส่วนตัวกลายเป็นเรื่องการเมืองด้วย (Eisenstein, 1979 cited in Donovan, 2000) นักสตรีนิยมสายนี้บางคนมองว่า ผู้ชายในฐานะเป็นกลุ่มคนถือว่าเป็นศัตรูหลักของผู้หญิง และผู้ชายทุกคนมีอำนาจเหนือผู้หญิงบางคนอยู่เสมอ ผู้ชายในฐานะปัจเจกอาจไม่ได้เป็นผู้สร้างระบบนี้ แต่เป็นผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากระบบที่เป็นอยู่ (Delphy, 1984 อ้างถึงใน วารุณี ฐิริสินสิทธิ์, 2545: 100)

3. โครงการต่างๆที่ถูกเสนอเพื่อการแก้ไขสภาพที่เป็นอยู่ของสตรีนิยมสายถอนรากถอนโคนมักมีลักษณะไปในทางปฏิวัติมากกว่าปฏิรูป และต้องการจะโค่นล้มทุกรูปแบบของการกดขี่ผู้หญิง โดยมองว่าเป็นไปไม่ได้ที่จะเกิดความเท่าเทียมกันระหว่างเพศในระบบสังคมที่เป็นอยู่ แต่การเปลี่ยนแปลงหรือการปฏิวัติจะไม่ใช่เป็นแบบจับปล้น แต่เป็นการค่อยๆสะสมชัยชนะไปที่ละเล็กละน้อย ผ่านการต่อสู้ในระดับเล็กๆ สตรีนิยมสายนี้เน้นที่การมีกลุ่มองค์กรขนาดเล็ก มากกว่ากลุ่มขนาดใหญ่ที่เป็นทางการและมีการบริหารจากส่วนกลาง (Beasley, 1999) และมีหลักการต่อต้านองค์กรของพวกชนชั้นสูง (Whelehan, 1995 อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 101)

4. เชื่อและเน้นในความแตกต่างระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง โดยบางกลุ่มจากสายนี้เชื่อว่าความแตกต่างเกิดจากธรรมชาติ แต่บางกลุ่มเชื่อว่า ความแตกต่างดังกล่าวเป็นเพราะโครงสร้างสังคมหรือถูกสร้างขึ้นโดยวัฒนธรรม

5. ประเด็นที่ให้ความสนใจศึกษามีหลากหลายมาก มีทั้งเรื่องศาสนา ศิลปะ ดนตรี สุขภาพ วรรณกรรมและอื่นๆโดยมีความเชื่อว่า ต้องตั้งคำถามต่อทุกๆแง่มุมของชีวิตผู้หญิงที่ผู้หญิงเคยยอมรับว่าเป็นมาตรฐาน เป็นเรื่องปกติ เป็นเรื่องที่ยอมรับได้ และหาวิถีทางใหม่ในการทำสิ่งต่างๆ (Chesler, 1972 cited in Donovan, 2000) สตรีนิยมสายถอนรากถอนโคนให้ความสนใจศึกษาเป็นพิเศษในเรื่องความเป็นแม่ และเรื่องเกี่ยวข้องกับกามารมณ์ เรื่องกามารมณ์ถูกมองจากนักสตรีนิยมสายนี้หลายคนว่าเป็นประเด็นที่สำคัญมากของสตรีนิยม เพราะความรุนแรงและการครอบงำที่ผู้ชายกระทำต่อผู้หญิงได้ถูกทำให้เป็นปกติและชอบธรรมในพฤติกรรมทางเพศ ผ่านทางความเชื่อที่ว่าเมื่อเกี่ยวกับเรื่องกามารมณ์แล้ว ผู้ชายโดยธรรมชาติจะก้าวร้าวและเป็นผู้นำ ในขณะที่ผู้หญิงเป็นฝ่ายรองรับและเป็นผู้ตาม และเมื่อกามารมณ์ถือว่าเป็นพฤติกรรมที่เป็นพื้นฐานที่สุดพื้นฐานหนึ่งของมนุษย์ การเป็นรองของผู้หญิงจึงถูกถือว่าเป็นบรรทัดฐานในบริบทอื่นๆด้วย เช่น การข่มขืน, การล่วงละเมิดทางเพศ, การค้าประเวณี และสื่อลามก สตรีนิยมสายนี้ต่อต้านสื่อลามก เพราะมองว่าเป็นการแสดงกามารมณ์ของผู้หญิงเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ชาย สร้างความสัมพันธ์ระหว่างความรื่นรมย์ทางเพศกับความรุนแรงที่ผู้ชายกระทำต่อผู้หญิง ผู้หญิงจะเป็นรองอยู่ตลอดไป ถ้ากามารมณ์ไม่ได้รับการทำความเข้าใจใหม่ หรือการสร้างความหมายใหม่ (Tong, 1989)

6. ให้ความสำคัญกับร่างกายของผู้หญิง ว่าก่อให้เกิดความแตกต่างระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย และให้ความสำคัญกับร่างกายผู้หญิงในฐานะที่เป็นที่ซึ่งสามารถค้นพบความรู้เกี่ยวกับผู้หญิง และเป็นสิ่งที่น่าชื่นชมยินดี

7. ให้ความสนใจในการศึกษาแนวคิดเรื่องความเป็นหญิงและความเป็นชายรวมทั้ง กามารมณ์หญิงชาย โดยเสนอว่าความคิดดังกล่าวได้ถูกใช้เพื่อสร้างความเป็นรองให้กับผู้หญิง ส่งผลให้สตรีนิยมสายถอนรากถอนโคนมีความคิดในเชิงบวกต่อสตรีรักร่วมเพศและมองว่า กามารมณ์ ระหว่างหญิงกับหญิงเป็นกระบวนทัศน์ของกามารมณ์ผู้หญิง ซึ่งเป็นกามารมณ์ที่ตอบสนองต่อ ความต้องการและเติมเต็มความปรารถนาของผู้หญิงเอง (Tong, 1989) แนวคิดสตรีรักร่วม เพศ (Lesbianism) ไม่ใช่เรื่องส่วนบุคคล แต่เป็นเรื่องอัตลักษณ์ทางสาธารณะ ซึ่งดึงให้ผู้หญิงมาอยู่ ร่วมกันเป็นชุมชนของผู้หญิง บันทอนความเป็นเจ้าของของผู้หญิงเป็นการส่วนตัวภายใต้การแต่งงาน แบบกามารมณ์หญิงชาย แนวคิดสตรีรักร่วมเพศเป็นการคุกคามต่ออุดมการณ์ การเมือง และ เศรษฐกิจ ที่มีพื้นฐานอยู่ที่ความยิ่งใหญ่ของผู้ชาย นักสตรีนิยมที่มีความคิดเช่นนี้ อาทิเช่น เอเด รียน ริช (Adrienne Rich), แมรี ดัลลี (Mary Daly), ออเดร ลอร์ด (Audre Lorde) และ ชาร์ลอตต์ บันช์ (Charlotte Bunch) (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 102)

2.1.5 สตรีนิยมสายสังคมนิยม (Socialist Feminism)

สำนักคิดสตรีนิยมสายสังคมนิยมเกิดขึ้นในช่วงต้นทศวรรษ 1970 ใกล้เคียงกับสตรีนิยม สายอื่นๆ และเป็นผลที่มาจากความไม่พอใจต่อคำอธิบายของสายมาร์กซิสต์ที่มองไม่เห็นมิติทาง เพศโดยการไม่นำเข้าไปอยู่ในกรอบการวิเคราะห์เลย ได้มีการอ้างถึงกรณีที่เลนินแสดงความไม่พอ ใจเมื่อ คลารา เซ็ตกิน (Clara Zetkin) ซึ่งเป็นนักปฏิวัติคนหนึ่งที่สนับสนุนให้สมาชิกพรรค คอมมิวนิสต์รัสเซียถกเถียงในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเพศ โดยเซ็ตกินเห็นว่าเป็นเรื่องจำเป็นของผู้หญิงที่ ต้องทำความเข้าใจในรูปแบบการกดขี่ที่เกิดขึ้นในปริมณฑล "สาธารณะ" ในขณะที่เลนินมองว่าการ ถกเถียงเรื่องนี้เป็นการกระทำที่ไร้สาระ เป็นเรื่องหมุ่หมิมที่ไม่สำคัญ (Tong, 1989) การที่สตรีนิยม สายสังคมนิยมให้ความสำคัญมากขึ้นกับการทำความเข้าใจส่วนที่เป็นพื้นที่ส่วนตัว ความสัมพันธ์ เชิงอำนาจระหว่างหญิงชาย รวมทั้งหน้าที่การให้กำเนิดเด็กของผู้หญิงในการวิเคราะห์การกดขี่ผู้ หญิง ทำให้ถูกมองว่ามีความเชื่อมโยงอย่างมากกับสตรีนิยมสายถอนรากถอนโคน (Whelehan, 1995 อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 115) อย่างไรก็ตามสตรีนิยมสังคมนิยมได้ปฏิเสธแนวคิด หลายอย่างของสตรีนิยมสายถอนรากถอนโคน เช่น ข้อเสนอที่ว่าสภาพทางชีวจะเป็นสาเหตุที่ทำให้ เกิดความเป็นรองของผู้หญิง (Jaggar, 1978 อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 115) การอธิบายโดย ใช้ผู้หญิง ร่างกายของผู้หญิง กามารมณ์และจิตสำนึกว่าเป็นพื้นฐานของอำนาจทางสังคมทั้งหมด ถือ ว่าเป็นการให้ความสำคัญกับสาเหตุทาง "ธรรมชาติ" หรือความคิดรวบยอดของสตรีนิยมสาย ถอนรากถอนโคนที่ไม่คำนึงถึงประวัติศาสตร์ และละเลยความสำคัญของประวัติศาสตร์และการ เมืองที่เป็นตัวกำหนดการกดขี่ผู้หญิง เป็นต้น (Campioni and Grosz, 1992 อ้างถึงใน วารุณี ภูริ สิณสิทธิ์, 2545: 116)

แนวคิดสตรีนิยมสายสังคมนิยมถือได้ว่ายังมีความใกล้ชิดกับสตรีนิยมสายมาร์กซิสต์อยู่หลายประการ สตรีนิยมสายนี้ส่วนใหญ่เชื่อในความเหมือนกันระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย และยังวิเคราะห์สังคมโดยแบ่งเป็นโลกส่วนตัวและโลกสาธารณะ และเสนอว่าผู้หญิงต้องผลักดันให้โลกส่วนตัวเข้าไปอยู่ในโลกสาธารณะ (Arneil, 1999) และให้ความสนใจในประเด็นเรื่องการทำงานของผู้หญิงว่าถูกเอารัดเอาเปรียบอย่างไรในสังคม อลิสัน แจ็กเกอร์ (Alison Jaggar) (1978) เสนอว่าสตรีนิยมสายสังคมนิยมเห็นด้วยกับมาร์กซิสต์ว่าการจะได้มาซึ่งการปลดปล่อยหรือความเป็นอิสระของผู้หญิง จำเป็นที่ผู้หญิงต้องเข้าไปร่วมในการผลิตสาธารณะ แต่งานที่ทำนั้นต้องรวมถึงงานที่มีเกียรติ อยู่ในระดับผู้บริหารและไม่ควรมีสิ่งๆ ที่เรียกว่า "งานของผู้หญิง" ในพื้นที่สาธารณะอีกต่อไป เธอยอมรับว่าสังคมนิยมเป็นเงื่อนไขแรกที่สำคัญในการปลดปล่อยผู้หญิง แต่เงื่อนไขนี้เพียงอย่างเดียวไม่พอ เพราะอคติทางเพศยังคงดำรงอยู่แม้ว่าการเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตโดยสาธารณะเกิดขึ้นแล้วก็ตาม สำหรับแจ็กเกอร์

สตรีนิยมสายสังคมนิยมสามารถที่จะมองได้ว่าเป็นส่วนขยายของลัทธิมาร์กซ์ตามแบบฉบับ (เพราะ) แท้จริงแล้วใช้แนวคิดที่เหมือนกันในเรื่องที่เกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ เกี่ยวกับอิสรภาพและความเท่าเทียมกัน และเกี่ยวกับบทบาทของรัฐ แต่ (สตรีนิยมสายสังคมนิยม) พยายามที่จะแสดงให้เห็นว่า สภาพการณ์ของผู้หญิงและปริณิชนของความสัมพันธ์ส่วนตัวโดยทั่วไป ต้องการการวิเคราะห์อย่างละเอียดมากกว่านี้จากมาร์กซิสต์ (jaggar, 1978: 18 อ้างถึงใน วารุณี ฐิริสินสิทธิ์, 2545: 116)

และความสัมพันธ์ในปริณิชนส่วนตัวระหว่างหญิงกับชายที่ไม่เท่าเทียมกันเชิงอำนาจนี้จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลง และเป็นไปได้ที่จะมีการเปลี่ยนแปลงก่อนการเปลี่ยนแปลงในการเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต

นักสตรีนิยมสายสังคมนิยมบางคนเช่น ซิลลาห์ ไอเซนสไตน์ (Zillah Eisenstein) มองว่าสตรีนิยมสายสังคมนิยมเกิดขึ้นมาจากแนวคิดมาร์กซิสต์และสตรีนิยมสายถอนรากถอนโคน โดยเสนอว่าการวิเคราะห์ทางชนชั้นของมาร์กซิสต์เปรียบเสมือนสภาพสถานะเดิม (Thesis) ในขณะที่การวิเคราะห์แนวระบบชายเป็นใหญ่ของสตรีนิยมสายถอนรากถอนโคนเป็นความคิดด้านปฏิปักษ์ (antithesis) ส่วนสตรีนิยมสายสังคมนิยมคือการสังเคราะห์ความคิดตรงข้ามทั้งสองนั้น (synthesis)

สตรีนิยมสายสังคมนิยมมีภาระหน้าที่ในการทำความเข้าใจระบบของอำนาจที่เกิดจากทุนนิยมชายเป็นใหญ่ (capitalist patriarchy)...(การใช้วลี) ทุนนิยมชายเป็นใหญ่เพื่อเป็นการเน้นถึงความสัมพันธ์เชิงวิภาษวิธีที่สนับสนุนกันและกันระหว่างโครงสร้างทุนนิยมชนชั้นและโครงสร้างสูงต่ำทางเพศ การทำความเข้าใจถึงการพึ่งพิงกันและกันของทุนนิยมและระบบชายเป็นใหญ่เป็นเรื่องสำคัญสำหรับการวิเคราะห์ทางการเมืองของสตรีนิยมสายสังคมนิยม (Eisenstein, 1979: 5 อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 117)

ไอเซนสไตน์มองว่าทุนนิยมใช้ระบบชายเป็นใหญ่ และระบบชายเป็นใหญ่ถูกนิยามจากความต้องการของระบบทุนนิยม ระบบชายเป็นใหญ่เป็นส่วนทำให้เกิดการจัดระดับชั้นสูงต่ำทางเพศ ทำให้ผู้หญิงซึ่งอยู่ในฐานะที่เป็นรองเป็นผู้ถูกควบคุมทางการเมือง ในขณะที่เดียวกันทุนนิยมในฐานะที่เป็นระบบชนชั้นทางเศรษฐกิจที่มีจุดหมายในการหากำไรก็ทำหน้าที่บำรุงเลี้ยงการจัดระดับสูงต่ำของระบบชายเป็นใหญ่ ระบบทุนนิยมและชายเป็นใหญ่ไม่ได้เป็นระบบที่เป็นอิสระจากกัน และไม่ใช้ระบบเดียวกัน แต่ทั้งสองระบบพึ่งพิงสนับสนุนซึ่งกันและกัน เธอเสนอว่าสังคมนิยมชายเป็นใหญ่เกิดขึ้นเมื่อกลางศตวรรษที่ 18 ในประเทศอังกฤษ และกลางศตวรรษที่ 19 ในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยระบบชายเป็นใหญ่เกิดขึ้นก่อน ผ่านทางการดำรงอยู่ของการจัดระดับทางเพศในสังคม อันเป็นผลจากคำอธิบายทางอุดมการณ์และการเมืองของความแตกต่างทางชีวภาพ วัฒนธรรมชายเป็นใหญ่ได้ถูกสืบทอดจากสังคมยุคหนึ่งไปสู่อีกยุคหนึ่ง เพื่อปกป้องความสูงต่ำทางเพศในสังคม (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 118) ไอเซนสไตน์อธิบายว่าในสังคมนิยมชายเป็นใหญ่ ผู้หญิงอยู่ในสภาพที่ถูกกดขี่ทั้งจากระบบทุนนิยมและชายเป็นใหญ่ ผู้หญิงถูกนิยามว่าเป็นแม่ ไม่ใช่คนทำงานในอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ซึ่งเป็นอุดมการณ์ชนชั้นปกครอง ทำให้ผู้หญิงต้องผูกติดอยู่กับการทำงานบ้านที่ไม่ได้รับค่าตอบแทน เพราะงานบ้านในสังคมนิยมไม่ใช่งานการผลิตจึงไม่มีค่าตอบแทน เพราะผู้หญิงไม่เคยถูกนิยามว่าเป็นคนทำงานและมักถูกมองว่าเป็นเพศที่ด้อยกว่า ได้มีการพยายามปรับในเชิงอุดมการณ์สำหรับการทำงานของผู้หญิงโดยมีคำนิยามใหม่ว่า "แม่ผู้ทำงาน" (working mother) โดยที่ผู้หญิงยังไม่สามารถหลุดออกจากนิยามของระบบชายเป็นใหญ่ได้ นั่นคือผู้หญิงคือแม่ พวกกระฎุมพีในฐานะที่เป็นชนชั้นจะได้รับผลกำไรจากค่าแรงงานที่ต่ำของผู้หญิง ขณะที่ผู้ชายในฐานะปัจเจกบุคคลได้รับประโยชน์จากแรงงานที่ผู้หญิงทำให้ผู้ชายในครอบครัว ผู้ชายไม่ว่าจะอยู่ในชนชั้นใดได้รับประโยชน์จากระบบอภิสิทธิ์จากสังคมชายเป็นใหญ่ (Eisenstein, 1979 cited in Donovan, 2000) ไอเซนสไตน์เสนอว่าความสัมพันธ์ทางสังคมของทุนนิยมชายเป็นใหญ่ของสังคมอเมริกัน ถูกรักษาและสืบทอดผ่านทางอุดมการณ์เสรีนิยม ความเชื่อในความยิ่งใหญ่เหนือกว่าของผู้ชายและอคติทางเชื้อชาติ เพราะฉะนั้นการจะทำลายความสัมพันธ์แบบชายเป็นใหญ่

ต้องทำลายโครงสร้างของระบบสูงต่ำทางเพศ ทางเชื้อชาติ และทางชนชั้น ที่ได้รับการรักษาไว้บางส่วนจากการแบ่งงานกันทำทางเพศ (Eisenstein, 1979 cited in Donovan, 2000)

สำนักคิดสตรีนิยมสายสังคมนิยมได้ถูกแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆตามแนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์เรื่องการกดขี่ผู้หญิง ได้แก่ การวิเคราะห์แบบระบบคู่ (dual system) คือ อธิบายการกดขี่ผู้หญิงโดยพิจารณาทั้งจากระบบชายเป็นใหญ่และระบบทุนนิยม และเสนอว่าทั้งสองระบบมีความแตกต่างกันแต่สัมพันธ์กันอย่างวิภาษวิธี ดังนั้นการทำความเข้าใจต่อการกดขี่ผู้หญิงจำเป็นต้องวิเคราะห์ทั้งสองระบบนี้แยกจากกัน นักสตรีนิยมเด่นๆ ที่จัดอยู่ในกลุ่มนี้ เช่น จูเลียต มิตเชล (Juliet Mitchell) และ ไฮดี ฮาร์ทมันน์ (Heidi Hartmann) อีกกลุ่มหนึ่งคือการวิเคราะห์แบบระบบหนึ่งเดียว (unified system) คือ การเสนอว่าระบบทุนนิยมไม่สามารถแยกออกจากระบบชายเป็นใหญ่ เหมือนกับจิตใจไม่สามารถแยกออกจากร่างกาย เพราะฉะนั้นในการทำความเข้าใจต่อการกดขี่ผู้หญิงจำเป็นต้องวิเคราะห์ทั้งสองระบบไปด้วยกัน โดยใช้ความคิดรวบยอดเพียงอันเดียว นักสตรีนิยมสายสังคมนิยมที่อยู่แถวนี้และเป็นที่รู้จัก เช่น อลิสัน แจ็กเกอร์ และ ไอริส ยังก์ (Iris Young) (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 119)

2.1.6 สตรีนิยมสายหลังสมัยใหม่ (Postmodern Feminism)

สตรีนิยมสำนักคิดนี้ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดหลังสมัยใหม่ และเริ่มเป็นที่กล่าวถึงในช่วงทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา สตรีนิยมสายหลังสมัยใหม่ถูกอ้างถึงในช่วงแรกๆว่าเป็นสตรีนิยมฝรั่งเศส เนื่องจากผู้หญิงที่เสนอแนวคิดนี้อย่างชัดเจนส่วนใหญ่เป็นชาวฝรั่งเศส หรือไม่ก็เป็นผู้ที่อาศัยในประเทศฝรั่งเศส นักสตรีนิยมชาวฝรั่งเศสในกลุ่มนี้ที่เป็นที่รู้จักและกล่าวถึงมาก คือ เฮเลน ซิซู (Helene Cixous), ลูซ อีริกาเรย์ (Luce Irigaray) และจูเลีย คริสตีวา (Julia Kristeva) ทั้งสามคนเป็นนักเขียน จึงทำให้ความสนใจของพวกเธอส่วนใหญ่อยู่ที่ภาษา โดยมองว่าภาษามีฐานะที่ไม่เป็นเพียงแต่เป็นสิ่งที่แสดงออก แต่เป็นสิ่งที่สร้างความหมายในวัฒนธรรมชายเป็นใหญ่ (Beasley, 1999 อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 161) ภาษาถูกมองจากนักสตรีนิยมว่าได้สร้างและรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ความเป็นเพศซึ่งก่อให้เกิดความด้อยกว่าของผู้หญิง ปฏิบัติการทางภาษาศาสตร์หลอมความเชื่อมโยงระหว่างอัตลักษณ์ของบุคคลเข้ากับอัตลักษณ์ความเป็นเพศ ผลของการครอบงำทางภาษาศาสตร์โดยผู้ชายได้มีหลักฐานแสดงอย่างมากมายในงานของนักสตรีนิยม (Hekman, 1990 cited in Donovan, 2000) นักคิดทั้งสามยังมีแนวโน้มที่ไม่สนใจต่อโลกที่เป็นจริง แต่มุ่งสนใจศึกษาถึงการสร้างความหมายทางวัฒนธรรม หรือความหมายที่อยู่เหนือวัตถุ ไม่ได้หมายความว่าปฏิเสธความจริง แต่มองว่าความจริงไม่สามารถเข้าใจได้โดยปราศจากคุณค่าทางสังคม เพราะฉะนั้นจึง

สนใจที่จะศึกษาว่าคุณค่าทางสังคมนั้นถูกสร้างอย่างไร (Beasley, 1999 อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 161)

ซึ่งเสนอว่ามีแบบการเขียนที่มีลักษณะที่เป็นแบบชายและเป็นแบบหญิง และเนื่องจากสาเหตุทางสังคมและวัฒนธรรมต่างๆ ทำให้การเขียนแบบชายมีสถานะอยู่เหนือแบบหญิง ซึ่งปฏิเสธการเขียนแบบชายในประเด็นที่ว่า การเขียนแบบชายจะแสดงความเป็นคู่ตรงข้าม ความคิดแบบชายจะแบ่งแยกความเป็นจริงโดยเสนอความคิดรวบยอดเป็นคู่ของขั้วตรงข้าม และขั้วหนึ่งจะเหนือกว่าขั้วหนึ่งเสมอ เช่น พระอาทิตย์/พระจันทร์ กลางวัน/กลางคืน และผู้ชาย/ผู้หญิง โดยที่ผู้ชายเป็นด้านที่บวกเสมอ ผู้ชายอยู่ด้านเดียวกับวัฒนธรรม ความสว่าง ส่วนผู้หญิงอยู่ด้านเดียวกับธรรมชาติ ความมืด เพราะฉะนั้นผู้ชายจึงเป็นตัวตน ในขณะที่ผู้หญิงมีสภาพเป็น "ผู้อื่น" ของผู้ชาย ผู้หญิงดำรงอยู่ในโลกของผู้ชายตามการกำหนดของผู้ชาย ซึ่งเรียกร้องให้ผู้หญิงเขียนอย่างผู้หญิง เขียนแบบไม่ต้องคิด การเขียนแบบหญิงที่เธอเสนอคือ มีลักษณะแบบจดบันทึก เขียนเป็นลักษณะร่างง่ายๆ ไม่ปะติดปะต่อ ไม่ติดอยู่ในรูปแบบกฎเกณฑ์ ในขณะที่การเขียนที่สัมพันธ์กับความเป็นชายคือการเขียนที่เป็นการสะสมภูมิปัญญาของมนุษยชาติ ซึ่งเป็นความคิดที่ถูกประทับตราการยอมรับอย่างเป็นทางการ จึงทำให้ไม่สามารถเคลื่อนไหวหรือเปลี่ยนแปลง ส่วนการเขียนแบบหญิงไม่เพียงแต่จะเป็นรูปแบบการเขียนแบบใหม่เท่านั้น แต่เป็น "ความเป็นไปได้" อย่างมากของการเปลี่ยนแปลงเป็นพื้นที่ว่างที่สามารถใช้เป็นจุดเริ่มต้นในการ โคนล้มความคิด (ที่ดำรงอยู่) เป็นการเคลื่อนไหวขึ้นต้นของการแปลเปลี่ยนมาตรฐานของสังคมและวัฒนธรรม" (Tong, 1989: 225) การพัฒนาการเขียนแบบหญิงที่อยู่เหนือระเบียบทางสัญลักษณ์หรือกฎเกณฑ์ทางภาษาของผู้ชาย สามารถเปลี่ยนวิถีในการคิดและเขียนของโลกตะวันตก และทำให้ผู้หญิงมีพื้นที่ในโลกนั้น เธอเชื่อว่าผู้หญิงสามารถหนีออกจากระบบคิดแบบคู่ตรงข้ามแบบชาย ผู้หญิงมีความสามารถในการปฏิบัติ โดยเริ่มจากการให้ความสำคัญและสำรวจร่างกายของผู้หญิงเอง เพราะร่างกายและกามารมณ์ของผู้หญิงเป็นบ่อเกิดของการเขียนแบบหญิง การเขียนแบบหญิงมีลักษณะไม่ต่างจากกามารมณ์ของเธอ คือ เปิดเผยและหลากหลาย แตกต่างและมีจังหวะจะโคน เต็มไปด้วยความรื่นรมย์และความเป็นไปได้ เธอเสนอว่าความปรารถนาทั้งหมด (ไม่ใช่เหตุผล) เป็นวิถีทางในการหนีออกจากความคิดรวบยอด ที่จำกัดของความคิดแบบตะวันตก "แรงขับทางปาก ทางทวาร ทางเสียง-ทั้งหมดของแรงขับเหล่านี้เป็นความเข้มแข็งของเรา และในหมู่แรงขับเหล่านี้คือแรงขับในการตั้งครก-ซึ่งเหมือนกับความปรารถนาในการเขียน: ปรารถนาในการมีชีวิตจากภายใน ปรารถนาในร่างกายที่ขยายออก ในภาษา ในเลือด" (Tong, 1989: 226)

แม้ว่านักสตรีนิยมชาวฝรั่งเศสเป็นกลุ่มแรกที่น่าความคิดหลังสมัยใหม่มาใช้ในการอธิบายความเป็นรองของผู้หญิง แต่เฮกแมน (Hekman) (1990) มองว่าแนวคิดหลังสมัยใหม่ได้เข้ามา

อิทธิพลต่องานของนักสตรีนิยมกลุ่มอื่นๆด้วยในช่วง 15 ปีที่ผ่านมา (Hekman, 1990 cited in Donovan, 2000) แนวคิดหลังสมัยใหม่บางส่วนได้ปรากฏในงานของ ไอริส ยังก์ (Iris Young) (งานที่ปรากฏตั้งแต่ปี ค.ศ.1985 เป็นต้นมา) และ อลิซ จาร์ดีน (Alice Jardine) ได้มีการใช้แนวคิดหลังสมัยใหม่ผสมผสานกับสตรีนิยมในงานของ เฟรเซอร์ และนิโคลสัน (Fraser and Nicholson) และไดมอนด์ และ ควินบี้ (Diamond and Quinby) โดยงานเหล่านั้นได้เสนอให้นำแนวคิดหลังสมัยใหม่มาปรับใช้โดยคำนึงถึงมิติทางการเมืองเพื่อบรรลุถึงความต้องการของสตรีนิยม เสกแมนมองว่า เจน แฟลกซ์ (Jane Flax) เป็นนักสตรีนิยมปัจจุบันเพียงคนเดียวที่กล่าวอย่างชัดเจนถึงการแต่งงานระหว่างแนวคิดหลังสมัยใหม่และสตรีนิยม โดยยึดหลักการของแนวคิดหลังสมัยใหม่อย่างต่อเนื่อง เจมสัน (Jameson) ได้ให้คำจำกัดความของแนวคิดหลังสมัยใหม่ไว้ว่า

เป็นความคิดรวบยอดทางเวลาที่หมุนเวียนมาซึ่งหน้าที่ของมันคือเพื่อเชื่อมสัมพันธ์การเกิดขึ้นของลักษณะจำเพาะที่เป็นทางการแบบใหม่ของวัฒนธรรม พร้อมกับการเกิดขึ้นของชีวิตทางสังคมชนิดใหม่และระเบียบเศรษฐกิจใหม่—สิ่งที่ถูกเรียกอย่างสละสลวยบ่อยๆว่า ความทันสมัยหลังอุตสาหกรรมหรือสังคมบริโภคนิยม สังคมของการสื่อสารหรือการเปิดตัวในที่สาธารณะหรือทุนนิยมข้ามชาติ (Whelehan 1995: 200 อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 164)

ก่อนที่จะปรากฏกระแสแนวคิดหลังสมัยใหม่ สังคมในยุคสมัยใหม่หรือสังคมอุตสาหกรรมได้ถูกครอบงำอยู่ภายใต้กรอบความรู้ยุครู้แจ้ง คือเชื่อว่าความเป็นจริงสามารถค้นหาได้ผ่านทางเหตุผล เหตุผลทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์อื่นๆเชื่อในเรื่องความสัมบูรณ์ เชื่อว่ามี "กฎ" ที่แน่นอนในการกำหนดหรืออธิบายความเป็นไปของโลกทางธรรมชาติและสังคม หน้าที่ของมนุษย์คือพยายามค้นหากฎนั้นโดยใช้หลักการของเหตุผล ระบบคิดแบบคู่ตรงข้ามก็ถือว่าเป็นระบบคิดที่ก่อให้เกิดในยุคสมัยใหม่ด้วย สำนักคิดกระแสหลักที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเสรีนิยม มาร์กซิสต์ สังคมนิยม ล้วนมีรากฐานมาจากกรอบความรู้แบบสมัยใหม่ทั้งสิ้น เสรีนิยมยอมรับในเรื่องเหตุผล มาร์กซิสต์และสังคมนิยมเชื่อในการค้นหาความจริง ธรรมชาติที่แท้จริงของมนุษย์และการปลดปล่อย ดังนั้นสตรีนิยมสายต่างๆ ที่รับแนวคิดของสำนักคิดเหล่านี้จึงมีรากฐานมาจากแนวคิดสมัยใหม่เช่นกัน สตรีนิยมสายเสรีนิยมจะให้ความสำคัญกับมนุษย์ที่มีเหตุผล เรียกร้องให้ผู้หญิงมีระบบคิดที่มีเหตุผลให้ได้เช่นเดียวกับชาย สตรีนิยมสายมาร์กซิสต์ และสังคมนิยมเรียกร้องให้ผู้หญิงพยายามหาธรรมชาติที่แท้จริงและต่อสู้เพื่อปลดปล่อยตัวเอง แม้แต่สตรีนิยมสายถอนรากถอนโคนก็ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลกรอบความรู้ยุคสมัยใหม่ในการยอมรับระบบคิดแบบคู่ตรงข้าม คือแบ่งเป็นผู้ชาย/ผู้หญิงยอมรับในคุณลักษณะที่ถูกกำหนดว่าเป็นของผู้หญิง เช่น การไม่มีเหตุผล แต่พยายามอธิบาย

ว่านั่นเป็นสิ่งที่ดี หรือบางคนในสายนี้ยอมรับในธาตุแท้ของผู้หญิง คือเชื่อว่ามีความเป็นธรรมชาติที่แท้จริงของมนุษย์ (Hekman, 1990 cited in Donovan, 2000)

แนวคิดหลังสมัยใหม่ปฏิเสธความเชื่อหรือระบบคิดของยุคสมัยใหม่ทั้งหมด ปฏิเสธกรอบความรู้ยูเคร็ง ปฏิเสธระบบคิดแบบคู่ตรงข้าม ไม่เชื่อในเรื่องการมีคำอธิบายที่เป็นหลักแบบเดียวในการอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ในโลกนี้ ปฏิเสธความเชื่อที่ว่าวิทยาศาสตร์แบบ "วัตถุวิสัย" จะสามารถค้นพบกฎของความเป็นจริงที่ดำรงอยู่อย่างอิสระ ปฏิเสธความเป็นไปได้ที่จะมุ่งหาหลักการจริยธรรมสากลและระดับชาติ ปฏิเสธการแบ่งแยกสุนทรียศาสตร์ออกจากอาณาจักรของวิทยาศาสตร์ จริยธรรม และปฏิบัติการทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน และเสนอว่าไม่ควรมองว่าวิทยาศาสตร์ จริยธรรม และปฏิบัติการทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน และเสนอว่าไม่ควรมองว่าวิทยาศาสตร์ จริยธรรมและศิลปะเป็นสิ่งที่แยกออกจากกัน แนวคิดหลังสมัยใหม่ยังปฏิเสธความเชื่อในหลักการพื้นฐานนิยม (Foundationalism) ซึ่งเป็นแนวความคิดที่ว่าความรู้จะมีฐานอยู่บนหลักการที่มั่นคงที่มีมาก่อนแล้ว และเสนอว่าไม่มีความจริงที่เป็นวัตถุวิสัย เพราะความจริงเองได้ถูกผลิตขึ้นผ่านทางรูปแบบของการสังเกตและวาทกรรมที่ถูกกำหนดโดยกรอบทางทฤษฎีที่สมมติขึ้น ดังนั้นจากพื้นฐานความคิดดังกล่าว แนวคิดหลังสมัยใหม่จึงปฏิเสธโครงการทางการเมือง ที่เกี่ยวกับการปลดปล่อยเพื่อนำไปสู่ความเป็นอิสระที่เป็นสากลผ่านทางการใช้เหตุผลของความรู้เหล่านั้น เพราะว่าความรู้เหล่านั้นไม่สามารถที่จะได้มา แนวคิดนี้จะมุ่งความสนใจไปที่ความสัมพันธ์ ความแตกต่าง ความเป็นพหุ ความเป็นส่วนๆ ไม่ใช่ความเป็นทั้งหมด สุนทรียศาสตร์ที่เป็นแบบฉบับของตนเอง เหตุการณ์ที่ไม่ได้คาดเดาไว้ก่อน และกลวิธีทางภาษา (Waugh, 1998 อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 165)

นักคิดที่ถือว่าอยู่ในกลุ่มที่มีแนวคิดหลังสมัยใหม่เริ่มมาจากนิทเซ่ (Nietzsche) และคนอื่นๆ อาทิเช่น ฮาน เกอร์ค กาดามเมอร์ (Han Georg Gadamer),ฌอง ฟร็องซัวส์ ลีโอดาร์ (Jean Francois Lyotard), มิเชล ฟูโก (Michel Foucault),ฌาก แดริดา (Jacques Derrida), ริชาร์ด รอร์ตี (Richard Rorty) แต่ความคิดของนักคิดที่ถูกอ้างถึงในงานที่เกี่ยวข้องกับสตรีนิยมอยู่เสมอๆ มีอยู่ 2 คน คือ ฟูโกและแดร์ริดา (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 166)

ฟูโกถือว่าเป็นนักคิดแนวหลังสมัยใหม่ที่มีชื่อเสียงมาก แนวความคิดของเขาที่ได้มีการนำมาใช้หรืออ้างถึงในสตรีนิยมกันมากคือ ความคิดเรื่องอำนาจและความรู้ (Power/Knowledge) และความคิดเรื่องความเป็นเพศที่เสนอในหนังสือ History of Sexuality ในเรื่องของอำนาจฟูโกเสนอว่า "อำนาจมีอยู่ในทุกที่ในสังคม อยู่ในปฏิสัมพันธ์ทางสังคม อำนาจถูกผลิตจากช่วงขณะหนึ่งไปสู่อีกช่วงขณะหนึ่ง ในทุกๆ จุดหรือก่อนข้างในทุกความสัมพันธ์จากจุดหนึ่งไปสู่อีกจุดหนึ่ง

อำนาจอยู่ในทุกที่ไม่ใช่เพราะว่ามันห้อมล้อมทุกๆสิ่ง แต่เพราะว่ามันมาจากทุกๆแห่ง" (Woodhull, 1988: 168 อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ, 2545: 166) อำนาจมีหลากหลายศูนย์กลาง และไม่ได้ถูกจัดระเบียบจากหลายๆ หลักการ และเป็นส่วนหนึ่งของทุกแง่มุมของชีวิตทางสังคม ดำรงอยู่ในของทุกความสัมพันธ์ทางสังคม อำนาจเป็นพลังของความสัมพันธ์ที่หลากหลาย เป็นการโต้ตอบกันของวาทกรรมต่างๆ ดังนั้นอำนาจจึงไม่ได้ดำรงอยู่ที่สถาบันใดสถาบันหนึ่งหรืออยู่เฉพาะกับรัฐ แต่อยู่ในทุกๆแห่งของสังคม (Martin, 1988 อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ, 2545: 167) การดำเนินการของอำนาจผ่านทางปฏิบัติการทางวาทกรรมได้ผลิตความคิดในเรื่องความจริง (Truth) ซาวิซกี (Sawicki) (1988) เสนอว่าการวิเคราะห์เรื่องอำนาจตามแนวความคิดของฟูโก มีข้อดีหลายประการคือ ทำให้ขอบเขตเรื่องส่วนตัวเป็นเรื่องการเมือง (อำนาจมีอยู่ในทุกๆแห่งซึ่งมีรวมทั้งในปริมาตรส่วนตัวด้วย) ซึ่งซาวิซกีมองว่าเป็นการหลีกเลี่ยงที่จะตกลงไปในความเชื่อของพวกเสรีนิยม ที่เห็นว่าความปรารถนาและความสัมพันธ์ส่วนบุคคลเป็นเรื่องของอำนาจภายนอก นอกจากนี้ทำให้ผู้หญิงสามารถเห็นได้ว่าความแตกต่างในหมู่ผู้หญิงเป็นประโยชน์มากกว่าที่จะเป็นการคุกคาม ความแตกต่างสามารถเป็นประโยชน์ได้ถ้าเราสามารถเพิ่มจำนวนของแหล่งการต่อต้านที่มีต่อความสัมพันธ์ที่กดขี่ที่มีอยู่ทั่วไปในทุกแง่มุมของสังคม (อำนาจมีอยู่ในทุกๆที่ และการต่อต้านก็มีอยู่ในทุกๆที่เช่นกัน) การยอมรับในความแตกต่างของผู้หญิงด้วยกันจะทำให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้สามารถค้นพบพื้นฐานในการสร้างความร่วมมือกันได้ (Sawicki, 1988 อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ, 2545: 167) ข้อดีอีกประการหนึ่งคือ ความคิดของฟูโกที่เสนอว่าทฤษฎีก็เป็นเรื่องการเมือง เขาปฏิเสธการมีทฤษฎีเดียวที่ใช้อธิบายครอบคลุมปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นที่ต่างๆ (grand theory) เพราะมองว่าเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้และไม่พึงประสงค์ เขาให้ความสำคัญกับลักษณะเฉพาะเจาะจงและความเป็นอิสระของวิถีต่างๆของการกดขี่ที่ดำรงอยู่ในสังคม เพราะฉะนั้นเขาจึงเชื่อว่าควรมีความเป็นพหุนิยมของทฤษฎี ส่วนเฮกแมน (Hekman, 1990 cited in Donovan, 2000) มองว่ามุมมองของฟูโกเกี่ยวกับความรู้และอำนาจ ที่เสนอว่าอำนาจไม่ได้ถูกรวมอยู่เฉพาะในปริมาตรเดียวของสังคม แต่ถูกกระจายไปทั่วทุกสถาบันของสังคมที่ประกอบกันเป็นสังคมนั้น มีความเหมาะสมกับการเมืองของสตรีนิยม เพราะทำให้เข้าใจได้ว่าวาทกรรมที่สร้างผู้หญิงให้ด้อยกว่าชายไม่ได้ดำรงอยู่ที่สถาบันเดียวแต่กระจายอยู่ทุกแง่มุมของสังคม เพราะฉะนั้นการแก้ไขความเป็นรองของผู้หญิงทางการเมืองหรือเศรษฐกิจเพียงด้านเดียวไม่ได้ทำให้สถานะของผู้หญิงดีขึ้นอย่างแท้จริง ผู้หญิงจำเป็นต้องคัดค้านความรู้ วาทกรรมของอำนาจ ที่ทำให้ผู้หญิงด้อยกว่าผู้ชายในทุกๆที่ในสังคม (วารุณี ภูริสินสิทธิ, 2545: 166-168)

ในเรื่องที่เกี่ยวกับความเป็นเพศและอำนาจ ฟูโกเสนอว่า ปัจเจกบุคคลได้ถูกควบคุมผ่านการเป็นเพศใดเพศหนึ่ง โดยเฉพาะผ่านทางการสร้างวาทกรรมในวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวกับมนุษย์และปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องและผ่านทางวาทกรรมในการดำเนินชีวิตประจำวันของเราด้วย (Sawicki,

1988 อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 168)) เพราะฉะนั้น สำหรับฟูโก วาทกรรมที่เกี่ยวกับความเป็นเพศเป็นแก่นแท้ในการยึดกุมการทำงานของอำนาจ ไม่ใช่ตัวพฤติกรรมทางเพศหรือประวัติศาสตร์ของมัน กล่าวอีกนัยหนึ่งการทำความเข้าใจในเรื่องอำนาจในความเป็นเพศต้องศึกษาที่วาทกรรมของมัน ไม่ใช่พิจารณาที่ตัวการกระทำทางเพศหรือที่ความเป็นมา ฟูโกกล่าวว่า

ความเข้มแข็งที่แท้จริงของขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อปลดปล่อยผู้หญิงไม่ได้อยู่ที่การได้อ้างถึงความมีลักษณะเฉพาะของความเป็นเพศของพวกเธอและสิทธิต่างๆ ที่สัมพันธ์อยู่กับมัน แต่อยู่ที่พวกเธอได้เอาตัวเองออกจากวาทกรรมที่ชี้นำอยู่ภายในสถาบันของความเป็นเพศถึงที่สุดแล้ว จริงๆแล้ว มันคือขบวนการเคลื่อนไหวของการทำให้ไม่เป็นเรื่องเพศ (desexualization) การแทนที่อันมีผลเชื่อมโยงกับเรื่องเพศซึ่งเป็นศูนย์กลางของปัญหา สร้างความต้องการเพื่อรูปแบบต่างๆของวัฒนธรรม วาทกรรม ภาษาและอื่นๆ ซึ่งไม่ใช่เป็นการกำหนดที่แข็งทื่อและการบังคับที่มีต่อเพศของพวกเธออีกต่อไป (Martin, 1988: 12 อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 168)

ฟูโกเสนออีกว่า เพศทางสรีระกำหนดเอกภาพที่จอมปลอมเพื่อรักษาไว้และขยายกฎเกณฑ์ของความเป็นเพศภายใต้ปริมณฑลการสืบพันธุ์ ดังนั้นความสอดคล้องกันของการเป็นเพศดำเนินการในแนวเดียวกัน ไม่ใช่เป็นพื้นฐานการเมืองแต่เป็นผลของการเมือง (Butler, 1999) เขายังเสนอเพิ่มเติมว่า การต่อสู้ทางการเมืองต้องไม่ทำให้เป็นเรื่องทางเพศ เพราะในความเป็นจริงอัตลักษณ์ของบุคคลประกอบขึ้นด้วยความสัมพันธ์ทางสังคมและปฏิบัติการอันมากมายที่บุคคลนั้นเกี่ยวข้องกับ และในความสัมพันธ์เหล่านั้นบางครั้งก็ขัดแย้งกันและเป็นพลวัต เพราะฉะนั้นการต่อสู้ทางการเมืองก็จะเป็นอย่างนั้นด้วย (Sawicki, 1988 อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 169) กล่าวคือ อัตลักษณ์ของผู้หญิงคนใดคนหนึ่งไม่ใช่ประกอบขึ้นจากความเป็นเพศหญิงแต่เพียงอย่างเดียว แต่ประกอบด้วยสิ่งอื่นๆด้วย เช่น เป็นคนไทย เป็นคนชนชั้นล่างและอื่นๆประกอบเป็นอัตลักษณ์ของคนคนหนึ่ง ฟูโกไม่เชื่อว่าอัตลักษณ์ ประสบการณ์ หรือผลประโยชน์ที่เหมือนกันในกลุ่มผู้หญิง เขามองว่าอัตลักษณ์ความเป็นเพศเป็นเพียงตำแหน่งแห่งที่ขององค์ประธานภายในวาทกรรม แนวคิดนี้ของเขาได้รับการตอบรับจากนักสตรีนิยมบางคนโดยเฉพาะจูดิธ บัตเลอร์ ที่กล่าวอย่างชัดเจนว่า "ไม่มีอัตลักษณ์ความเป็นเพศเบื้องหลังการแสดงออกความเป็นเพศ อัตลักษณ์นั้นได้ถูกสร้างดังเช่นการแสดงโดย "การแสดงออก" เท่านั้น ซึ่งถูกอ้างว่าเป็นผลของ (อัตลักษณ์ความเป็นเพศ)" (Beasley, 1999: 96 อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 170)

ฟูโกยังมีความคิดที่แตกต่างจากสตรีนิยมส่วนใหญ่ในคลื่นลูกที่สองที่พยายามใช้ความคิดรวบยอดสากลในการอธิบายการกดขี่ผู้หญิง เช่น ธรรมชาติของผู้หญิง ระบบชายเป็นใหญ่ เขากลับมองว่าสตรีนิยมควรให้ความสำคัญกับมุมมองที่เป็นท้องถิ่น บริบททางประวัติศาสตร์ และเสนอว่าสตรีนิยมควรศึกษาถึงกลไกที่เฉพาะเจาะจง ที่เป็นท้องถิ่น ของการกดขี่ของผู้หญิง มากกว่าที่จะศึกษาถึงโครงร่างของปรากฏการณ์ที่เป็นสากลของความเป็นใหญ่ของชาย เขามองว่าการศึกษาที่เฉพาะเจาะจงและเป็นท้องถิ่นจะนำไปสู่การต่อสู้ของผู้หญิงได้ ฟูโกเสนอว่าแทนที่จะพยายามกล่าวถึงธรรมชาติความเป็นหญิงที่เป็นธาตุแท้ น่าจะพยายามทำความเข้าใจว่าผู้หญิงถูกสร้างทางสังคมอย่างไรในสังคมที่เฉพาะหนึ่งๆ และแทนที่จะเสนอถึงความเป็นสากลของระบบชายเป็นใหญ่ น่าจะทำการศึกษาวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของโครงสร้างระบบชายเป็นใหญ่ กล่าวคือวิเคราะห์ตัวอย่างที่เฉพาะเจาะจงของปรากฏการณ์ชายเป็นใหญ่นั้น ฟูโกมองว่านักสตรีนิยมไม่สามารถต่อต้านระบบชายเป็นใหญ่ที่เป็นสากลได้ แต่สามารถต่อต้านปรากฏการณ์ของชายเป็นใหญ่ที่เฉพาะเจาะจงได้ สามารถคัดค้านโครงสร้างสังคมที่มีลักษณะชายเป็นใหญ่ที่เฉพาะเจาะจงได้ ซึ่งเป็นการต่อต้านของท้องถิ่น (Hekman, 1990 cited in Donovan, 2000) ฟูโกเสนอว่ามนุษย์นิยมแบบสารัตถะนิยมจะลดทอนความเป็นพหุของความเคยชิน ของการปฏิบัติ ของประสบการณ์ และความปรารถนาต่าง ๆ ภายในวัฒนธรรมย่อยทางเพศที่แตกต่างอย่างมากมาย (Sawicki, 1988 อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 171)

ส่วนแนวคิดของแดร์ริดาที่มีอิทธิพลต่อสตรีนิยมชาวฝรั่งเศสในเรื่องเกี่ยวกับภาษา โดยเสนอว่าภาษาเป็นระเบียบทางสัญลักษณ์ ได้สร้างความหมายผ่านทางกระบวนการของความแตกต่างของความสัมพันธ์ที่เป็นขั้นสูงต่ำ ภาษาที่เป็นอยู่ถูกกำหนดจากแนวคิดของแหล่งเดียว (logocentric) มีศูนย์กลางอยู่ที่ความเป็นชายและคู่ตรงข้าม เขากล่าวว่าระบบคิดแบบขั้วตรงข้ามโดยขั้วหนึ่งเป็นปฏิบัติกับอีกขั้วหนึ่งเป็นระบบคิดที่ต้องถูกปฏิเสธและมนุษย์ต้องคิดถึงแนวคิดใหม่ที่แตกต่างออกไป และต้องปลดปล่อยตนเองจากความเชื่อในเรื่องการมีความจริงหนึ่งเดียวที่เป็นแก่นแท้ ดำรงอยู่ในฐานะที่เป็นสิ่งที่ให้ความหมาย แดร์ริดาเสนอให้มีการรื้อสร้าง (deconstruction) ระบบความคิดความเชื่อเดิม หรือหรือความเชื่อทางวัฒนธรรม/ภาษาศาสตร์ที่เป็นอยู่ซึ่งคงที่และเป็นรูปแบบของอำนาจที่หลีกเลี่ยงไม่ได้เพื่อเป็นการเปิดทางให้ทางเลือกที่เป็นไปได้อื่นๆ เช่น พวกชายขอบต่างๆ ได้มีโอกาสในสังคม (Beasley, 1999 อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 171) จากความเชื่อที่ว่าไม่มีความจริงที่เป็นหนึ่งเดียว ทำให้แดร์ริดาองว่าไม่มีความจริงของผู้หญิงด้วย ผู้หญิงมีสภาพเป็นพหุ ไม่มีความเป็นหนึ่งเดียว หรือความเป็นแก่นแท้ที่เป็นเอกภาพของผู้หญิง ดังนั้นการพยายามที่จะเสนอถึงความเป็นธาตุแท้ของผู้หญิงคือการสืบเนื่องระบบคิดแบบคู่ตรงข้ามที่ต้องปฏิเสธ ถ้ามีความเป็นหญิงแท้ก็ต้องมีความเป็นชายแท้คู่มาด้วย และเมื่อใดที่มีความเป็นคู่ตรงข้าม เช่นนี้ผู้ชายจะเป็นฝ่ายชนะ เพราะฉะนั้นเขาจึงเสนอว่า การอ้างความเป็นหญิงอาจใช้เป็นการ

ชั่วคราวในการต่อสู้ทางการเมือง แต่ต้องไม่ใช่จุดมุ่งหมาย สตรีนิยมไม่ควรพยายามแทนความจริงหนึ่งด้วยความจริงอีกอันหนึ่ง (เพราะไม่มีความจริงที่เป็นหนึ่งเดียว) ความคิดสตรีนิยมที่อ้างถึงความสำคัญของความเป็นหญิงก็ถือว่าเป็นระบบคิดแบบเดียวกับชายเป็นศูนย์กลาง แต่เปลี่ยนมาเป็นหญิงเป็นศูนย์กลางหรือหญิงสำคัญ เขาเสนอว่า แนวคิดการก่อสร้างเหมาะสมกับการต่อสู้ของผู้หญิง เพราะมันแทนที่ระบบคิดแบบชายเป็นศูนย์กลางที่ทำให้ผู้หญิงอยู่ในสถานะที่ด้อยกว่า สตรีนิยมต้องให้ความสำคัญกับโครงสร้างใหม่ของความจริงที่หลากหลาย เสียงที่หลากหลายในทางเพศ ความแตกต่างที่หลากหลาย เป็นวาทกรรมที่ไม่มีศูนย์กลาง ไม่ใช่เป็นทั้งความเป็นชายหรือความเป็นหญิง (Hekman, 1990 cited in Donovan, 2000)

หลังจากช่วงทศวรรษ 1970 ได้เริ่มมีการยอมรับในความแตกต่างของกลุ่มต่างๆ ที่หลากหลายในสังคมมากขึ้น เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ กลุ่มรกร่วมเพศ ทำให้แนวคิดสตรีนิยมที่พยายามเสนอถึงความหนึ่งเดียวของผู้หญิงที่เป็นสากลถูกวิจารณ์อย่างมากว่าเป็นความคิดพลาด เพราะการตระหนักว่าความเป็นเพศอยู่ในฐานะที่เป็นกลุ่มทางการเมืองที่สำคัญ ต้องไม่ปฏิเสธความแตกต่างอื่นๆ ที่สำคัญในกลุ่มผู้หญิงด้วย ไม่ว่าจะเป็นชนชั้น เชื้อชาติและความพึงพอใจทางเพศ สถานะของผู้หญิงต่างๆ ในตัวมันเองประกอบด้วยองค์ประกอบต่างๆ มากมาย (Eisenstein, 1984 อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ, 2545: 172-173) นอกจากนี้การเสนอถึงความเป็นสากลของผู้หญิงยังถูกกล่าวหาว่าเป็นความคิดเฉพาะของพวกผู้หญิงผิวขาวชาวตะวันตก สปิวัค (Spivak) (1988) เสนอว่าการกดขี่ผู้หญิงในโลกใบนี้ไม่มีรูปแบบที่เหมือนกัน บางครั้งไม่สอดคล้องกันในแต่ละสังคม หลายครั้งขัดแย้งกัน บางครั้งเชื่อมโยงกันไม่ได้ เช่น การเอารัดเอาเปรียบผู้หญิงในประเทศโลกที่สามที่สำคัญคือการที่กรรมกรหญิงถูกกดขี่จากบริษัทข้ามชาติของสหรัฐอเมริกา ซึ่งแตกต่างจากการกดขี่ที่ผู้หญิงในโลกที่หนึ่งประสบ (Spivak, 1988) ดังนั้นแนวคิดหลังสมัยใหม่ที่เสนอถึงความหลากหลายและปฏิเสธความเป็นสากลของปรากฏการณ์ทางสังคมจึงได้รับความสนใจในหมู่นักสตรีนิยม ได้มีการเสนอว่าแนวคิดสตรีนิยมโดยพื้นฐานมีความเหมือนกับแนวคิดหลังสมัยใหม่เป็นเพียงสองแนวคิดเท่านั้นที่เสนอถึงข้อวิพากษ์อย่างถึงรากถึงโคนต่อกรอบความคิดยุครู้แจ้งที่มีลักษณะเป็นแนวคิดความเป็นชายเป็นศูนย์กลาง ทั้งสองแนวคิดปฏิเสธข้อเสนอเรื่องความเป็นองค์ประธานที่มีเหตุผลที่เป็นสากล ซึ่งหมายถึงความเป็นชายหรือผู้ชายชาวยุโรปในยุคสมัยใหม่ สตรีนิยมและแนวคิดหลังสมัยใหม่ยังเสนอเหมือนกันว่า ความรู้เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นจากตำแหน่งแห่งที่เฉพาะต่างๆ สตรีนิยมส่วนใหญ่จะเสนอว่าความเป็นเพศเป็นความรู้ ที่ถูกสร้างขึ้นภายใต้บริบทเฉพาะต่างๆ ไม่ใช่เป็นผลที่ตามมาของสรีระรวมทั้งตั้งคำถามต่อความคิดในเรื่องการมีความเป็นตัวตนที่คงที่และเป็นธาตุแท้ (Wagh, 1998 อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ, 2545: 173-174) อย่างไรก็ตามสตรีนิยมหลายสายเช่น สายเสรีนิยม, สายมาร์กซิสต์, สายสังคมนิยม เป็นขบวนการเคลื่อนไหวของยุคสมัยใหม่ เพราะฉะนั้นจึงมีพื้นฐานอยู่บนความคิดแบบเสรีมนุษยนิยม และทำให้

คุณค่าหลายอย่างของยุคสมัยใหม่ยังมีส่วนอยู่ในจุดยืนของสตรีนิยมปัจจุบันอยู่มาก (Hekman, 1990 cited in Donovan, 2000) เช่น ความคิดในเรื่องความเสมอภาค ความเท่าเทียมกัน สิทธิมนุษยชน ซึ่งคุณค่าเหล่านี้ไม่ได้รับการยอมรับในสตรีนิยมสายหลังสมัยใหม่ (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 174)

สตรีนิยมสายหลังสมัยใหม่ได้นำความคิดหลังสมัยใหม่ในหลายส่วนมาใช้อธิบายในสตรีนิยม โดยเฉพาะความคิดในเรื่องวาทกรรม เฮกแมน (Hekman) (1990) เสนอว่าการให้ความสำคัญต่อเรื่องอำนาจในการสร้างของวาทกรรมของความคิดหลังสมัยใหม่เป็นการย้ำเตือนว่า "ผู้หญิง" ได้ถูกสร้างขึ้น ไม่ได้มีมาแต่กำเนิด และได้สร้างความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวกับการสร้างความเป็นเพศในสังคมต่างๆ (Hekman, 1990 cited in Donovan, 2000) เฟรเซอร์ (Fraser) (1997) มองว่าความคิดเรื่องวาทกรรมได้ทำให้เห็นว่า ในการทำความเข้าใจมิติอัตลักษณ์ความเป็นเพศทางสังคมนั้น การศึกษาเฉพาะสภาพทางชีวหรือทางจิตไม่เพียงพอ จำเป็นต้องศึกษาถึงปฏิบัติการทางสังคมในช่วงประวัติศาสตร์เฉพาะหนึ่งๆ ที่การอธิบายทางวัฒนธรรมของความเป็นเพศได้ถูกผลิตและแพร่กระจายไป และทำให้เห็นว่าอัตลักษณ์ทางสังคมเป็นสิ่งที่ซับซ้อนมาก มันเกิดจากปฏิบัติการทางสังคมที่แตกต่างหลากหลาย และอัตลักษณ์ของคนในสังคมไม่ได้ถูกสร้างขึ้นครั้งเดียวแล้วจบและคงที่อยู่ตลอดไป แต่เปลี่ยนแปลงตามเวลาที่ผ่านไปและตามความสัมพันธ์และการกระทำของผู้กระทำที่เปลี่ยนไป ดังนั้นสตรีนิยมสายหลังสมัยใหม่จึงปฏิเสธความเหมือนกันของกลุ่มผู้หญิง หรือมีอัตลักษณ์ของกลุ่มผู้หญิงที่แน่นอน และรวมไปถึงการปฏิเสธการเมืองแบบอัตลักษณ์ เพราะการเมืองแบบนี้จำเป็นต้องสร้างความเหมือนกันและความเป็นแก่นแท้ของกลุ่มขึ้นเพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในทางการเมือง พวกหลังสมัยใหม่มองว่าการใช้อัตลักษณ์ของกลุ่มถือว่าเป็นอันตราย เพราะการสร้างอัตลักษณ์เป็นการดำเนินการทางอำนาจ ไม่ใช่การปลดปล่อยตัวตนที่แท้จริง สตรีนิยมสายหลังสมัยใหม่จึงเรียกร้องให้สตรีนิยมเลิกความคิดในเรื่องอัตลักษณ์ความเป็นเพศเสีย (Fraser, 1997 อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 174) บัตเลอร์มองว่า ถ้าเชื่อว่าการจำกัดความของ "ผู้หญิง" เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นและถูกจำกัดโดยกรอบความคิดบางอย่าง ก็ควรเลิกใช้คำว่าผู้หญิงเสีย การเลิกใช้คำนี้ทำให้เกิดอัตลักษณ์ที่หลากหลายขึ้นในความเป็นผู้หญิง เพราะไม่ได้ถูกจำกัดโดยกรอบความคิดบางอย่างอยู่ และจะทำให้เกิดความเข้าใจได้ว่าอัตลักษณ์ความเป็นเพศเกิดได้อย่างไร (Whelehan, 1995 อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 175) อย่างไรก็ตาม การเสนอให้เลิกใช้อัตลักษณ์ความเป็นเพศหรือความเป็นผู้หญิงถือว่าเป็นข้อถกเถียงที่สำคัญมากในสตรีนิยมปัจจุบันนี้ และมีความเห็นที่ไม่เห็นพ้องต้องกันนัก คริสตีวา (Kristeva) (1996) แม้ไม่เชื่อว่าเป็นผู้หญิงเช่นกัน แต่ยังคงเสนอว่าควรเก็บความคิดนี้บนเหตุผลที่ว่า เป็นความคิดเชิงกลยุทธ์ในการต่อสู้

ความเชื่อที่ว่า "คนคนหนึ่งเป็นผู้หญิง" เกือบจะเป็นสิ่งเหลวไหล ไร้สาระ และสร้างความงงเขลาเช่นเดียวกับความเชื่อที่ว่า "คนคนหนึ่งเป็นผู้ชาย" ฉะนั้นเกือบจะ เพราะว่ายังมีจุดหมายอีกมากมายซึ่งผู้หญิงสามารถได้มา: อิสรภาพในการทำแท้งและคุมกำเนิด ศูนย์รับเลี้ยงเด็ก ความเท่าเทียมกันในการทำงานและอื่นๆ เพราะฉะนั้นเราต้องใช้ "เราเป็นผู้หญิง" ในการรณรงค์ หรือเป็นคำขวัญในการเรียกร้องของเรา อย่างไรก็ตาม ในระดับที่ลึกลงไปผู้หญิงไม่สามารถ "มีอยู่" มันเป็นสิ่งที่ไม่แม้แต่จะอยู่ในระบบของการมีอยู่ (Kristeva, 1996 cited in Arneil, 1999: 197)

กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ สตรีนิยมสายหลังสมัยใหม่เชื่อว่าไม่มีผู้หญิง ไม่มีความเป็นผู้หญิง ทุกอย่างล้วนถูกสร้างผ่านทางปฏิบัติการทางวาทกรรม จึงไม่มีความเป็นผู้หญิงที่แท้ คงที่ตายตัว และไม่เปลี่ยนแปลง แต่อัตลักษณ์ของผู้หญิงควรถูกมองว่าเป็นความหลากหลาย ไม่ใช่ถูกกำหนดโดยความเป็นเพศหญิงเท่านั้น แนวคิดนี้ได้รับการสนับสนุนจากเฟรเซอร์และนิโคลสัน (1990) พวกเขา มองว่าความเป็นเพศน่าจะถูกมองว่าเป็นเพียงหนึ่งส่วนของส่วนอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นชนชั้น เชื้อชาติ ความเป็นชาติพันธุ์ อายุ และความเป็นเพศใดเพศหนึ่ง (sexual orientation) ที่ประกอบกันเป็นอัตลักษณ์ของคนคนหนึ่ง เพราะการไม่รวมองค์ประกอบอื่นๆ เข้าไปพิจารณาด้วยเป็นการสร้างความเป็นเอกภาพที่จอมปลอมจากความหลากหลายขององค์ประกอบต่างๆ และทำให้องค์ประกอบที่ไม่เป็นที่รู้จักเป็นส่วนชายขอบไปความคิดเช่นนี้นำไปสู่การปฏิเสธความคิดเรื่องสารัตถะนิยม หรือความมีธาตุแท้ของผู้หญิงด้วย (Fraser and Nicholson, 1990 อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 175)

สตรีนิยมหลังสมัยใหม่ยังปฏิเสธในเรื่องความเป็นสากลของผู้หญิง ความเหมือนกันของผู้หญิงทั้งโลก เพราะมองว่าการเสนอเช่นนี้เป็นการละเลยความแตกต่างที่มีอยู่ในผู้หญิง เป็นการตัดผู้หญิงบางกลุ่มออกไป เพราะผู้หญิงไม่ได้เหมือนกันทั้งหมด การเชื่อในความเป็นสากลของผู้หญิงถูกวิจารณ์ว่าอาจสะท้อนถึงแง่มุมเชิงเผด็จการที่มีอยู่ในแนวคิดสตรีนิยม การเสนอผู้หญิงในฐานะกลุ่มคนที่เหมือนกันไม่ต่างไปจากแนวคิดเผด็จการเรื่อง "มนุษย์" (Man) ของตะวันตกว่าเป็นมนุษย์สากล และเป็นมนุษย์ผู้ชาย (Beasley, 1999 อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 176) สตรีนิยมสายหลังสมัยใหม่จะให้ความสำคัญกับความแตกต่างของผู้หญิงที่มีอยู่อย่างมากมาย รวมทั้งความหลากหลายที่มีอยู่ในผู้หญิงแต่ละคน

การเริ่มต้นด้วยความคิดของความแตกต่าง สตรีนิยมจะสามารถเป็นอิสระจากความเชื่อใน ผู้หญิง อำนาจของเธอ การเขียนของเธอ เพื่อ

นำการเรียกร้องไปสู่การเรียกร้องไปสู่การหาความแตกต่างเข้าไปสู่
องค์ประกอบแต่ละอันและองค์ประกอบทุกๆอันของผู้หญิงแต่ละ
คน...ความหลากหลายของเธอ ภาษาที่มากมายของเธอ (Kristeva,
1996: 78 cited in Arneil, 1999)

เฟรเซอร์และนิโคลสัน (Fraser and Nicholson) (1990) กล่าวเพิ่มเติมว่า การให้ความสำคัญกับความ
แตกต่าง จะเป็นประโยชน์ต่อการเคลื่อนไหวของผู้หญิง เพราะเป็นการเพิ่มพันธมิตรได้มากกว่าการ
ที่จะมีกลุ่มผู้หญิงที่มีเอกภาพเดียวภายใต้ผลประโยชน์ร่วมที่เป็นสากล นอกจากนี้การเน้นที่ความ
แตกต่างยังนำไปสู่การมองเห็นหนทางในการแก้ปัญหาต่างๆของผู้หญิงในหลายๆทาง ไม่ใช่หนทาง
เดียว เช่น การจัดการเรื่องการดูแลเด็ก (Fraser and Nicholson, 1990 อ้างถึงใน วารุณี ฐิริสินสิทธิ์,
2545: 177)

สตรีนิยมสายหลังสมัยใหม่ยังปฏิเสธระบบคิดแบบแบ่งเป็นคู่ตรงข้าม และเสนอให้คิดแบบ
ไม่เป็นคู่หรือด้านหนึ่งตรงข้ามกับอีกด้านหนึ่ง (Tong, 1989) เช่น ผู้หญิง/ผู้ชาย ธรรมชาติ/วัฒน
ธรรม การเสนอความคิดว่ามีการคิดแบบหญิงของนักสตรีนิยมบางคนก็ถูกมองจากสตรีนิยมสายนี้
ว่าเป็นลักษณะการคิดแบบคู่ตรงข้ามคือ เพศทางชีวะ/ความเป็นเพศหรือเพศทางสังคม การสร้างทาง
ชีวะ/การสร้างทางสังคม ซึ่งเป็นระบบคิดที่ผิดพลาด ควรจะพิจารณาอย่างเป็นภาพรวมมากกว่า
เพราะร่างกายของพวกเราโดยตัวมันเองเป็นการสร้างทางสังคม เพศทางชีวะและความเป็นเพศที่ถูก
สร้างจากสังคมไม่ได้แยกจากกันหรืออยู่ตรงข้ามกัน แต่ได้ก่อรูปรวมกันเป็นเราในฐานะปัจเจก
(Hekman, 1990 cited in Donovan, 2000)

สำหรับทฤษฎีสตรีนิยมที่เป็นจุดยืนในการศึกษารั้งนี้คือ สตรีนิยมสายหลังสมัยใหม่ จากที่
ได้กล่าวไปแล้วว่า ทฤษฎีสตรีนิยมสายหลังสมัยใหม่ปฏิเสธวิธีคิดแบบทวิลักษณ์ ซึ่งเป็นเครื่องมือ
และตัวชี้วัดที่สำคัญในการพิสูจน์สมมติฐานของการศึกษานี้ อย่างไรก็ตามการเลือกวิธีคิดแบบ
ทวิลักษณ์เป็นตัวชี้วัดไม่ได้หมายความว่ายอมรับแนวคิดดังกล่าวคือ "ความจริง" แต่ต้องการแสดง
ให้เห็นว่าวิธีคิดแบบทวิลักษณ์เป็นหนึ่งในปฏิบัติการทางวาทกรรมของอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ และ
เป็นเทคโนโลยีทางอำนาจที่สำคัญในการสร้าง "ความจริง" และการยอมรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ
ระหว่างเพศ ที่กำหนดให้ผู้ชาย/ความเป็นชายคือด้านที่เหนือกว่าและผู้หญิง/ความเป็นหญิงคือด้านที่
เป็นรอง ซึ่งวิธีการอธิบายในแนวทางหลังสมัยใหม่ที่กล่าวว่า "ไม่มีสิ่งใดถูกต้อง ทุกสิ่งทุกอย่าง
สามารถเป็นไปได้" ("nothing is true, everything is permitted") (Nietzsche, 1967 อ้างถึงใน พิศาล
มุกดาร์ศมี, 2542: 191) ในด้านหนึ่งแม้ว่าจะทำให้ข้อเสนอต่างๆของสตรีนิยมกลายเป็น "ความไม่
จริง" แต่อีกด้านหนึ่งก็ทำให้วิธีคิดแบบทวิลักษณ์ ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์และเครื่องมือของอุดมการณ์

ชายเป็นใหญ่กลายเป็น "ความจริง" ด้วยเช่นกัน และการนำ "ความจริง" แบบหนึ่งไปปะทะกับ "ความจริง" อีกแบบหนึ่งเป็นแนวทางที่สำคัญในการต่อสู้เชิงวาทกรรม (discursive struggling) โดยเฉพาะการทำลาย "มายาคติ" หรือ "ความจริงที่ดูเหมือนจริง" (the real unreality) (ไชยรัตน์ เจริญสิน โอปาร, 2545) และตั้งคำถามกับอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ว่าเป็นวาทกรรมที่ถูกสร้างขึ้น เพราะปัญหาสำคัญที่ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมในความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเพศก็คือ การยอมรับผลิตผลทางวาทกรรมของอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ โดยเฉพาะวิธีคิดแบบทวิลักษณ์ว่าคือ "ความจริง" เป็น "ธรรมชาติ" และเป็น "สากล" อย่างไรก็ตามการศึกษานี้ไม่ใช่การค้นหาว່อะไรคือความจริง หรือตอบคำถามว่าอัตลักษณ์ความเป็นหญิงและความเป็นชายคืออะไร แต่เป็นการศึกษาว่าอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่กับการสร้างความจริง (ภาพลักษณ์ของอัตลักษณ์ทางเพศ) เกี่ยวโยงกันอย่างไร ฉะนั้นวิธีคิดของทฤษฎีสตรีนิยมสายหลังสมัยใหม่จึงเป็นแนวทางสำคัญที่จะเผยให้เห็นความซับซ้อนของปฏิบัติการของอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่

2.2 แนวคิดเรื่องการวิเคราะห์สัญญาะในการบริโภค

แนวคิดเรื่องการบริโภคได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์จากหลายสำนักคิด โดยเฉพาะจากแนวคิดมาร์กซิสต์ (Marxist) โดยมาร์กซ์ (Marx) กล่าวว่าระบบทุนนิยมทำให้มูลค่าของสินค้าแปรเปลี่ยนไป มาร์กซ์กล่าวว่า ระบบทุนนิยมต้องการขยายตัวเพิ่มขึ้น ด้วยการทำให้การค้าและอุตสาหกรรมขยายตัว ระบบตลาดและการแลกเปลี่ยนจึงเป็นแก่นสาระสำคัญของสังคม วัตถุถูกทำให้กลายเป็นสินค้า (commodify) เพื่อนำไปแลกเปลี่ยนด้วยการกำหนดมูลค่าการแลกเปลี่ยน (ราคา) วัตถุนอกจากจะมีคุณค่าตามประโยชน์ใช้สอยแล้ว ยังถูกกำหนดคุณค่าด้วยการตีราคาเพื่อใช้แลกเปลี่ยนตามหลักการแบ่งงานกันทำ (อริคม โคมลิวทาช, 2538)

สำหรับมาร์กซ์แล้ว สินค้าทุกประเภทมีมูลค่าอยู่ 2 ชนิด คือ มูลค่าการใช้สอย (Use Value) และมูลค่าการแลกเปลี่ยน (Exchange Value) โดยมูลค่าการใช้ คือ ประโยชน์ใช้สอยที่สินค้านั้นๆ มีต่อมนุษย์ ส่วนมูลค่าการแลกเปลี่ยนหมายถึงมูลค่าที่ถูกกำหนดจากความต้องการในการแลกเปลี่ยน เนื่องจากการแบ่งงานกันทำ โดยใช้เงินเป็นสื่อกลาง มูลค่าการแลกเปลี่ยนนี้จะถูกกำหนดขึ้นโดยอาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับประโยชน์ใช้สอยหรือไม่ก็ได้ (กาญจนา แก้วเทพ, 2544: 132)

ฌอง โบดริยาร์ด (Jean Baudrillard) เสนอว่า คนเรามีได้บริโภคแต่ "วัตถุ" เท่านั้น หากว่าเขาได้บริโภค "สัญญาะ" ด้วย ซึ่งโบดริยาร์ดได้นำเสนอประเด็นที่เขาสนใจวิเคราะห์เกี่ยวกับทฤษฎีการบริโภคเชิงตรรกวิทยา (logic of consumption) โดยแนวคิดที่เขาสนใจวิเคราะห์มีดังนี้ (กาญจนา แก้วเทพ, 2544: 132-133)

1. สินค้า
2. สัญญา
3. การบริโภค

สำหรับการวิเคราะห์สินค้า สินค้าคืออะไร ในทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองแบบดั้งเดิมเคยให้ความสำคัญกับ "สินค้า" ในฐานะที่เป็นผลผลิตรูปธรรมของแรงงาน แต่ทว่า "สินค้า" ในระบบทุนนิยมมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญหลายประการคือ พรางตาให้มนุษย์มองไม่เห็นแรงงานที่แฝงเร้นอยู่ในตัวสินค้า หากเห็นแต่ "ราคา" ที่ปรากฏ (เพราะฉะนั้นเวลาเห็นสิ่งของในร้านค้า ผู้ซื้อจึงไม่เคยคิดว่าต้องใช้แรงงานมาทำเท่าไร แต่จะคิดว่า "ราคาเท่าไร") สินค้าก่อให้เกิดมูลค่าแลกเปลี่ยนในตลาดสินค้า จากคำนิยามและหน้าที่ของสินค้า ที่กลุ่มเศรษฐศาสตร์การเมืองอธิบายเอาไว้ ซึ่งค่อนข้างจะเน้นหนักไปถึงบทบาทและหน้าที่สินค้าในโลกของวัตถุ และการแลกเปลี่ยนที่เป็นจริง โบคิริยาร์ดได้ขยายคำนิยามและหน้าที่สินค้าออกไปในโลกแห่งวัฒนธรรม และการแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์ (symbolic exchange) ดังนั้นคำนิยามของ "สินค้า" ในทัศนะของโบคิริยาร์ด สินค้าคือวัตถุที่มองเห็นได้ชัดเจนที่สุดของวัฒนธรรม (เป็นวัตถุธรรม) ในแต่ละวัฒนธรรม จะมีรูปแบบเฉพาะในการสร้างรูปแบบสินค้า (จะผลิตสินค้าอะไร จะผลิตสินค้าออกมาในรูปแบบไหน สำหรับใคร เป็นเรื่องของวัฒนธรรมของแต่ละสังคม) นอกจากนั้นสินค้า คือ สื่อที่ผ่านการแสดงออกทางวัฒนธรรมของมนุษย์ เพราะสินค้าจะมีความสัมพันธ์กับผู้ใช้ เนื่องจากคนในแต่ละวัฒนธรรม ที่มีคุณลักษณะทางเพศ อายุ ชนชั้น อาชีพ ฯลฯ จะนำเอาคุณลักษณะส่วนตัวของตนเองเข้าไปสัมพันธ์กับสินค้า (เช่น ผู้ชายจะไม่ใช้เครื่องสำอาง เด็กผู้หญิงจะไม่ถือหนังสือโป๊ เป็นต้น) (กาญจนา แก้วเทพ, 2544: 133)

สำหรับการเลือกใช้และเลือกซื้อสินค้านั้น จะรับใช้กฎเกณฑ์ทางวัฒนธรรมของสังคมนั้น ตัวอย่างเช่น ในการเลือกซื้อนิตยสาร คนมีฐานะยากจนจะเลือกซื้อนิตยสารดิฉันเป็นนิตยสารประจำตัวได้ยาก หรือผู้หญิงชนชั้นสูงคงไม่เลือกซื้อนิตยสารคู่สร้างคู่สมเป็นนิตยสารประจำตัว ในทำนองตรงกันข้ามแบบแผนของการบริโภคสินค้านั้นก็จะกลายเป็นกลไกในการธำรงรักษากฎเกณฑ์ทางวัฒนธรรมไปพร้อมๆกัน เพราะสมาชิกรุ่นใหม่จะเรียนรู้กฎเกณฑ์ทางวัฒนธรรมจากเรื่องการบริโภคสินค้านี้เอง และการพิจารณาสินค้าในแง่มุมของโลกแห่งวัฒนธรรมดังกล่าว ก็อาจจะแบ่งประเภทของสินค้าออกเป็น 2 ชนิด คือ สินค้าแบบทั่วไป และสินค้าทางวัฒนธรรม (cultural commodity) ตัวอย่างของสินค้าประเภทหลังนี้ได้แก่ สินค้าที่เป็นผลผลิตจากงานสื่อมวลชน ซึ่งมีคุณสมบัติ 2 ประการ ที่ทำให้สินค้าที่เป็นผลงานของสื่อ มีเอกลักษณ์ที่แตกต่างไปจากสินค้าแบบธรรมดา (กาญจนา แก้วเทพ, 2544: 133) ตัวอย่างเช่นการใช้สบู่อับอวัยวะเพศยี่ห้อหนึ่ง กับภาพโฆษณาสบู่อับอวัยวะเพศยี่ห้อดังกล่าว ซึ่งในที่นี้การโฆษณาสบู่อับอวัยวะเพศยี่ห้อหนึ่ง กับภาพโฆษณาสบู่อับอวัยวะเพศยี่ห้อดังกล่าว เสนอว่าจะนำไปสู่การ

แก้ปัญหาสามมีเมียน้อยได้ เราจะพบว่า มีความแตกต่างกัน การใช้สื่อนั้น มูลค่าของสินค้าจะหมดสิ้นไปเมื่อใช้สินค้านั้นหมดแล้ว แต่ทว่าผลจากการดูโฆษณาสปูดังกล่าว แม้ว่าจะดูจนจบแล้ว แต่ทว่ามูลค่าทางสัญลักษณ์ หรือผลกระทบจากโฆษณาดังกล่าวยังคงติดอยู่ในจิตใจของผู้บริโภค พูดังกล่าวก็คือ สินค้าทั่วไปนั้นให้ผลกระทบในระดับกายภาพ แต่สินค้าของสื่ออื่นให้ผลกระทบระดับจิตวิญญาณ ที่เรียกว่า spiritual commodity ซึ่งสินค้าโดยทั่วไปนั้น เมื่อใช้แล้วจะจบสิ้นในตัวเอง หากแต่สินค้าจากสื่ออื่นจะทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมโยงไปกับสินค้าประเภทอื่นๆ ในกรณีของการโฆษณาจะเป็นรูปแบบที่เห็นได้ง่ายที่สุด แต่อันที่จริงผลงานจากสื่อทุกชนิดก็จะมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับโฆษณา (กาญจนา แก้วเทพ, 2544: 134) ดังนั้นเมื่อผู้อ่านชื่อนิตยสารมาหนึ่งเล่ม ทั้งเนื้อหาทั้งโฆษณา ทั้งภาพปกแฟชั่น ล้วนแล้วแต่เป็นสะพานเชื่อมโยงไปสู่สินค้าอื่นๆทั้งสิ้น

จากพื้นฐานแนวคิดของนักทฤษฎีสัญญาวิทยา โลกและสรรพสิ่งที่เป็นอยู่นั้น (given) จะยังไม่มีมีความหมายอะไร (meaning) จนกว่าจะมีผู้มากำหนดความหมาย หรือมีกลไกกำหนดความหมายให้ (กาญจนา แก้วเทพ, 2544: 135) ตัวอย่างเช่น "พรหมจารี" จะยังไม่มีมีความหมายอะไร จนกว่าจะมีผู้ไปกำหนดความหมายให้ ในสายตาของแพทย์ พรหมจารีอาจจะหมายถึงเชื้อบางๆที่อยู่ในช่องคลอด และผู้หญิงอาจจะหมายความว่าคุณค่าที่ผู้หญิงต้องหว่านแหน ขณะที่ผู้ชายอาจจะหมายถึงคุณสมบัติของผู้หญิงที่จะแต่งงานด้วย เป็นต้น

หากพิจารณาในแง่มุมที่กล่าวมานั้น บรรดาสินค้าต่างๆในนิตยสารไม่ว่าจะเป็นการโฆษณาภาพแฟชั่น คอลัมน์ต่างๆ ฯลฯ ก็ล้วนแล้วแต่เป็นเครื่องมือในการแปรเปลี่ยนความหมายจาก "โลกที่เป็นอยู่" มาสู่ "สินค้า" ทั้งสิ้นโดยเฉพาะเครื่องมือประเภทโฆษณานั้นจะเป็นกลไกสำคัญในการนำเอาสินค้าบริโภคและโลกทางวัฒนธรรมมารวมอยู่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทั้งนี้เพราะการโฆษณาในยุคปัจจุบันนั้นมักจะไม่ค่อยกล่าวถึง "ตัวสินค้าที่จะขาย" เท่าใดนัก แต่จะกล่าวถึง "ผู้ที่จะใช้สินค้า" นั้นมากกว่า กล่าวคือเป็นการกล่าวถึง "ความสัมพันธ์ระหว่างตัวสินค้ากับผู้ที่จะใช้สินค้า" (กาญจนา แก้วเทพ, 2544: 135)

ในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างคนกับวัตถุ (สินค้า) นั้น มีอยู่หลายระดับ ระดับแรกเป็นความสัมพันธ์ในแง่การใช้ประโยชน์ (utility) หรือการให้ความพึงพอใจ เพราะสามารถตอบสนองความต้องการทางกายภาพแบบพื้นฐานทั่วไปได้ ความสัมพันธ์ในระดับที่สองเป็นความสัมพันธ์ในเชิงสัญลักษณ์ตัวอย่างเช่น เมื่อเลือกชื่อนิตยสารนั้นเราอาจจะไม่ได้คิดถึงแง่ประโยชน์การใช้สอยเท่านั้น (ให้ความรู้ความบันเทิงได้หรือไม่ หากแต่เรายังจะคุยหือว่า นิตยสารแบบไหน "จะดูดีมีระดับ") และในหลายกรณี แม้ว่าจะไม่ได้ต้องการอ่าน แต่เราก็เอามาถือไว้ เพราะต้องการอวดดีหือของนิตยสาร ปรากฏการณ์ทั้งหมดนี้เป็นความสัมพันธ์กับสินค้าในเชิงสัญลักษณ์ทั้งสิ้น และมักจะ

เป็นปรากฏการณ์ ที่เป็นตัวแทนส่วนใหญ่ของความสัมพันธ์ระหว่างคนกับวัตถุ ภายใต้เงื่อนไขสังคมที่การผลิตสินค้าอยู่ในระดับเกินพอแล้ว ทำให้ตรรกะในการใช้สินค้ามักไม่ได้เป็นตรรกะแห่งการใช้ประโยชน์ (logic of utility) หากแต่เป็นตรรกะแห่งความแตกต่าง (logic of difference) กล่าวคือใช้สินค้าเพราะเป็นสัญลักษณ์ที่ทำให้เรามีเอกลักษณ์ที่แตกต่างไปจากคนอื่น (กาญจนา แก้วเทพ, 2544: 136)

โบคริยาร์ด กล่าวว่า ภายใต้สังคมบริโภคนิยมและสังคมแห่งสัญญาณนี้ ก่อนที่ตัวสินค้าจะถูกบริโภค ตัวสินค้านั้นจะต้องเปลี่ยนไปเป็น "สัญญาณ" เสียก่อน การเปลี่ยนตัวสินค้า (ซึ่งเป็นวัตถุชิ้นหนึ่ง) ให้กลายเป็นสัญญาณแบบต่าง ๆ นั้น มีรหัสที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็นหีบห่อ (packaging) การกำหนดราคา การกำหนดคีย์ห่อ การวางบนชั้นที่จำหน่าย การวางในร้านประเภทต่างๆ การโฆษณา ซึ่งโบคริยาร์ดกล่าวว่า รหัสในการแปลงสินค้าให้กลายเป็นสัญญาณนั้น เป็นรหัสที่มีลำดับชั้นอย่างมาก (เช่น ระดับสูง ระดับกลาง ระดับต่ำ ฯลฯ) ทั้งนี้เพื่อให้สินค้าต่างๆ ทำหน้าที่เป็นสื่อทางวัฒนธรรม เพื่อแสดงสถานภาพ และเกียรติยศ (status and prestige) ของผู้ใช้ และรหัสของการจัดระเบียบลำดับชั้นของสินค้าจะมีความสอดคล้องและเกี่ยวพันกับโครงสร้างลำดับชั้นของสังคม คนในสังคมนิยมและให้ความหมายกับตำแหน่งแห่งที่ของคนผ่านลำดับชั้นของสินค้าที่เขาบริโภคนั่นเอง เพราะฉะนั้นในการบริโภคนั้น บุคคลจึงมิได้บริโภคแต่ "ตัววัตถุ" เท่านั้น หากแต่ได้บริโภค "สัญญาณ" ไปพร้อมๆ กันเสมอ (กาญจนา แก้วเทพ, 2544: 136)

ฉะนั้นการตัดสินใจซื้อสินค้าตามนิตยสารซักเล่ม มิได้มีความหมายเพียงแค่การอ่านนิตยสารเท่านั้น หากแต่หมายความถึงการบริโภคอัตลักษณ์ที่ผูกติดมากับนิตยสารฉบับนั้นด้วย และด้วยการที่ "สินค้า" แปรสภาพไปเป็น "สัญญาณ" นี้ ได้ก่อให้เกิดผลกระทบตามมาหลายประการ ประการแรกคือสัญญาณจะทำให้มนุษย์สามารถจะบริโภคได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ทั้งนี้เพราะมนุษย์จะไม่บริโภคเพียงเพราะ "ความต้องการทางวัตถุ" อีกต่อไปแล้ว หากแต่จะบริโภคเพราะ "ความต้องการทางสัญญาณ" ซึ่งเป็นความต้องการที่ไร้ขอบเขต ไร้จินตนาการ ซึ่งความต้องการทางสัญญาณนั้นถูกปรุงแต่งขึ้นมาอีกมากมาย เช่น ความปรารถนาเพื่อที่จะมีความหมายทางสังคม (desire for social meaning), เพื่อให้สามารถเข้ากลุ่มกับคนส่วนใหญ่ได้, ความต้องการที่จะมีเอกลักษณ์แตกต่างไปจากคนอื่นๆ (need for difference) (กาญจนา แก้วเทพ, 2544: 137-138)

นอกจากอิทธิพลของสัญญาณจะทำให้มนุษย์บริโภคได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุดแล้ว อิทธิพลของสัญญาณก็ยังเป็นตัวกำหนดแบบแผนของวิถีชีวิต (lifestyle) อีกด้วย ดังที่ได้กล่าวมาข้างแล้วว่า สัญญาณของสินค้าจะเป็นตัวกำหนดขอบเขตทางวัฒนธรรม ชนชั้น รสนิยม อัตลักษณ์ของผู้บริโภคสินค้านั้น นอกจากนั้นมนุษย์ยุคปัจจุบันจะปลดวัตถุสินค้าขึ้นเดิมทีไป มิใช่เพราะมูลค่าการใช้

อรรถประโยชน์ของสินค้าชิ้นนั้นหมดลงแล้ว หากแต่เป็นเพราะมูลค่าเชิงสัญลักษณ์ได้สิ้นสุดลงแล้ว ตัวอย่างที่เห็นได้ง่ายที่สุด คือ เรื่องแฟชั่นเครื่องแต่งกายที่ไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนหรือเลิกใส่ เพราะว่าของเก่าขาด แต่เป็นเพราะ "ล้าสมัย" "เชย" แล้ว และเราจะเห็นได้ว่าอิทธิพลของการบริโภคเชิงสัญลักษณ์นี้เองที่ได้ช่วยแก้ปัญหาเรื่องการผลิตสินค้าล้นเกินของระบบทุนนิยม (กาญจนา แก้วเทพ, 2544: 138)

โบคิริยาร์ด วิเคราะห์ลักษณะของระบบสัญลักษณ์ในสังคมปัจจุบัน จากต้นกำเนิดความเป็นมาของ "สัญลักษณ์" นั้น เราจะพบความสัมพันธ์ระหว่าง 3 สิ่งคือ (1) ของจริง (reference) (2) สัญลักษณ์/ตัวหมาย (signifier) (3) ตัวหมายถึง/แนวคิด (signified) โบคิริยาร์ดกล่าวว่า ในสังคมแห่งสัญลักษณ์ ระบบสัญลักษณ์ได้พัฒนาไปเสียจนระบบสัญลักษณ์ (ทั้งตัวหมายและตัวหมายถึง) สามารถจะสร้างสรรค์ตัวเองได้อย่างเป็นอิสระ โดยไม่จำเป็นที่จะต้องมีการรองรับ ระบบการสร้างภาพลักษณ์/การแก้ไขปรับปรุงภาพลักษณ์ก็เช่นกัน เป็นวิธีการสร้าง/แก้ไขที่ระบบสัญลักษณ์เท่านั้น โดยไม่จำเป็นต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงความเป็นจริง/ของจริงแต่อย่างใด (กาญจนา แก้วเทพ, 2544: 138-139)

ด้วยเหตุที่ "ของจริง" เลื่อนหายไปจากระบบสัญลักษณ์และด้วยหลักการที่กล่าวมาแล้วว่า "สินค้า" ในระบบสัญลักษณ์จะถูกแปลงสภาพเป็น "สัญลักษณ์" ไปก่อนที่จะถูกใช้หรือบริโภค เพราะฉะนั้นเมื่อเราพยายามอธิบายพฤติกรรม การซื้อและการอ่านนิตยสารเล่มหนึ่งของผู้รับสาร เราจึงไม่อาจจะอธิบายในแง่ที่ว่า นิตยสารเล่มนั้นเป็นเพียง "สินค้า" เท่านั้น หากแต่จะต้องค้นหาว่า นิตยสารเล่มดังกล่าวทำหน้าที่เป็น "สัญลักษณ์" ของอะไรบ้าง เช่น เป็นตัวแทนของสิ่งอื่นๆอะไร แสดงค่าแทนสิ่งอื่นๆอะไร หรือปฏิบัติหน้าที่ทดแทนสิ่งอื่นๆที่ขาดหายไปอะไร นิตยสารจึงเป็นพื้นที่ที่ "สัญลักษณ์" มารวมตัวอยู่ใน "ระบบสัญลักษณ์ใหญ่" คือตัวนิตยสารทั้งเล่มต่างหาก นอกจากนั้นสัญลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้นมานั้นมีหลายประเภท เช่น สัญลักษณ์แบบเบาๆ เช่น วัตถุ สินค้า รูปภาพ และสัญลักษณ์แบบหนักๆ เช่น สัญลักษณ์ทางการเมือง ศีลธรรม เพศ เทคโนโลยี ฯลฯ นอกจากนั้น สัญลักษณ์แต่ละประเภทยังมีมูลค่า/คุณค่า (value) บรรจุอยู่ภายใน ตัวอย่างเช่น ในบริบทของสังคมชายเป็นใหญ่ถ้าเรากล่าวคำว่า "มีหญิงคนหนึ่ง" จะมีคุณค่าระดับหนึ่ง แต่หากเดิมว่ามีหญิงสาวคนหนึ่ง มูลค่าก็จะเพิ่มขึ้น และหากเพิ่มไปอีกว่า "มีหญิงสาวพรหมจรรย์คนหนึ่ง" มูลค่าก็จะเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ (กาญจนา แก้วเทพ, 2544: 139)

วิวัฒนาการของการศึกษาเรื่องการบริโภคที่จากเดิมแบ่งประเภทมูลค่าที่มีอยู่ในสินค้าเป็นมูลค่าใช้สอย (use value) และมูลค่าแลกเปลี่ยน (exchange value) จนถึงการมองสินค้าว่าได้แปลงสภาพมาเป็นสัญลักษณ์ และจะมีคุณค่าเพิ่มขึ้นมาที่เรียกว่า "คุณค่าเชิงสัญลักษณ์" (symbolic value) และในแต่ละยุคสมัยของสังคม มีการจัดลำดับของคุณค่าและได้มีการแปรเปลี่ยนคุณค่าของสัญลักษณ์

(transformation of sign) ในรูปแบบต่างๆ เช่น ในอดีตจะจัดลำดับความสำคัญของคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ให้อยู่เหนือกว่ามูลค่าใช้สอยหรือมูลค่าแลกเปลี่ยน ตัวอย่างเช่น จะไม่ให้ผู้ชายถูกเนื้อต้องตัวผู้หญิงเพราะถือเป็นการ "ทำลายพรหมจรรย์" ซึ่งการถูกเนื้อต้องตัวอาจจะไม่ทำให้ผู้หญิงเจ็บปวดทางกาย แต่เป็นความเสียหายทางสัญลักษณ์ นั่นคือสูญเสียสัญลักษณ์คุณค่าของการเป็นผู้หญิงพรหมจรรย์ นอกจากนั้นสำหรับสังคมสมัยใหม่ (Modernism) จะมีการเปลี่ยนแปลงคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ มาเป็นมูลค่าเชิงใช้สอย หรือมูลค่าแลกเปลี่ยน (กาญจนา แก้วเทพ, 2544: 140-141) ตัวอย่างเช่น การสร้างเชื้อพรหมจรรย์ขึ้นมาใหม่โดยการศัลยกรรม ทั้งๆที่ในทางการแพทย์เชื้อพรหมจรรย์ไม่ได้มีประโยชน์อันใดต่อร่างกาย แต่กลับมีประโยชน์ในเชิงสัญลักษณ์ เพราะเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงคุณค่าสูงสุดของผู้หญิง

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยต่างๆ พบว่ามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องของ สื่อมวลชนกับผู้หญิง และงานวิจัยในรูปแบบการวิเคราะห์เนื้อหาในวารสารดังต่อไปนี้

2.3.1 งานวิจัยเกี่ยวกับสื่อมวลชนและผู้หญิง

พ.ศ. 2528 พนิต กุลศิริ ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อศึกษาบทบาทของหนังสือพิมพ์รายวันต่อการพัฒนาสตรี" ด้วยการศึกษาการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับพัฒนาการของสตรี ในหนังสือพิมพ์รายวัน 8 ฉบับได้แก่ ไทยรัฐ เดลินิวส์ มติชน บ้านเมือง สยามรัฐ ดาวสยาม แนวหน้า มาตุภูมิ ที่พิมพ์ในช่วงระหว่าง ตุลาคม 2526 ถึง กันยายน 2527 เป็นจำนวนทั้งสิ้น 205 ฉบับ โดยศึกษาการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีจากปริมาณการเสนอเนื้อหา ประเภทของเนื้อหา และทิศทางในการเสนอเนื้อหา โดยแบ่งเนื้อหาเพื่อการพัฒนาสตรีเป็นด้านต่างๆตามที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) และแผนพัฒนาสตรีระยะยาว (พ.ศ. 2525-2544) ผลจากการศึกษาหนังสือพิมพ์รายวันทั้ง 8 ฉบับ พบว่า การเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีเป็นปริมาณที่น้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับ การเสนอเนื้อหาเรื่องต่างๆ แต่มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรี ตามที่กล่าวถึงในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 5 และแผนพัฒนาสตรีระยะยาว ได้ครบทุกด้าน เนื้อหาที่นำเสนอมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดค่านิยมและบทบาทเกี่ยวกับสตรี การมีส่วนร่วมในศิลปวัฒนธรรมและศาสนารองลงมาคือ เนื้อหาด้านคุณลักษณะส่วนตัวของสตรี เช่น การดำเนินชีวิต การดูแลร่างกายและจิตใจ เนื้อหาด้านที่เสนอน้อยที่สุด คือ ด้านชีวิตและครอบครัว โดยมักเสนอเนื้อหาไว้ในหน้าสตรี แต่ละฉบับ (พนิต กุลศิริ, 2528)

พ.ศ. 2529 อุบลวรรณ ปิติพัฒน์ โฆษิต ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "บทบาทของนิตยสารผู้หญิงในการให้ความรู้เพื่อพัฒนาสตรี" เป็นการศึกษาถึงปริมาณการเสนอ เนื้อหาความรู้ด้านต่างๆ ที่ปรากฏในนิตยสาร พร้อมทั้งสำรวจความต้องการของผู้อ่านและนโยบายของผู้จัดทำ เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับเนื้อหาที่นิตยสารเสนอแก่สังคมและแผนพัฒนาสตรี และให้ทราบถึงบทบาทของนิตยสารผู้หญิงที่มีต่อการพัฒนาสตรี การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาของนิตยสารผู้หญิงยอดนิยมจำนวน 6 ฉบับ ได้แก่ กุลสตรี, ขวัญเรือน, ดิฉัน, ลลนา, แพรว และเปรี้ยว ที่พิมพ์ในช่วงระหว่างเดือนมกราคม ถึงธันวาคม 2528 และการสำรวจความคิดเห็นของผู้อ่าน จำนวน 180 คน พร้อมทั้งสัมภาษณ์ผู้จัดทำนิตยสารในด้านการเสนอเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ปริมาณความรู้ที่นิตยสารผู้หญิงเสนอให้แก่ผู้อ่านมากที่สุด ได้แก่ ความเข้าใจและรู้จักวิถีชีวิตของเพื่อนมนุษย์ ส่วนในด้านนโยบายของผู้จัดทำ จะมีความสอดคล้องกับเนื้อหาที่นำเสนอในนิตยสารเป็นส่วนใหญ่ ในเรื่องของการต้องการด้านเนื้อหาของผู้รับสาร พบว่า ผู้อ่านต้องการเนื้อหาที่เกี่ยวกับความเข้าใจ และรู้จักวิถีชีวิตของเพื่อนมนุษย์มากที่สุด รองลงมาได้แก่ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการรับรู้เข้าใจในวัฒนธรรมและประเพณีสังคม ซึ่งนิตยสารที่นำเสนอเนื้อหาที่ตรงตาม ความต้องการของผู้รับสารได้มากที่สุดคือ ขวัญเรือน รองลงมาคือ แพรว ลลนา กุลสตรี และดิฉัน สำหรับในเรื่องของบทบาทของนิตยสารผู้หญิงในการให้ความรู้ที่มีต่อการพัฒนาสตรีพบว่า นิตยสารมีบทบาทในการเสนอเนื้อหาด้านคุณลักษณะส่วนตัวของสตรีเป็นอันดับแรก และรองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในสังคม ส่วนด้านชีวิตและครอบครัว มีบทบาทในการนำเสนอความรู้ค่อนข้างน้อย (อุบลวรรณ ปิติพัฒน์ โฆษิต, 2529)

2.3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์เนื้อหาของนิตยสาร

พ.ศ. 2528 พินิจ สุภมัสตุอังกูร ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "เพศศึกษา การวิเคราะห์เนื้อหาและประเมินค่านิตยสารและหนังสือพิมพ์" ด้วยการศึกษาการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวกับเพศศึกษา ที่นำเสนอในนิตยสารและหนังสือพิมพ์ที่พิมพ์ในช่วงระหว่าง พฤษภาคม ถึง กรกฎาคม 2527 เป็นหนังสือพิมพ์ทั้งสิ้น 18 ฉบับ และเป็นนิตยสารทั้งสิ้น 315 ฉบับ รวมทั้งสอบถามความคิดเห็นจากเยาวชนทั้งในและนอกระบบโรงเรียนจำนวน 40 ราย ผลการวิจัยพบว่า หนังสือพิมพ์ เสนอเนื้อหาประเภทข่าวและสาระทั่วไปมากที่สุด รองลงมาคือ โฆษณาและความรู้ การศึกษา และวัฒนธรรม ในด้านเพศศึกษา เสนอความรู้ในลักษณะการตอบปัญหาทางแพทย์และปัญหาชีวิต โดยเฉพาะวิธีปฏิบัติทางเพศมากที่สุด ส่วนนิตยสาร เสนอข่าวและสาระทั่วไปมากที่สุด รองลงมาคือ ความรู้ การศึกษา วัฒนธรรม และบันเทิง ในด้านความรู้เพศศึกษาเสนอในรูปแบบนวนิยายมากที่สุด รองลงมาคือ การตอบปัญหา โดยเฉพาะเรื่องวิธีปฏิบัติทางเพศ (พินิจ สุภมัสตุอังกูร, 2528)

พ.ศ. 2529 สุพจน์ กุลปรารค์ทอง ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาพฤติกรรมเกี่ยวกับการซื้อ นิตยสารของสตรีในเขตกรุงเทพมหานคร" พบว่าเนื้อหาสาระในนิตยสารเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อ นิตยสารสตรีเป็นประจำมากที่สุด โดยเฉพาะคอลัมน์ที่เกี่ยวกับ นวนิยาย, เรื่องสั้น, เรื่องแปล รองลงมาเป็นปัจจัยด้านราคา โดยข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ซื้อนิตยสารอ่านนั้น มีตั้งแต่ผู้ที่มีระดับ การศึกษาน้อยจนถึงระดับสูง มีรายได้น้อยจนถึงรายได้สูง จนอาจกล่าวได้ว่า ผู้หญิงที่พออ่านออก เขียนได้ จะอ่านนิตยสารประเภทใดประเภทหนึ่งอย่างแน่นอน ซึ่งอาจตีความได้ว่า ผู้บริโภคได้เดิน เข้าช่องทางชนชั้นตัวเองอยู่แล้ว นั่นคือ มีรายได้ที่เหมาะสมกับราคานิตยสารเล่มไหน ก็จะเลือกซื้อ นิตยสารเล่มนั้นอ่าน เป็นการเลือกภายในระหว่างช่องทางของชนชั้นในระดับเดียวกับตัวเอง ไม่ใช่ว่าเลือก ระหว่างช่องทางสำหรับเหตุผลส่วนใหญ่ในการซื้อ นิตยสารสตรีมาอ่าน คือ ต้องการพักผ่อนคลาย ความตึงเครียดจากชีวิตประจำวัน ผู้บริโภคนิยมซื้อนิตยสารตามร้านหนังสือทั่วไปมากกว่าการบอกรับเป็นสมาชิกประจำจากผู้ผลิต (สุพจน์ กุลปรารค์ทอง, 2529)

พ.ศ. 2530 เขาวภา เจริญศิลป์ ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การวิเคราะห์นิตยสารภาษาไทยสำหรับสตรี" เป็นการศึกษาว่านิตยสารภาษาไทยสำหรับสตรี ประกอบไปด้วยคอลัมน์อะไรบ้าง พร้อมทั้งสำรวจ วัตถุประสงค์ของการจัดทำ การคัดเลือกผู้เขียน และวิธีการเผยแพร่ นิตยสาร การวิจัยครั้งนี้ ได้คัดเลือก นิตยสารสตรีรายสัปดาห์ รายปักษ์ และรายเดือน จำนวน 20 เล่ม ที่พิมพ์ในช่วงระหว่าง เดือนมกราคม ถึง ธันวาคม 2527 (เขาวภา เจริญศิลป์, 2530)

พ.ศ. 2531 ปิยรัตน์ อ่องล่อ ศึกษาเรื่อง "รูปแบบการจัดองค์กรและการบริหารงานนิตยสาร ในประเทศไทย" ศึกษา นิตยสารสำหรับผู้บริโภค 10 ฉบับ พบว่าในโครงสร้างการจัดองค์กร ธุรกิจ นิตยสารจะมีรายได้หลักคือจากค่าโฆษณา ส่วนรายได้จากตัวหนังสือเป็นอันดับรอง และการที่จะ จูงใจให้ผู้บริโภคเป็นสมาชิกเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง เพราะจะทำให้เกิดความแน่นอนในรายรับส่วนหนึ่ง นิตยสารในปัจจุบันจึงต้องมีแผนกสมาชิก เข้ามาเริ่มบริหารงานในกิจการ ทั้งนี้เพราะสภาพผู้ บริโภคบ้านเรานิยมซื้อเป็นรายฉบับมากกว่า หรือไม่ก็ขอยืมอ่านมากกว่าที่จะเป็นเจ้าของ ในด้าน ของการกำหนดนโยบาย กลุ่มเป้าหมาย และแนวทางในการเสนอเนื้อหา พบว่า เป็นเรื่องที่จะต้อง กำหนดให้ชัดเจน มีกลุ่มเป้าหมายเฉพาะเจาะจง มีเนื้อหาที่สอดคล้องต้องกัน และมีนโยบายที่แน่ชัด ที่จะพยายามเสริมสร้างให้ผู้อ่านได้ประโยชน์ในเรื่องราวที่เขาสนใจเฉพาะอย่างนั้น อย่างลึกซึ้ง ที่เที่ยงตรง และเป็นเชิงวิชาการ เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบของสื่อมวลชนที่มีมาก ขึ้น (ปิยรัตน์ อ่องล่อ, 2531)

พ.ศ. 2532 อรอนงค์ สวัสดิ์บุรี ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "คอลัมน์ตอบปัญหาชีวิตในนิตยสาร ใน การสะท้อนบทบาทและสถานภาพของสตรีไทย" เป็นการศึกษาถึง บทบาทและสถานภาพของสตรี

ไทยในครอบครัว สังคมและความรักที่ปรากฏในคอลัมน์ตอบปัญหาชีวิต ที่นำเสนอในนิตยสารสตรีสาร ในช่วง พ.ศ. 2494 ถึง 2516 และ พ.ศ. 2517 ถึง 2530 ซึ่งเป็นการศึกษาถึงแนวการตอบปัญหาชีวิตและบทบาทและหน้าที่ของคอลัมน์ตอบปัญหาชีวิตในสังคมไทย การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาจดหมายที่พิมพ์ในคอลัมน์ตอบปัญหาชีวิต และสัมภาษณ์กลุ่มผู้อ่านนิตยสารสตรีสาร จำนวน 20 คน ซึ่งผลการวิจัยพบว่าบทบาทและสถานภาพของสตรีไทยในครอบครัว สังคม และความรักในช่วง พ.ศ. 2494-2516 และ ช่วงพ.ศ. 2516-2530 แตกต่างกันตามการเปลี่ยนแปลงทางสถานภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองภายในประเทศและอิทธิพลจากต่างประเทศ แนวการตอบปัญหาชีวิตในงานวิจัยชิ้นนี้ จะอิงหลักเหตุผล ประสบการณ์ของผู้ตอบปัญหาชีวิต ลักษณะของปัญหา และการใช้หลักจิตวิทยาในการตอบคำถาม นอกจากนี้ในงานวิจัยชิ้นนี้ สามารถบอกกล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของคอลัมน์ตอบปัญหาชีวิต ว่ามี 2 ประเด็นคือ บทบาทหน้าที่โดยตรง ได้แก่ บทบาทในการให้คำแนะนำ การให้ความรู้ การให้ความเพลิดเพลิน เป็นแหล่งในการระบายความในใจ ส่วนอีกประเด็นคือ บทบาทหน้าที่โดยอ้อม ได้แก่ การให้กำลังใจในการต่อสู้ปัญหาชีวิต การสร้างค่านิยม การสร้างทัศนคติ การชี้แนะและได้ตอบทางอารมณ์ และการกำหนดปทัสถานของพฤติกรรม (อรอนงค์ สวัสดิ์บุรี, 2532)

พ.ศ. 2532 อุบลวรรณ ปิติพัฒนาโฆมิต และ อวยพร พานิช ได้เสนอรายงานการวิจัยประกอบ forum ผู้หญิงกับสื่อมวลชน เรื่อง "100 ปีของนิตยสารสตรีไทย (พ.ศ. 2431-2531)" เป็นการศึกษาถึงพัฒนาการของนิตยสารสตรีในรอบ 100 ปี ว่ามีลักษณะเช่นใดและศึกษาถึงทัศนคติและความนิยมของสตรีในแต่ละยุค ที่มีต่อเนื้อหาและรูปแบบของนิตยสาร การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษานิตยสารสตรีในแต่ละยุค ที่มีต่อเนื้อหาและรูปแบบของนิตยสาร การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษานิตยสารในอดีตถึงปัจจุบันในช่วง 100 ปี จำนวน 130 ฉบับ โดยแบ่งนิตยสารสตรีออกเป็น 5 ยุค คือ ยุคที่ 1 การปลุกจิตสำนึกในด้านการไฝหาความรู้และสิทธิของสตรีไทย มีเนื้อหาความรู้ที่ทันสมัย และปลุกให้สตรีเห็นความสำคัญของการศึกษา ยุคที่ 2 เป็นยุคมีดของนิตยสารสตรี เนื่องจากเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองและสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้นิตยสารถูกกลืนหายไปเกือบ 13 ปี ยุคที่ 3 เป็นยุคตื่นตัวของนิตยสารสตรีหลังจากที่หายไปหลายสิบปี เนื้อหาเน้นทางด้านบันเทิงและแม่บ้าน การเรือน ยุคที่ 4 ได้แก่ ยุคนวนิยายพาฝัน เนื้อหาเน้นเฉพาะด้านบันเทิง เต็มไปด้วยนวนิยายพาฝัน นักเขียนดั่งๆ เกิดขึ้นในยุคนี้มากมาย และยุคที่ 5 ยุคข่าวสารและความหลากหลายของนิตยสารสตรี เป็นยุคที่มีความเปลี่ยนแปลงในด้านเนื้อหาที่ให้ข่าวสารและความรู้มากขึ้น เพราะความจริงทางด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร (อุบลวรรณ ปิติพัฒนาโฆมิต และ อวยพร พานิช, 2532)

บทที่ 3

วิเคราะห์และตีความ

สำหรับการวิเคราะห์และตีความการนำเสนอภาพลักษณ์ในนิตยสารดิฉัน, ขวัญเรือน และคู่สร้างคู่สม จะเป็นการวิเคราะห์ภาพลักษณ์ที่นำเสนออัตลักษณ์ของความเป็นหญิง ซึ่งในที่นี้ผู้เขียนแบ่งการศึกษาภาพลักษณ์ออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ภาพลักษณ์ของผู้หญิงในพื้นที่ส่วนตัวและในครัวเรือน (private & domestic), ภาพลักษณ์ของผู้หญิงในพื้นที่สาธารณะ (public), ภาพลักษณ์ของผู้หญิงในด้านเพศ (sexuality) และภาพลักษณ์ของผู้หญิงในด้านความงาม (beauty) การแบ่งการศึกษาออกเป็น 4 ส่วน ในด้านหนึ่งเป็นไปตามการนำเสนอเนื้อหาของนิตยสารผู้หญิงทั้ง 3 ฉบับ และอีกด้านหนึ่งเพื่อแสดงให้เห็นปฏิบัติการของอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ว่ามีความซับซ้อนต่อการจัดการกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเพศในพื้นที่ที่แตกต่างและหลากหลาย

3.1 ผู้หญิงกับพื้นที่ส่วนตัว และในครัวเรือน : แม่ เมีย แม่ศรีเรือน และซูสีไทเฮา

การนำเสนอภาพลักษณ์ (image) ของผู้หญิงในพื้นที่ส่วนตัวและในครัวเรือน (private & domestic) ที่ถูกนำเสนอในนิตยสารดิฉัน, ขวัญเรือน และคู่สร้างคู่สม คิดเป็น 27% (112 จาก 420) ของเนื้อหาทั้งหมด (ภาคผนวก, 107-124) โดยนิตยสารขวัญเรือนเป็นนิตยสารที่นำเสนอภาพลักษณ์ในพื้นที่ส่วนตัวของผู้หญิงมากที่สุดคิดเป็น 33% (60 จาก 181) ของเนื้อหาทั้งหมดในนิตยสารขวัญเรือน (ภาคผนวก, 111-121) รองลงมาคือนิตยสารคู่สร้างคู่สมคิดเป็น 23% (16 จาก 68) ของเนื้อหาทั้งหมดในนิตยสารคู่สร้างคู่สม (ภาคผนวก, 121-124) และนิตยสารดิฉันคิดเป็น 21% (36 จาก 171) ของเนื้อหาทั้งหมดในนิตยสารดิฉัน (ภาคผนวก, 107-111)

โดยส่วนใหญ่ประมาณ 80% (84 จาก 112) (ภาคผนวก, 107-124) ของภาพลักษณ์ที่ถูกนำเสนอจะเป็นภาพลักษณ์ของผู้หญิงที่ผูกโยงอยู่กับอัตลักษณ์ (identity) ของความเป็นหญิง (femininity) โดยเฉพาะภาพลักษณ์ของผู้หญิงดี ที่ถือว่าเป็นอุดมคติของผู้หญิงไทย นั่นคือภาพของผู้หญิงที่เป็น "แม่" และ "เมีย" การเป็นแม่และเมียเป็นบทบาทหน้าที่ ที่ถูกนำเสนอมากที่สุดในพื้นที่ส่วนตัว และถูกให้ความหมายว่าเป็นอัตลักษณ์โดยธรรมชาติของผู้หญิง และการเป็นแม่และเมียจะนำผู้หญิงไปสู่การเป็นผู้หญิงที่สมบูรณ์ ซึ่งวิถีทางที่จะนำผู้หญิงไปสู่ความเป็นผู้หญิงที่สมบูรณ์จะต้องอาศัยความร่วมมือหรือการพึ่งพาจากผู้ชายในการนำผู้หญิงไปสู่การเป็นแม่ เพราะก่อนที่ผู้หญิงจะเป็นแม่ได้ก็ต้องผ่านการเป็นเมียเสียก่อน

การนำเสนอส่วนใหญ่จะแสดงถึงวิถีคิดแบบทวิลักษณ์ (dualism) ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญของอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ ที่กล่าวถึงการแบ่งแยกผู้หญิงและผู้ชายออกจากกัน ผู้หญิงถูกกำหนดให้เป็นแม่บ้าน (housewife) ซึ่งมีหน้าที่ในการดูแลความเรียบร้อยของบ้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาหารการกิน ความสะอาด รวมไปถึงการดูแลปรนนิบัติสามีและลูก ตรงกันข้ามกับภาพของผู้ชายกับพื้นที่ส่วนตัว ซึ่งเป็นภาพที่ค่อนข้างห่างเหิน ผู้ชายถูกนำเสนอว่าเป็นเพศที่ต้องออกจากบ้านเพื่อไปกระทำการบางอย่างที่จะนำผู้ชายไปสู่ความสำเร็จในชีวิตและนารายได้มาเลี้ยงครอบครัว ภาพของผู้ชายจึงเกาะเกี่ยวกับการออกไปใช้ชีวิตในโลกสาธารณะ ในขณะที่เดียวกันภาพลักษณะทั้งของผู้หญิงและผู้ชายในพื้นที่ส่วนตัวจะถูกนำเสนออย่างหยุดนิ่งและไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก และที่สำคัญภาพความสัมพันธ์ระหว่างผู้ชายและผู้หญิงในพื้นที่ส่วนตัวจะถูกนำเสนอถึงการกำหนดความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างสามีภรรยา ไม่ว่าจะเป็น "ผู้หญิงเป็นข้างต่ำหลัง ผู้ชายเป็นข้างทำหน้าที่" หรือ "สามีเป็นจักรแก้วกั้นเกษ งามหน้างามเนตรเวลา" และ "เป็นสตรีสุดคืออยู่ที่ผิว" การนำเสนอภาพความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงและผู้ชายในพื้นที่ส่วนตัวจากนิตยสารทั้ง 3 ฉบับ เป็นภาพที่ถูกตอกย้ำว่า ผู้ชายคือฝ่ายที่เหนือกว่า (male superior) และผู้หญิงเป็นฝ่ายที่เป็นรอง (female inferior) สำหรับนิตยสารคู่สร้างคู่สม เสนอว่า

"เมื่อผู้ชายผู้หญิงแต่งงานกันก็คงจะได้รับคำสอนอวยพรว่า ผู้ชายเป็นข้างทำหน้าที่ ผู้หญิงคือข้างต่ำหลัง ทุกคนก็คงจำกันได้ ผู้หญิงก็ยกมือไหว้ผู้ใหญ่แล้วก็ดำเนินชีวิตเป็นข้างต่ำหลังบ้างหน้าบ้าง ส่วนผู้ชายนั้นเป็นข้างทำหน้าที่ตลอดเวลา เป็นบทบาทที่ค่อนข้างจะกำหนดตายตัวในสังคมไทย ในความตายตัวของความเป็นข้างทำหน้าที่ แล้วก็บทบาทผู้นำของผู้ชายไทยนั้นหมายความว่าเราเป็นผู้นำครอบครัว ลองไปดูตำมะโนครัว เข้าบ้านมักจะเป็นผู้ชายโดยส่วนใหญ่" (ภาคผนวก, 125)

ส่วนในนิตยสารดิฉันเสนอเนื้อหาที่คล้ายคลึงกันพร้อมกับการนำเสนอภาพของผู้ชายในอุดมคติ ที่จะต้องมีลักษณะของการเป็น "ข้างทำหน้าที่"

"จะยังไงก็ตาม ในสังคมของมนุษย์แล้ว ผู้ชายก็ย่อมจะนำผู้หญิงอยู่แล้ว และผู้หญิงเองก็เป็นฝ่ายสนับสนุนให้ผู้ชายเป็นเช่นนั้นเสียด้วย" (ภาคผนวก, 111)

"ผู้ชายในอุดมคติ ต้องการคนที่เราพึ่งพาได้ ไม่ใช่คนที่ตามเรา นำเรา
ได้" (ภาคผนวก, 110)

และในนิตยสารขวัญเรือนนำเสนอภาพของผู้หญิงที่ขาดผู้ชายเป็นที่พึ่ง

"เขาเป็นคนคิดทุกอย่าง ทำทุกอย่าง เรามีหน้าที่เป็นช่างเท้าหลังทำ
ตามเขา เอ้อ...สภาพของผู้หญิงที่ขาดสามี พี่ว่าร้ายชะยิ่งกว่าผู้ชายที่
ขาดภรรยา เพราะโบราณเราถือว่าผู้หญิงเป็นช่างเท้าหลัง ผู้ชายเป็น
ช่างเท้าหน้า" (ภาคผนวก, 114)

อย่างไรก็ดีความสัมพันธ์ดังกล่าวถูกทำให้เป็นเรื่องปรกติผ่านการใช้ภาษาที่นำเสนอ ไม่ว่าจะ
จะเป็น "โบราณว่าไว้..." หรือ "สังคมไทยในอดีต..." ซึ่งการนำเสนอดังกล่าวเป็นวิธีการที่จะทำให้รู้
สึกว่าลักษณะความสัมพันธ์เชิงอำนาจดังกล่าวเป็นเรื่องปกติ "เป็นไปเองโดยปริยาย" (taken for
granted) (กาญจนา แก้วเทพ, 2539)

การเป็น "ช่างเท้าหน้า ช่างเท้าหลัง" ในด้านหนึ่งเป็นภาพที่แสดงถึงความสัมพันธ์ในเชิงพึ่ง
พาและเป็นหนึ่งในสาเหตุของความเหนือกว่าของผู้ชาย นอกจากนั้นการเสนอภาพลักษณะของ อັ
ตลักษณ์ที่เป็นแบบฉบับ (stereotype) ซึ่งเป็นภาพลักษณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ยาก อันได้แก่ภาพลักษณ์
ของผู้หญิงที่เป็นแม่บ้าน (housekeeper) และผู้ชายที่เป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัว (breadwinner) ซึ่งภาพ
ลักษณะดังกล่าวถูกนำเสนออย่างต่อเนื่องในนิตยสารขวัญเรือน ซึ่งเป็นนิตยสารที่นำเสนอเนื้อหาใน
พื้นที่ส่วนตัวมากที่สุด

"สมัยเมื่อผู้หญิงยังไม่ได้มีโอกาสให้พัฒนาสติปัญญาและความ
สามารถถึงขนาดจะทำมาหาเลี้ยงชีพได้โดยลำพัง การอบรมเลี้ยงดูให้
รับใช้ผู้ชายเป็นเรื่องจำเป็น คุณสมบัติสตรีที่นิยมไม่พ้นความสามารถ
ในกิจการบ้านเรือนที่มีผู้ชายเป็นประธาน สามีกับภรรยาแยกบทบาท
กันเด็ดขาด สามีเป็นผู้นำรายได้มาสู่ครอบครัว ภรรยาจัดการบ้าน
เรือนดูแลให้สามีได้รับความสุขสบาย เขาจะได้มีแรงทำงานหาเลี้ยง
ครอบครัว" (ภาคผนวก, 116)

สำหรับในนิตยสารคู่สร้างคู่สมไม่ได้กล่าวถึงตรงๆ แต่นำเสนออัตลักษณ์ดังกล่าวผ่านข้อเรียกร้อง
ในการแต่งงาน ซึ่งจะเป็นตัวชี้วัดความสามารถของผู้ชายในการสวมอัตลักษณ์ดังกล่าว

"ผมตัดสินใจไปขอเธอแต่งงานโดยผ่านเจ้านายของเธอ ชื่อเรียกรื่องที่สมปองบอกกับเจ้านายของเธอมีอยู่ว่า ครอบครัวของเธออยากจน ถ้าจะแต่งงานกับเธอจะต้องเลี้ยงดูครอบครัวของเธอด้วย" (ภาคผนวก, 126)

"สินสอด-ทองหมั้น ได้ความว่าการเรียกสินสอดทองหมั้นในงานแต่งงานนั้น ก็เพื่อต้องการดูฐานะของฝ่ายชายว่ามีความมั่นคง ดีพอที่จะเลี้ยงลูกสาวของคนได้หรือไม่ และก็เป็นการวัดใจฝ่ายเจ้าบ่าวว่าจะมีความพยายามที่จะหาของมีค่าตามที่ได้เรียกรื่องไปนั้นมากน้อยแค่ไหน" (ภาคผนวก, 126)

อย่างไรก็ตามในสังคมไทยการนำเสนออัตลักษณ์ของการเป็นผู้หาเลี้ยงเป็นอัตลักษณ์ที่ถูกเลือกนำเสนอเพียงด้านเดียว และการเสนอดังกล่าวเป็นการเสนอว่าผู้ชายเท่านั้นที่มีอัตลักษณ์ดังกล่าว เมื่อเปรียบเทียบบทบาทในการเป็นผู้ดูแลพ่อแม่ในยามชราของผู้หญิงกับการเป็นผู้หาเลี้ยงลูกเมียของผู้ชาย ครอบครัวที่ผู้ชายเป็นผู้หาเลี้ยงคือ ครอบครัวที่เกิดขึ้นภายหลัง (จากการแต่งงาน) ในขณะที่ครอบครัวของพ่อแม่ ซึ่งเป็นผู้ให้กำเนิดเป็นหน้าที่ของผู้หญิง การกำหนดให้ผู้หญิงเป็นผู้ดูแลพ่อแม่ในยามชราเห็นได้จากค่านิยมของครอบครัวไทยที่นิยมการมีลูกสาว เพราะถ้ามีแต่ลูกชายพ่อแม่จะรู้สึกไม่มั่นคงเมื่อแก่ตัว โดยนิตยสารดิฉันเสนอว่า

"ครอบครัวไทย ลูกสาวหรือลูกชาย ก็เป็นที่รักของพ่อแม่เท่าๆกัน วัฒนธรรมไทยไม่ได้เอนเอียงไปทางข้างที่ว่า ลูกชายเท่านั้นที่จะเป็นที่ต้องการเป็นที่ต้อนรับของครอบครัว ตรงกันข้าม เรามักจะได้เห็นว่าครอบครัวไหนมีลูกสาว มักจะยินดีรักใคร่ใกล้ชิดกับลูกสาว เพราะตระหนักดีว่า เมื่อถึงเวลาแก่ตัวลง ก็จะได้ลูกสาวนี้แหละที่อยู่เป็นเพื่อนและเลี้ยงดูตนสืบต่อไป" (ภาคผนวก, 112)

และเมื่อคำนึงถึงความรับผิดชอบในการเป็นผู้หาเลี้ยงจะเห็นได้ว่าบทบาทหน้าที่ดังกล่าวไม่แตกต่างกัน แต่อัตลักษณ์ของการเป็นผู้หาเลี้ยงจะถูกเลือกนำเสนอเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยา อัตลักษณ์ของการเป็นผู้หาเลี้ยงของผู้หญิงจึงถูกเก็บกดปิดกั้นเอาไว้

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยาในครัวเรือนแบบ "ข้างเท่าหน้า ข้างเท่าหลัง" เป็นความสัมพันธ์ที่ผูกโยงกับความหมายของความเป็นหญิงและความเป็นชาย ที่ถูกกำหนดจากสังคม (ชายเป็นใหญ่) ความหมายของอัตลักษณ์ของความเป็นหญิงและความเป็นชายถูกนำเสนอภายใต้การให้ความหมายแบบทวิลักษณ์ ที่จัดให้ความเป็นหญิงและความเป็นชายมีปฏิสัมพันธ์กันแบบคู่ตรงข้าม โดยที่ฝ่ายหนึ่งครอบงำอีกฝ่ายหนึ่ง ความเป็นหญิงและความเป็นชายถูกให้ความหมายและคุณค่าอย่างไม่เท่าเทียมกัน โดยเชื่อว่าความเป็นหญิงและความเป็นชายมีความแตกต่างกันโดยธรรมชาติ และความเป็นชายนั้นอยู่นเหนือความเป็นหญิง วิธีการที่ทำให้ยอมรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจดังกล่าวคือการให้ความหมายความเป็นชายและความเป็นหญิง ในนิตยสารดิฉันได้กล่าวถึงอัตลักษณ์ความเป็นผู้หญิงว่าเป็น "जूดอ่อน" รวมทั้งมองว่าजूดอ่อนดังกล่าวเป็นเรื่องปกติของผู้หญิง

"जूดอ่อนของผู้หญิง จู้ดอ่อนเหล่านี้พุดไปก็เหมือนเป็นความปรกติทั่วไปของผู้หญิง ใจน้อย น้อยใจง่าย สภาพการเลี้ยงดู หรือวัฒนธรรมยกย่องลูกผู้ชายมากกว่าลูกสาว ทำให้ผู้หญิงรู้สึกด้อยจึงต้องการความรักและความสนใจมาชดเชย การตัดสินใจมักใช้อารมณ์เป็นหลัก ผู้ชายส่วนใหญ่จะใช้เหตุผลในการตัดสินใจ เชื่อกันว่ามาจากอิทธิพลของฮอร์โมนเพศหญิง พุดมาก ชอบบ่น กังวลง่าย นินทา ใจอ่อน เชื้อคนง่าย อัจฉริยชา" (ภาคผนวก, 114)

ขณะที่นิตยสารขวัญเรือนกล่าวถึงอัตลักษณ์ของผู้หญิงที่คล้ายคลึงกับในนิตยสารดิฉัน โดยเฉพาะเน้นว่าผู้หญิงเป็นเพศที่ใช้ "อารมณ์" มากกว่า "เหตุผล" ขณะที่ผู้ชายถูกเสนอว่าเป็นเพศที่ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์

"ผู้หญิงจุกจิกกว่าผู้ชาย มีอารมณ์มากกว่าผู้ชาย แสงอนบ้าง แต่ผู้หญิงอดทนกว่าผู้ชายนะ" (ภาคผนวก, 117)

ส่วนนิตยสารดิฉันเสนอภาพลักษณ์ของอัตลักษณ์ของผู้หญิงทั้งในด้านลักษณะนิสัยและลักษณะทางกายภาพ

"ขึ้นชื่อว่าผู้หญิงไม่ว่าจะอยู่ในวัยเด็ก สาว แก่ เขาว่า(เป็นที่ยอมรับ) เป็นเพศที่จุกจิก หยุ่มหยม มีความอยากรู้อยากเห็น ไม่ว่างจะเป็นเรื่อง

ของตัวเอง หรือแม้แต่เรื่องของชาวบ้าน ให้ได้รู้เถอะ" (ภาคผนวก, 110)

"ความเชื่อที่มีมานานนมแล้วว่า ผู้หญิงคือเพศที่อ่อนแอ มีความแข็งแรง ความอดทนน้อยกว่าผู้ชาย" (ภาคผนวก, 111)

การแบ่งขั้วตรงข้ามดังกล่าวเกิดขึ้นในทุกๆพื้นที่ในสังคมชายเป็นใหญ่ เนื่องจากการแบ่งขั้วเป็นเทคโนโลยีของการสร้างพื้นที่ (technologies of spaces) ที่นำไปสู่การสร้างอำนาจให้กับผู้ชาย และกีดกัน (exclusion) ผู้หญิงออกไปจากพื้นที่แห่งอำนาจ (Foucault, 1984) การแบ่งพื้นที่แยกออกจากกันจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการรักษาและธรรมรงค์ไว้ซึ่งความเหนือกว่าของผู้ชาย รวมทั้งระบบและอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ เนื่องจากการแบ่งขั้วไม่ใช่เป็นเพียงการแยกลักษณะที่แตกต่างกันออกไปสองฝ่ายเท่านั้น แต่ได้ให้ความหมายและคุณค่าว่าเป็นชายคือความเหนือกว่า ในขณะที่ความเป็นหญิงคือความเป็นรอง ฉะนั้นการนำเสนอของนิตยสารภายใต้วิธีคิดดังกล่าวคือการจัดแบ่ง (categorize) ผู้หญิงและผู้ชายออกจากกันพร้อมกับการตอกย้ำความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เช่นเดียวกับการแบ่งพื้นที่ออกเป็นโลกส่วนตัวและโลกสาธารณะ การกำหนดให้ผู้หญิงคือโลกส่วนตัวและผู้ชายคือโลกสาธารณะทำให้โลกส่วนตัวกลายเป็นพื้นที่ชายขอบ (marginalized space) เปรียบเสมือนกับความเป็นหญิง และพื้นที่ที่ถูกจัดประเภทว่าเป็นอัตลักษณ์ของความเป็นชายก็จะมีคุณค่าและความหมายเหนือกว่า การนำเสนอของนิตยสารภายใต้วิธีคิดดังกล่าวจึงเท่ากับเป็นการนำผู้หญิง ซึ่งเป็นอ่านส่วนใหญ่ตกอยู่ในความเป็นรอง

สำหรับภาพลักษณ์ของผู้หญิงในพื้นที่ส่วนตัวที่ถูกนำเสนอในนิตยสารผู้หญิงทั้งสามฉบับที่ผู้เขียนนำมาเรียงร้อยกันจนก่อให้เกิดภาพของผู้หญิง 4 แบบ ได้แก่ แม่, เมีย, แม่ศรีเรือน และซูสีไทเฮา (ภาพของผู้หญิงทั้ง 4 แบบแบ่งโดยสรุปจากเนื้อหาส่วนใหญ่ของการนำเสนอภาพลักษณ์ของผู้หญิงในนิตยสารผู้หญิงทั้ง 3 ฉบับ) ซึ่งการนำเสนอภาพของผู้หญิงในพื้นที่ส่วนตัวจะถูกนำเสนอในแบบทวิลักษณ์ ซึ่งเป็นหนึ่งในเทคนิคทางอำนาจของระบบชายเป็นใหญ่ นั่นคือการนำเสนอไปพร้อมกับการให้ความหมายที่ผสมผสานคุณค่าของการเป็น "ผู้หญิงที่ดี" (good girl) และ "ผู้หญิงเลว" (bad girl) การนำเสนอจะกล่าวถึงผู้หญิงควรคิดและปฏิบัติตัวเช่นไรในพื้นที่ส่วนตัวจึงจะเป็นผู้หญิงดี และอย่างไรจึงจะหลีกเลี่ยงจากการเป็นผู้หญิงเลวได้ ในพื้นที่ส่วนตัวภาพของผู้หญิงที่ดีส่วนใหญ่จะถูกนำเสนอผ่านภาพของการเป็นแม่และเมียที่ดี ซึ่งถือเป็นภาพของผู้หญิงในอุดมคติที่สังคมยกย่องและให้ความหมายในแง่บวก โดยเฉพาะการนำเสนอการเป็น "ผู้หญิงที่สมบูรณ์" ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการนำเสนอดังกล่าวตกอยู่ภายใต้กับดักวิธีคิดแบบอริสโตเติล (Aristotelian trap) ที่มุ่งค้นหาจุดสูงสุด (telos) (ไชยันต์ ไชยพร, 2539: 16) และจุดสูงสุดของการเป็นผู้หญิงที่ถูกต้อง

นำเสนอก็มีเส้นทางเพียงเส้นเดียว นั่นคือผู้หญิงจะต้องผ่านการเป็นเมีย ก่อนที่จะก้าวไปสู่การเป็นแม่และนั่นจึงจะทำให้ผู้หญิงกลายเป็นผู้หญิงที่สมบูรณ์ อย่างไรก็ตามเมื่อวาทกรรมของการเป็นผู้หญิงที่เป็นแม่และเมียคือวาทกรรมกระแสหลัก (mainstream) ในทางกลับกันย่อมสร้างความเป็นอื่นแก่ผู้หญิงที่อยู่ภายนอกวาทกรรมดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงที่ไม่ได้แต่งงาน หรือผู้หญิงที่เป็นหมั้น (เป็นเมีย แต่ไม่ได้เป็นแม่) กลายเป็นผู้หญิงที่สูญเสียคุณค่า หรือไม่สามรถก้าวไปสู่การเป็นผู้หญิงที่สมบูรณ์ได้ โดยสำหรับนิตยสารขวัญเรือนนำเสนอนิยามการเป็นผู้หญิงที่สมบูรณ์ว่า

"เพิ่งมารู้สึกสมบูรณ์ก็ตอนที่อึ้งนะคะ ตอนยังไม่ท้องรู้สึกว่ายังขาดอะไรอยู่นะ" (ภาคผนวก, 117)

"ผู้หญิงเราเกิดมาได้ผ่านความเป็นแม่ ชีวิตจะสมบูรณ์ ถ้าไม่มีโอกาสเป็นแม่ ชีวิตคงจะขาดอะไรไป" (ภาคผนวก, 117)

ขณะที่ในนิตยสารคู่สร้างคู่สมไม่ได้กล่าวถึงการเป็นแม่และเมียตรงๆ แต่ได้นำเสนอผ่านการแต่งงาน ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะนำผู้หญิงไปสู่การเป็นผู้หญิงที่สมบูรณ์ได้อย่างชอบธรรม (ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไปในส่วนของเรื่องเพศ)

"การแต่งงานก็มีไซ้หมายความว่า มนุษย์ทุกคนหลีกเลี่ยงไม่ได้ การแต่งงานเป็นเพียงองค์ประกอบอย่างหนึ่งในหลายๆอย่าง ที่ทำให้ชีวิตเป็นชีวิตที่สมบูรณ์เท่านั้น" (ภาคผนวก, 125)

การเป็นแม่และเมียถูกทำให้เป็นทั้งบทบาทหน้าที่และจุดหมายของผู้หญิงไปพร้อมๆกัน นอกจากบทบาทของความเป็นแม่และเมียจะถูกให้ความหมายว่านำผู้หญิงไปสู่การเป็นผู้หญิงที่สมบูรณ์ บทบาทดังกล่าวยังเป็นบทบาทที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของความเป็นหญิง ที่กล่าวว่าผู้หญิงไม่สามารถอยู่ได้ด้วยตนเอง (dependency) จะต้องมีผู้ชายคอยคุ้มครอง รวมทั้งการนำเสนอภาพโลกภายนอกที่เต็มไปด้วยอันตราย นิตยสารดิฉัน ได้กล่าวถึงคำสอน ที่บรรยายถึงสภาพโลกภายนอก ซึ่งนำไปสู่การจำกัดพื้นที่ของผู้หญิงและการพึ่งพาผู้ชาย

"ผู้หญิงหลายคนได้รับคำสั่งสอนมาตั้งแต่เด็กว่าโตขึ้นต้องแต่งงาน จะอยู่คนเดียวไม่ได้ โลกภายนอกช่างน่ากลัวเสียนี้กระไร ความเชื่อที่ว่าสามีคือฉัตรแก้วปกป้องเศษของผู้หญิงนั้นก็ยังเป็นความเชื่อที่ผู้หญิงหลายๆคนยึดถือ" (ภาคผนวก, 113)

การออกไปสู่โลกภายนอกของเพศที่อ่อนแอจึงเสมือนเป็นการนำตัวเองไปสู่อันตราย ฉะนั้นโลกที่ผู้หญิงจะสามารถอยู่รอดปลอดภัยจึงมีแต่เพียงโลกส่วนตัวหรือบ้าน ซึ่งถูกให้ความหมายว่าเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมกับอัตลักษณ์ความเป็นหญิง การอยู่ในบ้านจึงทำให้บทบาทหน้าที่ของผู้หญิงผูกโยงอยู่กับพื้นที่ดังกล่าว การเป็นแม่บ้านกลายเป็นภาพลักษณ์ของอัตลักษณ์ความเป็นหญิง อย่างไรก็ตามการเป็นแม่บ้านแม้ว่าจะถูกให้ความหมายว่าเป็นผู้หญิงดี แต่ทว่าภาพลักษณ์ดังกล่าวกลับนำผู้หญิงก้าวไปสู่สภาพความเป็นรองและต้องพึ่งพิงผู้ชาย ซึ่งจะยิ่งชัดเจนมากขึ้นเมื่อผู้หญิงและผู้ชายมาอยู่รวมกันเป็นครอบครัว

ความสัมพันธ์ในครอบครัวระหว่างสามีภรรยาถูกกำหนดจากอัตลักษณ์ความเป็นเพศ อัตลักษณ์ของผู้หญิงคือแม่บ้าน และผู้ชายคือผู้หาเลี้ยง มายาคติดังกล่าวเมื่อประสานเข้ากับวาทกรรมในการให้ความหมายเรื่อง "งาน" ของระบบทุนนิยม ที่นิยามให้การทำงานจะต้องเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดผลผลิต (productive work) และกระบวนการดังกล่าวจะเกิดขึ้นก็แต่ในโลกสาธารณะเท่านั้น (McDonough and Harrison, 1978 อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 78) ผลจากนิยามดังกล่าวทำให้การเป็นแม่บ้านและการทำงานบ้านของผู้หญิงไม่ต่างอะไรกับสถานะของคนที่ไม่มีงานทำ เนื่องจากการเป็นแม่บ้านเป็นงานที่ไม่มีค่าตอบแทนแต่เป็นหน้าที่ที่ผู้หญิงต้องทำ เพราะถูกให้ความหมายว่าธรรมชาติกำหนดมาให้เป็นอย่างนั้น ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนิตยสารขวัญเรือนได้แสดงให้เห็นว่าเป็นนิตยสารที่ให้ความสำคัญกับความเป็นไปภายในครัวเรือน (ซึ่งเป็นเนื้อหาหลักของนิตยสาร เพราะชื่อของนิตยสารถ้าแปลเป็นภาษาอังกฤษคือ heart of the family หรือ heart of the home ซึ่งถ้าเป็นภาษาไทยผู้หญิงที่เป็นขวัญของเรือนก็คือผู้หญิงแบบ "แม่ศรีเรือน") การกล่าวถึงงานบ้านของนิตยสารขวัญเรือนได้พยายามเรียกร้องต่อสังคมให้เห็นคุณค่าการทำงานบ้านของผู้หญิง

"คนส่วนมากไม่คิดว่างานบ้านเป็นงานที่ดีค่าผลงานออกมาเป็นค่าของเงินได้ ทำให้ตนเองหรือครอบครัวไม่รู้สึกรู้ส่าว่าเป็นเงิน ต้องไปทำให้คนอื่นจึงจะเห็นเป็นตัวเงิน" (ภาคผนวก, 115)

เมื่อผู้หญิงต้องพึ่งพาผู้ชาย โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ ส่งผลต่อความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเพศ เพราะว่าการพึ่งพาในด้านหนึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าฝ่ายหนึ่งมีทรัพยากรและอำนาจที่เหนือกว่า การพึ่งพาจึงเป็นการหวังให้อีกฝ่ายใช้อำนาจคุ้มครองและแบ่งปันทรัพยากร ความสัมพันธ์ดังกล่าวทำให้ผู้ชาย ที่เป็นฝ่ายให้พึ่งมีอำนาจเหนือผู้หญิงที่เป็นฝ่ายขอพึ่งพา และการกำหนดบทบาทหน้าที่ดังกล่าวทำให้ผู้หญิงกลายเป็นฝ่ายพึ่งพา เพราะการเป็นแม่บ้าน (ให้

ครอบครัวตัวเอง) เป็นงานที่ไม่มีรายได้ไปตลอดชีวิต ฉะนั้นสภาวะดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่คงอยู่ต่อไป ครอบครัวยุคใหม่จะยังคงเป็นวาทกรรมหลักในการกำหนดความเป็นไปของผู้หญิง

อย่างไรก็ตามในด้านหนึ่งความสัมพันธ์ในเชิงพึ่งพาระหว่างผู้ชายและผู้หญิงในสังคมไทย จะมีความคล้ายคลึงกับความสัมพันธ์แบบนายและทาส (master and slave) ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าว คือความสัมพันธ์ที่ทั้งสองฝ่ายต่างได้ประโยชน์จากกันและกัน แต่ทว่าฝ่ายนายหรือผู้ชายจะเป็นฝ่าย ที่ได้ประโยชน์มากกว่า สำหรับสิ่งที่นาย (ผู้ชาย) ต้องการจากทาส (ผู้หญิง) ก็คือการทำงานบ้าน, การตอบสนองทางเพศ และที่สำคัญคือการเป็นผู้ให้กำเนิดทายาท นอกจากนี้ในปัจจุบัน ความสัมพันธ์ดังกล่าวยังเป็นสัญลักษณ์ที่บอกรถึงความปรกติในเรื่องรสนิยมทางเพศของผู้ชาย ซึ่งการพึ่งพาผู้หญิงของผู้ชายในด้านดังกล่าวมักจะถูกปิดกั้นเอาไว้ และมักจะถูกนำเสนอแต่ด้านที่แสดงให้เห็นว่า ผู้ชายเป็นฝ่ายให้ผู้หญิงพึ่งพา

และเมื่อผู้หญิงตกอยู่ในสภาพที่ไร้ทั้งอำนาจและทรัพยากร การพึ่งพาผู้ชายจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ บทบาทของการเป็น "ข้างเท่านั้น" และ "ข้างเท่านั้น" จึงเป็นผลผลิตและความเป็นจริงที่เกิดขึ้นภายใต้สังคมชายเป็นใหญ่ การเป็นผู้หญิงที่ดีผ่านการเป็นภรรยาที่ดีจึงถูกสร้างขึ้น เนื่องจากการเป็นผู้พึ่งพาทำให้ผู้หญิงจำเป็นต้องปฏิบัติตัวให้เป็นที่พอใจแก่ผู้ชาย ฉะนั้นการเป็นผู้ยอมตาม (passive), การปรนนิบัติ, การเป็นแม่บ้าน ฯลฯ จึงเป็นสิ่งที่ถูกนำเสนอว่าเป็นลักษณะของผู้หญิงดี โดยนิตยสารขวัญเรือนเสนอว่า

"ผู้หญิงก็มีลักษณะนิสัยข้างเอาใจคน เช่นเดียวกับที่เอ๋ยมาแล้ว แต่คน ไม่ใคร่เห็นเป็นพิเศษ เพราะผู้หญิงถูกอบรมเลี้ยงดูให้เป็นผู้หญิง คุณ สมบัติอย่างหนึ่งที่นิยมกันมาช้านานคือ รู้จักปรนนิบัติคน โดยเฉพาะ ปรนนิบัติผู้ชาย ลักษณะเช่นนี้จะมีเองตามธรรมชาติ หรือถูกอบรมให้ มีก็แล้วแต่ มักปรากฏออกมาที่ท่าที กิริยา และวาจาอันทำความพอใจ ให้แก่ผู้พบเห็น หรือผู้รู้จัก ถือกันว่าเป็นเสน่ห์" (ภาคผนวก, 119)

ในสังคมไทยเมื่อใดที่ผู้หญิงขาดลักษณะดังกล่าวผู้ชายสามารถถอนตัวออกจากการเป็นที่พึ่งให้กับผู้หญิงได้อย่างชอบธรรม ในนิตยสารขวัญเรือนเสนอว่า

"ผู้ชายจะส่งผู้หญิงกลับบ้านพ่อแม่เพื่อแสดงความรังเกียจ ไม่อยาก
เลี้ยงดูยอมทำได้ และผู้หญิงจะหมกคุดค่า ถือว่าเป็นแม่มายตัวทิ้ง ไม่
มีคุณค่าเหลือเลย" (ภาคผนวก, 123)

เนื่องจากผู้หญิงต้องพึ่งพาผู้ชาย คุณลักษณะของผู้หญิงที่เหมาะสมต่อการให้พึ่งพาจึงถูก
ผลิตขึ้นมาภายใต้วาทกรรม "แม่ศรีเรือน" ซึ่งถูกตอกย้ำว่าเป็นเครื่องมือสำคัญ ที่จะทำให้ผู้หญิงอยู่
รอดและสามารถผ่านพ้นไปจากการถูกผู้ชายทิ้ง ซึ่งจะนำผู้หญิงไปสู่การสูญเสียคุณค่า นอกจากนั้น
การปรนนิบัติและการทำให้ผู้ชายมีความสุขก็เป็นหนึ่งในมาตรฐานความสำเร็จของผู้หญิง
(Nietzsche, 1984: 199) บทบาทในการเป็นช่างเท้าหลังและแม่ศรีเรือนจึงเป็นบทบาทที่ทั้งถูกบังคับ
และจำยอมของผู้หญิงเอง เนื่องจากการไม่สามารถพึ่งพาตัวเองทำให้ผู้หญิงไม่มีทางเลือกที่ดีกว่านี้
และอาจกล่าวได้ว่าบทบาทดังกล่าวเป็นทางเลือกที่เลวร้ายที่สุดสำหรับผู้หญิงในสังคมที่ผู้ชายเป็น
ใหญ่

อย่างไรก็ดีนิตยสารทั้ง 3 ฉบับพยายามแสดงบทบาทในการต่อสู้เพื่อผู้หญิง โดยการเรียก
ร้องในระดับจิตสำนึก (consciousness raising) ให้สังคมมองเห็นความสำคัญของงานบ้าน โดย
เฉพาะการเรียกร้องให้ผู้ชายเข้ามา "ช่วย" ทำงานบ้าน อย่างไรก็ตามความพยายามดังกล่าวยังคงเป็นการ
ต่อสู้ภายใต้กรอบของอัตลักษณ์ความเป็นหญิง/ชายที่ถูกให้ความหมายจากอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่
เนื่องจากการต่อสู้เพื่อยกระดับจิตสำนึกของนิตยสารทั้ง 3 ฉบับไม่ได้มีข้อเสนอที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง
ทางโครงสร้าง เนื่องจากทัศนคติที่คอลัมนิสต์ (columnist) นำเสนอและบทความที่คัดเลือกมา
นำเสนอที่เกี่ยวกับการทำงานบ้าน ยังคงติดอยู่กับวิธีคิดที่มองว่างานบ้านเป็นหน้าที่ของผู้หญิง ข้อเสนอ
เรียกร้องจึงเป็นเพียงการนำเสนอภาพที่น่าสงสารของผู้หญิงเพื่อให้ผู้ชายเห็นใจและเข้ามา "ช่วย"
และการนำเสนอโดยเลือกใช้คำว่า "ช่วย" ก็เท่ากับเป็นการแสดงว่าบทบาทหน้าที่ดังกล่าวไม่ใช่ของ
ผู้ชาย และตอกย้ำไปในตัวว่าบทบาทหน้าที่ดังกล่าวเป็นเรื่องของผู้หญิง ข้อเสนอดังกล่าวของ
นิตยสารก็ยังเป็นการพันนาการอัตลักษณ์ของผู้หญิงเข้ากับการทำงานในพื้นที่ส่วนตัวให้แน่นยิ่ง
ขึ้น

ขณะเดียวกันก็มีการนำเสนอภาพของผู้หญิงอีกแบบซึ่งเป็นภาพความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่
ขัดแย้งกับภาพของผู้หญิงแบบช่างเท้าหลัง นั่นคือภาพของผู้หญิงแบบ "ซูสีไทเฮา" ซึ่งภาพของผู้
หญิงแบบ "ซูสีไทเฮา" คือ ผู้หญิงที่มีอำนาจเหนือผู้ชายเป็นฝ่ายควบคุมผู้ชาย ซึ่งกลับตาลปัตรกับ
ภาพของผู้หญิงแบบแม่และเมีย ผู้หญิงแบบ "ซูสีไทเฮา" คือผู้หญิงที่สวมบทบาทของ "ช่างเท้าหน้า"
และการนำเสนอภาพของ "ซูสีไทเฮา" ในนิตยสารดิฉันได้แสดงให้เห็นอคติที่มีต่อผู้หญิงที่มีอำนาจ
และเป็น "สิ่งต้องห้าม" ในการเป็นผู้หญิง การสวมอัตลักษณ์ของ "ซูสีไทเฮา" ถูกให้ความหมายว่า

เป็นความเลวร้ายของผู้หญิง การก้าวข้ามอัตลักษณ์ทางเพศทำให้ผู้หญิงไม่เป็นผู้หญิง ผู้ชายไม่เป็นผู้ชาย ผู้หญิงที่ก้าวข้ามและทำลายเส้นแบ่งของความเป็นหญิงเป็นชายเป็นจะถูกให้ความหมายว่าเป็นผู้หญิงเลว

"คุณหวังอะไรจากผู้ชายก็ได้ แต่อย่าให้ถึงขั้นยกตูดตัวเองขึ้นเป็น
"ซูลีไทเฮา" ชีวิตแบบไทยๆเราก็คือ การมีพ่อเป็นหัวหน้าครอบครัว"
(ภาคผนวก, 110)

สำหรับนิตยสารขวัญเรือน ได้กล่าวถึงผู้หญิงที่มีลักษณะแบบ "ซูลีไทเฮา" ว่าเป็นสาเหตุสำคัญที่จะทำให้ครอบครัวไม่มีความสุข

"เวลาเราทำงานเราเป็นหัวหน้าคน เคยชินกับการออกคำสั่ง พอเราไป
เป็นภรรยาเขา เราต้องกลายเป็นคนรับฟังเขาบ้าง ซึ่งจะทำให้ครอบครัวมีความสุข แต่ถ้าหากว่าไม่ยอม เรายังใหญ่ในที่ทำงาน และเราก็ก
ใหญ่ที่บ้านอีก คงไปไม่รอด" (ภาคผนวก, 118)

ซึ่งการเป็น "ซูลีไทเฮา" ก็ไม่แตกต่างอะไรจากการประณามผู้หญิงเลวคนอื่นๆในประวัติศาสตร์ และลักษณะร่วมของผู้หญิงที่ถูกให้ความหมายว่าเป็นผู้หญิงเลวคือผู้หญิงที่做事情ที่ขัดกับความหมายของอัตลักษณ์ความเป็นหญิง โดยเฉพาะการมีอำนาจเหนือผู้ชาย ไม่ว่าจะใช้เครื่องมือใดๆในการนำตัวเองไปสู่อำนาจก็ตาม ตัวอย่างของผู้หญิงเลว เช่น นางอมิตตดา, ซูลีไทเฮา, เอวา เปรอน ฯลฯ ผู้หญิงเหล่านี้คือ ตัวแทนของผู้หญิงเลว (สำหรับสังคมชายเป็นใหญ่) ที่ยังคงถูกประณามและให้ความหมายในแง่ลบตราบนานทุกวันนี้ ฉะนั้นการเป็นผู้หญิงดีในพื้นที่ส่วนตัวก็คือ การเป็นผู้หญิงแบบ "ซ้างเท้าหลัง" ที่ยอมรับในความเหนือกว่าของผู้ชาย รวมทั้งไม่พยายามเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ดังกล่าว หรือกล่าวได้ว่า การเป็นผู้หญิงดีคือ การเป็นผู้หญิงที่ยอมรับในระบบชายเป็นใหญ่และทำให้ระบบชายเป็นใหญ่อยู่รอดต่อไป ภาพของผู้หญิงในพื้นที่ส่วนตัวของนิตยสารทั้ง 3 ฉบับเป็นภาพที่สอดคล้องกัน นั่นคือเป็นการยอมรับว่ามีความแตกต่างระหว่างผู้หญิงและผู้ชายอยู่จริง และภาพลักษณ์ที่ดูน่าเสนอมักมีความเหมาะสมกับผู้หญิงและความเป็นหญิงคือ ภาพของผู้หญิงที่เป็นแม่, เมีย, แม่บ้าน และที่สำคัญคือยอมรับความเหนือกว่าของผู้ชาย

3.2 ผู้หญิงกับพื้นที่สาธารณะ: ผู้หญิงทำงาน และงานของผู้หญิง

สำหรับภาพลักษณ์ของผู้หญิงในพื้นที่สาธารณะถูกนำเสนอในนิตยสารทั้ง 3 ฉบับคิดเป็น 19% (78 จาก 420) ของเนื้อหาทั้งหมด (ภาคผนวก, 124-139) ซึ่งน้อยกว่าเนื้อหาของผู้หญิงในพื้นที่ส่วนตัว (27%) (ภาคผนวก, 107-124) อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ปี 2539 เป็นต้นมา สัดส่วนในการนำเสนอภาพลักษณ์ของผู้หญิงในพื้นที่สาธารณะของนิตยสารทั้ง 3 ฉบับมีมากกว่าการนำเสนอภาพลักษณ์ของผู้หญิงในพื้นที่ส่วนตัว ซึ่งอาจจะเป็นการแสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลงพื้นที่ของผู้หญิง นิตยสารขวัญเรือนเป็นนิตยสารที่นำเสนอภาพลักษณ์ของผู้หญิงในพื้นที่สาธารณะมากที่สุดคิดเป็น 24% (44 จาก 181) ของเนื้อหาทั้งหมดในนิตยสารขวัญเรือน (ภาคผนวก, 127-137) รองลงมาคือนิตยสารดิฉันคิดเป็น 15% (25 จาก 171) ของเนื้อหาทั้งหมดในนิตยสารดิฉัน (ภาคผนวก, 124-127) และอันดับสุดท้ายคือนิตยสารคู่สร้างคู่สมคิดเป็น 13% (9 จาก 68) ของเนื้อหาทั้งหมดในนิตยสารคู่สร้างคู่สม (ภาคผนวก, 137-139)

จากที่ได้กล่าวไปว่าภาพของแม่และเมียคือ ภาพของผู้หญิงที่ต้องเป็นฝ่ายพึ่งพาผู้ชาย ซึ่งสาเหตุสำคัญนอกเหนือจากการให้ความหมายหน้าที่ดังกล่าวว่าเป็นบทบาทหน้าที่โดยธรรมชาติของผู้หญิงแล้ว สิ่งสำคัญอีกประการคือการให้ความหมายของคำว่า "งาน" ซึ่งเป็นภาพสะท้อนของการผูกโยงกันระหว่างระบบชายเป็นใหญ่และระบบทุนนิยม ผู้หญิงอยู่ในสภาพที่ถูกกดขี่ทั้งจากระบบทุนนิยมและระบบชายเป็นใหญ่ ผู้หญิงถูกนิยามว่าเป็นแม่ไม่ใช่คนทำงาน ทำให้ผู้หญิงต้องผูกติดอยู่กับการทำงานบ้านที่ไม่ได้รับค่าตอบแทน เพราะงานบ้านในสังคมทุนนิยมเป็นงานที่ไม่ก่อให้เกิดผลผลิตส่งผลให้งานดังกล่าวไม่ได้รับค่าตอบแทน (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2542) เมื่อนำที่ตามธรรมชาติของผู้หญิงเป็นการทำงานที่ไม่ได้รับค่าตอบแทน การที่จะยกสถานภาพของผู้หญิงให้ดีขึ้น จำเป็นที่ผู้หญิงจะต้องออกไปสู่โลกสาธารณะเพื่อหางานที่มีค่าตอบแทน เพราะการมีรายได้จะทำให้ผู้หญิงลดการพึ่งพาผู้ชายลงอย่างน้อยในด้านเศรษฐกิจ การพึ่งตัวเองได้จะทำให้ผู้หญิงก้าวพ้นไปจากสภาพความเป็นรอง และทางออกก็คือการก้าวออกไปสู่โลกที่การทำงานมีรายได้ตอบแทน นั่นคือโลกสาธารณะ นิตยสารขวัญเรือนเสนอภาพของผู้หญิงกับโลกสาธารณะว่า การออกไปสู่โลกสาธารณะได้ก่อให้เกิดอัตลักษณ์ของผู้หญิงแบบใหม่นั้นคือ "ผู้หญิงทำงาน" (working woman)

"ดิฉันจะทุ่มเทให้กับการทำงานอย่างเต็มที่ ทุ่มเทให้เกือบ 80 เปอร์เซ็นต์นะคะ ดิฉันคิดว่าตัวเองเป็นผู้หญิงทำงานจริงๆ และทำงานหนักด้วย เป็น working woman เต็มร้อยเปอร์เซ็นต์ ดิฉันสนับสนุนนะคะ ที่ผู้หญิงควรจะได้ออกมาทำงานนอกบ้าน ยืนเคียงบ่าเคียงไหล่กับผู้ชาย เต็มใจที่จะมีชีวิตครอบครัว ผู้หญิงจะมานั่งรอผู้ชายเลี้ยงแบบ

สมัยก่อนนั้นคงไม่ได้แล้ว ทุกอย่างมันเปลี่ยนไป ฉะนั้นการได้แสดงความคิดเห็น มีความสามารถเท่าเทียมกันจะเป็นสิ่งที่เกื้อหนุนครอบครัวให้ก้าวไปด้วยกันได้" (ภาคผนวก, 133)

"ผู้หญิงทำงานมากขึ้นขณะที่ภาพเก่าๆของผู้หญิงอาจจะหายไปจนหมดแล้ว ก็จะมีแต่คนรุ่นเก่าๆเท่านั้น หรือว่าคนมีสตางค์เท่านั้นที่อยู่บ้าน คนมีสตางค์เขาก็ยังอยากออกมาทำงาน ผู้หญิงทำงานก็เป็นผู้หญิงธรรมดาคนหนึ่งไม่ใช่เรื่องแปลกใหม่" (ภาคผนวก, 136)

ภาพของผู้หญิงทำงานถูกให้ความหมายว่าเป็นภาพลักษณ์ของผู้หญิงสมัยใหม่ (modern woman) (ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์, 2539: 506) ซึ่งภาพลักษณ์ของผู้หญิงสมัยใหม่ก็คือภาพของผู้หญิงที่แตกต่างจากในอดีต และความแตกต่างที่สำคัญก็คือการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งและพื้นที่ของผู้หญิง กล่าวคือการทำหน้าที่ข้ามอัตลักษณ์ของความเป็นหญิงในอดีตที่กำหนดให้ผู้หญิงอยู่แต่ในพื้นที่ส่วนตัวเท่านั้น ไปสู่การหาที่ทางให้แก่ตนเองในโลกสาธารณะ

การนำเสนอภาพของผู้หญิงในพื้นที่สาธารณะของนิตยสารทั้งสามฉบับ ในช่วงปี 2524, 2529, 2534 แนวโน้มส่วนใหญ่เสนอว่าเป็นเรื่องของการช่วยเหลือสามีในการแบ่งเบาภาระครอบครัว เพราะภาพลักษณ์ของผู้หญิงในครอบครัวถูกเสนอว่าเป็น "ภรรยา" ของสามี อย่างเช่นการนำเสนอภาพของผู้หญิงและผู้ชายในนิตยสารขวัญเรือน

"ประการแรกทีเดียว ก็ต้องช่วยกันทำมาหากิน ฝ่ายหนึ่งต้องไม่มอมมือองเท้า กินแรงเอาเปรียบอีกฝ่ายหนึ่ง เหมือนอย่างที่คุณโบราณเรียกว่า "ฝ่าหาบ เมียกระเดียด" นั่นทีเดียว" (ภาคผนวก, 130)

อย่างไรก็ดีในปี 2539, 2544 การนำเสนอของนิตยสารทั้ง 3 ฉบับได้เปลี่ยนแนวโน้มไปจากเดิม ความหมายของการก้าวเข้าสู่โลกสาธารณะกลายเป็นวิถีทางที่จะนำผู้หญิงไปสู่การปลดแอกตัวเอง ออกจากการพึ่งพาผู้ชาย อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งแห่งที่ของผู้หญิงก็ไม่ใช่เป็นสิ่งที่ง่าย และก้าวออกมาสู่โลกสาธารณะก็ไม่ได้ทำให้ผู้หญิงสามารถเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์เชิงอำนาจได้ในทันที การหลุดออกมาจากพันธนาการของการเป็นช้างเท้าหลังในครอบครัวไม่ได้หมายความว่าทำให้ผู้หญิงเป็นอิสระจากการถูกกดขี่ แต่การหลุดจากพันธนาการในพื้นที่ส่วนตัวก็นำผู้หญิงไปสู่พันธนาการแบบใหม่ นั่นคือการเป็นช้างเท้าหลังในโลกสาธารณะ

นอกจากนี้การออกมาสู่โลกสาธารณะทำให้ผู้หญิงได้ตระหนักถึงความซับซ้อนของระบบชายเป็นใหญ่ว่าไม่ได้มีปฏิบัติการแต่เพียงในพื้นที่ส่วนตัวเท่านั้น การออกมาสู่โลกสาธารณะทำให้ผู้หญิงต้องเผชิญกับอุปสรรค ทั้งจากการตั้งข้อสงสัยถึงความเหมาะสมของความเป็นหญิงกับโลกสาธารณะ การเข้ามาสู่โลกสาธารณะทำให้ผู้หญิงต้องเผชิญกับความรู้สึกผิด (guilty) (Foucault, 1977 cited in Gordon, 1980: 187) โดยเฉพาะผู้หญิงที่มีครอบครัวแล้วต้องเผชิญกับความขัดแย้งของอัตลักษณ์ระหว่างการเป็นแม่และเมียที่คิดกับการเป็นผู้หญิงสมัยใหม่ที่สามารถพึ่งตัวเองได้ นิตยสารขวัญเรือนนำเสนอภาพของความขัดแย้งระหว่างพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะของผู้หญิง

"ผู้หญิงนั้นถึงจะเป็นนักบริหารหรือนักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จอย่างไร เราก็นึกความรู้สึกของคำว่าเมียและแม่ไม่พ้น เมื่อมีสามัญสำนึกที่บอกเราว่าเรายังเป็นแม่ เรามิลูก" (ภาคผนวก, 131)

"งานของสุกับการเป็นแม่ที่ค้ำค้ำกันอยู่ เพราะงานที่ทำอยู่ก็ต้องทิ้งลูกตลอด จริงๆแล้วสุเป็นคนชอบการบ้านการเรือนตั้งแต่เป็นสาวมานะคะ เพราะสุถูกเลี้ยงดูแบบนั้น ตั้งแต่สมัยอยู่ต่างจังหวัดก็ต้องคอยทำกับข้าว" (ภาคผนวก, 138)

ส่วนนิตยสารดิฉันได้เสนอภาพของผู้หญิงที่ประสบปัญหา "โรคผู้หญิงเหนือมนุษย์" (superwoman syndrome) (evans, 1986) กล่าวคือเป็นปัญหาสำหรับผู้หญิงที่ออกไปทำงานในโลกสาธารณะ แต่ขณะเดียวกันความรับผิดชอบในโลกส่วนตัวก็ยังคงอยู่

"ความรับผิดชอบก็หนักเหมือนกัน เพราะต้องทำงานด้วย เป็นแม่บ้านด้วย ต้องแบ่งเวลาให้ลูก ถ้าแบ่งไม่เป็นแล้ว อาจจะไม่มีเวลาให้ลูกหรือสามเเลย" (ภาคผนวก, 110)

สำหรับปฏิบัติการที่สำคัญของระบบชายเป็นใหญ่ที่มีต่อผู้หญิงในพื้นที่สาธารณะก็คือการใช้เทคโนโลยีทางอำนาจของอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ผ่านวาทกรรมการแบ่งงานกันทำตามเพศ (sexual division of labour) จากเดิมที่การแบ่งงานกันตามเพศแยกผู้หญิงกับผู้ชายออกเป็นพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะ อย่างไรก็ตามเมื่อเส้นแบ่งดังกล่าวได้พร่ามัวลง ผู้หญิงสามารถก้าวข้ามเส้นแบ่งดังกล่าวมาได้ แต่วาทกรรมการแบ่งงานกันทำตามเพศก็ยังตามมาหลอกหลอนผู้หญิง โดยการแยกผู้หญิงและผู้ชายในโลกสาธารณะออกจากกันภายใต้การจัดประเภท "งานผู้หญิง" (female

job) และ "งานผู้ชาย" (male job) ซึ่งกระบวนการดังกล่าวก็ไม่ต่างอะไรกับการแยกความเป็นหญิง/ชายออกจากกัน เพราะการจัดประเภทดังกล่าวอยู่ภายใต้วิธีคิดแบบทวิลักษณ์ ที่สร้างคู่ตรงข้าม และส่งผลให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศ ภายใต้อุดมการณ์ชายเป็นใหญ่งานผู้ชายย่อมถูกให้ความหมายว่าเป็นงานที่มีคุณค่าเหนือกว่างานของผู้หญิง

ความคล้ายคลึงของงานในโลกสาธารณะกับงานในโลกส่วนตัวก็คือ ลักษณะโดยทั่วไปของงานผู้หญิงจะมีความคล้ายคลึงกับงานบ้าน ไม่ว่าจะเป็นการทำงานที่ลักษณะงานเกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ความเป็นหญิง อาทิเช่นเป็นงานบริการ ทำหน้าที่เป็นฝ่ายเสริม สนับสนุน และที่สำคัญงานดังกล่าวไม่มีอำนาจในการควบคุมและไม่มีตำแหน่งหน้าที่ในระดับสูง ซึ่งคล้ายคลึงกับการปรนนิบัติสามีในโลกส่วนตัว แต่เปลี่ยนจากสามีมาเป็นเจ้านายหรือลูกจ้าง ลักษณะงานของผู้หญิงจะเป็นงานที่ซ้ำซากจำเจและใช้ทักษะความรู้ความสามารถน้อย การนำเสนอในนิตยสารขวัญเรือนเสนอว่า

"ดิฉันคิดว่าผู้หญิงควรจะทำงานบริการได้ดีกว่าผู้ชาย เพราะความนุ่มนวลหรืออะไรต่างๆ ผู้หญิงจะมีมากกว่าผู้ชาย ผู้หญิงจะเป็นตัวเบรกตัวกันชนที่ดีในด้านการบริการ" (ภาคผนวก, 133)

"ในสายงานบริการลูกค้าย่างนี้ละ ความละเอียดอ่อน การเอาอกเอาใจ ผู้หญิงจะทำได้ดีกว่า" (ภาคผนวก, 133)

และด้วยลักษณะดังกล่าวงานของผู้หญิงทั้งในโลกส่วนตัวและโลกสาธารณะจึงเป็นงานที่มีความคล้ายคลึงกันอย่างมาก ซึ่งส่งผลให้สถานภาพของผู้หญิงในโลกสาธารณะก็ยังคงเป็นรองผู้ชาย เฉกเช่นเดียวกับสถานภาพของผู้หญิงในโลกส่วนตัว

คำถามที่เกิดขึ้นต่อความเป็นรองของผู้หญิงในโลกสาธารณะก็คือ สาเหตุการเป็นรองของผู้หญิงเกิดขึ้นเพราะลักษณะของงานหรือเพศของผู้ทำงาน ซึ่งในที่นี้ผู้เขียนยกตัวอย่างงาน 2 งานขึ้นมา เพื่อหาสาเหตุ โดยงานดังกล่าวได้แก่ การทำงานเลขานุการ (secretary) และการทำอาหาร (cookery) ในโลกสาธารณะ

ในนิตยสารดิฉันได้เสนอการเปลี่ยนแปลงความหมายและความสำคัญของงานดังกล่าวสำหรับงาน "เลขานุการ" ในปัจจุบันถือว่าเป็นงานที่สงวนไว้ให้กับผู้ปฏิบัติงานที่เป็นผู้หญิง ทว่างาน "เลขานุการ" ไม่ใช่งานที่เพิ่งเกิดขึ้นเพราะการเข้ามาสู่โลกสาธารณะของผู้หญิง แต่งาน

เลขานุการเป็นงานที่มีมานานแล้ว ในอดีตโลกสาธาณะส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่แทบจะไม่มีผู้หญิง งานเลขานุการจึงเป็นงานของผู้ชาย และผู้ชายที่ทำงานดังกล่าวจะถูกเรียกว่า "ผู้ช่วย" ในปัจจุบันงานผู้ช่วยได้เปลี่ยนชื่อมาเป็นงานเลขานุการ และกลายเป็นงานที่ถูกสงวนไว้ให้เฉพาะผู้หญิง เนื่องจากถูกให้ความหมายว่าเป็นงานที่เหมาะสมกับอัตลักษณ์ของความเป็นหญิง ที่สำคัญสถานภาพของงานเลขานุการในปัจจุบันอยู่ในระดับต่ำกว่าในอดีต

"ความจริงแล้วในสมัยก่อน คนที่ทำงานเป็นเลขานุการ มีแต่ผู้ชายเท่านั้น ในองค์กรใหญ่ๆจะเรียกเลขานุการผู้ชายว่า "ผู้ช่วย" เพราะเขาไม่ได้พิมพ์ดีด แต่ทำงานด้านเลขานุการจริงๆ พอผู้หญิงเข้ามาทำงานเลขานุการ สถานภาพของอาชีพเลขานุการก็ตกต่ำลง ผมเชื่อว่าถ้าผู้ชายหันมาเป็นเลขานุการมากขึ้น สถานภาพที่ว่าจะดีขึ้นแน่ๆ" (ภาคผนวก, 128)

ขณะเดียวกันเมื่อเทียบกับอีกงานหนึ่ง นั่นคือ "การทำอาหารและงานครัว" (cookery) ซึ่งไม่มีข้อสงสัยอันใดว่างานดังกล่าวเป็นงานของผู้หญิง เห็นได้จากการทำอาหารถือเป็นหนึ่งในหน้าที่ของผู้หญิงในการเป็นแม่ศรีเรือน ในสังคมไทยยกย่องความสามารถในการทำอาหารของผู้หญิงว่าเป็นหนึ่งในคุณสมบัติของการเป็นผู้หญิงที่ดี รวมทั้งจะเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการดึงดูดและรักษาผู้ชายเอาไว้ "เสน่ห์ปลายจวัก ผัวรักจนตัวตาย" นิยายสารขัณฑ์เรือนเสนอว่า

"ทำไมต้องงานผู้หญิงและงานผู้ชาย งานในครัวจะต้องเป็นงานผู้หญิง อะไรต่ออะไรที่เกี่ยวกับการกินต้องเป็นเรื่องของผู้หญิง ก่อนแต่งงานแม่จะต้องสอนลูกสาวของตนแทบทุกบ้านว่า ผู้ชายนะลูกนะ ก้นถึงปากปากต้องถึงข้าว, เสน่ห์ปลายจวักลูก ผัวจะรักจนตัวตาย, การครัวสำคัญนะลูก อย่าทิ้ง อย่าประมาท" (ภาคผนวก, 130)

ในปัจจุบันการทำอาหารและงานครัวในโลกส่วนตัวยังคงถูกให้ความหมายว่าเป็นบทบาทหน้าที่ของ "แม่ศรีเรือน" เช่นเดิม แต่เมื่องานครัวกลายเป็นงานที่ออกมาสู่โลกสาธาณะพร้อมกับการเติบโตขึ้นมาของธุรกิจร้านอาหารและโรงแรม งานดังกล่าวกลับแปรเปลี่ยนไปและไม่ใช่ว่าภาพลักษณ์เฉพาะของผู้หญิง ตรงกันข้ามกลับกลายเป็นงานของผู้ชาย โดยเฉพาะการทำอาหารระดับสูง ตำแหน่ง "พ่อครัวใหญ่" (chef) ประจำภัตตาคารหรือโรงแรมกลายเป็นตำแหน่งที่เป็นภาพของผู้ชาย รวมทั้งผู้สอนทำอาหารหรือการเป็นนักชิมอาหารก็เป็นภาพลักษณ์เฉพาะของผู้ชาย กล่าวคือการทำอาหารเมื่อออกไปสู่โลกสาธาณะภาพลักษณ์ทางเพศของงานก็เปลี่ยนไป และการทำอาหารในโลกสาธาณะยังเป็นงานที่มีสถานภาพสูง มีค่าตอบแทนสูง ขณะที่การทำอาหารใน

โลกส่วนตัว ซึ่งเป็นหนึ่งในหน้าที่ของการเป็นแม่บ้านกลับไม่ได้รับการยกย่องและไม่ได้รับค่าตอบแทน ความแตกต่างดังกล่าวถูกอธิบายโดยการกล่าวถึงบริบทของสังคมในอดีต

คำถามและข้อสงสัยที่มีต่อบทบาทหน้าที่ในการทำอาหารในโลกสาธารณะว่าเดิมเป็นบทบาทหน้าที่ของผู้ชายหรือไม่ ในด้านหนึ่งข้อสงสัยดังกล่าวถูกอธิบายผ่านบริบทของสภาพการณ์ในอดีต โดยเฉพาะ "สงคราม" จากที่ได้กล่าวไปแล้วว่าอัตลักษณ์ของความเป็นหญิงถูกให้ความหมายควบคู่กับความอ่อนแอ ฉะนั้นในบริบทที่เต็มไปด้วยการต่อสู้ด้วยพลังกำลัง เช่น สภาวะสงครามจึงเป็นบริบทที่ขัดแย้งกับอัตลักษณ์ความเป็นหญิง ซึ่งทำให้ในยามศึกสงครามแรงงานหลักของกองทัพจึงมีเพียงผู้ชาย แต่ทว่าเมื่อ "กองทัพต้องเดินด้วยท้อง" การทำอาหารและงานครัวจึงมีความสำคัญอย่างสูงต่อความอยู่รอด และการขาดหายไปของผู้หญิงในสภาวะสงครามทำให้บทบาทหน้าที่ในการทำอาหารตกเป็นของผู้ชาย อย่างไรก็ตามการทำอาหารของผู้ชายในสภาวะสงครามแตกต่างจากการทำอาหารในสภาวะปรกติ (การทำอาหารของผู้หญิง) โดยส่วนใหญ่ "อาหาร" ในช่วงสงครามเป็นเพียงสิ่งที่ถูกบริโภคเพื่อความอยู่รอดและมีกำลังที่จะสู้รบต่อไปมากกว่าเป็นอาหารที่บริโภคเพื่อสร้างสุนทรียะ ดังนั้นไม่ว่าจะเป็น รูป, รส, กลิ่น, สี ล้วนเปรียบเหมือนความฟุ่มเฟือยเมื่ออยู่ในสภาวะสงครามที่เต็มไปด้วยภัยอันตราย, ความวุ่นวาย และความเร่งรีบ การมีชีวิตรอดสำคัญกว่าการบริโภคอาหารรสเลิศ การทำอาหารในโลกสาธารณะของผู้ชายในอดีตจึงเกี่ยวพันกับการเข้าไปอยู่ในสงคราม ซึ่งเป็นพื้นที่พิเศษที่ไม่มีผู้หญิง (the heterotopia without female) (คำดังกล่าวดัดแปลงมาจาก the heterotopia without geographical markers ของ Michel Foucault) (Foucault, 1986 อ้างถึงใน ไชยรัตน์ เจริญสิน โอปาร์, 2543: 193) การทำอาหารในโลกสาธารณะของผู้ชายในอดีตจึงเป็นเรื่องของข้อจำกัดทางด้านแรงงาน เป็นบทบาทชั่วคราวและปฏิบัติตามความจำเป็น หากบทบาทที่สังคมให้ความหมายว่าเป็นหน้าที่โดยธรรมชาติไม่ เนื่องจากเมื่อสงครามสงบหรือเหตุการณ์กลับไปสู่สภาวะปรกติบทบาทหน้าที่ในการทำอาหารก็กลับมาเป็นของผู้หญิงอีกครั้ง เช่น การทำอาหารในงานบุญ (ทำอาหารเพื่อสาธารณะ เช่นเดียวกับการทำอาหารเพื่อเลี้ยงกองทัพในช่วงสงครามของผู้ชาย)

จากตัวอย่างของงานทั้งสอง (งานเลขานุการและการทำงาน) จะเห็นได้ว่า การให้ความหมายและคุณค่าของงาน ด้านหนึ่งเป็นผลมาจากการผูกโยงความเป็นหญิงและความเป็นชายเข้ากับพื้นที่ของงาน นอกจากนั้นสิ่งที่สำคัญนอกเหนือจากลักษณะความเป็นหญิงและความเป็นชายในงานคือ เพศของผู้ทำงาน กล่าวคือผู้ที่ทำงานดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นเพศอะไร ซึ่งจะส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงในการให้คุณค่าและความหมาย เช่น งานที่เดิมเคยเป็นงานของผู้ชาย แต่เมื่องานดังกล่าวถูกให้ความหมายใหม่ว่าเป็นงานของผู้หญิง งานดังกล่าวจะมีคุณค่าลดลง ในขณะที่งานที่แม้จะถูกให้ความหมายว่าเป็นงานของผู้หญิง แต่เมื่อผู้ชายเข้ามาทำงาน งานนั้นก็จะมีคุณค่าและ

ความหมายสูงขึ้น ฉะนั้นอาจกล่าวได้ว่าระบบคุณค่าและความหมายเป็นระบบที่พร้อมจะแปรเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อรับใช้ระบบชายเป็นใหญ่

นอกจากนิตยสารจะนำเสนอปฏิบัติการของระบบชายเป็นใหญ่ ที่แบ่งงานของผู้หญิงและงานของผู้ชายออกจากกัน ซึ่งทำให้เกิดปัญหาต่อผู้หญิงที่ต้องการจะเข้าสู่การทำงานของผู้ชาย นอกจากนั้นการที่ผู้หญิงจะสามารถเข้าไปสู่งานของผู้ชาย ผู้หญิงจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ (knowledge) และอัตลักษณ์ของความเป็นชาย ที่ถูกให้ความหมายว่าเหมาะสมต่อการทำงานของผู้ชาย แต่ทว่าเส้นทางที่จะนำผู้หญิงไปสู่การได้มาซึ่งความรู้ของผู้ชายเป็นเส้นทางที่ค่อนข้างตีบตัน เนื่องจากแม้ว่าศาสตร์และองค์ความรู้จะเป็นที่เข้าใจกันว่าเป็นสิ่งที่เป็กลาง (Foucault, 1977 cited in Gordon, 1980) ในความเป็นจริง โดยตัวอย่างในประเทศไทยการ "แบ่งสาย" การเรียนตั้งแต่ระดับมัธยมออกเป็นสายวิทยาศาสตร์และสายศิลปศาสตร์เป็นกระบวนการที่ซับซ้อนกว่าการแยกศาสตร์และองค์ความรู้ออกเป็นสองด้านเพื่อให้ผู้เรียนได้เลือกตามถนัด กระบวนการดังกล่าวกลับก่อให้เกิดการแบ่งแยกเพศของผู้เรียนออกจากกัน โดยเฉพาะการแบ่งผู้หญิงและผู้ชายออกจากกันตามอัตลักษณ์ทางเพศ และเนื่องจากวิทยาศาสตร์ถูกให้ความหมายว่าเป็นองค์ความรู้ ที่ต้องอาศัยการคิดคำนวณและใช้เหตุผล ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวเป็นหนึ่งในอัตลักษณ์ของความเป็นชาย ในนิตยสารดิฉันเสนอภาพมายาคติของผู้หญิงว่า เป็นเพศที่ไม่มีความสามารถในการคิดคำนวณและใช้เหตุผล

"ในสาขาวิศวกรรมทั้งหมดมีผู้หญิงไม่มาก ตอนฟางเรียนมีผู้หญิงแค่ 10% เท่านั้น พอเข้าไปทำงานก็มีผู้หญิงน้อยเหมือนกัน เขาอยากให้เรื่องฟางลงในอินเทอร์เน็ต เพราะเขาอยากให้ผู้หญิงมาเรียนวิทยาศาสตร์มากๆ เขาอยากให้ผู้หญิงคนอื่นๆ ได้เห็นว่ามีผู้หญิงที่ประสบความสำเร็จในด้านวิทยาศาสตร์" (ภาคผนวก, 129)

ในสังคมตะวันตกก็เช่นกันตัวอย่างที่ชัดเจน ที่นิตยสารดิฉันนำเสนอคือ บทสนทนาของตุ๊กตา "บาร์บี้" ที่พูดว่า

"การเรียนคณิตศาสตร์เป็นเรื่องที่ทำให้ปวดหัว" (ภาคผนวก, 128)

อัตลักษณ์ดังกล่าวมีส่วนทำให้ความคาดหวังในเรื่องเรียนวิชาที่เกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผลและการคิดคำนวณทั้งจากสังคมและตัวผู้หญิงเองอยู่ในระดับต่ำ แต่ถ้าผู้หญิงต้องการที่จะเรียนก็ควรที่

จะเรียนวิชาที่ไม่ต้องใช้ใช้อัตลักษณ์ดังกล่าว ฉะนั้นการแบ่งองค์ความรู้ดังกล่าวจึงมีผลต่อการแยกผู้หญิงและผู้ชายออกจากกันผ่านอิทธิพลของการให้ความหมายอัตลักษณ์ความเป็นเพศ แม้แต่การได้มาซึ่งองค์ความรู้ก็ยังอยู่ภายใต้วิถีคิดแบบทวิลักษณ์ และการมีความรู้ที่แตกต่างกันจะนำผู้หญิงและผู้ชายไปสู่งานที่แตกต่างกัน (งานผู้หญิงและงานผู้ชาย) ฉะนั้นการแบ่งแยกผู้หญิงและผู้ชายออกจากกันเพื่อสร้างความเหนือกว่าให้แก่ผู้ชายเป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อนและเกิดขึ้นแทบทุกพื้นที่ แม้กระทั่งในองค์ความรู้ซึ่งเป็นพื้นที่ ที่สังคมเชื่อว่าเป็นสิ่งที่เป็กลาง ปลอดภัยจากอคติทางเพศ

นอกจากนั้นนิตยสารทั้ง 3 ฉบับนำเสนอภาพผู้หญิงที่สามารถเข้าไปสู่ "งานผู้ชาย" และปัญหาในการเข้าไปอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว อาทิเช่น การเลื่อนตำแหน่ง (promotion) แม้ในปัจจุบันภาพของผู้หญิงที่มีตำแหน่งระดับสูงใน "งานผู้ชาย" โดยเฉพาะในพื้นที่ทางการเมืองจะมีมากขึ้น เช่น ประธานาธิบดี ผู้ว่าราชการ นายอำเภอ ฯลฯ แต่การที่ผู้หญิงจะสามารถไต่เต้าขึ้นไปถึงจุดดังกล่าวก็เป็นสิ่งที่ยากลำบาก โดยเฉพาะการยอมรับจากสังคมที่สืบเนื่องมาจากภาพลักษณ์ของอัตลักษณ์ทางเพศ การเป็นผู้นำและความเหนือกว่าถูกให้ความหมายว่าเป็นอัตลักษณ์โดยธรรมชาติของผู้ชาย ฉะนั้นการขึ้นมาดำรงตำแหน่งในระดับสูงของผู้หญิงจึงเป็นภาพลักษณ์ที่ไม่แตกต่างจากภาพของผู้หญิงแบบ "ซูสีไทเฮา" และจากเดิมการเข้ามาอยู่ในพื้นที่สาธารณะก็เป็นสิ่งที่ถูกต่อต้านอยู่แล้ว การขึ้นสู่ตำแหน่งระดับสูงของผู้หญิงยังเป็นเรื่องใหญ่ นอกจากจะถูกรับว่าขัดกับอัตลักษณ์ของความ เป็นหญิง ที่สำคัญการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้ผู้หญิงกลายเป็นผู้นำจะส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์เชิงอำนาจในระบบชายเป็นใหญ่

อย่างไรก็ตามนิตยสารได้แสดงให้เห็นว่า ระบบชายเป็นใหญ่มีความซับซ้อนในการจัดการกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเพศ โดยเฉพาะทำให้การมีตำแหน่งเหนือกว่าของผู้หญิงไม่ได้ส่งผลให้ ผู้หญิงหลุดออกจากความเป็นรองของระบบชายเป็นใหญ่ได้ ซึ่งปฏิบัติการของระบบชายเป็นใหญ่กำหนดให้ทั้งในพื้นที่ส่วนตัว ไม่ว่าผู้หญิงจะมีตำแหน่งหน้าที่ในโลกสาธารณะเหนือกว่าสามี แต่เมื่อเข้ามาอยู่ในบ้านจะต้องยกให้ผู้ชายเป็นฝ่ายเหนือกว่า ภายใต้วาทกรรม "การให้เกียรติสามี" ซึ่งจะนำไปสู่ "ความสุขของครอบครัว" ฉะนั้นความสุขจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้หญิงยอมรับสภาพความเป็นรองและยกให้ผู้ชายเป็นฝ่ายเหนือกว่า ตัวอย่างการนำเสนอของนิตยสารดิฉัน

"มีคนพูดคมคายกล่าวเปรียบเปรยดังที่ได้ยินมาว่า "สถานการณ์สร้างวีรบุรุษ" แต่บนแผ่นดินฟิลิปปินส์คำพูดนี้คงจะต้องเปลี่ยนเป็น "สถานการณ์สร้างวีรสตรี" น่าจะเหมาะสมกว่า แม้จะได้ชื่อว่าเป็นหญิงเก่ง การศึกษาสูง อาชีพการงานก้าวหน้า และเป็นสาวสมัยใหม่ แต่กล่อเรียก็ยอมรับความจริงอย่างหนึ่งว่า ประเทศของเราผู้ชายส่วน

ใหญ่ยอมรับไม่ได้กับการที่ตนเองมีบทบาทด้อยกว่าภรรยา ฉันจำเป็นต้องฟังความคิดเห็นของสามีเพื่อฟังว่าเขาคิดอย่างไรกับเรื่องนี้" (ภาคผนวก, 129)

เช่นเดียวกับในพื้นที่สาธารณะผู้หญิงที่แม่ผู้หญิงจะมีตำแหน่งเหนือกว่าผู้ชาย แต่ต้องปฏิบัติตัวให้สังคมชายเป็นใหญ่ยอมรับ นั่นคือต้องทำให้ผู้ชายรู้สึกว่าไม่ตกเป็นรองผู้หญิงภายใต้วาทกรรม "การรักษาน้ำใจ" ซึ่งเป็นกลยุทธ์สำคัญในการปฏิบัติตัวของผู้หญิงที่มีตำแหน่งสูงในสังคมชายเป็นใหญ่ มิฉะนั้นผู้หญิงจะไม่สามารถหลุดพ้นจากการเป็น "ซูลีไทเฮา" ซึ่งเป็นผู้หญิงเลวภายใต้การให้ความหมายของอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ โดยนิตยสารดิฉันเสนอว่า

"เราเป็นเอ็ม.ดี.ผู้หญิงคนแรกในวงการสื่อ ตอนนั้นอายุ 28-29 ตอนแรกเป็นจี.เอ็ม. ก่อนยังไม่มีเอ็ม.ดี. เพราะเรารู้สึกว่าเอ็ม.ดี.มันใหญ่เราก็อึดใจ และเราก็อึดใจ เพราะว่าเป็นผู้หญิง แล้วมีลูกน้องเป็นผู้ชายเราก็อึดใจว่างตัว และเราก็อึดใจไม่อยากให้เขารู้สึกว่าเราใหญ่มาก เราก็อึดใจต้องคอยๆทำงานแล้วปรับให้เขาปรับได้" (ภาคผนวก, 130)

"ดิฉันอยากสนับสนุนให้ผู้หญิงคิดว่า งานอะไรที่มาถึงตัวขอไว้รับอย่าปฏิเสธ รับแล้วทำให้ดีที่สุดจะเป็นอะไรก็ตาม เพราะผู้หญิงมักจะเกรงกลัวว่าจะทำงานสู้ผู้ชายไม่ได้ แล้วเราก็อึดใจรักษาน้ำใจของผู้ชายไว้บ้างเหมือนกันเพื่อให้เขาทำงานให้เรา" (ภาคผนวก, 127)

การยอมรับความเหนือกว่าของผู้ชายถูกนำเสนอจากนิตยสารว่าเป็นทัศนคติที่สำคัญในการเข้าไปสู่และอยู่รอดในสังคมชายเป็นใหญ่ นิตยสารคู่สร้างคู่สมนำเสนอภาพลักษณ์ของอัตลักษณ์ของนักการเมืองหญิงที่ถือเป็นกุศโลบายสำคัญในการได้รับการยอมรับจากสังคมชายเป็นใหญ่

"ผู้หญิงสามารถทำงานได้เท่าเทียมผู้ชาย ผู้หญิงบางกลุ่มอาจมองว่าเราด้อยกว่าผู้ชาย แต่เราไม่ได้คิดว่าเราเก่งกว่าผู้ชายนะคะ" (ภาคผนวก, 141)

นอกจากนั้นผู้หญิงที่ต้องการได้รับการยอมรับในพื้นที่สาธารณะ วิธีการหนึ่งที่ผู้หญิงมักจะนำไปใช้คือการเสนอภาพลักษณ์ของอัตลักษณ์ว่าเป็นผู้หญิงแบบผู้ชาย (masculine feminine)

(Irigaray, 1996) กล่าวคือเป็นผู้หญิงที่สวมอัตลักษณ์ของความเป็นชาย ไม่ว่าจะเป็นการนำเอาบุคลิก ลักษณะของความเป็นชายมาใช้ อาทิเช่น ความเด็ดขาด, ความเข้มแข็ง ฯลฯ ซึ่งถือเป็น อัตลักษณ์ที่เหมาะสมต่อการมีที่ทางในพื้นที่สาธารณะ อย่างไรก็ตามแม้การก้าวข้ามพื้นที่ที่จะกลายเป็น เรื่องปกติในปัจจุบัน แต่ทว่าความเหนือกว่าและความเป็นรองของผู้หญิง ยังเป็นความสัมพันธ์เชิง อำนาจที่ยังคงหยุดนิ่ง

ภาพของผู้หญิงในพื้นที่สาธารณะ ที่ถูกนำเสนอจากนิตยสารทั้ง 3 ฉบับ โดยรวมแล้วไม่แตกต่างกันมากนัก อาจจะต่างกันที่ความเข้มข้นในการนำเสนอ เนื่องจากนิตยสารทั้ง 3 ฉบับ พยายามเรียกร้องให้ผู้หญิงออกไปทำงานนอกบ้าน แต่ขณะเดียวกันก็ยอมรับว่างานบ้านเป็นงาน ของผู้หญิง ภาพของผู้หญิงที่ถูกนำเสนอจึงไม่ต่างอะไรกับผู้หญิงแบบยอดหญิง ที่จะต้องรับผิดชอบ ภาระหน้าที่ทั้งในพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะไปพร้อมๆกัน การยอมรับการออกสู่พื้นที่ สาธารณะจึงเป็นไปอย่างมีเงื่อนไข ซึ่งเงื่อนไขดังกล่าวสะท้อนให้เห็นอิทธิพลของอุดมการณ์ชาย เป็นใหญ่อย่างชัดเจน

3.3 ผู้หญิงกับเรื่องเพศ : พฤติกรรมและความปรารถนาทางเพศ

สำหรับการนำเสนอภาพลักษณ์ของผู้หญิงในด้านเพศ ซึ่งถือเป็นพื้นที่สำคัญในการต่อสู้ต่อ รองต่อการให้ความหมายผู้หญิง โดยเฉพาะการนำไปสู่การจัดประเภทผู้หญิงดี/เลว การนำเสนอ ภาพลักษณ์ของผู้หญิงในเรื่องเพศที่ถูกนำเสนอในนิตยสารดิฉัน, นิตยสารขวัญเรือน และนิตยสารคู่ สร้างคู่สมคิดเป็น 31% ของเนื้อหาทั้งหมด(133 จาก 420) (ภาคผนวก, 139-159) สำหรับเรื่องเพศ นิตยสารคู่สร้างคู่สมเป็นนิตยสารที่มีสัดส่วนของเนื้อหาดังกล่าวมากที่สุด ส่วนหนึ่งมาจากการที่ นิตยสารดังกล่าวเป็นนิตยสารที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอชีวิตคู่ และเรื่องเพศถือเป็นสิ่งสำคัญ สำหรับการใช้ชีวิตคู่ สัดส่วนของการนำเสนอในนิตยสารคู่สร้างคู่สมคิดเป็น 45% (29 จาก 68) ของ การนำเสนอเนื้อหาทั้งหมดในนิตยสารคู่สร้างคู่สม (ภาคผนวก, 155-159) รองลงมาคือนิตยสารดิฉัน คิดเป็น 34% (59 จาก 171) จากการนำเสนอเนื้อหาทั้งหมดในนิตยสารดิฉัน (ภาคผนวก, 139-148) สุดท้ายคือนิตยสารขวัญเรือนคิดเป็น 24% (45 จาก 181) ของเนื้อหาทั้งหมดในนิตยสารขวัญเรือน (ภาคผนวก, 148-155)ซึ่งอาจกล่าวได้ว่านิตยสารขวัญเรือนเป็นนิตยสารที่มีลักษณะอนุรักษ์นิยมมาก ที่สุดในบรรดานิตยสารทั้ง 3 ฉบับ ปัจจัยสำคัญที่ถูกนำเสนอจากนิตยสารทั้ง 3 ฉบับ ด้านแรกคือ พฤติกรรมทางเพศ (sexual behavior) คิดเป็น24% (85 จาก 420) ของเนื้อหาของนิตยสารทั้งหมด (ภาคผนวก, 139-159) และความปรารถนาทางเพศของผู้หญิง (sexual desire) คิดเป็น 7% (27 จาก 420)ของเนื้อหาของนิตยสารทั้งหมด (ภาคผนวก, 139-159) ซึ่งการนำเสนอดังกล่าวได้แสดงให้เห็น

ว่าการควบคุมผู้หญิงผ่านวาทกรรมเรื่องเพศเป็นเครื่องมือสำคัญของระบบชายเป็นใหญ่ที่ใช้กดขี่ผู้หญิง และสร้างความเหนือกว่าแก่ผู้ชาย

3.3.1 พฤติกรรมทางเพศ : พรหมจรรย์ ระบบผัวเดียวเมียเดียว และโสเภณี

ข้อเสนอในด้านเพศส่วนมากมักจะเป็นการนำเสนอในเชิงระเบียบข้อบังคับ (discipline) และผลเสียจากการไม่ปฏิบัติตาม โดยนำคุณค่าของผู้หญิงไปผูกโยงอยู่กับการอยู่ในระเบียบข้อบังคับของสังคมชายเป็นใหญ่ โดยเฉพาะการนำมติดังกล่าวมากำหนดความเป็นผู้หญิงดี/เลว ซึ่งปัจจัยหนึ่งที่ถูกขย้ำอยู่เสมอว่าเป็นสิ่งที่จะนำผู้หญิงไปสู่ความดี/เลวคือ การรักษาพรหมจรรย์ (virgin) ซึ่งพฤติกรรมทางเพศของผู้หญิงในการรักษาพรหมจรรย์เป็นค่านิยมที่มีอิทธิพลอย่างสูงต่อระบบคุณค่าและความหมายของผู้หญิง

สำหรับนิตยสารดิฉันให้ความหมายผู้หญิงพรหมจรรย์ว่าคือ

"ผู้หญิงที่ช่องคลอดยังไม่ถูกอวัยวะเพศชายล่วงล้ำผ่านเข้าไป" (ภาค
ผนวก, 141)

และสัญลักษณ์ของผู้หญิงพรหมจรรย์ในความหมายดังกล่าวจะถูกวัดจากการคงอยู่ของเยื่อพรหมจรรย์ (hymen) ซึ่งเป็นเยื่อบางๆ ที่กั้นอยู่ในช่องคลอดของผู้หญิง ในทางชีววิทยาเยื่อพรหมจรรย์ไม่ได้มีความสำคัญต่อร่างกายผู้หญิง การมีอยู่หรือขาดไปไม่ได้ส่งผลต่อการทำงานของร่างกายผู้หญิง และในบางครั้งการมีอยู่ของเยื่อพรหมจรรย์ยังเป็นโทษเนื่องจากทำให้การไหลเวียนของประจำเดือนผิดปกติ (Brumsbergs, 1997: 158) อย่างไรก็ตามในทางสังคมและวัฒนธรรมเยื่อพรหมจรรย์กลับมีคุณค่ามหาศาล และถูกใช้เป็นมาตรฐานในการวัดคุณค่าของผู้หญิง คำถามก็คืออะไรทำให้เยื่อพรหมจรรย์กลายเป็นสิ่งที่มีคุณค่าสูงสุดสำหรับผู้หญิง

ในหลายๆสังคมความสำคัญของพรหมจรรย์สะท้อนให้เห็นจากประเพณีต่างๆ เช่น ในสังคมจีนและสังคมชนเผ่ามีระเบียบปฏิบัติในเรื่องคืนแรกของการแต่งงานที่สะท้อนถึงความสำคัญพรหมจรรย์ของผู้หญิง นิตยสารดิฉันเสนอว่า

"สอดผ้าไหมสีขาวใต้ตัวเจ้าสาว เพื่อเอาไว้เช็ดโลหิตจากอวัยวะเพศหลังจากได้ร่วมรักแล้ว หากผ้าไหมสีขาวนั้นปราศจากคราบโลหิต เจ้าสาวจะถูกห้ามขึ้นเตียงทางประตูหลังบ้าน แสดงว่านางได้เสีย

ความบริสุทธิ์ก่อนแต่งงาน จึงต้องกลับบ้านของตน" (ภาค
ผนวก, 150)

"โบราณถือว่า ช่องคลอดของพรหมจารีจะมีเยื่อบางๆกันไว้ เรียกว่า
เยื่อพรหมจารี เยื่อนี้จะฉีกขาดออกเมื่อถูกอวัยวะเพศของชายล่วงล้ำ
เข้าไปเป็นครั้งแรก ซึ่งจะทำให้มีเลือดออก เขา (โบราณ) ถือกันนัก
หนาว่า เจ้าสาวคนใดไม่มีเลือดออกในวันแต่งงาน หมายความว่า เจ้า
สาวคนนั้นไม่บริสุทธิ์เสียแล้ว บางเผ่าบางพวกถึงกับบังคับให้เจ้าสาว
ร่วมเพศครั้งแรกให้แขกหรือคู่เป็นพยานว่า เจ้าสาวมีเลือดออกจริงๆ
ถ้าไม่มีเจ้าสาวจะถูกลงโทษต่าง ๆ นานาตามกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้" (ภาค
ผนวก, 144)

พรหมจรรย์กลายเป็นค่านิยมสำคัญของผู้หญิงในหลายๆสังคม การถือพรหมจรรย์กลายเป็น
สิ่งที่มีความสำคัญอย่างสูงต่อคุณค่าของผู้หญิง แม้กระทั่งในทางการแพทย์ที่แต่เดิมไม่ถือว่า
พรหมจรรย์เป็นสิ่งสำคัญ ทว่าการพัฒนาทางการแพทย์ ในด้านการศัลยกรรม ที่สร้างพรหมจรรย์ขึ้น
มาใหม่ (จะกล่าวถึงต่อไปในเรื่องผู้หญิงกับความงาม) สะท้อนให้เห็นว่าค่านิยมดังกล่าวได้เข้าไปมี
ผลต่อองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ด้วยเช่นกัน

สำหรับในสังคมไทยเป็นสังคมที่ให้ความสำคัญกับพรหมจรรย์ค่อนข้างมาก พรหมจรรย์
ถูกนำไปผูกโยงกับเรื่องความสะอาด, ความบริสุทธิ์, ความดีและความสวยงาม และที่สำคัญคือการ
นำไปผูกโยงเข้ากับความเป็นไทย นิตยสารดิฉันเสนอว่า

"ผู้หญิงไทยถูกกำหนดความเป็น "ผู้หญิง" ไว้ให้เป็นคนเรียบร้อย
รักนวลสงวนตัวมานาน ยิ่งในสมัยโบราณ ยิ่งว่าแต่คำว่ามีคู่เลย แค่ผู้
หญิงแสดงความสนใจผู้ชายมากไปหน่อย ก็จะถูกหาว่า "ไม่งาม" เสีย
แล้ว" (ภาคผนวก, 147)

การสูญเสียพรหมจรรย์จึงไม่ใช่เป็นเพียงการฉีกขาดของเยื่อพรหมจรรย์เท่านั้น แต่เป็นการสูญเสีย
คุณค่าและความหมายที่ผูกโยงอยู่กับพรหมจรรย์ การหมดสิ้นคุณค่าและความหมายจึงนำผู้หญิงไป
สู่สภาพของการเป็น "ผู้หญิงแล้ว" ที่ไร้ค่า ฉะนั้นการรักษาพรหมจรรย์จึงเป็นข้อปฏิบัติที่สำคัญของ
การเป็นผู้หญิง และเป็นเป้าหมายสำคัญในชีวิตของผู้หญิง ที่ต้องการก้าวไปสู่การเป็นผู้หญิงที่ดี

ขณะเดียวกันวาทกรรมที่ทำลายคุณค่าของผู้หญิงที่ไม่แต่งงานทำให้การรักษามรดกของของผู้หญิงไม่ใช่เป็นสิ่งที่ต้องรักษาไว้ตลอดชีวิต เพราะถ้าเป็นเช่นนั้นก็จะทำให้ผู้หญิงถูกทำลายคุณค่าและไม่สามารถเป็นผู้หญิงที่สมบูรณ์(แม่และเมีย)ได้ ฉะนั้นการเป็นผู้หญิงดีจึงมีเงื่อนไขว่าจะต้องรักษามรดกไว้จนกว่าจะแต่งงาน ซึ่งแปลว่าจะเสียมรดกได้ต่อเมื่อแต่งงานมีสามีแล้ว เงื่อนไขของการรักษามรดกจึงเป็นการรักษาไว้เพื่อเสียไปในบริบทที่สังคมยอมรับ ซึ่งนั่นคือการสูญเสียมรดกภายใต้สถาบันการแต่งงาน ในที่นี้การแต่งงานจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการรักษาความเป็นผู้หญิงที่ดีเอาไว้ แม้ว่าจะสูญเสียมรดกไปแล้ว การแต่งงานทำให้การสูญเสียมรดกกลายเป็นเรื่องที่ชอบธรรมและผู้หญิงที่สูญเสียมรดกยังคงดำรงความเป็นผู้หญิงดีสืบต่อไปได้ ในทางตรงกันข้ามผู้หญิงที่รักษามรดกไว้ตลอดชีวิตกลับไม่ใช่ภาพลักษณ์ของผู้หญิงที่ดี โดยเฉพาะในสังคมไทย วาทกรรมที่ทำลายคุณค่าของผู้หญิงที่ไม่แต่งงานให้ความหมายผู้หญิงที่ไม่ได้แต่งงานว่าจะต้องมีความบกพร่องหรือผิดปกติ นิติสารคู่สร้างคู่สมเสนอว่า

"ดิฉันอายุเพื่อน อายุเพื่อนร่วมงาน ที่ต้องใช้นางสาวเมื่ออายุเกินเลขสามขึ้น ไปแล้ว" (ภาคผนวก, 160)

ดังนั้นมรดกจึงไม่ใช่สิ่งที่มีคุณค่าคงทนถาวรแต่จะมีค่าก็ต่อเมื่อประสานเข้ากับอัตลักษณ์อื่น โดยเฉพาะอายุและสถานภาพสมรส การรักษามรดกจึงเป็นการรักษาเอาไว้เพื่อจะเสียไปในบริบทที่เหมาะสมและชอบธรรม

ฉะนั้นมรดกกับการแต่งงานเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกันอยู่ โดยเฉพาะค่านิยมของครอบครัวแบบผัวเดียวเมียเดียว (monogamy) ซึ่งจากชื่อแล้วเหมือนเป็นหลักการที่ยกย่องเชิดชูและบังคับให้ผู้ชายและผู้หญิงมีคู่รักคนเดียวไปตลอดชีวิตครอบครัว อย่างไรก็ตามหลักการดังกล่าวกลับกลายเป็นหลักการที่มีผลบังคับใช้แต่กับผู้หญิง ตัวชีวิตที่สำคัญก็คือปฏิบัติการทางวาทกรรมที่แสดงให้เห็นมาตรฐานเชิงซ้อน (double standard) ผู้หญิงถูกบังคับให้ยึดมั่นกับผู้ชายคนเดียวไปทั้งชีวิต แต่สำหรับผู้ชาย ภาพลักษณ์ของผู้ชายแบบ "ขุนแผน" (ตัวละครผู้ชายที่มีภรรยาหลายคน) กลับกลายเป็นภาพลักษณ์ของ "ชายเหนือชาย" ในการให้ความหมายแก่พฤติกรรมที่ละเมิดหลักการของครอบครัวแบบผัวเดียวเมียเดียว ตัวอย่างจากนิติสารดิฉันเสนอว่า

"ในกรณีมีชู้ใช้กับผู้หญิง "หมามันเคยกินชี" มันก็จะกินชีตลอดไป เบื่อชู้คนนี้ก็กินชู้คนอื่นต่อไปเรื่อยๆ นี่ถ้าว่ากินให้แสบๆจะให้หมาที่เคยเสลนไปกินชู้กลับมาพร้อมโต๊ะอาหาร ผมว่ามันก็แสนจะเหลือทน

กลิ่นจี้มันคงเนียนปาก เปื้อนมือ เปื้อนอย่างอื่นมาอยู่นั้นแหละ อย่า
 หว่าผมเข้าข้างผู้ชายนะ คุณก็อาจจะแย้งได้ แล้วเวลาผู้ชายไปกินจี้
 หละจะว่าไง ผมก็ตอบว่า เขาไม่เรียกว่ากินจี้ เขาเรียกว่า "กินเศษกิน
 เลย" แค่นั้นเองแหละคุณ...ฮ่าๆๆๆ" (ภาคผนวก, 142-143)

"คำว่า "ดอกทอง" นั้นเป็นคำที่ใช้คำผู้หญิงที่มีกิจกรรมทางเพศกับผู้
 ชายหลายๆคน" (ภาคผนวก, 143)

"ผู้หญิงไทยถูกกำหนดความเป็นผู้หญิงไว้ให้เป็นคนเรียบร้อย
 รักนวลสงวนตัวมานาน ยิ่งในสมัยโบราณ อย่าว่าแต่คำว่ามีชู้เลย แค่ผู้
 หญิงแสดงความสนใจผู้ชายมากไปหน่อยก็จะถูกหาว่า "ไม่งาม" เสีย
 แล้ว ใครที่มีชู้จะถูกกล่าวหาและถูกตราหน้าว่าเป็น "กาคิ" หรือ "วัน
 ทอง" เสียผู้เสียคนไปเลย จึงเป็นเรื่องที่เสียหายมาก แต่เวลาผู้ชายมีชู้
 กลับเห็นว่าเป็นเรื่องปรกติ เพราะเชื่อว่า เป็นผู้ชายตกน้ำไม่ไหล ตก
 ไฟไม่ไหม้ หรือ ชายข้าวเปลือก หญิงข้าวสาร" (ภาคผนวก, 145-146)

วาทกรรมเหล่านี้คือตัวอย่างของปฏิบัติการทางอำนาจของวาทกรรมผิวเดีวเมียเดีวที่เลือก
 กระทำและกดบังคับเฉพาะกับผู้หญิง ในขณะที่ผู้ชายกลับเป็นฝ่ายที่ก้าวข้ามเส้นแบ่งของระบบ
 ผิวเดีวเมียเดีวอยู่เสมอ เห็นได้จากปัญหาที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดในนิตยสารคู่สร้างคู่สม ซึ่งเป็น
 นิตยสารที่นำเสนอเนื้อเรื่องส่วนใหญ่เกี่ยวกับชีวิตคู่ระหว่างสามีภรรยา คือ ปัญหาเรื่องความเจ้าชู้
 และการมีเมียน้อยของผู้ชาย ซึ่งเป็นปัญหาอันดับหนึ่งที่ถูกนำเสนอ (ภาคผนวก, 155-159) นอกจาก
 นั้นปัญหาของผู้หญิงที่เป็น "แม่ม่าย" ยังตอกย้ำให้เห็นมาตรฐานเชิงซ้อนของระบบผิวเดีวเมียเดีว
 ว่า ขอบเขตของระบบผิวเดีวเมียเดีวยังรวมถึงการอนุญาตให้ผู้หญิงแต่งงานได้เพียงครั้งเดียว
 "แม่ม่าย" จึงเป็นผู้หญิงที่ถูกทำให้เป็นอื่นทั้งจากวาทกรรมผู้หญิงพรหมจรรย์ และวาทกรรมผิวเดีว
 เมียเดีว ระบบผิวเดีวเมียเดีวจึงไม่ต่างกับวาทกรรมอื่นๆ ที่ถูกผลิตขึ้นภายใต้สังคมชายเป็นใหญ่ที่
 เลือกปฏิบัติและนำไปสู่การกดขี่ผู้หญิง

นอกจากค่านิยมพรหมจรรย์และระบบผิวเดีวเมียเดีว วาทกรรมที่สำคัญในการควบคุม
 ความประพฤติทางเพศของผู้หญิงคือ การแทนภาพผู้หญิงเลวด้วยภาพของ "โสเภณี" โดยโสเภณีคือ
 ตัวแทนของผู้หญิงที่ประพฤติตัวอยู่นอกเหนือกฎเกณฑ์ของความเป็นผู้หญิงดี ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงที่

สูญเสียพรหมจรรย์ไปแล้ว, มีเพศสัมพันธ์นอกสถาบันสมรส, มีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายหลายคนซึ่งไม่ใช่สามี ฯลฯ สำหรับนิยามของโสเภณีที่ถูกนำเสนอในนิตยสารดิฉันมีดังนี้

"หญิงโสเภณีก็มีความหมายเป็นหญิงที่มีอาชีพรับจ้างบริการกิจกรรมทางเพศ เพื่อหาเงินหรือรางวัล อาจจะเป็นทั้งที่โดยจำใจ บังเอิญหรือยินดี ก็เป็นโสเภณีทั้งนั้นแหละครับ" (ภาคผนวก, 143)

นิตยสารคู่สร้างคู่สมเสนอความเป็นมาของการเป็นโสเภณี ซึ่งในอดีตความหมายของโสเภณีและการร่วมประเวณีไม่ได้มีความหมายว่าเป็นผู้หญิงแล้ว

"ในอินเดียก็เคยมีหญิงที่ยอมให้ชายร่วมประเวณี โดยถือว่าเป็นการบูชาพระเจ้าวิธีหนึ่ง ทั้งยังเป็นวิธีที่มีเกียรติและได้รับการยกย่องมาก ในประเทศกรีกสมัยโบราณก็มีหญิงที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา โดยยอมสมสู่กับผู้ชายไม่จำกัดแม้แต่ในโบสถ์และวิหาร เพราะถือว่าได้บุญแรง" (ภาคผนวก, 160)

"คำว่าฉีกาก็คือ หญิงหากินทางค้าประเวณีนั่นเอง แต่ไม่ใช่หญิง "นครโสเภณี" เรียกว่าเป็นคนละชั้นทีเดียว ผู้ที่จะเป็นหญิงนครโสเภณีจะต้องสวยถึงขนาดเป็นที่ยอมรับกันในสังคม เขาถือว่าผู้หญิงที่สวยถึงขนาดนั้น ไม่ควรที่ใครจะเอาไปครอบครองแต่เพียงผู้เดียว ถือว่าเอาเปรียบ ควรเป็นของกลางโดยตั้งราคาไว้ให้สูง ใครจะไปเที่ยวก็ได้ ถ้ามีเงินจ่าย" (ภาคผนวก, 160)

จะเห็นได้ว่าสถานภาพของโสเภณีในอดีตไม่ได้มีความหมายเฉกเช่นปัจจุบัน ในด้านหนึ่งการเป็นโสเภณีแสดงถึงความมั่งคั่งของผู้หญิง การได้เข้าไปอยู่ในนครโสเภณีก็เปรียบเหมือนการชนะเลิศ การประกวดความงาม นครโสเภณีจึงเสมือนเป็นพื้นที่ที่รับรองความงามของผู้หญิง อย่างไรก็ตามการเป็นโสเภณีในอดีตไม่ใช่เรื่องของการใช้เจตจำนงของผู้หญิงในการเลือกที่จะเป็นโสเภณี แต่เป็นการถูกเลือก และการเป็นโสเภณีโดยถูกเลือกก็สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของความเป็นหญิงที่ดีที่จะต้องเป็นฝ่ายยอมตาม (passive) ในด้านหนึ่งโสเภณีในอดีตดูเหมือนจะมีสถานภาพดีกว่าโสเภณีในปัจจุบัน อย่างไรก็ตามความหมายของการเป็นโสเภณีทั้งในอดีตและปัจจุบันยังไม่สามารถก้าวข้ามไปจากการเป็นเพียงวัตถุทางเพศ (sex object) ที่คอยตอบสนองความต้องการทางเพศของผู้ชาย การได้รับการยกย่องของโสเภณีในอดีตเป็นเพียงการชื่นชมความงามของวัตถุหาใช้การมีคุณค่าและ

ความหมายมากกว่านั้น ขณะที่การเป็นโสเภณีในปัจจุบันกลายเป็นทางเลือก (alternative) ในการประกอบอาชีพ การเป็นโสเภณีไม่ได้มีความหมายเป็นเพียงแค่การโดนหลอกหลวง หรือบังคับให้เป็น และเหตุผลหนึ่งที่น่าจะทำให้โสเภณีในอดีตไม่ถูกให้ความหมายว่าเป็นผู้หญิงเลวอาจจะเพราะว่าผู้หญิงไม่ได้เลือกที่จะเป็น แต่ถูกทำให้เป็นโดยสังคมนายเป็นใหญ่ ขณะที่ในปัจจุบันการเป็นโสเภณีมีความหมายเดียวคือเป็นผู้หญิงเลว ส่วนหนึ่งอาจจะมาจากการที่ผู้หญิงไม่ได้ถูกบังคับให้เป็นผู้หญิงเลวแต่เลือกที่จะเป็นผู้หญิงเลวเอง คำถามก็คือเหตุใดผู้หญิงจึงใช้เจตจำนงเลือกที่จะเป็นผู้หญิงเลว หรือว่าการใช้เจตจำนงทำให้ผู้หญิงกลายเป็นผู้หญิงเลว

อย่างไรก็ดีการเป็นผู้หญิงเลวของโสเภณีถูกให้ความหมายในอีกด้าน ซึ่งเป็นด้านที่แสดงให้เห็นอรรถประโยชน์ของการมีโสเภณีในสังคม นั่นคือการนำเอาโสเภณีไปผูกโยงกับการข่มขืน ที่เกิดจากอัตถัถยธรรมชาตของผู้ชาย ในนิตยสารดิฉันเสนอว่า

"โสเภณีเป็นอาชีพ มันเป็นหน้าที่ของผู้หญิงอีกกลุ่มหนึ่งสำหรับผู้ชายอีกเกือบทุกกลุ่ม เพื่อลดความก้าวร้าวในความเป็นชายที่มากเกินไป ทำให้สังคมไม่เครียดมากเกินไป หรือเดินไปด้วยการใช้สัญชาตญาณทางเพศกับบุคคลที่เขาไม่พร้อมจะให้บริการ ซึ่งจะเกิดการข่มขืนตามมา" (ภาคผนวก, 143)

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เซนต์โทมัส อะไควนัส (Saint Thomas Aquinas) ที่ถูกนำเสนอในนิตยสารคู่สร้างคู่สม กล่าวถึงโสเภณีว่า

"ความชั่วร้ายเล็กน้อยบางอย่างรัฐบาลก็ต้องปล่อยให้มียู่โดยถูกต้องตามกฎหมาย ทั้งนี้เพื่อไม่ให้ความชั่วที่ยิ่งใหญ่กว่านั้นเกิดขึ้น เช่นโสเภณีเป็นต้น แม้ส่วนมากจะเห็นว่าเป็นผู้หญิงไม่ดี แต่เราก็ต้องยอมรับให้มีไว้ มิฉะนั้นคดีข่มขืนกระทำชำเราจะมีมากกว่าในปัจจุบัน" (ภาคผนวก, 159)

จากมุมมองดังกล่าวสะท้อนภาพของโสเภณีที่เป็นหนึ่งในเครื่องมือไว้คอยรับใช้สังคมนายเป็นใหญ่ โสเภณีกลายเป็น "ความชั่วร้ายที่จำเป็น" (necessary evil) คล้ายกับการคงอยู่ของรัฐในมุมมองมาร์กซิสต์ (ใจ อึ้งภากรณ์, 2544: 27-36) กล่าวคือการดำรงอยู่ของโสเภณีเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อสังคม เนื่องจากโสเภณีช่วยรักษาผู้หญิงดีที่เหลื่ออยู่เอาไว้ อย่างไรก็ตามก็มีอุปการต่อสังคมนายเป็นใหญ่ก็ไม่ได้ทำให้ความหมายของโสเภณีเปลี่ยนไปจากการเป็นผู้หญิงเลว เพราะถ้าความหมาย

ของโสเภณีเปลี่ยนไป การควบคุมผู้หญิงโดยเฉพาะการใช้วาทกรรมผู้หญิงเลวในการควบคุมพฤติกรรมทางเพศของผู้หญิงก็จะหมดความศักดิ์สิทธิ์ นอกจากนั้นการนำเสนอภาพของสังคมที่ขาดโสเภณีว่าเป็นสังคมที่เต็มไปด้วยภัยอันตรายสำหรับผู้หญิง ภัยอันตรายดังกล่าวก็คือ "การข่มขืน" ซึ่งจะนำผู้หญิงไปสู่การสูญเสียคุณค่าและทำให้ผู้หญิงดีเปลี่ยนไปเป็นผู้หญิงเลว ด้วยมายาคติดังกล่าวทำให้ต้องมีผู้หญิงประเภทหนึ่งที่ต้องยอมเป็นผู้หญิงเลวเพื่อรักษาผู้หญิงดีจำนวนมากเอาไว้ การยอมเสียส่วนน้อยเพื่อรักษาส่วนมากกลายเป็นเหตุผลของระบบชายเป็นใหญ่ในการรักษาโสเภณีเอาไว้พร้อมไปกับการทำให้โสเภณีกลายเป็น "ความเป็นอื่น" ก็เพื่อที่จะควบคุมผู้หญิงให้ประพฤติตัวอยู่ในกรอบที่สังคมกำหนด และพยายามที่จะจัดประเภทตัวเองให้อยู่ในกรอบของผู้หญิงดีตลอดเวลา ความเป็นอื่นของโสเภณีจึงเป็นความชั่วร้ายที่จำเป็นต่อระบบชายเป็นใหญ่ในการควบคุมผู้หญิง ขณะเดียวกันการให้ความหมายโสเภณีว่าเป็น "ความชั่วร้ายที่จำเป็น" แสดงให้เห็นการยอมรับอัตลักษณ์ทางเพศตามการอธิบายของอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ เพราะผู้ชายเป็นเพศที่มีความต้องการและความก้าวร้าวทางเพศสูง การกลายเป็นวัตถุทางเพศของผู้หญิงจึงถูกทำให้เป็นเรื่อง(ชั่วร้ายที่เป็น)ปกติ และลักษณะดังกล่าวถูกให้ความหมายว่าเป็นธรรมชาติของผู้ชาย และเมื่อเป็นธรรมชาติก็เท่ากับเป็นการยอมรับว่าสิ่งดังกล่าวเป็นเรื่องปกติ เท่ากับว่าเป็นการเก็บกดปิดกั้นการกดขี่ที่เกิดขึ้น การนำเสนอภาพของโสเภณีจึงเป็นตัวอย่างภาพของผู้หญิงในสังคมชายเป็นใหญ่ที่ต้องตกเป็นเหยื่อและต้องยอมเสียสละเพื่อรักษาระบบชายเป็นใหญ่ให้คงอยู่

3.3.2 ความปรารถนาทางเพศ: การเป็นผู้หญิงที่ดี V.S. การถึงจุดสุดยอด

ปฏิบัติการทางวาทกรรมเรื่องความเป็นผู้หญิงดีส่งผลต่อผู้หญิงในแทบทุกพื้นที่ และในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ การควบคุมที่ซับซ้อนของอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่คือ การควบคุมความปรารถนาทางเพศ (sexual desire) เนื่องจากการควบคุมความปรารถนาที่มีประสิทธิภาพที่สุดก็คือการทำให้ไม่มีความปรารถนา หรือปรารถนาที่จะไม่มีความปรารถนาทางเพศ โดยเฉพาะการทำให้ความเป็นผู้หญิงที่ดีกับการมีความปรารถนาทางเพศเป็นเส้นขนานกัน

ผู้หญิงถูกควบคุมให้ต้องแสดงสัญญาณของการเป็นผู้หญิงที่ดีออกมาผ่านความประพฤติ ที่ถูกให้ความหมายว่าไม่มีความปรารถนาทางเพศ ไม่ว่าจะเป็น การเป็นฝ่ายยอมตามและอยู่เฉยในขณะร่วมเพศ, การร่วมเพศทางปาก (oral sex), การช่วยตัวเอง (masturbation), การร่วมเพศโดยเป็นฝ่ายอยู่ข้างบน (woman on top) ล้วนเป็นสิ่งต้องห้ามสำหรับการเป็นผู้หญิงดี การนำเสนอภาพของผู้หญิงที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตนในขณะมีเพศสัมพันธ์จะเน้นย้ำภาพของผู้หญิงที่เป็นกุลสตรี ไม่ว่าจะเป็นการนำเสนอของนิตยสารดิฉัน

"การปฏิบัติตนในการร่วมห้องกับเจ้าบ่าว เช่น ให้เจ้าสาววาง
เฉยตลอดเวลาที่มีการร่วมหลับนอนกัน โดยให้เจ้าบ่าวเป็นฝ่ายเริ่ม
ก่อนเสมอ" (ภาคผนวก, 150)

"แต่เดิมนั้น มักจะถือกันเป็นธรรมเนียมว่า ในเรื่องการแสดงบทรักนั้น
ฝ่ายชายจะต้องเริ่มก่อน เนื่องจากผู้หญิงเป็นเพศที่มีความระดากอาย
มากกว่า และออกจะไม่สุภาพถ้าจะเป็นฝ่ายรับเร้าเสียเอง" (ภาคผนวก
, 150)

อย่างไรก็ดีอัตลักษณ์ความเป็นผู้หญิงดีผ่านการควบคุมกามารมณ์ได้นำผู้หญิงไปสู่
พันธนาการอันใหม่ และได้เผยให้เห็นสิ่งที่สังคมชายเป็นใหญ่ปิดกั้นอยู่ นิติสารคู่สร้างคู่สมกล่าว
ถึงผู้หญิงในอุดมคติที่แท้จริงในสังคมชายเป็นใหญ่คือ

"ในสังคมเป็นกุลสตรี เป็นโสเภณีบนเตียง" (ภาคผนวก, 160)

ซึ่งความปรารถนาดังกล่าวของผู้ชายเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้โสเภณียังคงมีอยู่ในสังคม ทั้งมาจากความ
ต้องการของผู้ชายและความสมยอมของผู้หญิงเองที่ไม่ต้องการก้าวข้ามอัตลักษณ์ของผู้หญิงดี
นิติสารขวัญเรือนเสนอตัวอย่างของปัญหาดังกล่าว

"สามีบอกว่าดิฉันไม่ค่อยมีฟีลลิ่ง คล้ายๆท่อนไม้ ได้แต่นอนเฉยๆ
ดิฉันก็ไม่ทราบว่าจะควรจะทำอย่างไร เพราะดิฉันเป็นคนค่อนข้างเรียบร้อย
ไม่ทราบจะแสดงออกอย่างไรดี" (ภาคผนวก, 154)

"ผมกำลังเบื่อเธอมากๆ สาเหตุคือเธอปฏิเสธบทบาทของ "ผู้ริเริ่ม"
และ "ผู้กระทำ" ซึ่งเธอเชื่อว่าเป็นเรื่องของผู้ชาย ฝ่ายหญิงควรมีหน้าที่
ที่เพียงการตอบสนอง และการรับให้กระทำคือการให้ความสุขแก่
สามีแบบที่กุลสตรีพึงกระทำ" (ภาคผนวก, 156)

"หนูไม่ชอบใช้ปากกับอวัยวะของเขา จะทำให้เขาคิดไม่ว่าหนูไม่รัก
เขาจริง รังเกียจแม้กระทั่งอวัยวะของเขา" (ภาคผนวก, 156)

"เรื่องบนเตียงดิฉันถือมากไม่เคยคิดว่าเป็นเกมส์ถือเป็นส่วนประกอบในบางครั้ง ดิฉันไม่กล้ากระทำคือ เล้าโลมทำโน่นจับนี่สามีได้ สามีดึงมือฉันจับหลายครั้ง แต่ดิฉันปฏิเสธทุกครั้ง เพราะอายุไม่กล้าจับ ในบางครั้งเวลาร่วมกันสามีบังคับให้ดิฉันใช้ปาก แต่ดิฉันไม่ยอม ดิฉันโมโหมากตบหน้าสามีอย่างแรงสองครั้งติดต่อกัน แต่สามีไม่กล้าสู้ดิฉัน ดิฉันบอกว่าเป็นเมียไม่ใช่ผู้หญิงหากิน หากความสุขพิสดารต้องไปตามช่องนั้น คนอย่างฉันทำไม่ได้และจะไม่ทำตลอดไปด้วย" (ภาคผนวก, 153)

จะเห็นได้ว่ากฎระเบียบของการเป็นผู้หญิงจะต้องแลกมาด้วยการสูญเสียความสุขทางเพศ (sexual pleasure) นั่นคือถ้าอยากเป็นผู้หญิงที่ดีก็เลิกถวิลหาจุดสุดยอด (orgasm) การควบคุมการถึงจุดสุดยอดของผู้หญิงเป็นปฏิบัติการของอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ ที่เข้าไปควบคุมผู้หญิงถึงระดับจิตสำนึก โดยการทำให้สัญญาะของความสุภาพมีความหมายเท่ากับการเป็นผู้หญิงเลว โดยการสร้างภาพคู่ตรงข้ามของผู้หญิงที่ดีจะมีความสุขทางเพศไม่ได้ เพราะการมีความสุขทางเพศแสดงถึงการเป็นผู้หญิงที่เต็มไปด้วยความต้องการทางกามารมณ์และหมกมุ่นอยู่แต่เรื่องเพศ นิตยสารดิฉันเสนอให้เห็นปฏิบัติการของอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่โดยควบคุมผู้หญิงผ่านการสร้างการร่วมเพศที่ขอบธรรม

"ตอนนี้อายุใกล้สามสิบเต็มทีแล้วคะ แต่ยังไม่มีการมีแฟน เวลาที่มีอารมณ์ทางเพศขึ้นมาก็ไม่รู้ว่าทำอะไร อยากลองช่วยตัวเองบ้าง แต่ก็ทำไม่เป็น และรู้สึกว่ามันน่าอาย อายตัวเองด้วย อยากลองด้วยไม่กล้าถามใคร ถามมานี่ก็อายนะคะ แต่ก็ไม่รู้จะถามใคร" (ภาคผนวก, 151)

อย่างไรก็ดีแม้กระทั่งการมีเพศสัมพันธ์ในสถาบันการสมรส (เพศสัมพันธ์ที่ขอบธรรม) ก็ยังไม่พ้นไปจากการควบคุมผ่านการควบคุมความปรารถนาทางเพศ ซึ่งส่งผลให้ผู้หญิงไม่กล้าที่จะแสดงอารมณ์ออกมา ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้หญิงไม่ถึงจุดสุดยอด

"ไม่รู้จักจุดสุดยอด แต่งงานมาหลายปีแล้วคะ ไม่แน่ใจว่าเคยถึงจุดสุดยอดแล้วยัง จะรู้ได้ยังไงคะว่าถึงหรือไม่ถึงแล้วถ้ายังทำอะไรให้ถึงดีละคะ แปลว่าเราไม่เก่งเรื่องนี้ด้วยหรือเปล่า" (ภาคผนวก, 151)

การควบคุมผู้หญิงในด้านเพศจึงมีความซับซ้อน ไม่เพียงแต่เป็นการควบคุมทางพฤติกรรมเท่านั้น การควบคุมที่มีประสิทธิภาพของระบบชายเป็นใหญ่คือ การควบคุมในระดับจิตสำนึก โดยเฉพาะการสร้างความรู้สึกรู้ผิด (guilty) ซึ่งเป็นปฏิบัติการที่สำคัญ โดยการทำให้อำนาจในการควบคุมกดบังคับผู้หญิงถูกใช้โดยผู้หญิงเพื่อการควบคุมผู้หญิงเอง (self discipline) นั่นคือการทำให้อำนาจเพศสำหรับผู้หญิงเป็นเรื่องที่ "แค่คิด ก็ผิดแล้ว" ซึ่งปฏิบัติการดังกล่าวแสดงให้เห็นความซับซ้อนของระบบชายเป็นใหญ่ ที่ใช้ผู้หญิงกดขี่ตัวผู้หญิงเอง

การนำเสนอของนิตยสารทั้ง 3 ฉบับเผยให้เห็นว่าในสังคมไทยยังคงทำให้เรื่องเพศเป็นเรื่องอันลึกลับสำหรับผู้หญิง และสมควรถูกปกปิดซ่อนเร้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการผลิตวาทกรรมที่เกี่ยวกับเรื่องเพศออกมาควบคุมผู้หญิง นอกจากนี้การนำเสนอของคอลัมน์นิสต์ในนิตยสารได้แสดงให้เห็นการกดขี่ทางสัญลักษณ์ระหว่างผู้หญิงด้วยกันในระดับที่รุนแรงไม่แตกต่างจากการกดขี่ที่ผู้ชายกระทำต่อผู้หญิง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างความเป็นอื่นให้กับผู้หญิงที่สูญเสียพรหมจรรย์ หรือการตัดสินผู้หญิงที่มีเพศสัมพันธ์นอกสถาบันการสมรส ฯลฯ ซึ่งทำให้เห็นว่าการตกเป็นรองของผู้หญิงไม่ได้มาจากอัตลักษณ์ของความเป็นหญิงและการกดขี่ผู้หญิงจากผู้ชายเท่านั้น ผู้หญิงด้วยกันเองก็เป็นกลไกที่สำคัญในการตอกย้ำความเป็นรองของผู้หญิง และเป็นกลจักรสำคัญในการขับเคลื่อนระบบชายเป็นใหญ่

3.4 ผู้หญิงกับความงาม: ร่างกายและเครื่องแต่งกาย

ความงาม (beauty) และผู้หญิงถูกทำให้เป็นสิ่งคู่กัน ความงามกับผู้หญิงถูกนำเสนอในนิตยสารทั้ง 3 ฉบับคิดเป็น 23% (90 จาก 420) ของเนื้อหาทั้งหมด (ภาคผนวก, 159-173) นิตยสารดิฉันเป็นนิตยสารที่นำเสนอเนื้อหาดังกล่าวมากที่สุดคิดเป็น 30% (51 จาก 171) ของเนื้อหาทั้งหมดในนิตยสารดิฉัน (ภาคผนวก, 159-164) ในด้านหนึ่งอาจบอกได้ว่าความงามกับสถานภาพทางสังคมของผู้หญิงเป็นสิ่งที่แปรผันตามกัน รองลงมาคือนิตยสารคู่สร้างคู่สมคิดเป็น 20% (14 จาก 68) ของเนื้อหาทั้งหมดในนิตยสารคู่สร้างคู่สม (ภาคผนวก, 170-173) และนิตยสารขวัญเรือนคิดเป็น 18% (32 จาก 181) ของเนื้อหาทั้งหมดในนิตยสารขวัญเรือน (ภาคผนวก, 164-170) ความงามถูกนำเสนอว่าเป็นหนึ่งในความสำเร็จหรือเครื่องมือที่จะนำผู้หญิงไปสู่ความสำเร็จ เมื่อความงามกลายเป็นความสำเร็จ การจัดการกับความงามจึงเป็นเรื่องสำคัญสำหรับผู้หญิง อย่างไรก็ตามที่เกื้อหนุนก็คือความงามของผู้หญิงมีมาตรฐานอย่างไร และความหมายของความงามถูกส่งผ่านมาจากพื้นที่ส่วนใดของผู้หญิง และในนิตยสารทั้ง 3 ฉบับ ภาพส่วนใหญ่ของผู้หญิงกับความงามคือ การจัดการกับระบบสัญลักษณ์ของความงามที่ส่งออกมาจากร่างกาย (body) คิดเป็น 18% (76 จาก 420) จากเนื้อหา

ทั้งหมด (ภาคผนวก, 159-173) และการแต่งกาย (dressing) คิดเป็น 5% (21 จาก 420) ของเนื้อหาทั้งหมด (ภาคผนวก, 159-173)

3.4.1 ร่างกาย: ร่างในอุดมคติและโครงการที่สร้างไม่ (มีวัน) เสร็จ

ความงามถูกตอกย้ำว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อชีวิตของผู้หญิงเป็นอย่างมาก ผู้หญิงกับความงามถือเป็นสิ่งคู่กันและขาดไม่ได้ สังคม (ชายเป็นใหญ่) กำหนดให้ "การรักสวยรักงาม" เป็นหนึ่งในอัตลักษณ์ของความเป็นหญิง ในนิตยสารขวัญเรือนเสนอว่า

"สุภาพดี ใก่งามเพราะชน นั้นเห็นจะหมายความถึงไก่อตัวผู้ สัตว์นี้ก็แปลก ตัวผู้มักจะสวยกว่าตัวเมีย พอมาถึงคน พุคก็พุคเกิดผู้หญิงน่ารักกว่าเยอะ แล้วผู้หญิงยังรักสวยรักงาม สนใจที่จะปรุงแต่งตัวเองให้สวยและน่ารักที่สุด ผู้หญิงจึงทิ้งห่างผู้ชายเรื่องความสวยงาม ผู้หญิงไม่รักสวยเอาเสียเลย หรือผู้ชายรักสวยแบบผู้หญิง จึงอปกติไปเลย"

(ภาคผนวก, 165)

อย่างไรก็ดีคำถามสำคัญที่มีต่อเรื่องความงามคือ จะจัดการกับพื้นที่ตรงไหนและจัดการอย่างไรจึงจะเกิดความงาม ซึ่งร่างกายคือพื้นที่สำคัญต่อการส่งความหมาย ร่างกายกลายเป็นพื้นที่ที่เต็มไปด้วยการประทะประสานระหว่างวาทกรรม ซึ่งวาทกรรมที่เกี่ยวกับความงามเป็นวาทกรรมที่มีอิทธิพลอย่างสูงต่อการจัดการร่างกายของผู้หญิง โดยส่วนใหญ่การนำเสนอเรื่องความงามในนิตยสารจะถูกกล่าวถึงทั้งทางตรงและทางอ้อมผ่านการโฆษณาโดยเฉพาะโฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมสร้างความงามและสถาบันเสริมความงาม ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากต่อการกำหนดมาตรฐานความงาม ซึ่งจะทำให้แทบทุกอณูในร่างกายเต็มไปด้วยรหัสหมายและระบบสัญลักษณ์ที่ทำหน้าที่กำหนดมาตรฐานความงาม รายละเอียดของร่างกายไม่ว่าจะเป็นรูปร่างหน้าตา สีผิว ความอ้วน ความสูง ฯลฯ ล้วนแต่นำไปสู่ความหมายและอัตลักษณ์ของเจ้าของร่างกาย การจัดการร่างกายมีอิทธิพลต่อการอธิบายตัวตนของเจ้าของร่างกาย

ในด้านหนึ่งการเสนอเรื่องความงามของร่างกายผู้หญิงผูกโยงอยู่กับระบบความหมายของวาทกรรมร่างกายในอุดมคติของผู้หญิงดี ซึ่งถูกนำมาเกี่ยวพันกัน โดยเฉพาะการจัดการร่างกายให้ดูเหมือน "ผู้หญิงพรหมจรรย์" จากที่ได้กล่าวไปแล้วว่าเยื่อพรหมจรรย์คือสัญลักษณ์ของผู้หญิงพรหมจรรย์ อย่างไรก็ตามการรักษากาฬลักษณะของผู้หญิงพรหมจรรย์จะต้องทำควบคู่ไปกับการดูแลพื้นที่ส่วนอื่นๆในร่างกาย ในนิตยสารขวัญเรือนเสนอว่า

"ดิฉันเป็นสาวบริสุทธิ์ แต่ทำไมห้วนมของดิฉันจึงดำ ซึ่งดำมาตั้งแต่เด็ก ไม่ใช่เพิ่งมาผิดปกติ ดิฉันมีสีผิวไม่ขาวไม่ดำคือปานกลาง ไม่ทราบว่ามีสาวบริสุทธิ์คนอื่นๆจะเหมือนดิฉันรีเปล่า ดิฉันเคยได้ยินมาว่า สาวบริสุทธิ์ต้องมีห้วนมสีแดง ถ้าหากเป็นสีดำหรือสีคล้ำแล้วละก็ผู้หญิงคนนั้นต้องผ่านผู้ชายมาแล้วแน่นอน" (ภาคผนวก, 165-166)

"ดิฉันมีปัญหาในร่างกายที่อวัยวะเพศมีแคมใหญ่ยื่นออกมาน่าเกลียดมาก ทั้งๆที่ดิฉันไม่เคยได้เสียวกับใครเลย ดิฉันเกรงว่าเขาจะรังเกียจ" (ภาคผนวก, 168)

และในนิตยสารคู่สร้างคู่สมเสนอเกณฑ์ในการกำหนดร่างอุดมคติอีกประการคือ การสร้างความงามผ่านจัดการร่างกายให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางเพศ นั่นคือการทำให้ผู้หญิงเป็นผู้หญิงผ่านการควบคุมและกำจัดสัญญาณของความเป็นชาย อาทิเช่น การทำร่างกายให้ปลอดจากขนและกล้ามเนื้อ ซึ่งถือเป็นสัญญาณของอัตลักษณ์ร่างกายของผู้ชาย การกำจัดขนถาวร, การรักษาร่างกายไม่ให้บึกบึน, การเพิ่มขนาดหน้าอก ฯลฯ ในด้านหนึ่งจึงเป็นการสร้างความสวยงามที่ตกอยู่ภายใต้วาทกรรมความงามที่เกิดจากวาทกรรมการสร้างความงามแบบ "การเพิ่มภาพลักษณ์ความเป็นหญิง และขจัดภาพลักษณ์ความเป็นชาย" ตัวอย่างที่ชัดเจนคือ ทักษะตัดต่อ "การขริบ" (circumcision) ทั้งผู้ชายและผู้หญิงในสังคมแอฟริกา ที่นำเสนอในนิตยสารขวัญเรือน

"จากความเชื่อถือว่า ปุ่มกระสันนั้น เป็นส่วนของอวัยวะเพศ "ที่คู่กัน" น่าเกลียด น่ากลัว หรือเข้าใจกันง่ายๆว่า เป็นสิ่งที่ไม่เป็นสิริมงคล (อัปรีช) คือ อาจจะทำอันตรายให้กับทารก ในขณะที่ทารกคลอดออกและปุ่มกระสันนี้มีลักษณะรูปร่างหน้าตาเหมือนองคชาตอวัยวะสืบพันธุ์ของเพศชาย ความนิยมและสามัญสำนึกแห่งเพศของชาวแอฟริกันมีอยู่ว่า ปลายองคชาตหนังหุ้มนี้ มีลักษณะรูปร่างหน้าตาเหมือน หรือคล้ายๆกับอวัยวะเพศของหญิง เพราะฉะนั้นความเชื่อถือที่เกิดขึ้นในลักษณะนี้ จึงใคร่ที่จะกำจัดความเป็นถึง ครึ่ง กลาง แห่งสัญลักษณ์ของเพศที่แท้จริงออกไป คือเพศหญิงจะต้องมีอวัยวะเพศหญิงที่แท้จริง ปราศจากองคชาต คือปุ่มกระสันนั้นและเพศชายจะต้องมีองคชาตที่ปราศจาก "นางหนู" คืออวัยวะเพศของสตรีเพศ การทำขริบนี้ เป็นประเพณีสังคมส่วนรวม การจัดพิธีนี้แสดงถึงความ

มั่งคั่ง บ่งบอกถึงฐานะของครอบครัวของเด็กสาว จะมีการร้องรำ
ร่วมวงสนทนา กินเลี้ยง นับว่าวันนี้เป็นวันที่ยิ่งใหญ่วันหนึ่ง คุณ
สมบัติกิริยามารยาท หน้าที่ ความรับผิดชอบต่อเพศ เพราะวันนี้เธอ
จะได้ชื่อว่าเป็นผู้หญิง 100%" (ภาคผนวก, 168)

นอกจากนี้องค์ประกอบที่สำคัญต่อการสร้างร่างกายในอุดมคติคือ "สี" ซึ่งเป็นสัญลักษณ์
สำคัญ โดยเฉพาะในปัจจุบันที่ร่างกายผู้หญิงตกอยู่ภายใต้วาทกรรมของการสร้างความขาว
(whitening) ร่างกายที่มีผิวสีขาวกลายเป็นร่างกายในอุดมคติของผู้หญิง แทบทุกสัดส่วนของร่างกาย
ผู้หญิงล้วนถูกขโลมด้วยเครื่องสำอางที่สร้างความขาวให้กับผิวกาย อย่างไรก็ตามความต้องการมีผิวสี
ขาวของผู้หญิงไทยในด้านหนึ่งแสดงให้เห็นว่าวาทกรรมความงามเป็นวาทกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลง
แปลง ในอดีตสีผิวในอุดมคติของผู้หญิงไทย ซึ่งวัดจากการจัดการร่างกายของผู้หญิงไทยในวันแต่ง
งาน เนื่องจากวันแต่งงานถูกให้ความหมายว่าเป็นวันที่ผู้หญิง(ต้อง)สวยที่สุด นิติสารขวัญเรือน
เสนอว่า

"เจ้าสาวไทยโบราณสมัยที่นิยมให้ผู้หญิงผิวเหลืองเรืองรองดังทองทา
คงต้องขัดสีผิวพรรณลงมันทั่วตัวเป็นการใหญ่ พร้อมกับอบรำให้
หอมฟุ้งด้วยกลิ่นกระแจะจันทร์ เจ้าสาวสมัยใหม่เมื่อรู้จักใช้
เครื่องสำอางฝรั่งแล้ว มีกรรมวิธีพิสดารมากกว่า คงอบตัว อบไอน้ำ
นวดเฟ้น พอกหน้า ให้ผิวพรรณผุดผ่องเป็นนวลใย"
(ภาคผนวก, 170)

จะเห็นได้ว่าสีผิวในอุดมคติของผู้หญิงไทยได้เปลี่ยนแปลงจาก "เหลืองรองดังทองทา" มาเป็น "ผิว
พรรณผุดผ่องเป็นนวลใย" ความขาวกลายเป็นผิวพรรณในอุดมคติของผู้หญิงในปัจจุบัน

ผลจากวาทกรรมยกย่องความขาวส่งผลให้ "แสงแดด" กลายมาเป็นศัตรูสำคัญต่อความงาม
ของผู้หญิง นี่คือข้อเสนอในนิติสารดิฉัน

"ในแง่ความสวยงาม การถูกแดดนานๆจะทำให้ผิวหนังเกิดความหนา
มากขึ้น ที่เราเรียกว่า กร้าน จะทำให้แก่ก่อนวัย หน้าตาไม่มีน้ำมีนวล
หมองคล้ำ" (ภาคผนวก, 165)

ทั้งที่จากเดิมแสงแดดและความสว่างเป็นสัญลักษณ์ของสิ่งต่างๆที่มีความหมายในแง่บวก โดยเฉพาะในสังคมตะวันตก ไม่ว่าจะเป็น ความหวัง, ความเจริญรุ่งเรือง, ความดีงาม หรือการเลือกใช้คำเรียกยุคแห่งความรู้เรื่องทางปัญญาว่า "ยุครู้แจ้ง" หรือ "ยุคสว่างวาบ" (Enlighten era) ฯลฯ แต่ทว่าในปัจจุบันแสงแดดและรังสีอัลตราไวโอเล็ต (ultra-violet) กลายเป็นศัตรูสำคัญของผู้หญิงเห็นได้จากคุณสมบัติของเครื่องสำอางที่ได้รับความนิยมคือ เครื่องสำอางที่สามารถป้องกันผิวจากแสงแดด อย่างไรก็ตามการมองแสงแดดในด้านลบไม่ใช่สิ่งใหม่ในสังคมไทย (ซึ่งเป็นประเทศในเขตร้อน) โดยแสงแดดในด้านหนึ่งคือสัญลักษณ์ของความทุกข์ยากลำบาก โดยเฉพาะการถูกแสงแดด "แผดเผา" นำไปสู่ความเสียหายต่อผลผลิตทางการเกษตรและชีวิตที่อดอยาก เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมเกษตรซึ่งพึ่งพาความอุดมสมบูรณ์ของน้ำเป็นหลัก สังคมไทยจึงเป็นสังคมที่ชื่นชอบสายฝนที่สร้างความ "ชุ่มชื้น" และ "ชุ่มชื้น" ให้กับชีวิตและผลผลิตมากกว่าความสว่างจ้าของแสงแดด (เห็นได้จากประเพณี "แห่นางแมว")

นอกจากสีผิวจะเป็นสัญลักษณ์ที่บอกว่าอะไรคือสิ่งที่งามและไม่งาม อีกด้านหนึ่งสีผิวยังสะท้อนถึงสัญลักษณ์ทางชนชั้น ความงาม ที่ผูกโยงกับความขาวทำให้ผู้หญิงต้องการเป็น "ผู้หญิงทำงาน" (working woman) แต่ไม่ต้องการเป็น "ผู้หญิงชนชั้นกรรมาชีพ" (working-class woman) เนื่องจากพื้นที่ในการทำงานทำงานของผู้หญิงทั้งสองประเภทแตกต่างกัน และการทำงานของผู้หญิงแบบแรกจะเป็นการทำงานที่เอื้อต่อการรักษาความงามมากกว่า อาทิเช่น อุดมคติของการเป็น "สาวออฟฟิศ" กับการเป็น "สาวโรงงาน" หรือ "สาวชาวไร่ชาวนา" โดยเฉพาะการทำงานในร่มกับการทำงานกลางแจ้งมีผลทำให้สีผิวของผู้หญิงแตกต่างกัน การสร้างอุดมคติของสีผิวในด้านหนึ่งจึงเป็นการสร้างความเป็นอื่นให้กับผู้หญิงชนชั้นกรรมาชีพ (ที่ต้องทำงานตากแดด)

องค์ประกอบของร่างกายในอุดมคติอีกประการคือ ความผอม (slimmy) ความผอมถูกจัดให้เป็นหนึ่งในสัญลักษณ์ของความงาม และเมื่อความผอมคือความงาม "ความอ้วน" (obesity) ซึ่งเป็นคู่ตรงข้ามจึงกลายเป็นความเป็นอื่นสำหรับร่างกายในอุดมคติ ความอ้วนกลายเป็นปัญหาสำคัญสำหรับผู้หญิง ธุรกิจเกี่ยวกับการลดน้ำหนักหรือผลิตภัณฑ์อาหารลดน้ำหนักได้กลายเป็นอุตสาหกรรมซึ่งทำรายได้ให้แก่เจ้าของธุรกิจมหาศาล (สายพิณ ศุภุทธมงคล และคณะ, 2541: 15) นิตยสารดิฉันเสนอภาพลักษณ์ของความงามว่า เป็นภาพลักษณ์ที่ปฏิเสธความอ้วน โดยเฉพาะภาพลักษณ์ของนางแบบ (politics of mannequin) มีอิทธิพลอย่างสูงต่อการให้ความหมายความอ้วนในแง่ลบ ผู้หญิงที่ถูกคัดเลือกมาเป็นนางแบบในปัจจุบันแม้จะมีความแตกต่างในด้านหน้าตา แต่สิ่งที่เหมือนกันคือ "ความผอม" (slimmy) นางแบบคือภาพตัวแทนและร่างกายของนางแบบคือพื้นที่ที่บ่งบอกว่าอะไรคือความงาม ซึ่งความผอมกลายเป็นร่างในอุดมคติของผู้หญิงอีกประการ

"โจดี้ คิด นางแบบสาวดาวรุ่งชาวอังกฤษ กำลังถูกโจมตีเรื่องที่เธอ ผอมจนเหมือนคนขาดอาหาร โจดี้รู้ว่าดิไซเนอร์ชื่อดังทุกคนพึงใจที่จะได้นางแบบผู้มีรูปร่างผอม มาเดินแบบเสียให้กับตนเอง เพราะยิ่งผอมก็ยิ่งทำให้เสื้อของคนเด่น โจดี้เป็นตัวอย่างที่เลวมากสำหรับเด็กผู้หญิงวัยรุ่น ซึ่งชอบเลียนแบบคนดัง เด็กหญิงเหล่านั้นอาจจะมองว่าตนเองต้องการเป็นสาวทันสมัย จะต้องลดน้ำหนักให้เหมือนนางแบบคนโปรด" (ภาคผนวก, 165)

และนิตยสารดิฉันยังเสนอต่อไปว่า ความกลัวอ้วน ได้กลายมาเป็นโรคชนิดหนึ่ง

"อนอเร็กเซีย เนอร์โวซ่า (anorexia nervosa) โรคนี้มีความสามารถมากในการโปรแกรมให้ตัวเองเบื่ออาหารเป็นที่สุดได้อย่างประหลาด เหตุผลเบื้องต้นที่นำไปสู่โรคนี้ก็คือ ความกลัวว่าตนเองจะอ้วนเกินไป จึงเกิดการอดอาหารจนบางรายถึงตายได้" (ภาคผนวก, 165)

นอกจากนั้นความอ้วนยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการมีคู่ ซึ่งจะทำให้ผู้หญิงไม่สามารถก้าวไปสู่การเป็นผู้หญิงที่สมบูรณ์

"ผู้หญิงหรือผู้ชายถ้ำล่องได้อ้วนแล้วจะรู้สึก จะอยู่ในภาวะลำบาก โดยเฉพาะผู้หญิงจะลำบากกว่าหลายเท่า ความอ้วนก็คล้ายกับความน่าเกลียด คนอ้วนจะเสียบุคลิก จะแต่งเนื้อแต่งตัวก็ลำบากที่สุดสุด จะใส่เสื้อผ้าสีอ่อนหวานแหวกก็ไม่ได้ เพราะตัวจะดูยิ่งใหญ่ยิ่งขึ้น ต้องใส่สีเข้มแบบคนแก่ไว้ทุกข์ หาแฟนลำบาก" (ภาคผนวก, 165)

เมื่อความอ้วนถูกให้ความหมายในระดับเดียวกับความน่าเกลียด ผู้ชายที่มีคู่เป็นผู้หญิงอ้วนก็เปรียบเหมือนกับผู้ชายที่หลงรักกับความน่าเกลียด ฉะนั้นผู้หญิงอ้วนจึงหาคู่ได้ยาก และการไร้คู่ก็ทำให้ผู้หญิงไม่สามารถเป็นผู้หญิงที่สมบูรณ์ได้ (ผู้หญิงที่สมบูรณ์คือผู้หญิงที่ได้เป็นแม่และเมีย) ผู้หญิงอ้วนจึงกลายเป็นผู้หญิงที่ขาดความงาม และผลจากการขาดคุณสมบัติของร่างกายในอุดมคติทำให้ผู้หญิงไม่สามารถก้าวไปสู่จุดสูงสุดของผู้หญิงภายใต้สังคมชายเป็นใหญ่ได้

ภาพลักษณ์ในด้านความงามของผู้หญิงจึงสัมพันธ์กับการจัดการร่างกายให้สอดคล้องกับมาตรฐานของร่างกายในอุดมคติ อย่างไรก็ตามเมื่อความงามเปรียบเหมือนสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลง, ปรับปรุง และสามารถสร้างขึ้นใหม่ได้ตลอดเวลา การสร้างร่างกายในอุดมคติสำหรับผู้หญิง ที่มีร่างกายอยู่นอกเหนือมาตรฐานความงามตามแบบอุดมคติ โดยการรีดลอนและสร้างร่างกายตามมาตรฐานความงามจะเป็นสิ่งที่ยากลำบาก แต่ทว่าผลของการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และการแพทย์ ที่ได้รับอิทธิพลจากวาทกรรมชายเป็นใหญ่นำไปสู่ "การศัลยกรรม" ซึ่งกลายเป็นทางลัด (shortcut) ในการสร้างความงามได้ตามความปรารถนาของเจ้าของร่างกาย อย่างไรก็ตามในด้านการศัลยกรรมก็สะท้อนภาพการกดขี่ผู้หญิงให้ตกอยู่ภายใต้การหมกมุ่นอยู่กับการจัดการร่างกายให้ใกล้เคียงกับวาทกรรมของร่างกายในอุดมคติ แต่อีกด้านหนึ่งพัฒนาการของการศัลยกรรมได้ทำลายมายาคติ (demystify) ของระบบความหมายของร่างกายผู้หญิง โดยเฉพาะการวัดคุณค่าของผู้หญิงด้วยเกณฑ์ของพรหมจรรย์ เมื่อเชื่อพรหมจรรย์เป็นสิ่งที่สามารถสร้างขึ้นใหม่ได้ (ในราคา 4,500-6,000 บาท) การติดอยู่กับการให้ความหมายผู้หญิงจากสัญญาแบบเดิมย่อมเลือนหายไป ฉะนั้นคำถามที่สังคมชายเป็นใหญ่จะต้องขบคิดคือจะยังยึดมั่นกับการวัดคุณค่าผู้หญิงจากสัญญาเดิมหรือไม่ ในเมื่อสัญญาเหล่านั้นเป็นสิ่งที่สามารถสร้างขึ้นใหม่ได้

นอกจากนั้นการนำเสนอของนิตยสารยังแสดงให้เห็นปฏิบัติการของอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ในการจัดการกับผู้หญิงอีกประการคือ การทำให้ความงาม ซึ่งเป็นหนึ่งในอัตลักษณ์ของความ เป็นหญิง และเป็นปัจจัยสำคัญในการนำพาผู้หญิงไปสู่การมีอำนาจ กลายเป็นคุณลักษณะของผู้หญิง ที่มีความบกพร่องในด้านอื่น อาทิเช่น การนำเสนอในนิตยสารขวัญเรือน

"สมัยก่อนไม่นานนัก ผู้หญิงคนไหนได้ชื่อว่า เป็นสาวงามนั้น เวที โนน ผู้คนที่พาลดูแคลนสติปัญญาของพวกเธอ ว่ากันไปต่างๆนานา ประมาณว่า ผู้หญิงสวยมักไม่ฉลาด" (ภาคผนวก, 172)

ซึ่งการนำเสนอดังกล่าวคล้ายคลึงกับการนำเสนอในนิตยสารดิฉัน

"อคติที่มีต่อสาวงาม สวยแต่รูป แต่มันสมองกลวง เป็นอีกด้านหนึ่งที่ ถูกจงใจแสดงความหมายให้ปรากฏ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมองนางงามขาอ่อนว่า เป็นเครื่องมือแสดงการกดขี่ผู้หญิงและมองความเป็นหญิง ที่ถูกประเมินว่าเป็นสินค้าราคาถูกไร้สติปัญญา" (ภาคผนวก, 166)

"คนสวยกับความโง่ในความคิดของคนส่วนใหญ่มักจะเป็นของคู่กัน ด้วยความเชื่อที่ว่า ถ้าธรรมชาติให้ความงามบนใบหน้าและเรือนร่างมากมาย ก็ย่อมอัศจรรย์ขาดแคลนในเรื่องสติปัญญาไปในเวลาเดียวกัน" (ภาคผนวก, 165)

เช่นเดียวกับการนำเสนอมุมมองของสังคมที่มีต่อนางงามในนิตยสารคู่สร้างคู่สม

"เจ็บใจที่พี่และน้ำจืดถูกว่า "สวยแต่โง่" สวยแต่รูป จวบไม่หอมหรือคะ หมายถึง รูปร่างหน้าตาดี แต่มีความประพฤติและกิริยามารยาทที่ไม่ดี โดยเฉพาะภายนอก แต่นิสัยภายในไม่ดี" (ภาคผนวก, 174)

การนำความงามไปผูกติดกับความชั่วร้ายหรือความหมายด้านลบมีมานานแล้ว ไม่ว่าจะ เป็นแนวคิดของศาสนาคริสต์ นิกายคาทอลิก ที่ให้ความหมายผู้หญิงสวยว่าเป็นสิ่งชั่วร้าย หรือนักปรัชญายุคสมัยใหม่อย่าง รัสโซ (Rousseau, 1995 อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ, 2545: 8) ที่มีมุมมองในแง่ลบต่อความงามของผู้หญิง และเสนอการจัดการกับความงามของผู้หญิงไว้ในเรื่อง Emile โดย รัสโซกล่าวว่า "ผู้หญิงเป็นที่มาของความรัญจวนใจทางเพศ และธรรมชาติได้ให้อำนาจแก่ผู้หญิงในการกระตุ้นความรัญจวนใจของผู้ชาย และถ้าเมื่อใดผู้ชายพึงพาผู้หญิงเพื่อความรัก (ผู้เขียนตีความว่าการพึงพาผู้หญิงเพื่อความรักคือการลุ่มหลงในความงามของผู้หญิง) เมื่อนั้นผู้ชายจะหมดอิสรภาพ เพราะผู้ชายที่เป็นอิสระต้องมีเหตุผลและไม่ถูกครอบงำด้วยความรัญจวนใจ เพราะฉะนั้นจำเป็นที่ผู้ชายต้องควบคุมผู้หญิง โดยการทำให้เธอเป็นแม่และเมีย โดยสภาพนี้ผู้ชายจะตื่นเต้นน้อยลง"

การนำเสนอความงามควบคู่ไปกับความชั่วร้าย และการใช้ความงามเป็นเครื่องมือในการได้มาซึ่งอำนาจถูกนำเสนอโดยนิตยสารดิฉัน ผ่านตัวละครที่สำคัญในประวัติศาสตร์จีนคือ หยาง กุย เฟย

"หยาง กุย เฟย โลมสะคราญค่าควรเมือง ผู้หญิงสวยเป็นศัตรูกับความดีงาม ต้องใช้ความงามและเสน่ห์อย่างเหลือล้นเป็นพิเศษเท่านั้น จึงจะเบี่ยงเบนพฤติกรรมอันดีงามของฮ่องเต้ผู้เข้มแข็งที่สุดองค์หนึ่ง แห่งราชวงศ์ถังให้แปรเปลี่ยนในทางตรงกันข้ามได้อย่างน่าพิศวง" (ภาคผนวก, 163)

อย่างไรก็ดีแม้ว่าความสวยถูกนำเสนอว่าสัมพันธ์กับความชั่วร้าย แต่ก็ได้เผยให้เห็นว่าความสวยของผู้หญิง หรือผู้หญิงงามมีอำนาจบางอย่างที่นำไปสู่การครอบงำผู้ชาย เมื่อความงามคืออำนาจ การหมกมุ่นอยู่กับความงามของผู้หญิงจึงไม่ใช่การเสียเวลาไปกับเรื่องไร้สาระ แต่เป็นการหมกมุ่นอยู่กับกระบวนการที่จะนำผู้หญิงไปสู่การได้มาซึ่งอำนาจ ฉะนั้นอาจมองได้ว่าการสร้างวาทกรรมที่ให้ความหมายความสวยงามควบคู่ไปกับการนำไปผูกโยงกับความชั่วร้ายเป็นปฏิบัติการอย่างหนึ่งของอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่เพื่อใช้จัดการกับอำนาจที่มาจากความงามของผู้หญิง และการจัดการกับอำนาจความงามของผู้หญิงกระทำควบคู่ไปกับการยกย่องความงามอีกแบบ นั่นคือความงามของจิตใจว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าเหนือกว่าความงามทางกาย ยกตัวอย่างการนำเสนอของนิตยสาร *ขวัญเรือน*

"ความสวยเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะความสวยงามไม่ว่าจะเป็นสิ่งใดก็แล้วแต่ ก็เป็นสิ่งจรรโลงโลก จรรโลงใจ บ่งบอกถึงความเจริญรุ่งเรือง แต่ความสวยที่สำคัญยิ่ง และเป็นความสวยที่อมตะ คือ สวยที่จิตใจ" (ภาคผนวก, 169)

"ความสวยคืออะไร ความสวยที่แท้จริงต้องอยู่ภายในค่ะ คือต้องมองให้ออกว่าคุณเป็นคนมีจิตใจงดงามแค่ไหน" (ภาคผนวก, 172)

การลดความสำคัญของความงามทางร่างกาย และยกย่องความงามทางจิตใจสะท้อนให้เห็นจากการประกวดนางงาม ไม่ว่าจะเป็นการยกเลิกการใส่ชุดว่ายน้ำ หรือการเปลี่ยนคำขวัญของการเป็นนางงามมาเป็น "งามอย่างมีคุณค่า" ซึ่งต่างก็เป็นความพยายามในการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของนางงามตามการเปลี่ยนแปลงของวาทกรรมความงาม นอกจากการเปลี่ยนแปลงของวาทกรรมดังกล่าวจะเป็นการควบคุมอำนาจของผู้หญิงแล้ว วาทกรรมการยกย่องความงามทางจิตใจยังช่วยเพิ่มพื้นที่ให้กับ "ผู้หญิงจี๋เห่" อย่างไรก็ตามวาทกรรมดังกล่าวในด้านหนึ่งก็ไม่ต่างอะไรกับวิถีคิดแบบ "ศีลธรรมของพวกทาส" (slave morality) (Nietzsche cited in, Ansell-Pearson, 1993) ที่ได้รับอิทธิพลมาจากการแยกจิต (soul) และกาย (body) ออกจากกัน และยกให้จิตเป็นด้านที่เหนือกว่า ซึ่งการยกย่องความงามทางจิตใจเหนือกว่าความงามทางกายก็เปรียบเหมือนกับ "การหลอกตัวเอง" ของผู้หญิงจี๋เห่ ที่พยายามจะยกตนเองว่ามีความเหนือกว่าผู้หญิงที่มีความงามภายนอก แต่แท้จริงแล้วผู้หญิงจี๋เห่อิจฉาและต้องการมีความงามทางร่างกาย แต่ไม่สามารถมีได้ ซึ่งการหลอกตัวเองดังกล่าวก็ไม่ต่างอะไรกับ "ศีลธรรมของพวกจี๋เห่" (ugly morality) (ซึ่งเป็นคำที่ใช้เพื่อล้อเลียนคำว่า slave morality ของ Friedrich Nietzsche)

การนำเสนอของนิตยสารทั้ง 3 ฉบับได้นำเสนอให้เห็นว่า จากการตกอยู่ภายใต้วาทกรรมชายเป็นใหญ่และมาตรฐานความงามแบบตะวันตกทำให้ร่างกายของผู้หญิงเปรียบเสมือนเป็นโครงการ (project) ซึ่งหมายถึงว่าร่างกายมิใช่สิ่งก่อสร้างสำเร็จเรียบร้อยแล้ว แต่อยู่ในภาวะของการที่กำลังเปลี่ยนไปเป็นสิ่งอื่น ไม่มีวันจบสิ้น ร่างกายของผู้หญิงจึงเป็นเสมือนโครงการที่จะต้องมีการพัฒนาปรับปรุง เปลี่ยนแปลง อยู่เสมอ หรือที่เรียกว่า the body project เพื่อให้ร่างกายบรรลุเป้าหมายที่พึงปรารถนา และเป็นการสื่อถึงความเป็นตัวตน หรืออัตลักษณ์ที่ผันแปรไปตามการเลื่อนไหลของวาทกรรม (สายพิณ สุพุทธมงคล และคณะ, 2541: 17) ฉะนั้นมายาคติในเรื่องความงามจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการควบคุมผู้หญิง รวมทั้งแสดงให้เห็นการปะทะประสานกันระหว่างระบบทุนนิยมและระบบชายเป็นใหญ่ รวมทั้งแสดงให้เห็นว่าถ้าผู้หญิงยังไม่สามารถหลุดพ้นไปจากอำนาจของวาทกรรมดังกล่าวได้ เสรีภาพและความเท่าเทียมก็ยังคงเป็นเรื่องเพื่อฝันสำหรับผู้หญิง

3.4.2 การแต่งกาย: ความโป้ ความสุภาพ และความเป็นผู้หญิงดี

จากที่ได้กล่าวไปแล้วว่าร่างกายเป็นพื้นที่ที่เต็มไปด้วยการปะทะประสานกันระหว่างวาทกรรมต่างๆ การจัดการร่างกายที่สำคัญอีกประการคือ การแต่งกาย ซึ่งเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายไม่ใช่เพียงเครื่องนุ่งห่มที่คอยให้ความอบอุ่นตามนิยามของปัจเจก 4 เท่านั้น เสื้อผ้ายังบอกถึงวาทกรรมความโป้เปลือย การปกปิดร่างกายของเสื้อผ้าทำหน้าที่บอกว่าจะใคร่ควรปกปิดและอวัยวะใดสามารถเปิดเผยได้ผ่านรูปทรงและแบบของเสื้อผ้าที่สามารถสะท้อนความหมายของผู้บริโภคเครื่องแต่งกาย และสำหรับผู้หญิงร่างกายจะเต็มไปด้วยกฎระเบียบข้อบังคับในการแต่งกาย เนื่องจากร่างกายของผู้หญิงเป็นพื้นที่ ที่บรรจุคุณค่าและความหมายที่ผู้หญิงจะต้องรักษาเอาไว้ และวิธีการที่ง่ายที่สุดก็คือการห่อห้ามปกปิดร่างกายให้มากที่สุด ฉะนั้นการแต่งกายของผู้หญิงยุควิกตอเรียน (Victorian era) ซึ่งเป็นวาทกรรมที่ทั้งแตกต่างและสอดคล้องกับการเป็นผู้หญิงไทยที่ดี ความสอดคล้องกับวาทกรรมของการเป็นผู้หญิงไทยที่ดีคือ "การรักษานวลสงวนตัว" โดยเฉพาะการให้ความหมายผู้หญิงดีผ่านการปกปิดร่างกาย แม้กระทั่งการเห็นเพียงแค่ตาตุ่มก็ถือเป็นการแต่งกายที่ไม่สุภาพ (Brumbergs, 1997) ในนิตยสารดิฉันเสนอภาพการแต่งกายของผู้หญิงตามวาทกรรมการแต่งกายยุควิกตอเรียนว่า

"ชุดของผู้หญิง ซึ่งในสมัยก่อนยุคนี้เป็นชุดที่หนาและกางพองมากจนลากดินกวาดถนนแทนไม้กวาดได้" (ภาคผนวก, 163)

ขณะที่เมื่อคำนึงถึงการแต่งกายของผู้หญิงไทยในอดีต (มีลักษณะเปิดเผยร่างกาย เช่น เปิดไหล่) ซึ่งถ้านำเอามาตรฐานการแต่งกายของยุควิกตอเรียนมาประเมิน การแต่งกายดังกล่าวย่อมกลายเป็น "ความโป้เปลือย" และไม่สุภาพ ในนิตยสารขวัญเรือนเสนอว่า

"ความจริงทั้งผ้าโจงกระเบน และผ้าแลวอมแวมชวนมองอยู่ในตัวแล้ว แต่คนสมัยก่อนก็ไม่ได้ถือสาว่า "โป้" เพราะเขารู้ว่าใช้กันมาอย่างนั้นมานาน" (ภาคผนวก, 172)

วาทกรรมยุควิกตอเรียนให้ความหมายของการเปิดเผยร่างกายว่า ยิ่งมากเท่าไรยิ่งนำผู้หญิงไปสู่การเป็นผู้หญิงเลวมากเท่านั้น แต่เครื่องแต่งกายและรูปแบบการแต่งกายของผู้หญิงไทยในอดีตกลับไม่ถูกให้ความหมายดังกล่าวทั้งๆที่เป็นการแต่งกายที่เปิดเผยเรือนร่างค่อนข้างมาก จึงอาจกล่าวได้ว่าค่านิยมความโป้เปลือยไม่น่าจะเป็นค่านิยมหรือวาทกรรมของสังคมไทย แต่ได้รับอิทธิพลมาจากวาทกรรมยุควิกตอเรียน (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2545) ตัวอย่างเหตุการณ์ในสังคมไทยที่ได้รับอิทธิพลจากระบบคุณค่าและความหมายดังกล่าวก็คือ การออกมาประณามนางแบบนู้ดหรือดาวขั้ว (porn star) ว่าคือผู้หญิงเลว ที่นำเสนอในนิตยสารขวัญเรือน

"เคยบอกรุ่นน้องมั๊ยคะว่าอย่าถ่ายนู้ด ก็เป็นสิทธิของแต่ละคน ห้ามไม่ได้ แต่ในอนาคตคือจะสอนให้รู้ว่า ถ้าเกิดเราแต่งงาน หรือเราจะมีแฟนเป็นคนไทยเขาจะไม่ยอมรับในตรงนี้ อย่างพี่กับคนไทยเราก็ไม่ได้แต่ง จะมีแต่งก็แต่แฟนคนที่เป็นฝรั่งเท่านั้นเอง คือเกิดเป็นผู้ชายดีๆพ่อแม่เขาก็คงไม่ให้เราหอรอก ถ้าเกิดเขาจับได้ก็ไม่มีปัญหา ส่วนมากนะไม่มีใครยอมรับ" (ภาคผนวก, 172)

และในนิตยสารดิฉันก็นำเสนอเนื้อหาที่คล้ายคลึงกัน

"แม้ต่ายจะเล่นหนังประเภทเช็กซี แต่ต่ายไม่ยอมถ่ายโป้ ต่ายมีลูกกลัวลูกมีปมด้อย" (ภาคผนวก, 163)

"คือคนไทยนี่ พอเห็นเราเล่นหนังไทยหรือหนังโป้ปุ๊ป จะมองเราแบบ อืม...นี่แหละแบบว่าดาวขั้วเมืองไทย กูต้องเอาสักหน่อย เอาเงินให้สองสามหมื่นมันต้องมานอนแล้วอะไรอย่างเนี่ย น้อยเจอบ่อยมากเลย ซึ่งใจน้อยไม่เคยคิดอะไรอย่างนี้เลย" (ภาคผนวก, 163)

อุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ทำให้การเปิดเผยเรือนร่างคือความเป็นอื่นในสังคมที่ข่มขู่ผู้หญิง ที่สุภาพเรียบร้อยเป็นผู้หญิงในอุดมคติ และขณะเดียวกันสังคมชายเป็นใหญ่ก็กลับทำให้ผู้หญิงกลายเป็นวัตถุทางเพศ (sex object) ด้วยเช่นกัน ความลึกลับดังกล่าวคล้ายคลึงกับกรณีโสเภณีที่ถูกสังคม ประณามไปพร้อมกันกับการพยายามรักษาโสเภณีให้คงอยู่ต่อไป

นอกจากความโป๊จะเป็นหนึ่งในข้อห้ามในการแต่งกายของผู้หญิง วาทกรรมเรื่องการ แต่งกายยังผูกโยงอยู่กับลักษณะแบบฉบับของผู้หญิง โดยเฉพาะการจับคู่และแยกคู่ตรงข้ามระหว่าง ผู้หญิง/กระโปรง และผู้ชาย/กางเกง กระโปรงกลายเป็น "เครื่องแต่งกายประจำเพศ" ของผู้หญิง ใน อดีตการก้าวข้ามอัตลักษณ์โดยการสวมกางเกงแทนกระโปรงถูกให้ความหมายว่าเป็นผู้หญิงแล้ว ใน นิยายสารคดีสร้างคู่สมเสนอว่า

"พ่อแม่หนูทำไมเป็นอย่างนี้ เขาไม่ให้หนูนุ่งกางเกง หนูอายุ 18 ปี แล้ว ตลอดชีวิตนุ่งแต่ผ้าซิ่น พ่อเขาว่าหนูนุ่งกางเกงแล้วจะเป็นกะหรี่ หนูนอนรองให้ทั้งคืนเลย" (ภาคผนวก, 173)

อย่างไรก็ดีในปัจจุบันข้อบังคับในการแต่งกายของผู้หญิงลดความเคร่งครัดลง ไม่ว่าจะเป็น การใส่กางเกงออกไปสู่พื้นที่สาธารณะกลายเป็นภาพปรกติและไม่ได้ทำให้อัตลักษณ์ความเป็นหญิง เปลี่ยนไป นอกจากนี้การใส่กางเกงแทนกระโปรงยังเปรียบเหมือนการสวมใส่อัตลักษณ์ของความ เป็นชาย ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญในการสร้างการยอมรับในพื้นที่สาธารณะ โดยนิยายสารคดีนั้นเสนอ ว่า

"ปีนี้เป็นปีแรกที่คุณพ่ออนุญาตให้ครูที่โรงเรียนใส่กางเกงได้ แต่ต้อง เป็นกางเกงขาขาวที่เรียบร้อย" (ภาคผนวก, 167)

"สถานที่ทำงานแทบจะทุกแห่งเริ่มยอมรับสูทกางเกงมาเป็นเวลา นานแล้ว กางเกงที่ตัดเย็บจากผ้าที่ดีและมีรูปแบบเรียบๆ ใช้ได้นาน ไม่ล้าสมัย คุณเรียบร้อยกว่ากระโปรงที่สั้นๆ ที่เวลาจะลุกนั่งมักจะเปิด เผยความจริงอยู่เรื่อย และกางเกงแทบจะทุกชนิดเมื่อผู้หญิงสวมใส่ก็ ดูดีมีความเป็นผู้หญิงอยู่เสมอไป" (ภาคผนวก, 167)

"จะเห็นได้จากผู้หญิงเรามีแฟชั่นและสามารถเปลี่ยนแปลงบุคลิกได้ตามเสื้อผ้าที่ใส่ เช่น วันไหนนุ่งกางเกง ก็จะมีลักษณะอาการกระฉับกระเฉง สบายๆง่ายๆไม่เป็นพิธีรีตองมากนัก และถ้าวันไหนนุ่งกระโปรง กิริยาจะอ่อนช้อยเป็น"ผู้หญิงมากขึ้น" (ภาคผนวก, 163)

อย่างไรก็ตามยังมีพื้นที่ และบริบทที่ผู้หญิงไม่สามารถหลีกเลี่ยงอัตลักษณ์ดังกล่าวได้ เช่น ในสถานที่ราชการ หรืองานพิธีการ กระโปรงคือเครื่องแบบเดียวเท่านั้นที่สื่อความหมายถึงความสุภาพ อย่างไรก็ตามความสุภาพของกระโปรงจะต้องควบคู่ไปกับการปกปิดเรือนร่างให้มากที่สุด ซึ่งการใส่กระโปรงก็สื่อความหมายไปในทางลบได้ถ้ากระโปรงดังกล่าวเป็นกระโปรงสั้น ฉะนั้นปัจจัยที่มีความสำคัญในการแต่งกายของผู้หญิงผูกโยงอยู่กับวาทกรรมของความเป็นผู้หญิงดี การเปิดเผยเรือนร่างสื่อสัญญาณว่ามีความหมกมุ่นทางเพศและต้องการเรียกร้องความสนใจจากผู้ชาย ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของการเป็นผู้หญิงแล้ว

อย่างไรก็ดีแนวโน้มของการแต่งกายของผู้หญิงเริ่มเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะจากอิทธิพลของแฟชั่น (fashion) การให้ความหมายของผู้หญิงที่มีเสน่ห์ "เข้าวนทางเพศ" (sexiness) เป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเป็นอื่นให้กับการแต่งกายแบบผู้หญิงดี การแต่งกายที่เน้นการเปิดเผยร่างกายของผู้หญิงกลายเป็นสิ่งที่แสดงถึง "ความทันสมัย" ในขณะที่การแต่งกายแบบปกปิดร่างกายกลายเป็น "ความเชย" อย่างไรก็ดีปฏิบัติการของอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ก็มีมาตรการจัดการกับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยเฉพาะการใช้ "การข่มขืน" เป็นเครื่องมือในการควบคุมการแต่งกายของผู้หญิง ในนิตยสารขวัญเรือนเสนอว่า

"เรียกว่าถ้าได้รับความร่วมมือแล้วละก็ อาชญากรรมทางเพศจะไม่เกิดขึ้น อ่านแล้วก็คือพลิกฟื้นคำเตือนเก่าๆที่เป็นหมันมาหลายหน อย่างเช่น เรื่องแรกก็เตือนว่า อย่าแต่งตัวให้เห็นเนื้อหนังมังสามากกว่าตัวผ้า ไม่ควรนุ่งกางเกงขาสั้นมากๆ ที่ถ้าสวมเสื้อเชิร์ตยาว ปรกติก็จะคลุมกางเกงมิดคิดว่าสวมแต่ท่อนบน กระโปรงก็อย่าสั้น แหวกมาก แปลว่ายอมให้แหวกแต่อย่ามาก" (ภาคผนวก, 172-173)

ปฏิบัติการดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า "การข่มขืน" เป็นเครื่องมือสำคัญ ที่ระบบชายเป็นใหญ่ใช้ลงโทษผู้หญิงที่ฝ่าฝืนกฎระเบียบของการแต่งกายตามวาทกรรมผู้หญิงดี และการข่มขืนสามารถเกิดขึ้นได้เสมอถ้าผู้หญิงยังแต่งกายอยู่นอกระเบียบของอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่

จากที่กล่าวมาทั้งหมด ดูเหมือนว่าผู้หญิงนั้นไม่เคยเป็นอิสระจากการถูกกระทำ (subject) ไม่ว่าจะเป็นการถูกควบคุมพื้นที่, การถูกตัดสินด้วยหลักศีลธรรม, การตกเป็นเหยื่อของวาทกรรม ความงาม หรือถูกบริหารจัดการด้วยหลักอรรถประโยชน์และเหตุผล และดูเหมือนว่าผู้หญิงไม่เคยมี "ความเป็นหญิง" ในฐานะที่เป็นความเป็นหญิงในตัวของมันเอง ("in itself") เพราะสิ่งที่ผู้หญิงมีเป็น เพียงวาทกรรมเกี่ยวกับ "ภาพลักษณ์" ของ "อัตลักษณ์" และถ้าจะกล่าวอย่างเกินเลยไปบ้างเกี่ยวกับการนำเสนอภาพลักษณ์ของผู้หญิงที่เกิดขึ้นในนิตยสารทั้ง 3 ฉบับก็คือ "ผู้หญิง" และ "ความเป็นหญิง" นั้นถูกข่มขืน และกระทำปู้ยี้ปู้ยำจากการกดบังคับ ตัดสิน และจัดการมาตลอด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

บทสรุป ข้อจำกัด และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง "การถ่ายทอดอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ผ่านนิตยสารผู้หญิง" มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาและเสนอให้สังคมทราบถึงปัญหาความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศ และบทบาทของสื่อประเภทนิตยสารผู้หญิงในด้านการถ่ายทอดอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่สู่สังคม สำหรับนิตยสารที่เลือกมาศึกษาได้แก่ นิตยสารดิฉัน, นิตยสารขวัญเรือน และนิตยสารคู่สร้างคู่สม โดยเลือกศึกษาในช่วงปีพ.ศ. 2524, 2529, 2534, 2539 และ 2544 จำนวนนิตยสารละ 120 ฉบับ รวมทั้งสิ้น 360 ฉบับ เพื่อพิสูจน์สมมติฐาน 2 ข้อ ได้แก่ ข้อแรกคือ ในนิตยสารผู้หญิงมีการถ่ายทอดอคติทางเพศแฝงอยู่ และข้อสองคือ อคติทางเพศที่แฝงอยู่ในนิตยสารนำไปสู่การนำเสนอภาพลักษณ์ที่เป็นรองของผู้หญิงในบริบททางการเมืองและสังคม ซึ่งตัวชี้วัดที่สำคัญที่จะพิสูจน์สมมติฐานดังกล่าวก็คือ การพิจารณาว่าการนำเสนอภาพลักษณ์ของผู้หญิงในนิตยสารผู้หญิงทั้งหมดตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่หรือไม่ เพราะอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่เป็นวาทกรรมและองค์ความรู้ที่ให้ความหมายและนำผู้หญิงไปสู่สภาพความเป็นรองในทุกๆพื้นที่

การศึกษาการนำเสนอภาพลักษณ์ (ของอัตลักษณ์) ผู้หญิงในนิตยสารทั้ง 3 ฉบับ แบ่งกรอบการศึกษาออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านชีวิตส่วนตัวและการครองเรือน (private and domestic), ด้านชีวิตการทำงานและพื้นที่สาธารณะ (public), ด้านความสัมพันธ์ทางเพศ (sexuality) และ ด้านความงาม (beauty) ซึ่งผลการศึกษามีดังนี้

ผู้หญิงกับพื้นที่ส่วนตัว และการครองเรือน

การนำเสนอภาพลักษณ์ของผู้หญิงในพื้นที่ส่วนตัวที่ถูกนำเสนอในนิตยสารทั้ง 3 ฉบับคิดเป็น 27% ของเนื้อหาทั้งหมด (ภาคผนวก, 110-127) ซึ่งนิตยสารขวัญเรือนเป็นนิตยสารที่นำเสนอภาพลักษณ์ดังกล่าวมากที่สุดคิดเป็น 33% ของเนื้อหาทั้งหมดในนิตยสารขวัญเรือน (ภาคผนวก, 114-124) รองลงมาคือนิตยสารคู่สร้างคู่สมคิดเป็น 23% ของเนื้อหาทั้งหมดในนิตยสารคู่สร้างคู่สม (ภาคผนวก, 124-127) และนิตยสารดิฉันคิดเป็น 21% ของเนื้อหาทั้งหมดในนิตยสารดิฉัน (ภาคผนวก, 110-114)

การนำเสนอภาพลักษณ์ของผู้หญิงในพื้นที่ส่วนตัวของนิตยสารทั้ง 3 ฉบับ ตกอยู่ภายใต้วิธีคิดแบบทวิลักษณ์ (dualism) ซึ่งเป็นหนึ่งในเทคนิคทางอำนาจของอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ ที่แยก

ความเป็นหญิงและความเป็นชายออกจากกันแบบเป็นคู่ตรงข้าม (binary opposition) และการแบ่งแยกดังกล่าวนำไปสู่การกำหนดให้พื้นที่ส่วนตัวเป็นพื้นที่เฉพาะของผู้หญิงและความเป็นหญิง ตรงกันข้ามกับผู้ชายและความเป็นชายถูกกำหนดให้อยู่ในพื้นที่สาธารณะ

ภาพลักษณ์ของผู้หญิงในพื้นที่ส่วนตัวตามระบบความหมายของอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่เป็นภาพของผู้หญิงที่เป็น "แม่" และ "เมีย" การเป็นแม่และเมียถูกทำให้เป็นบทบาทหน้าที่ และจุดมุ่งหมายของผู้หญิงไปพร้อมกัน โดยเฉพาะอิทธิพลของการให้ความหมายการเป็นแม่และเมียว่าเป็น "ผู้หญิงที่สมบูรณ์" ทำให้ผู้หญิงกับพื้นที่ส่วนตัวแทบจะไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เนื่องด้วยพื้นที่ส่วนตัวเป็นพื้นที่ที่จะช่วยให้ผู้หญิงสามารถบรรลุจุดสูงสุดของการเป็นผู้หญิง

นอกจากนั้นปฏิบัติการที่สำคัญอีกประการที่พินิจนาการผู้หญิงไว้กับโลกส่วนตัวก็คือ การสร้างมายาคติของโลกภายนอกว่าเป็นพื้นที่ที่เต็มไปด้วยอันตราย ซึ่งไม่เหมาะสมกับอัตลักษณ์ความเป็นหญิงที่ถูกให้ความหมายว่าเป็น เพศที่อ่อนแอ, ขาดความแข็งแกร่ง ฯลฯ การไปอยู่ในโลกที่เต็มไปด้วยอันตรายของผู้หญิงจึงไม่ต่างอะไรกับการพาตัวเองไปสู่ความตาย

อย่างไรก็ดีการใช้เทคโนโลยีทางอำนาจผ่านการแบ่งแยกพื้นที่ (technologies of space) (Foucault, 1984) ซึ่งนำไปสู่ความไม่เท่าเทียมของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเพศ การกำหนดให้ผู้หญิงอยู่ในพื้นที่ส่วนตัวทำให้งานของผู้หญิงเป็นงานที่จำต้องสอดคล้องและสัมพันธ์กับพื้นที่ดังกล่าว นั่นคือผู้หญิงถูกกำหนดให้เป็น "แม่บ้าน" ขณะที่ผู้ชายกลายเป็น "ผู้หาเลี้ยง" และนิตยสารได้นำเสนอการปะทะประสานกันระหว่างอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่และระบบทุนนิยม ที่ต่างก็เป็นระบบโครงสร้างและอุดมการณ์ที่กดขี่ขูดรีดเอาประโยชน์จากผู้หญิง โดยระบบชายเป็นใหญ่กำหนดให้บทบาทหน้าที่ตามธรรมชาติของผู้หญิงคือการเป็นแม่บ้านและทำงานบ้าน ผนวกกับการให้นิยามคำว่า "งาน" ของระบบทุนนิยมที่ไม่รวมการทำงานบ้านว่าเป็น "งาน" และงานบ้านถูกให้ความหมายว่าเป็นงานที่ไม่ก่อให้เกิดผลผลิตจึงไม่สมควรถือว่าเป็น "งาน" และไม่ได้รับค่าตอบแทน ฉะนั้นการเป็นผู้หญิงจึงเป็นเพศที่ต้องอยู่ในครัวเรือนเพื่อทำงานที่ไม่มีค่าตอบแทน และที่สำคัญคือการตกอยู่ในสภาพดังกล่าวทำให้ผู้หญิงจำเป็นต้องพึ่งพาผู้ชาย (อย่างน้อยก็ใน) ทางเศรษฐกิจ เพราะการทำงานในโลกสาธารณะของผู้ชายถูกให้ความหมายว่าเป็นงานที่ก่อให้เกิดผลผลิตและได้รับค่าตอบแทน การยอมรับบทบาทหน้าที่ตามอัตลักษณ์ทางเพศดังกล่าวส่งผลให้ผู้หญิงตกเป็นรอง และผู้ชายคือฝ่ายที่เหนือกว่า

ผลจากการที่ผู้หญิงตกเป็นรองและพึ่งพาผู้ชายนำไปสู่การผลิตวาทกรรม "ผู้หญิงดี" ในโลกส่วนตัว ซึ่งทำหน้าที่สั่งสอน และกำหนดการปฏิบัติตัวของผู้หญิงให้เป็นที่พอใจแก่ผู้ (ชาย) ที่ให้

พึงพา อาทิเช่น การเป็นแม่ศรีเรือน, การเป็นฝ่ายยอมตาม, การเป็นฝ่ายปรนนิบัติผู้ชาย และที่สำคัญคือ การยกย่องให้ผู้ชายเป็น "ช้างเท้าหน้า" และยอมรับการเป็น "ช้างเท้าหลัง" ของผู้หญิง และนิตยสารผู้หญิงเสนอภาพของผู้หญิงที่ขัดแย้งกับอัตลักษณ์ของความเป็นผู้หญิงดี นั่นคือผู้หญิงแบบ "ซูลีไทเฮา" หรือผู้หญิงที่มีอำนาจเหนือผู้ชายว่าเป็นตัวอย่างของผู้หญิงแล้ว เนื่องจากการมีอำนาจเหนือผู้ชายเป็นการฝ่าฝืนอัตลักษณ์ของความเป็นผู้หญิงดีตามมาตรฐานสังคม (ชายเป็นใหญ่) ฉะนั้นการนำเสนอภาพลักษณะของผู้หญิงในพื้นที่ส่วนตัว และในครัวเรือนตามที่ได้กล่าวมาจึงเป็นการนำเสนอที่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของระบบชายเป็นใหญ่

ผู้หญิงกับพื้นที่สาธารณะ

ภาพลักษณ์ของผู้หญิงในพื้นที่สาธารณะถูกนำเสนอในนิตยสารทั้ง 3 ฉบับคิดเป็น 19% ของเนื้อหาทั้งหมด (ภาคผนวก, 127-142) โดยนิตยสารขวัญเรือนเป็นนิตยสารที่นำเสนอภาพลักษณ์ในพื้นที่ดังกล่าวมากที่สุดคิดเป็น 24% ของเนื้อหาทั้งหมดในนิตยสารขวัญเรือน (ภาคผนวก, 130-140) รองลงมาคือนิตยสารดิฉันคิดเป็น 15% ของเนื้อหาทั้งหมดในนิตยสารดิฉัน (ภาคผนวก, 127-130) และอันดับสุดท้ายคือนิตยสารคู่สร้างคู่สมคิดเป็น 13% ของเนื้อหาทั้งหมดในนิตยสารคู่สร้างคู่สม (ภาคผนวก, 140-142)

จากที่กล่าวไปแล้วว่าระบบชายเป็นใหญ่ใช้เทคนิคทางอำนาจผ่านการแบ่งพื้นที่ผู้หญิง และผู้ชายออกจากกัน โดยกำหนดให้พื้นที่สาธารณะเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมกับอัตลักษณ์ของความเป็นชาย และการนำเสนอของนิตยสารได้แสดงให้เห็นความซับซ้อนและความเท่าทันของอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ ที่ปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงทางพื้นที่ของผู้หญิง ในช่วงพ.ศ. 2524, 2529 และ 2534 การนำเสนอภาพการก้าวเข้าไปสู่พื้นที่สาธารณะของผู้หญิงถูกนำเสนอว่า ในด้านหนึ่งเป็นการช่วยแบ่งเบา "ภาระ" ของผู้ชาย ซึ่ง "ภาระ" ดังกล่าวส่วนหนึ่งเกิดขึ้นมาจากการไม่ทำงานของผู้หญิง (เพราะงานบ้านไม่ถือว่าเป็นงาน) อย่างไรก็ตามการนำเสนอดังกล่าวแสดงให้เห็นการปกปิดความบกพร่องของผู้ชายที่ไม่สามารถบรรลุอัตลักษณ์ของการเป็น "ผู้หาเลี้ยง" การเลือกนำเสนอของนิตยสารโดยเลือกตอกย้ำการเป็นฝ่ายพึ่งพาผู้ชายของผู้หญิงสะท้อนให้เห็นอิทธิพลของอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ อย่างไรก็ตามการให้ความหมายดังกล่าวได้เลือนหายไป การนำเสนอภาพการออกมาสู่โลกสาธารณะของผู้หญิงในช่วงพ.ศ. 2539, 2544 เปลี่ยนความหมายมาเป็นกระบวนการที่จะปลดแอกผู้หญิงออกจากความเป็นฝ่ายพึ่งพาผู้ชายด้วยการออกไปทำงานที่มีค่าตอบแทน

อุดมการณ์ชายเป็นใหญ่แสดงให้เห็นถึงปฏิบัติการที่หลากหลายในการป้องกันความเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเพศ ที่เกิดขึ้นจากการก้าวเข้ามาสู่พื้นที่สาธารณะ

ของผู้หญิง อาทิเช่น การสร้างความรู้สึกลึกผิด (guilty) ให้แก่ผู้หญิงที่ก้าวเข้ามาสู่พื้นที่สาธารณะผ่านการตั้งคำถามถึงความรับผิดชอบในพื้นที่ส่วนตัว และการนำเสนอของนิตยสารในด้านหนึ่งแม้ว่าจะเห็นด้วยกับการออกมาสู่พื้นที่สาธารณะของผู้หญิง แต่ก็ยังยืนยันและตอกย้ำว่าการทำงานบ้านเป็นบทบาทหน้าที่หลักและเป็นบทบาทหน้าที่โดยธรรมชาติของผู้หญิง ซึ่งสภาพดังกล่าวทำให้ผู้หญิงต้องประสบกับ "โรคผู้หญิงเหนือมนุษย์" (superwoman syndrome) (evans, 1986) กล่าวคือผู้หญิงจะต้องรับผิดชอบหน้าที่ทั้งในพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะไปพร้อมๆ กันโดยไม่ให้มีข้อบกพร่อง มิฉะนั้นความรู้สึกลึกผิดจะตามมาหลอกหลอนและนำผู้หญิงกลับไปสู่พื้นที่ส่วนตัวเหมือนเดิม

นอกจากกระบวนการสร้างความรู้สึกลึกผิด ระบบชายเป็นใหญ่ยังแสดงให้เห็นวิวัฒนาการของวาทกรรมการแบ่งงานกันทำตามเพศ (sexual division of labour) ที่จากเดิมกำหนดให้ผู้หญิงเป็นแม่บ้านและผู้ชายคือผู้หาเลี้ยง มาเป็นการแยกการทำงานของหญิงและชายในโลกสาธารณะออกเป็น "งานของผู้หญิง" (female job) และ "งานของผู้ชาย" (male job) ซึ่งทำให้การออกมาสู่โลกสาธารณะของผู้หญิงยังคงอยู่ในสถานะของ "ช่างเท้าหลัง" เช่นเดิม เพียงแต่เปลี่ยนจากการเป็น "ช่างเท้าหลังในพื้นที่ส่วนตัว" มาเป็น "ช่างเท้าหลังในพื้นที่สาธารณะ" การแบ่งงานกันทำตามเพศดังกล่าวยังคงตกอยู่ภายใต้มายาคติของความเป็นหญิง และความเป็นชายที่อุดมการณ์ชายเป็นใหญ่กำหนดไว้ ซึ่งทำให้ "งานผู้ชาย" เป็นงานที่มีสถานภาพและค่าตอบแทนสูงกว่า "งานผู้หญิง" นอกจากนี้ปฏิบัติการที่สำคัญอีกประการคือ การลื่นไหลของระบบคุณค่าและความหมายของงานตามการเปลี่ยนแปลงของทิศทางของผู้หญิงและชายในพื้นที่สาธารณะ กล่าวคือระบบชายเป็นใหญ่พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงการให้คุณค่าและความหมายของงานเพื่อปกป้อง และธรมรรักษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ผู้ชายเหนือกว่าและผู้หญิงเป็นรองเอาไว้

การนำเสนอภาพของผู้หญิงในการได้มาซึ่งองค์ความรู้ก็เป็นอีกภาพลักษณ์ ที่สะท้อนให้เห็นความเหนือชั้นของอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ในการจัดการกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเพศ โดยตัวอย่างในสังคมไทยการใช้เทคโนโลยีทางอำนาจผ่านการจัดการพื้นที่ ได้แบ่งองค์ความรู้ต่างๆ ไปออกจากกันเป็นองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และศิลปศาสตร์ ซึ่งไม่เพียงผู้เรียนเท่านั้นที่มีสิทธิเลือกที่จะเข้าสู่องค์ความรู้แบบใด องค์ความรู้ยังเป็นฝ่ายเลือกผู้เรียนอีกด้วย กล่าวคือการแบ่งแยกองค์ความรู้ดังกล่าวถูกนำไปผูกโยงกับอัตลักษณ์ทางเพศ ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดให้องค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์เป็นองค์ความรู้ ที่กำหนดให้ผู้เรียนควรจะมีสติปัญญาในการคิดคำนวณและใช้เหตุผล ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวมีอยู่แต่เพียงความหมายของอัตลักษณ์ความเป็นชายเท่านั้น การแบ่งแยกดังกล่าวส่งผลต่อเนื่องไปสู่การแบ่งแยก "งานผู้หญิง" และ "งานผู้ชาย" ที่กำหนดให้ผู้ทำงานจะต้องมีองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับงาน กระบวนการดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นว่า

อุดมการณ์ชายเป็นใหญ่มีปฏิบัติการอยู่ตลอดเวลาและมีความซับซ้อนต่อการจัดการกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเพศเพื่อรักษาระบบชายเป็นใหญ่เอาไว้ อย่างไรก็ตามไม่ได้หมายความว่าปฏิบัติการดังกล่าวจะป้องกันไม่ให้ผู้หญิงเข้าไปสู่พื้นที่ของผู้ชายได้อย่างเด็ดขาด โดยเฉพาะการที่ผู้หญิงสามารถเข้าไปสู่การทำงานที่สังคม (ชายเป็นใหญ่) ให้ความหมายว่าเป็นงานของผู้ชาย แต่ทว่าอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ก็เตรียมพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวแล้ว เห็นได้จากการคงอยู่ของวาทกรรม "ให้เกียรติสามี" "ความสุขของครอบครัว" ที่จัดการให้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจของผู้หญิงและผู้ชายในครอบครัวยังคงเป็นไปในแบบ "ผู้ชายเป็นช้างเท้าหน้า ผู้หญิงเป็นช้างเท้าหลัง" เช่นเดิม แม้ว่าในพื้นที่สาธารณะผู้หญิงจะมีตำแหน่งหน้าที่เหนือกว่าผู้ชายก็ตาม

นอกจากนั้นภาพลักษณ์ของผู้หญิงที่ขึ้นมาดำรงตำแหน่งในระดับสูงหรือเหนือกว่าผู้ชายแสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงประสบความสำเร็จมากกว่าผู้ชายในพื้นที่สาธารณะ ซึ่งทำให้ผู้หญิงจะต้องใช้กลยุทธ์บางอย่างที่สำคัญเพื่อให้ได้รับการยอมรับคือ การเปลี่ยนภาพลักษณ์ของตัวเองให้ดูเป็น "ผู้หญิงแบบผู้ชาย" (masculine feminine) (Irigaray, 1996) นั่นคือผู้หญิงจะต้องสวมอัตลักษณ์ของความเป็นชายแทนที่อัตลักษณ์ของความเป็นหญิง เนื่องจากความเป็นชายคือ อัตลักษณ์ที่ได้รับการยอมรับว่าเหมาะสมกับพื้นที่สาธารณะ ไม่ว่าจะเป็นการใช้เหตุผลเหนืออารมณ์, ความเข้มแข็ง, การกล้าตัดสินใจ ฯลฯ อย่างไรก็ตามแม้ผู้หญิงจะกลายเป็น "ผู้หญิงแบบผู้ชาย" ทว่าข้อห้ามที่สำคัญคือการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวต้องไม่กระทบต่อความสัมพันธ์เชิงอำนาจของระบบชายเป็นใหญ่ นั่นคือผู้หญิงจะต้องไม่เหนือกว่าผู้ชาย เช่นการนำเสนอของนิตยสารว่า "อยากแสดงให้เห็นว่าเราทำงานได้ไม่แพ้ผู้ชาย แต่ไม่ได้หมายความว่าเราเก่งกว่านะละ" เป็นต้น การนำเสนอภาพลักษณ์ของผู้หญิงในพื้นที่สาธารณะของนิตยสารทั้ง 3 ฉบับจึงเป็นอีกหนึ่งตัวอย่างและภาพสะท้อนที่แสดงให้เห็นอิทธิพลของอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ ที่มีต่อการนำเสนอภาพลักษณ์ของผู้หญิงในนิตยสาร

ผู้หญิงกับเรื่องเพศ

การนำเสนอภาพลักษณ์ของผู้หญิงกับเรื่องเพศ ที่ถูกนำเสนอในนิตยสารทั้ง 3 ฉบับคิดเป็น 31% ของเนื้อหาทั้งหมด (ภาคผนวก, 142-162) โดยนิตยสารคู่สร้างคู่สมเป็นนิตยสาร ที่นำเสนอภาพลักษณ์กับเรื่องเพศมากที่สุดคิดเป็น 45% ของเนื้อหาทั้งหมดในนิตยสารคู่สร้างคู่สม (ภาคผนวก, 158-162) รองลงมาคือนิตยสารดิฉันคิดเป็น 34% ของการนำเสนอเนื้อหาทั้งหมดในนิตยสารดิฉัน (ภาคผนวก, 142-151) และสุดท้ายคือนิตยสารขวัญเรือนคิดเป็น 24% ของการนำเสนอเนื้อหาทั้งหมดในนิตยสารขวัญเรือน (ภาคผนวก, 151-158) สำหรับการนำเสนอภาพลักษณ์ของผู้หญิงกับเรื่องเพศแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านแรกคือ พฤติกรรมทางเพศ คิดเป็น 24% ของ

เนื้อหาทั้งหมด (ภาคผนวก, 142-162) และด้านที่สองคือ ความปรารถนาทางเพศ คิดเป็น 7% ของเนื้อหาทั้งหมด (ภาคผนวก, 142-162)

พฤติกรรมทางเพศ

การนำเสนอภาพลักษณ์ของผู้หญิงในด้านพฤติกรรมทางเพศ โดยส่วนใหญ่ถูกนำเสนอในเชิงเปรียบเทียบบ่งชี้และมาตรฐานของการเป็นผู้หญิงที่ดี ซึ่งถูกประเมินจากการประพฤติปฏิบัติตัวในเรื่องเพศ ซึ่งสัญลักษณ์ที่ถูกนำเสนอว่าเป็นมาตรฐานของผู้หญิงดีที่ถูกนำเสนอมากที่สุดคือ การรักษาพรหมจรรย์ (virgin) ซึ่งถูกให้ความหมายว่าเป็นหนึ่งในคุณค่าสูงสุดของการเป็นผู้หญิงและมีอิทธิพลอย่างสูงต่อการดำเนินชีวิตของผู้หญิง ในทางการแพทย์การคงอยู่ของ "เยื่อพรหมจรรย์" (hymen) ไม่ได้มีผลต่อการทำงานของระบบร่างกายซ้ำยังก่อให้เกิดความผิดปกติต่อการไหลเวียนประจำเดือน แต่ทว่าในทางสังคมและวัฒนธรรมพรหมจรรย์ถูกนำไปผูกโยงกับคุณค่าและความหมายหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นความสะอาดบริสุทธิ์, ความดี และที่สำคัญคือ ความเป็นไทย ฉะนั้นการสูญเสียพรหมจรรย์ซึ่งนำผู้หญิงไปสู่การเป็นผู้หญิงแล้วไม่ใช่เป็นเพราะการนิกาชของเยื่อพรหมจรรย์เท่านั้น แต่เป็นเพราะการนำเยื่อพรหมจรรย์ไปผูกติดกับคุณค่าและความหมายดังกล่าว ซึ่งเมื่อเยื่อพรหมจรรย์ขาดลงคุณค่าและความหมายดังกล่าวก็พลอยหมดลงไปพร้อมกัน การรักษาพรหมจรรย์จึงเป็นหนึ่งในกฎระเบียบที่สำคัญของผู้หญิงในด้านพฤติกรรมทางเพศเพื่อที่จะคงสถานะของผู้หญิงดีเอาไว้

อย่างไรก็ดีคุณค่าของผู้หญิงที่ผูกติดกับการรักษาพรหมจรรย์เป็นระบบคุณค่าที่มีเงื่อนไข กล่าวคือการเป็นผู้หญิงดีโดยการรักษาพรหมจรรย์เป็นสิ่งที่มีความหมาย กล่าวคือการเป็นผู้หญิงดีไม่ใช่ผู้หญิงที่รักษาพรหมจรรย์เอาไว้ตลอดชีวิต แต่รักษาเอาไว้เพื่อที่จะเสียไปในบริบทที่ชอบธรรม ซึ่งคือการเสียพรหมจรรย์ภายใต้สถาบันการแต่งงาน ฉะนั้นผู้หญิงที่รักษาพรหมจรรย์เอาไว้ตลอดชีวิตหรือผู้หญิงที่สูญเสียพรหมจรรย์นอกสถาบันการแต่งงานต่างถูกให้ความหมายว่าเป็นผู้หญิงไม่ดี การรักษาพรหมจรรย์จึงเป็นการรักษาเอาไว้เพื่อที่จะเสียไปในบริบทที่ชอบธรรม ฉะนั้นพรหมจรรย์จะมีค่าก็ต่อเมื่อถูกนำไปผูกโยงเข้ากับอัตลักษณ์และบริบทอื่น ๆ ด้วย โดยเฉพาะอายุและการแต่งงาน

พรหมจรรย์และการแต่งงานจึงเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวพันกัน โดยเฉพาะค่านิยมครอบครัวแบบคู่เดียวเมียเดียว (monogamy) ที่ยกย่องเชิดชูและบังคับให้ผู้หญิงและผู้ชายมีคู่รักเพียงคนเดียวทั้งชีวิต แต่จากปฏิบัติการทางวาทกรรมที่แสดงให้เห็นมาตรฐานเชิงซ้อน (double standard) ที่เลือกกดบังคับเฉพาะผู้หญิงสะท้อนให้เห็นว่าระบบคุณค่าและความหมายของครอบครัวแบบคู่เดียวเมีย

เดียวเป็นวาทกรรม ที่ถูกสร้างขึ้นภายใต้อุดมการณ์ชายเป็นใหญ่เพื่อใช้ควบคุมความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเพศ ตัวอย่างเช่น การยกย่อง "ขุนแผน" ว่าเป็นชายเหนือชาย แต่ประณาม "วันทอง" ว่าเป็นผู้หญิงเลว ทั้งที่ทั้งคู่มีความประพฤติคล้ายคลึงกัน แต่ต่างกันที่ "ขุนแผน" เป็นผู้ชายและ "วันทอง" เป็นผู้หญิง นอกจากนี้อิทธิพลของค่านิยมครอบครัวแบบฟัวเดียวเมียเดียวยังครอบคลุมไปถึงการอนุญาตให้ผู้หญิงแต่งงานได้เพียงครั้งเดียว (ผู้หญิงดีคือผู้หญิงที่มีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายเพียงคนเดียว) ผลจากวาทกรรมดังกล่าวทำให้ผู้หญิงที่เป็น "แม่ม่าย" กลายเป็นความเป็นอื่นที่เกิดขึ้นภายใต้การให้ความหมายของวาทกรรมยกย่องพรหมจรรย์และค่านิยมของครอบครัวแบบฟัวเดียวเมียเดียว

นอกจากนั้นนิตยสารผู้หญิงนำเสนอภาพลักษณ์ที่เป็นแบบฉบับของ "ผู้หญิงเลว" ในด้านเพศ นั่นคือภาพลักษณ์ของ "โสเภณี" การให้ความหมายโสเภณีว่าเป็นผู้หญิงเลว เนื่องมาจากการฝ่าฝืนระเบียบของบังคับของการเป็นผู้หญิงดีในด้านเพศแทบทุกประการ ไม่ว่าจะเป็น การสูญเสียพรหมจรรย์, การมีเพศสัมพันธ์นอกสถาบันสมรส, การมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายมากกว่าหนึ่งคน, การแสดงออกถึงความปรารถนาทางเพศ ฯลฯ อย่างไรก็ตามการนำเสนอดังกล่าวก็แสดงให้เห็นความสำคัญของโสเภณีที่มีต่อระบบชายเป็นใหญ่ เนื่องจากสถานะของโสเภณีถูกให้ความหมายว่า "ความชั่วร้ายที่จำเป็น" (necessary evil) (ใจ อึ้งภากรณ์, 2544: 27-36) กล่าวคือแม้ว่าโสเภณีจะถูกให้ความหมายว่าเป็นผู้หญิงเลว แต่การคงอยู่ของโสเภณีกลับช่วยปกป้องผู้หญิงดีส่วนที่เหลืออยู่ให้พ้นจากการถูก "ข่มขืน" ซึ่งถูกให้ความหมายว่าเป็นสิ่งปรกติของอัตลักษณ์ความเป็นชาย (ผู้ชายมีความต้องการทางเพศสูง) การมีอรรถประโยชน์ต่อสังคมจึงเป็นหนึ่งในเหตุผลต่อการคงอยู่ของโสเภณี ขณะเดียวกันก็เป็นการปกปิดความชั่วร้ายของอัตลักษณ์ความเป็นชายเอาไว้ ยิ่งไปกว่านั้นการคงอยู่ของโสเภณียังมีผลต่อการจัดการความประพฤติทางเพศของผู้หญิง ที่ต้องพยายามควบคุมตัวเองเอาไว้ให้พ้นจากการถูกจัดประเภทว่าเป็นโสเภณี ซึ่งกระบวนการดังกล่าวก็คือปฏิบัติการของอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ที่ควบคุมผู้หญิงผ่านการยินยอม (consent) ของผู้หญิงเอง

ความปรารถนาทางเพศ

นอกจากนิตยสารได้นำเสนอการควบคุมผู้หญิงผ่านการจัดการพฤติกรรมทางเพศของผู้หญิงแล้ว ความปรารถนาทางเพศก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ถูกจัดการไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน การมีความปรารถนาทางเพศถูกให้ความหมายว่าเป็นหนึ่งในอัตลักษณ์ของผู้หญิงเลว และการที่จะหลุดพ้นจากการเป็นผู้หญิงเลวคือ การจัดการกับความปรารถนาทางเพศ ซึ่งคือการทำให้ผู้หญิงไม่มีความปรารถนาทางเพศ หรือปรารถนาที่จะไม่มีความปรารถนาทางเพศ

การควบคุมความปรารถนาทางเพศ ในด้านหนึ่งคือการจัดการกับระบบสัญญาและความหมาย โดยการกำหนดพฤติกรรมทางเพศที่ชอบธรรม และสร้างความเป็นอื่นให้กับพฤติกรรมทางเพศที่อยู่นอกเหนือระบบดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็น การร่วมเพศโดยเป็นฝ่ายอยู่ข้างบน, การช่วยตัวเอง, การร่วมเพศทางปาก ฯลฯ ล้วนเป็นพฤติกรรมที่ถูกให้ความหมายว่าเป็นสัญญาของการเป็นผู้หญิงเลยที่มีความปรารถนาทางเพศ สำหรับพฤติกรรมที่ชอบธรรมในการร่วมเพศของผู้หญิงดีคือ การเป็นฝ่ายยอมตาม และอยู่เฉยในขณะร่วมเพศ เพราะพฤติกรรมดังกล่าวถูกให้ความหมายว่าเป็นอัตลักษณ์ของผู้หญิงดี เนื่องจากการยอมตามเป็นสัญญาของผู้หญิงที่ไม่มีความปรารถนาทางเพศ

นอกจากนั้นการควบคุมความปรารถนาทางเพศของผู้หญิงที่สำคัญอีกประการคือ การควบคุมการถึงจุดสุดยอด (orgasm) เนื่องจากการถึงจุดสุดยอดหรือการมีความสุขทางเพศ (sexual pleasure) ี่มีความหมายไปถึงการเป็นผู้หญิงเลย ที่เต็มไปด้วยแรงปรารถนาและหมกมุ่นอยู่แต่เรื่องเพศ ปฏิบัติการของอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ผ่านการควบคุมความปรารถนาทางเพศทำให้เรื่องเพศสำหรับผู้หญิงกลายเป็นเรื่องที่ "แค่คิดก็ผิดแล้ว" การนำเสนอของนิตยสารผู้หญิงในด้านเพศจึงพิสูจน์ให้เห็นว่าอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่เป็นระบบที่มีความซับซ้อนและมีอิทธิพลอย่างสูงต่อการควบคุมความเป็นไปของผู้หญิง

ผู้หญิงกับความงาม

การนำเสนอภาพลักษณ์ของผู้หญิงกับความงามถูกนำเสนอในนิตยสารทั้ง 3 ฉบับคิดเป็น 23% ของเนื้อหาทั้งหมด (ภาคผนวก, 162-176) และนิตยสารดิฉันเป็นนิตยสารที่นำเสนอภาพลักษณ์ของผู้หญิงกับความงามมากที่สุด คิดเป็น 30% ของเนื้อหาทั้งหมดในนิตยสารดิฉัน (ภาคผนวก, 162-167) รองลงมาคือนิตยสารคู่สร้างคู่สมคิดเป็น 20% ของเนื้อหาทั้งหมดในนิตยสารคู่สร้างคู่สม (ภาคผนวก, 173-176) และสุดท้ายคือนิตยสารขวัญเรือนคิดเป็น 18% ของเนื้อหาทั้งหมดในนิตยสารขวัญเรือน (ภาคผนวก, 167-173) สำหรับการเสนอภาพลักษณ์ของผู้หญิงกับความงาม แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ การจัดการกับร่างกาย คิดเป็น 18% ของเนื้อหาทั้งหมด (ภาคผนวก, 162-176) และการจัดการกับการแต่งกาย คิดเป็น 5% ของเนื้อหาทั้งหมด (ภาคผนวก, 162-176)

ร่างกายกับความงาม

นิตยสารผู้หญิงนำเสนอภาพลักษณ์ของอัตลักษณ์ของผู้หญิงในด้านความงามว่า ความงามและความเป็นหญิงเป็นสิ่งคู่กันเห็นได้จากการกำหนดให้ "การรักสวยรักงาม" เป็นหนึ่งในอัตลักษณ์

ของความเป็นหญิง และหนึ่งในสัญญาณสำคัญที่นำไปสู่การส่งผ่านความหมายของความงามของผู้หญิง คือ ร่างกาย โดยเฉพาะการจัดการ "ร่างกาย" ให้สอดคล้องกับวาทกรรมของ "ร่างกายในอุดมคติ"

ในด้านหนึ่งร่างกายในอุดมคติ ซึ่งถือเป็นร่างกายที่มีความงามจะถูกวัดจากระบบสัญญาณ โดยเฉพาะการมีสัญญาณของ "พรหมจรรย์" ในร่างกาย ซึ่งนอกจากการรักษาเชื้อพรหมจรรย์ ร่างกายที่งดงาม ตามมาตรฐานดังกล่าวยังต้องควบคู่กับการรักษาพื้นที่ส่วนอื่นๆ ในร่างกายไปด้วย ไม่ว่าจะเป็น ความเต่งตึงของหน้าอก, การมีหัวนมสีแดงหรือชมพู ฯลฯ ซึ่งสัญญาณเหล่านี้แสดงถึงความเป็นผู้หญิงพรหมจรรย์ ของเจ้าของร่างกาย ซึ่งเป็นหนึ่งในคุณสมบัติของร่างกายในอุดมคติที่ถูกนำเสนอในนิตยสารผู้หญิง

การจัดการร่างกายในอุดมคติประการต่อมาคือ การทำให้สัญญาณในร่างกายสอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางเพศของเจ้าของร่างกาย สำหรับผู้หญิงการสร้างร่างกายตามวาทกรรมดังกล่าวคือ การกำจัดอัตลักษณ์ของความเป็นชายทิ้งไป อาทิเช่น การกำจัดขน, กล้ามเนื้อ ฯลฯ และสร้างเสริมอัตลักษณ์ของความงามให้มากยิ่งขึ้น อาทิเช่น การเพิ่มขนาดหน้าอก, การมีร่างกายอ่อนแออ่อนชวร ฯลฯ การมีร่างกายที่ตรงตามอัตลักษณ์ความงามทางเพศของเจ้าของร่างกายเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ช่วยสร้างความงามให้แก่ผู้หญิง

องค์ประกอบที่สำคัญของร่างกายในอุดมคติอีกประการคือ การมี "สี" ตรงตามวาทกรรมความงาม ซึ่งในปัจจุบันสีของร่างกายซึ่งถือเป็นวาทกรรมกระแสหลักคือ "สีขาว" การมีร่างกายที่งดงามคือ การจัดการสร้างเสริมให้ร่างกาย "ขาวผุดผ่องเป็นของใย" โดยเฉพาะการใช้เครื่องสำอางป้องกันผิวจากแสงแดด, การนวดหน้า, การลอกหน้า ฯลฯ อย่างไรก็ตามการยกย่องผิวสีขาวว่าเป็นร่างกายในอุดมคติก็แฝงไปด้วยการสร้างความเป็นอื่นให้กับผู้หญิงชนชั้นกรรมาชีพ (working-class woman) เนื่องจากการทำงานและที่การทำงานของผู้หญิงชนชั้นกรรมาชีพไม่เอื้อต่อการรักษาความงามตามวาทกรรมดังกล่าว เช่น การเป็น "สาวชาวไร่ชาวนา" เป็นต้น

องค์ประกอบของร่างกายในอุดมคติอีกประการคือร่างกายที่ปราศจากไขมันและความอ้วน นั่นคือการยกย่อง "ความผอม" ว่าเป็นหนึ่งในคุณลักษณะสำคัญของความงาม โดยเฉพาะภาพลักษณ์ของนางแบบที่ถูกนำเสนอในนิตยสารมีอิทธิพลอย่างสูงต่อการยกย่อง "ความผอม" และสร้างความเป็นอื่นให้แก่ "ความอ้วน" ปัญหาความอ้วนกับผู้หญิงเป็นปัญหา ที่ส่งผลเสียต่อผู้หญิงในหลายๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็น ปัญหาสุขภาพ โดยเฉพาะความอ้วนกลายมาเป็นโรคนิดหนึ่ง นั่นคือโรค "อนอเร็กเซีย เนอร์โวซา" (anorexia nervosa) ยิ่งไปกว่านั้นความอ้วนยังทำให้ผู้หญิงไม่สามารถ

บรรลุกการเป็นผู้หญิงที่สมบูรณ์ เนื่องจากความอ้วนถูกให้ความหมายเท่ากับความน่าเกลียด ดังนั้น ผู้ชายที่มีคู่เป็นผู้หญิงอ้วนถูกให้ความหมายว่าไม่ต่างอะไรกับผู้ชายที่ลุ่มหลงอยู่กับความน่าเกลียด การเป็นผู้หญิงอ้วนจึงส่งผลเสียต่อผู้หญิงอย่างรุนแรง

ตามที่ได้กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการมีร่างกายในอุดมคติไม่ใช่สิ่งที่สามารถสร้างขึ้น (ด้วยตัวเอง) ได้อย่างง่ายดาย แต่ทว่าหนึ่งในผลผลิตของการพัฒนาวิทยาศาสตร์และการแพทย์ตามอิทธิพลของอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ นั่นคือ "การศัลยกรรม" ช่วยทำให้ร่างกายของผู้หญิงกลายเป็นโครงการที่สร้างขึ้นได้ตามความต้องการ (และทุน) ของเจ้าของร่างกาย ในด้านหนึ่งการศัลยกรรมทำให้ผู้หญิงยิ่งหมกมุ่นอยู่กับการตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของวาทกรรมความงาม แต่อีกด้านหนึ่งการศัลยกรรมก็เป็นภัยต่อระบบชายเป็นใหญ่ โดยเฉพาะในกรณีของการสร้างเชื้อพรหมจรรย์ขึ้นมาใหม่ทำให้ระบบคุณค่าของผู้หญิงที่วัดจากการคงอยู่ของเชื้อพรหมจรรย์แปรเปลี่ยนไป ซึ่งส่งผลต่อการควบคุมความประพฤติทางเพศของผู้หญิงผ่านการสร้างความเป็นผู้หญิงดี/เลวก็ทำได้ยากขึ้น

ยิ่งไปกว่านั้นนิตยสารผู้หญิงนำเสนอปฏิบัติการของอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ในการจัดการกับความงามของผู้หญิง ที่สำคัญอีกประการคือการสร้างความเป็นอื่นให้กับความงามทางกาย ในด้านหนึ่งแสดงให้เห็นว่าอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่เรียนรู้จากเหตุการณ์ในอดีตว่า หนึ่งในสิ่งที่คุกคามต่อความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเพศคือความงามทางกายของผู้หญิง ตัวอย่างของผู้หญิงที่นิตยสารยกมาก็คือ หยาง กุย เฟย, เอวา เปรอน, คลีโอพัตรา ฯลฯ ซึ่งเป็นผู้หญิงที่ขึ้นมามีอำนาจเหนือผู้ชาย อันเนื่องมาจากความงามของพวกเธอทำให้ผู้ชายลุ่มหลง นอกจากนี้ปฏิบัติการของอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ในการจัดการกับอำนาจ ที่มาจากความงามทางกายของผู้หญิงกระทำโดยนำเอาความงามของผู้หญิงไปผูกโยงกับคุณลักษณะและอัตลักษณ์ที่ไม่ดี อาทิเช่น คนสวยมักโง่, ผู้หญิงสวยคือศัตรูต่อความดีงาม, ผู้หญิงเป็นมารของศาสนา ฯลฯ ผลผลิตของวาทกรรมเหล่านี้ล้วนเป็นปฏิบัติการที่สำคัญของอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ การสร้างความเป็นอื่นให้กับความงามทางกาย ซึ่งเปรียบเสมือนกับความพยายามที่จะกำจัดอำนาจของผู้หญิงให้หมดไป พร้อมกันนั้นอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่จัดการกับอำนาจของความงามทางกาย โดยการสร้างความงามอีกแบบขึ้นมาเป็นคู่แข่ง นั่นคือ "ความงามทางจิตใจ" และยกย่องความงามทางจิตใจให้อยู่เหนือความงามทางกาย ในด้านหนึ่งวาทกรรมดังกล่าวช่วยเปิดพื้นที่ให้กับ "ผู้หญิงจี๋เห่" แต่อีกด้านหนึ่งวิธีคิดดังกล่าวก็ไม่ต่างอะไรกับ "ศีลธรรมของพวกจี๋เห่" (ugly morality) (การใช้คำดังกล่าวเพื่อล้อเลียนคำว่า "ศีลธรรมของพวกทาส" (slave morality) ของ Friedrich Nietzsche) (Nietzsche cited in, Ansell-Pearson, 1993) เพราะแท้จริงแล้ว "ผู้หญิงจี๋เห่" ก็ต้องการมีความงามทางร่างกายเช่นกันแต่ไม่สามารถมีได้ วาทกรรมดังกล่าวจึงไม่ต่างอะไรกับ "การหลอกตัวเอง" ของ "ผู้หญิงจี๋เห่"

การแต่งกายกับความงาม

ข้อเสนอของนิตยสารผู้หญิงในการจัดการกับความงามของผู้หญิงอีกประการคือ การสร้างความงามผ่านการจัดการกับการแต่งกาย และปฏิบัติการที่มีอิทธิพลอย่างสูงต่อการสร้างความงามที่เกิดจากการแต่งกายคือ การสร้างคู่ตรงข้ามระหว่างความโป๊เปลือยกับความงามที่มาจาก การแต่งกายสุภาพ หนึ่งในมาตรฐานของความงามในการแต่งกายของผู้หญิงคือความสุภาพ ซึ่งความสุภาพในการแต่งกายคือการปกปิดร่างกายให้มากที่สุด ระบบคุณค่าและความหมายดังกล่าวส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลมาจากวาทกรรมของยุควิกตอเรียน (Victorian era) ซึ่งเป็นวาทกรรมที่เต็มไปด้วยระเบียบข้อบังคับสำหรับผู้หญิง (Brumbergs, 1997) ซึ่งสามารถผนวกเข้ากับความหมายของการเป็นผู้หญิงไทยที่ดีได้อย่างกลมกลืน โดยเฉพาะการยกย่องการ "รักษานวลสงวนตัว" พร้อมกันนั้นปฏิบัติการของอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ ที่ประณามและสร้างความเป็นอื่นให้แก่ผู้หญิงที่ฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับดังกล่าว อาทิเช่นนางแบบนู้ดและดาวขั้ว (porn star) ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการนำเอาความงามของการแต่งกายมาเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่สำคัญในการควบคุมผู้หญิง

นอกจากการแบ่งคู่ตรงข้ามของการแต่งกายออกเป็นความโป๊เปลือยกับความสุภาพ การสร้างลักษณะเฉพาะของเครื่องแต่งกายก็เป็นอีกปฏิบัติการหนึ่งในการสร้างความงาม การกำหนดให้กระโปรงเป็น "เครื่องแต่งกายประจำเพศ" ของผู้หญิง และนำกระโปรงไปผูกโยงกับความสุภาพ ส่งผลให้การแต่งกายด้วยกระโปรงคือการแต่งกายที่ก่อให้เกิดความงาม และในอดีตอัตลักษณ์ดังกล่าวถือเป็นข้อบังคับสำคัญสำหรับการแต่งกายของผู้หญิง การฝ่าฝืนอัตลักษณ์ดังกล่าวถูกให้ความหมายว่าเป็นผู้หญิงเลว อย่างไรก็ตามความงามและความสุภาพของการใส่กระโปรงจำเป็นต้องควบคู่ไปกับการปกปิดร่างกาย ซึ่งในปัจจุบันการเปิดเผยร่างกายถูกให้ความหมายว่าเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของผู้หญิง โดยเฉพาะอิทธิพลของวงการแฟชั่น ซึ่งเสน่ห์ของการเปิดเผยเรือนร่างก็คือ "เสน่ห์ช่วยวนทางเพศ" อย่างไรก็ตามอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่แสดงให้เห็นความสามารถในการปรับตัว โดยเฉพาะการใช้ "การข่มขืน" ซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการลงโทษผู้หญิงที่ฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับของอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ การแต่งกายที่เปิดเผยร่างกายนอกจากจะถูกให้ความหมายว่าเป็นสิ่งที่ "ไม่งาม" ยังเสี่ยงต่อการถูกข่มขืนอีกด้วย ฉะนั้นภาพลักษณ์ของผู้หญิงในด้านความงามแสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงจะไม่สามารถหลุดพ้นจากสภาพความเป็นรองได้จนกว่าระบบความหมายที่สร้างให้ผู้หญิงเป็น "เหยื่อ" จะหมดไป

จากที่กล่าวมาทั้งหมด การนำเสนอภาพลักษณ์ของผู้หญิงในนิตยสารทั้ง 3 ฉบับ ทำให้เห็นว่า "ผู้หญิง" และ "ความเป็นหญิง" นั้น ไม่เคยเป็นอิสระจากการถูกกระทำ โดยเฉพาะจากปฏิบัติของอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นการถูกตัดสินด้วยหลักศีลธรรม หรือถูกบริหารจัดการด้วยหลัก

อรรถประโยชน์และเหตุผล และดูเหมือนว่า "ผู้หญิง" ที่แท้และ "ความเป็นหญิง" ที่แท้คืออะไรนั้น คงเป็นสิ่งที่มิสภากลัวอยู่ และถ้าจะกล่าวไป ผู้หญิงไม่เคยมี "ความเป็นหญิง" ในฐานะที่เป็นของตัวเอง สิ่งที่มีเป็นเพียง "วาทกรรม" เกี่ยวกับ "ผู้หญิง" และ "ความเป็นหญิง" ที่ถูกผลิตขึ้นจากการประทะประสานของวาทกรรม โดยเฉพาะอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ ซึ่งถือเป็นวาทกรรมหลักในการจัดการกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเพศ และส่งผลต่อการคงอยู่ของความเหนือกว่าของผู้ชายและความเป็นชาย และความเป็นรองของผู้หญิงและความเป็นหญิง และทั้งหมดนี้คือข้อพิสูจน์ที่แสดงให้เห็นว่า สมมติฐานทั้งสองข้อที่ตั้งขึ้นล้วนเป็นจริง

อย่างไรก็ดีในการศึกษาครั้งนี้พบข้อจำกัดและข้อเสนอแนะหลายประการ **ประการแรก** การมุ่งความสนใจไปที่ความเป็นรองของผู้หญิง อันเกิดจากความแตกต่างทางเพศ ทำให้ละเลยแง่มุมทางด้านชนชั้น ซึ่งถือเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นรองของผู้หญิง เนื่องจากการคัดเลือกนิคยสารผู้หญิงทั้ง 3 ยี่ห้อมาศึกษา ในด้านหนึ่งแสดงให้เห็นสัญญาณทางด้านชนชั้น โดยเฉพาะความแตกต่างของช่วงราคา ซึ่งจากข้อจำกัดดังกล่าวทำให้การศึกษานิคยสารต่อโดยให้ความสำคัญกับมิติด้านชนชั้น จะช่วยอธิบายความซับซ้อนของความเป็นรองของผู้หญิง และความสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์ทางด้านชนชั้น และอัตลักษณ์ทางเพศได้ดียิ่งขึ้น

ประการที่สอง การให้ความสำคัญกับการศึกษาตัวบทของนิคยสารผู้หญิงเป็นหลัก ทำให้ขาดแง่มุมในเรื่องอิทธิพลและผลกระทบของนิคยสารผู้หญิงต่อผู้รับสาร (receiver) โดยเฉพาะการศึกษาว่าผู้รับสารตีความตัวบทเช่นไร (ในด้านหนึ่งการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แสดงให้เห็นการตีความของผู้รับสารเช่นกัน แต่มีเพียงคนเดียวนั่นคือตัวผู้ศึกษา) และสัมพันธ์กับอัตลักษณ์และตำแหน่งแห่งที่ของผู้รับสารอย่างไร อาทิเช่น ชนชั้น, เพศ ฯลฯ ของผู้รับสารมีผลอย่างไรต่อการ (เลือก) รับสาร และ (เลือก) ตีความ

ประการที่สาม คือ ข้อจำกัดทางด้านเวลา เนื่องจากการแบ่งการศึกษาออกเป็นช่วงละ 5 ปี ในด้านหนึ่งทำให้ขาดความต่อเนื่องในการศึกษาและส่งผลต่อการขาดหายไปของการศึกษาเนื้อหาบางประเภท อาทิเช่น การศึกษานวนิยาย ซึ่งถือเป็นตัวบทสำคัญที่สามารถสะท้อนระบบคุณค่าและความหมาย โดยเฉพาะการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างอัตลักษณ์ของ "นางเอก" และ "นางร้าย" หรือ "ตัวอิจฉา" รวมทั้งอัตลักษณ์ของ "พระเอก" ซึ่งจะช่วยให้เห็นระบบคุณค่า และความหมายของสังคมที่มีต่ออัตลักษณ์ทางเพศ

นอกจากนั้นการศึกษามิติทางด้านเวลาอีกประการคือ การศึกษาความสัมพันธ์ของบริบททางการเมืองและการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับผู้หญิงว่าเปลี่ยนแปลง, คงที่ และแตกต่างกันอย่างไร

เช่น พัฒนาการทางประชาธิปไตยทำให้ผู้หญิงเป็นอิสระจากระบบคุณค่าและความหมายของสังคมมากขึ้นหรือไม่

ประการสุดท้าย คือ การศึกษาอิทธิพลของโลกาภิวัตน์ (globalization) กับการนำเสนอภาพลักษณ์ของผู้หญิง เนื่องจากในการศึกษาคั้งนี้เลือกศึกษาเฉพาะนิตยสารผู้หญิงในประเทศ ทั้งๆที่ในปัจจุบันนิตยสารผู้หญิง "หัวนอก" มีส่วนแบ่งตลาดและมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ อาทิเช่น นิตยสารคลีโอ (CLEO), นิตยสารคอสโมโพลิแทน (COSMOPOLITAN), นิตยสารแอล (ELLE), นิตยสารมาดาม ฟิกาโร (MADAME FIGARO), นิตยสารเฮอร์ เวิลด์ (HER WORLD) ฯลฯ การศึกษานิตยสารผู้หญิง "หัวนอก" ในด้านนี้จะช่วยอธิบายว่าอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่กับกระแสโลกาภิวัตน์มีความสัมพันธ์กันหรือไม่ และความเป็นรองของผู้หญิงในระดับโลกกับระดับท้องถิ่นมีความคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันหรือไม่

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กาญจนา แก้วเทพ. ภาพลักษณ์ของผู้หญิงในสื่อมวลชน. กรุงเทพมหานคร: โครงการเผยแพร่
งานวิจัย ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- กาญจนา แก้วเทพ. การศึกษาสื่อมวลชนด้วยทฤษฎีวิพากษ์: แนวคิดและตัวอย่างงานวิจัย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์, 2541.
- ใจ อึ้งภากรณ์. สังคมนิยมจากล่างสู่บน: นักมาร์คซิสต์คิดอย่างไร. กรุงเทพมหานคร: กลุ่ม
ประชาธิปไตยแรงงาน, 2544.
- ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์. ไทยศึกษากับอดีตศาสตร์พินิจ. ใน ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (บรรณาธิการ),
จินตนาการสู่ปี 2000: นวัตกรรมเชิงกระบวนทัศน์ด้านไทยศึกษา, หน้า 502-523.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2539.
- ไชยันต์ ไชยพร. พัฒนาการของสื่อกับปรัชญาสิทธิเสรีภาพ และพื้นที่สาธารณะ: แง่คิด บทเรียน
และปัญหาบางประการจากสังคมตะวันตก. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการปกครอง คณะ
รัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)
- ไชยันต์ ไชยพร. ผู้หญิงกับความรู้ในประวัติศาสตร์ความคิดทางการเมืองตะวันตก: ว่าด้วยวาทกรรม
แห่งอุปสรรคของความรัก ระหว่างโซเฟียกับโซเฟีย?. กรุงเทพมหานคร: โครงการ Global
Competence Project, 2540.
- ไชยรัตน์ เจริญสิน โอฟาร์. วาทกรรมการพัฒนา: อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกสิทธิ์ และความเป็น
อื่น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิภาษา, 2543.
- ไชยรัตน์ เจริญสิน โอฟาร์. สัญญาวิทยา, โครงสร้างนิยม, หลังโครงสร้างนิยม กับการศึกษาประวัติศาสตร์.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิภาษา, 2545.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. ว่าด้วย "เพศ" ความคิด ตัวตน และอคติทางเพศ ผู้หญิง เกย์ เพศศึกษา และ
กามารมณ์. กรุงเทพมหานคร: มติชน, 2545.
- ปรีดา เฉลิมเผ่า กอนันทกุล, บรรณาธิการ. เขยร้าง-พรางกาย: ทดลองมองร่างกายในศาสนา
ปรัชญาการเมือง ประวัติศาสตร์ ศิลปะ และมานุษยวิทยา. กรุงเทพมหานคร: โครงการ
จัดพิมพ์คบไฟ, 2541.
- ปิยรัตน์ อ่องล่อ. รูปแบบการจัดองค์กรและการบริหารงานนิเทศสารในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2531.

- พนิต กุลศิริ. การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อศึกษาบทบาทของหนังสือพิมพ์รายวันต่อการพัฒนาสตรี.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2528.
- พินิจ สุภมัสตองกูร. เพศศึกษา การวิเคราะห์เนื้อหาและประเมินค่านิตยสารและหนังสือพิมพ์.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2528.
- พิศาล มุกดาธรรมิ. ฟรีดิก นิตเช่ ว่าด้วยแนวคิดรัฐ และประชาธิปไตยสมัยใหม่. ใน ธเนศ วงศ์ยาน
นาวา (บรรณาธิการ), รัฐศาสตร์สาร, หน้า 191. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมล
คีมทอง, 2542.
- เยาวภา เจริญศิลป์. การวิเคราะห์นิตยสารภาษาไทยสำหรับสตรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- วารุณี ภูริสินสิทธิ์. สตรีนิยม: ขบวนการและแนวคิดทางสังคมแห่งศตวรรษที่ 20. กรุงเทพมหานคร:
โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2545.
- สายพิน ศุภุททมงคล, ปรีตดา เฉลิมเผ่า กอนันต์กุล, พรรณราย โอสถาภิรัตน์ และ สุดแดน วิสุทธิ
ลักษณ์. สำรวจทฤษฎีร่างกาย. ใน ปรีตดา เฉลิมเผ่า กอนันต์กุล (บรรณาธิการ), เขยร้าง-
พรร่างกาย: ทดลองมองร่างกายในศาสนา ปรัชญาการเมือง ประวัติศาสตร์ และมานุษยวิทยา
, หน้า 17. กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2541.
- สุพจน์ กุลปรารค์ทอง. การศึกษาพฤติกรรมเกี่ยวกับการซื้อนิตยสารสตรีในเขตกรุงเทพมหานคร.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการตลาด จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- อชิตม โกมลวิยาธร. ทฤษฎีว่าด้วยการศึกษาเรื่องสังคมบริโภคนิยม. ใน สิริพร สมบูรณ์บุรณะ
(บรรณาธิการ), วัฒนธรรมการบริโภค: แนวคิดและการวิเคราะห์. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยเกริก, 2538.
- อรอนงค์ สวัสดิ์บุรี. คอลัมน์ตอบปัญหาชีวิตในนิตยสาร ในการสะท้อนบทบาทและสถานภาพของ
สตรีไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.
- อุบลวรรณ ปิติพัฒน์ โนมยิต. บทบาทของนิตยสารผู้หญิงในการให้ความรู้เพื่อพัฒนาสตรี.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- อุบลวรรณ ปิติพัฒน์ โนมยิต และ อวยพร พานิช. 100 ปีของนิตยสารไทย (พ.ศ. 2431-2531). ใน
รายงานการวิจัยประกอบ forum ผู้หญิงกับสื่อมวลชน. ณ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2532.

ภาษาอังกฤษ

- Ansell-Pearson, Keith. The Fate of the New Nietzsche. Aldershot: Avebury, 1993.
- Arneil, Barbara. Politics and Feminism. United Kingdom: Blackwell Publishers , 1999.
- Brumbergs, Joan Jacobs. The Body Project: An Intimate of American Girl. New York: Random House, 1997.
- Butler, Judith. Gender trouble: feminism and the subversion of identity. New York: Routledge, 1999.
- Donovan, Josephine. Feminist Theory: The Intellectual Traditions. New York: Continuum, 2000.
- Evans, Judith. Feminist Theory Today: An Introduction to Second-Wave Feminism. London: Sage Publications, 1986.
- Foucault, Michel. The History Of Sexuality: An Introduction. Middlesex: Harmondsworth, 1978.
- Foucault, Michel. "Body/power" in Michel Foucault: Power/Knowledge. C.Gordon ed. Brighton: Harvester, 1980.
- Foucault, Michel. "What is an Author?" in The Foucault Reader. Paul Rabinow ed. Penguin Books, 1984.
- Grimshaw, Jean. Feminist Philosophies: Women's Perspectives on Philosophical Traditions. Sussex: Whatsheaf Books, 1986.
- Irigaray, Luce. "Divine Women" in Women, Knowledge and Reality. A Garry and M. Pearsall eds. New York: Routledge, 1996.
- Millett, Kate. Sexual Politics. New York: Avon Books, 1971.
- Mitchell, Juliet. Woman's Estate. Harmondsworth: Penguin Books, 1971.
- Nietzsche, Friedrich. Human, All To Human. (n.p.): Penguin, 1984.
- Spivak, Gayatri G. In other Worlds. New York: Routledge, 1988.
- Tong, Rosemarie. Feminist Thought: A Comprehensive introduction. Boulder, Colo: Westview Press, 1989.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพลักษณ์ของผู้หญิงในพื้นที่ส่วนตัวและในครัวเรือน

ดิฉัน 2524

หม้อต้ม prestige "ของขวัญแห่งคุณค่าที่คุณแม่บ้านประทับใจ" (ชุลิตา อารีย์พิพัฒน์กุล, บรรณาธิการ, 2524)

"ความรับผิดชอบก็หนักเหมือนกัน เพราะต้องทำงานด้วย เป็นแม่บ้านด้วย ต้องแบ่งเวลาให้ถูก ถ้าแบ่งไม่เป็นแล้ว อาจจะไม่มีความให้ลูกหรือสามีเลย" (ชุลิตา อารีย์พิพัฒน์กุล, บรรณาธิการ, 2524: 63)

"เวลาทำงานประจำสัมพันธ์เราทุ่มเทให้กับงานมากเกินไป ทีนี้ทางบ้านก็บกร่อง เลยตัด ลินใจออกมาเป็นแม่บ้าน" (ชุลิตา อารีย์พิพัฒน์กุล, บรรณาธิการ, 2524: 37)

"ผู้ชายในอุดมคติ ต้องการคนที่เราพึ่งพาได้ ไม่ใช่คนที่ตามเรา นำเราไป อย่างถ้าเป็นความรักของเด็กๆเราทำอะไรก็ดีไปหมด แต่งตัวไปก็ว่าสวย เออ..ออ..ดีไปหมด แต่ถ้าผู้ใหญ่อาจจะบอกว่าย่าแต่งเลย..น่าเกลียด" (ชุลิตา อารีย์พิพัฒน์กุล, บรรณาธิการ, 2524: 122)

"ผมไม่มีจิตจำกั้วว่าแต่งงานแล้วจะต้องทำอะไรอย่างโน้นอย่างนั้น ถ้าเขามีงานเราก็กลับบ้านไปเลี้ยงลูก ถ้าเราไปทำงานเขาก็มาดูแล ปัญหาเราต้องยอมสภาพทางสังคมของภรรยาว่า เขาก็เป็นคนดังคนเก่ง ไม่ใช่ข้างเท้าหลัง โดยเฉพาะในบ้านผม ไม่มีคนใช้ อะไรก็ทำได้แล้วทำ อันไหนเมียทำได้เขาก็ทำ" (เขาพูด เธอพูด, 2524: 64)

"ฉันเชื่อว่าผู้หญิงไม่ว่าจะอยู่ในวัยเด็ก สาว แก่ เขาว่า (เป็นที่ยอมรับ) เป็นเพศที่จุกจิก หยุ่มหยุิม มีความอยากรู้อยากเห็น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของตัวเอง หรือแม้แต่เรื่องของชาวบ้านให้ใครรู้เถอะ" (เพื่อน, 2524)

"เกิดมาเป็นผู้หญิงนี่ฉันเชื่อว่าอยู่ในระเบียบ ในระบบ ตามความหมายของคนส่วนใหญ่ ก็คือการเป็นลูกสาวที่ดีของพ่อแม่ กิริยามารยาทเรียบร้อย พุดจาไพเราะเสนาะหู เรียนหนังสืออย่างขยันหมั่นเพียรจนจบหลักสูตรตามฐานะและสมอที่อำนวย ออกมาทำงานทำการหาเงินทองพอจับจ่ายใช้สอย ถ้ามีความรักที่สูงงอมก็อาจจะเปลี่ยนค่านำหน้าจากนางสาวเป็นนาง ให้กำเนิดเรือฟ่วงอีกสองสามลำ จะจบชีวิตลงอย่างราบรื่นหรือไม่ฉันขึ้นอยู่กับดวงชะตาราศีของแต่ละคน" (วิกิ, 2524:137)

"คุณหวังอะไรจากผู้ชายก็ได้ แต่...อย่าให้ถึงขั้นยกตูดตัวเองขึ้นเป็น "ชูลีไทเฮา" ชีวิตแบบไทยๆเราก็คือการมีพ่อเป็นหัวหน้าครอบครัว สาวๆก็เลยเติบโตมาท่ามกลางรูปแบบของการมีชีวิตแบบนั้นๆคืออะไรก็พ่อทั้งนั้น มันก็เลยกลายเป็นความเชื่อฝังหัวมาตั้งแต่เด็กว่า ผู้ชายก็คือผู้นำ คงไม่มีผู้ชายบ่าที่ไหน ที่จะยอมให้ผู้หญิงตั้งกฎเกณฑ์โน่นนี่หยุ่มหยุิมไปหมด บัญชาการชีวิตเขาทั้งหมด ผู้ชายคนนั้นคงใจง่ายบรรม ถ้าฉันคุณสามารถคอนโทรลเขาได้หมด ชีวิตเราก็ไม่ผิดอะไรกับฮ่องเต้โง่ๆ ที่ยอมอยู่ใต้อำนาจชูลีไทเฮา" (ดีก, 2524)

"แต่ธรรมชาติสร้างผู้หญิงมาให้มีลักษณะ "childish and emotional" เพราะฉะนั้นอารมณ์ข่มข่มเหตุผลเสมอๆ ความแค้น ความอิจฉา ริษยา ความน้อยเนื้อต่ำใจ ความหึงหวง เหล่านี้จึงทำให้ผู้หญิงเป็นคนไม่มีเหตุผลได้เสมอ" (ติก, 2524)

ดิฉัน 2529

"เฮลตี้ จะอยู่ที่อิน โดนี่เซียสักพักใหญ่ๆ ไปเป็นแม่บ้านให้กับคุณพ่อ เป็นลูกสาวที่น่ารัก แล้วจะเรียนหนังสือต่อด้วย ที่ว่าไปเป็นแม่บ้าน เพราะเฮลตี้จะหัดทำกับข้าว ชอบทำอาหาร แล้วก็ทานด้วย แต่ถ้าไม่คุมตัวเองเฮลตี้ต้องอ้วนแน่เลย" (ทิพวดี ปราโมช ณ อยุธยา, บรรณาธิการ, 2529: 43)

"ผมมีความคิดว่าการเลี้ยงลูกนี้ควรจะช่วยกันทั้งพ่อทั้งแม่นะครับ" (ลูกสาวของพ่อ, 2529: 38)

สัมภาษณ์ มณีนุช เสมรสุต หญิงสาวผู้เก็บประกายไว้ในตัวเอง "ผู้ชายไทยยังมีความเป็นไทยที่ผู้ชายจะต้องอยู่อย่างเงี้ย (เชือดมือขึ้นสูง) อยู่ตลอดเวลา ซึ่งเราถือว่าในปัจจุบันนี้ ในแง่ของอ้วนอาจจะพูดได้ว่า เราถือว่าผู้หญิงผู้ชายเท่ากัน" (เปิดอก, 2529: 159)

"จะยังไงก็ตาม ในสังคมของมนุษย์แล้ว ผู้ชายก็ย่อมจะนำผู้หญิงอยู่แล้ว และผู้หญิงเองก็เป็นฝ่ายสนับสนุนให้ผู้ชายเป็นเช่นนั้นเสียด้วย" (เสกสรรปั้นแต่ง, 2529: 85)

ดิฉัน 2534

"แอทแทคหนึ่งเดียวที่แม่บ้านต่างพูดถึง" (ทิพวดี ปราโมช ณ อยุธยา, บรรณาธิการ, 2534)

"เดอร์มาพอน ผมยังไม่โตพอ ที่จะรู้ว่าความถี่ของเดอร์มาพอนดียังไง แต่แม่น่าจะรู้" (ดิฉัน, 2534)

"ในสมัยโบราณ สตรีจีนมีหน้าที่ทำงานบ้าน ดังนั้นภาพที่ปรากฏให้เห็นทั่วไปในยุคนั้นก็คือผู้ชายทำนา ผู้หญิงทอผ้า" (ทิพวดี ปราโมช ณ อยุธยา, บรรณาธิการ, 2534: 20-22)

"ตอนนี้ผมยังโสด เคยมีคู่ควงเที่ยวฉวัดเฉวียนอยู่ไปมา ยังไม่ได้ลงเอยกันเสียที ก็ไม่รู้สิครับ เธอก็ประเภทหญิงยุคใหม่ ผมว่าไม่ลงเสียก็ผมเท่าไรหรือครับ ผมจึงไม่ได้ขอเธอแต่งงาน เสียของผมนะหรือครับ ก็ให้สายน่ารัก ฉลาดพอควร แล้วก็ต้องเอื้อๆด้วยนะครับ ผมจะได้ปกครองให้อยู่ในโอวาทของผมได้ไงละครับ" (สาวเปรี้ยว-หนุ่มเปรี้ยว, 2534: 200-201)

ดิฉัน 2539

Enfant "แม่บอกว่า...ทำอาหารให้อร่อยต้องมอม...แมม...รีเป่ล่านะ ? แต่ถ้าใส่องฟองต์...ถึงใจก็สวย" (ทิพวดี ปราโมช ณ อยุธยา, บรรณาธิการ, 2539)

"ผู้ชายฝรั่งมักจะแต่งงานกับผู้หญิงที่เจอกันในมหาวิทยาลัย พอแต่งงานกันก็เป็นหน้าที่ของผู้ชายที่จะเรียนต่อไป ส่วนผู้หญิงหยุดเรียนมาเป็นแม่บ้าน รองนกว่าผู้ชายมีเงิน และผู้หญิงไม่มีภาระเรื่องลูกแล้วค่อยกลับไปเรียนต่อ" (วิโรจน์ ธิรคุณ, 2539: 338-340)

"ครอบครัวไทย ลูกสาวหรือลูกชาย ก็เป็นที่รักของพ่อแม่เท่าๆกัน วัฒนธรรมไทยไม่ได้เอียงไปทางข้างที่ว่า ลูกชายเท่านั้นที่จะเป็นที่ต้องการเป็นที่ต้อนรับของครอบครัว ตรงกันข้าม เรา มักจะได้เห็นว่าครอบครัวไหนมีลูกสาว มักจะยินดีรักใคร่ใกล้ชิดกับลูกสาว เพราะตระหนักดีว่า เมื่อถึงเวลาแก่ตัวลง ก็จะได้ลูกสาวนี้แหละที่อยู่เป็นเพื่อนและเลี้ยงดูตนสืบต่อไป" (นนทกัญญา, 2539: 79)

"ผู้หญิงนั้นไม่ได้เกิดมาก็เป็นได้เลย แต่ต้องฝึกฝนจึงเป็นได้จำกัดความคำว่าผู้หญิง" (วิโรจน์ ธิรคุณ, 2539: 236)

"คำภาษาอังกฤษที่เกี่ยวกับผู้หญิง ก็คงต้องคำว่า feminine ก่อนเพื่อน แล้วตามมาด้วยคำว่า womanly, womanish, effeminate, ladylike พจนานุกรมฝรั่งเขาบอกว่าลักษณะเขาบอกว่าลักษณะของความเป็นผู้หญิงนั้นคือ อะไรก็ได้ที่ตรงข้ามกับลักษณะของผู้ชาย ฝรั่งยังมีคำอีกคำหนึ่งในเรื่องผู้หญิง คือคำว่า effeminate อันหมายถึงลักษณะท่าทางที่จะแสดงออกมาแบบอ่อนละมุน ไม่ใช่แบบผู้ชาย หรืออธิบายแบบกำปั้นทุบดินก็ต้องว่า แบบผู้หญิงๆนั้นแหละ เป็นต้นว่า effeminate walk จะไม่เดินกางขา แต่จะเดินแบบหนีบๆ หรือถ้าเป็นอย่างหญิงไทย คงไม่นั่งไขว่ห้าง หรือนุ่งกระโปรงก็ไม่ยอมปลดอากาสาให้เข้าออกนอกในได้ตามอัธยาศัย" (วิโรจน์ ธิรคุณ, 2539: 236)

"ความเป็นผู้หญิงนั้นโดยนัยแล้วถือความถึงคุณลักษณะต่อไปนี้ ความดีงามอย่างลูกผู้หญิง (womanly virtue) ความซื่อสัตย์อย่างผู้หญิง (womanly sympathy) นอกจากนี้ยังอาจกินความไปถึงคุณสมบัติพิเศษที่หาได้ง่ายในตัวผู้หญิง หรืออาจจะไปด้วยประเพณีนิยมว่าสิ่งนั้นๆ ไม่ใช่คุณสมบัติที่ผู้ชายสามัญคนไหนๆก็มีได้ เช่น ความเป็นคนเจ้าน้ำตา (womanish tears) ความเป็นคนเจ้าน้ำตา ใจเสาะ ผู้ชายสู้ผู้หญิงไม่ได้แน่" (วิโรจน์ ธิรคุณ, 2539: 236-237)

"หน้าที่อื่นๆเกี่ยวพันมาอีกกระบวนหนึ่ง ได้แก่ งานทำครัว งานซักรีด งานทำความสะอาดบ้าน ส่วนผมมีหน้าที่ให้ความปลอดภัยยามมีผู้ร้ายเข้าบ้าน หรือออกไปดูประตูรั้วว่าปิดเรียบร้อย หรือยัง ยกของขึ้นรถ ยกขยะไปหน้าบ้าน รดน้ำต้นไม้ ฯลฯ งานประเภทหน้าๆอย่างนี้ผู้ชายอย่างผม (และเพื่อน) ไม่เคยเกี่ยวข้อง" (วิโรจน์ ธิรคุณ, 2539: 237-238)

"แม่บ้านที่อยู่นอกบ้านหน่อย นั่นล่ะที่เป็นภาพในฝันของผู้หญิงอเมริกันรุ่นใหม่ และคงเป็นที่อิจฉาของผู้หญิงทั้งโลกก็ว่าได้" (วิโรจน์ ธิรคุณ, 2539: 238)

"ถ้าเป็นยุคก่อนสมัยก่อน ย้อนหลังไปเพียงไม่กี่สิบปี อาจต้องตอบว่าสำหรับผู้ชายแล้ว ทางเลือกนะมีแน่ๆจะมีข้อจำกัดอยู่บ้าง เช่น ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ความสามารถส่วนตัว และรูปร่างหน้าตาของตัวเอง เป็นต้น แต่อย่างน้อย ลงเป็นผู้ชายแล้วจะทำอะไร จะเลือกอะไร ก็จะมีข้อแม้ข้อห้ามน้อยกว่าถ้าบังเอิญเกิดมาเป็นผู้หญิงมากมายนัก คำพังเพยเฮย สุภาษิตเฮย

คำสั่งสอนทั้งหลายเหล่านี้เพื่อการดำรงชีวิตที่ดีต่อไปในอนาคต คุณจะมุ่งมั่นสอนผู้หญิงเสียเป็นส่วนใหญ่ และคนที่เป็นผู้เขียนสุภายิตกำหนดคำเปรียบเปรยคำพังเพยพวกนั้น ก็ทำให้ผู้หญิงซึ่งทำขึ้นมาเพื่อเพื่อนหญิงด้วยกันเองไม่ กลับกลายเป็นผู้ชายเขียนไว้ กำหนดไว้ ให้ผู้หญิงยึดมั่นถือมั่น ต้องคอยปฏิบัติตามไปทุกอย่างก้าวเสียนี่ คุณแต่ สุภายิตสอนหญิง ที่รจนาโดย สุนทรภู่ เป็นตัวอย่าง" (นันทกัญญา, 2539: 74-76)

ฉันทน์ 2544

"ฟางต้องแสดงให้เห็นว่าเขาทำงานได้ดีแม้ฟางเป็นผู้หญิง ตอนที่เขาบอกให้ฟางเป็นผู้ชาย ฟางโททหาแม่แล้ว ร้องให้สองชั่วโมงกะ ฟางไม่รู้ว่าจะทำยังไง ฟางเป็นผู้หญิง ฟางไม่เป็นผู้ชายกะ" (ธนา, 2544 : 147)

"ผมชอบฟังคู่บ่าวสาวพูด แต่จะรู้สึกผิดหวังเล็กๆ ที่บางงานเจ้าสาวกระมิดกระเมี้ยนเอียงอายใส่ไมโครโฟนสั้นๆว่า "ขอบคุณกะ" เพราะเธอควรจะพูดอะไรมากกว่านั้น" (นิเวศน์กันไทยราษฎร์, 2544: 78-79)

"มีคนพูดคมคายกล่าวเปรียบเปรยดังให้ได้ยินมาว่า "สถานการณ์สร้างวีรบุรุษ" แต่บนแผ่นดินฟิลิปปินส์คำพูดนี้คงจะต้องเปลี่ยนเป็น "สถานการณ์สร้างวีรสตรี" น่าจะเหมาะสมกว่า แม้จะได้ชื่อว่าเป็นหญิงเก่ง การศึกษาสูง อาชีพการงานก้าวหน้า และเป็นสาวสมัยใหม่ แต่กลอเรียก็ยอมรับความจริงอย่างหนึ่งว่า ประเทศของเราผู้ชายส่วนใหญ่ยอมรับไม่ได้กับการที่ตนเองมีบทบาทด้อยกว่าภรรยา มันจำเป็นต้องฟังความคิดเห็นของสามีเพื่อฟังว่าเขาคิดอย่างไรกับเรื่องนี้" (วารวช, 2544: 284-288)

"ผู้หญิงหลายคนได้รับคำสั่งสอนมาตั้งแต่เด็กว่าโตขึ้นต้องแต่งงาน จะอยู่คนเดียวไม่ได้ โลกภายนอกช่างน่ากลัวเสียนี้กระไร ความเชื่อที่ว่าสามีคือฉัตรแก้วปกป้องเกศของผู้หญิงนั้นก็ยังเป็นความเชื่อที่ผู้หญิงหลายคนยึดถือ แม้ว่าตัวเองจะประสบความสำเร็จรุ่งเรืองในหน้าที่การงานแค่ไหนก็ตาม" (นันทกัญญา, 2544:74-76)

"ซูลีไทเฮา เพชรชาติหลังราชบัลลังก์ นางเป็นคนที่ประชาชนจีนเกลียดชังอย่างที่สุด ถึงขนาดขนานนามให้มากมาย เช่น ทรราชหญิง ชอบความหรูหรา ฟุ่มเฟือย ใช้จ่ายเงินโดยไม่คิดถึงประชาชนและประเทศชาติ" (ประยงค์ อนันตวงศ์, 2544: 366-368)

"ยายทำกับแม่ยังไง แม่ก็อาจจะคิดว่าความเป็นแม่คืออย่างนั้น แม่หนูอาจจะคิดว่าความรักคือการสั่งสอนให้หนูอยู่ในเส้นที่แม่ขีดไว้ให้ แม่อาจจะคิดว่าโลกข้างนอกมันน่ากลัว โดยเฉพาะสำหรับผู้หญิง" (ชานชาลา, 2544: 349)

"วันแห่งความสำเร็จของ วนิดา วรณศิริกุล "พอแต่งงานแล้วเราก็ไม่เป็นแม่บ้าน เราตกลงกันก่อน เพราะเรารู้จักกับเขาตั้งแต่เราอายุ 15 ตอนที่แต่งงานเราก็ไม่ใช่แต่งเพราะว่าความรักหวานแหวว แต่แต่งเพราะว่าเราอยาก settle down เราก็จะคุยกันว่า แต่งงานกันแล้วเราทำกับข้าวไม่เป็นนะ

เราไม่ใช่แบบพวกบริการผิวนะ มันไม่ใช่คาแรกเตอร์ของเรา เมื่อเข้าไปอยู่ในครอบครัวเขา ต่อหน้าพี่น้องเขา เราก็ต้องให้เป็นสามีเป็นใหญ่เป็นเทรดิชั่นเราก็ปฏิบัติตาม" (มินตรา, 2544: 265-278)

"จุดอ่อนของผู้หญิง จุดอ่อนเหล่านี้พูดไปก็เหมือนเป็นความปรกติทั่วไปของผู้หญิง ใจน้อย ใจง่าย-สภาพการเลี้ยงดู หรือวัฒนธรรมยกย่องผู้ชายมากกว่าลูกสาว ทำให้ผู้หญิงรู้สึกต้องจึงต้องการความรักและความสนใจมาชดเชย, การตัดสินใจมักใช้อารมณ์เป็นหลัก-ผู้ชายส่วนใหญ่จะใช้เหตุผลในการตัดสินใจ เชื่อกันว่ามาจากอิทธิพลของฮอร์โมนเพศหญิง, พุดมาก ชอบบ่น, กังวลง่าย, นิินทา, ใจอ่อน, เชื้อคนง่าย, อัจฉาริษา" (วิทยา นาควัชระ, 2544)

"คนฮ่องกงคิดว่าเมื่อคุณเป็นแม่ ทุกอย่างก็จบ ต้องหยุดทำงานไปทำหน้าที่แม่บ้านอย่างเดียว ฮ่องกงคอนเซ็ปต์เวทิงมากในเรื่องนี้" (ทิพชาติ ปราโมช ณ อยุธยา, บรรณาธิการ, 2544: 157-169)

"แต่งงานมาได้สามปีแล้วค่ะ สามีมีอาชีพการงานดี ระดับกรรมการผู้จัดการ เขาบอกให้ดิฉันออกจากงานมาเป็นแม่บ้านอย่างเดียวตั้งแต่แต่งงานกัน ดิฉันปรนนิบัติดูแลเขาอย่างดี เขาให้เงินใช้จ่าย ปัญหาก็คือ รู้สึกว่าเขาไม่เคยยกย่องดิฉันเลย ไม่ค่อยพาไปไหน ไม่ให้ไปทำงานเขา ไม่แนะนำดิฉันกับใครเลย ยกเว้นญาติๆ ระยะเวลาเริ่มคิดว่าแบบทำร้ายน้ำใจมากๆ แล้วยังบอกให้ไปหางานทำด้วย ทั้งที่เขาได้เงินเดือนเยอะมาก ดิฉันค่อนข้างสับสนว่าตัวเองผิดตรงไหนและจะทำอย่างไรดี" (ชานชาลา, 2544: 366)

"12 วิธีให้สามีเบื่อ ผยองใส่เขา, เอาใจไม่เป็น, เห็นเขาสู้คนอื่นไม่ได้, หายใจเป็นเงิน, เพลิดเพลินอยู่แต่กับพี่น้องเพื่อนฝูงของตัวเอง, กลัวไม่เทียมหน้าเทียมตาคนอื่นเขา, ลูกเต้าเหี้ยเรือนไม่เคยดูแล, แหวใส่ทุกคน บ่นใส่ทุกคน, คูไม่ได้ทั้งรูปร่าง และหน้าตา, ทำท่าเพลิดกับชายอื่น, ฝันสังขารไม่รู้จบ, รบราฆ่าฟันไม่เว้นแต่ละวัน" (นนทกัญญา, 2544: 78-80)

ขวัญเรือน 2524

"ลดความจนเฉียวและเกรี้ยวกราดลงบ้าง เพื่อเติมการให้เกียรติแก่เขามากขึ้น เพิ่มความนุ่มนวลในการพูดจามากขึ้น และที่น่าจะให้อีกอย่างก็คือ ให้โอกาสเขาแสดงความเป็นผู้นำครอบครัวมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่" (บัวสัดตบศุขย์, 2524: 36)

ความในใจของ ชัชฎาภรณ์ เทียนประภาส "เขาเป็นคนคิดทุกอย่าง ทำทุกอย่าง เรามีหน้าที่เป็นช่างเท้าหลังทำตามเขา เอ้อ...สภาพของผู้หญิงที่ขาดสามี พี่ว่าร้ายชะยิ่งกว่าผู้ชายที่ขาดภรรยา เพราะโบราณเราถือว่าผู้หญิงเป็นช่างเท้าหลัง ผู้ชายเป็นช่างเท้าหน้า" (เจษณี-วารภรณ์, 2524: 36-43)

"คอลัมน์อื่นๆที่ไม่เคยสนใจก็มี ถักโครเชต์อย่างนิ่งละ ห้องอาหารก็อีก แฟชั่นแบบผมเรียนตัดเสื้อก็ยังไม่เคยสนใจใหญ่ เซ็งเซ็ง ที่บอกมาทั้งหมดเป็นเรื่องของผู้หญิงเราทั้งนั้น หันมาสนใจไว้บ้างเพื่อใช้ยามจำเป็นก็ดีนะค่ะ" (พนิดา, 2524: 9)

"ประการแรกทีเดียว ก็ต้องช่วยกันทำมาหากิน ฝ่ายหนึ่งต้องไม่มอมมือจ่อเท้า กินแรงเอาเปรียบอีกฝ่ายหนึ่ง เหมือนอย่างคนโบราณเรียกว่า "ศิวาหบ-เมียงกระเดียด" นั่นทีเดียว" (เต็มสิริ บุญยสิงห์, 2524: 41)

"สามีเป็นคำภาษาบาลี แปลว่า "เจ้า" เจ้าของ นาย ตั้งแต่โบราณมา หญิงมีสามีกลายเป็นทรัพย์อย่างหนึ่งของสามี เรียกว่าทรัพย์ที่มีวิญญาณ หรือวิญญาณทรัพย์ ผู้ชายที่เป็นเจ้าของทรัพย์อันได้ชื่อว่าสามี ผู้หญิงมีฐานะไม่ต่างกับสัตว์เลี้ยงมากนัก ผู้ชายเป็นฝ่ายหาเลี้ยง ให้ได้กินๆ ได้นอนเหมือนอย่างสัตว์เลี้ยงทั้งปวง "สามีเป็นฉัตรแก้วกันเกศ งามหน้างามเนตรเวลา" หรือ "เป็นสตรีสุดดีอยู่ที่ศิว จะดิษฐ์ก็เมื่อกำลังสาว..." ผู้หญิงมีศักดิ์ศรีด้วยตัวของตัวเองไม่ได้ ต้องอาศัยผู้ชายซบเลี้ยงแต่ไหนแต่ไรมา สังคมไม่อนุญาตให้ผู้หญิงเป็นฝ่ายรุกออกหน้าออกตาหาสามี ต้องปล่อยให้เป็นผู้ใหญ่" (สมศรี สุกุมลนันทน์, 2524: 78)

"คนส่วนใหญ่แม้ในสมัยนี้ก็ยังอดคิดไม่ได้ว่า ลูกผู้ชายเป็นที่ปรารถนาของพ่อแม่มากกว่า ลูกผู้หญิง ดันเรื่องไม่ใช่อื่น ไกล เกิดจากความถือถือถือเหล่าถือชาติสกุล ยกให้ผู้ชายเป็นผู้สืบสกุล มีลูกผู้หญิงต้องไปถือสกุลอื่น บางประเทศลูกชายคนโตเท่านั้นที่จะเป็นทายาทของสกุล พ่อมียศฐาบรรดาศักดิ์ก็ตกทอดไปให้แก่ลูกชายคนโต" (สมศรี สุกุมลนันทน์, 2524: 52)

"คนส่วนมากไม่คิดว่าการบ้านเป็นงานที่ดีค่าผลงานออกมาเป็นค่าของเงินได้ ทำให้ตนเองหรือครอบครัวไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นเงิน ต้องไปทำให้คนอื่นจึงจะเห็นเป็นตัวเงิน ไม่ได้หยุดคิดว่า งานที่ทำนั้นช่วยไม่ให้เสียเงิน เพราะฉะนั้นก็เท่ากับได้เงิน แม้จะมองไม่เห็น สมัยนี้การทำงานบ้านไม่มีผู้หญิงผู้ชายเพราะทั้งสองเพศเป็นผู้ทำให้เกิดงานได้เท่ากัน ผู้ชายเสียอีกจะกินมากกว่า เสื้อผ้าก็ซักรากกว่า" (สมศรี สุกุมลนันทน์, 2524: 54)

"สมมติจะว่า ถ้าเกิดผู้หญิงเรียนสูงมาก แต่แต่งงานกับผู้ชายที่เรียนมาหน่อยเดียว พี่พนิดาคะมีหนทางไปกันได้บ้างไหม ถ้าเขาทั้งคู่รักกันมาก่อนหลายปีอาจจะจะเป็นบ้านซิดติดกัน ชายเขาก็ไม่เคยเกี่ยวข้องกับใครแถมนิสัยดีเสียอีก" (พนิดา ขอบวณิชชา, 2524: 12)

"น้องโกลัฟิธีแต่งงานอยากให้พี่ช่วยสอนน้องล่ะว่าจะทำตัวอย่างไรเป็นที่รักของผู้ใหญ่ไม่ว่าอายุโสมมากหรือน้อย ปฏิบัติเช่นไรคะที่ไม่ทำให้ขาดสายตาผู้ใหญ่ฝ่ายเขา พี่พนิดาคะพี่พอหาคนที่รู้จักประเพณีของจีนได้ไหมคะ" (พนิดา ขอบวณิชชา, 2524: 9)

"ทำไมต้องงานผู้หญิงและงานผู้ชาย งานในครัวจะต้องเป็นงานผู้หญิง อะไรต่ออะไรที่เกี่ยวข้องกับการกินต้องเป็นเรื่องของผู้หญิง ก่อนแต่งงานแม่จะต้องสอนลูกสาวของตนแทบทุกบ้านว่า ผู้ชายนะลูกนะ ก้นถึงปากปากต้องถึงข้าว, เสน่ห์ปลายจวักลูก ศิวจะรักจนตัวตาย, การครัวสำคัญนะลูกอย่าทิ้ง อย่าประมาท" (เต็มสิริ บุญยสิงห์, 2524: 34)

"ผู้ชายจะแต่งงาน สมัยนี้น่าจะต้องเลือกผู้หญิงที่รู้จักทำมาหากิน ประเภทอยู่บ้าน ซุกอยู่ ในครัวหมดสมัยเสียแล้ว หากภรรยาทำงานนอกบ้าน แล้วยังต้องมาเหมางานในบ้านจะยุติธรรมได้"

อย่างไร ทุกคนในบ้านต้องช่วยทำงานทั้งนั้น ไม่ควรยกเว้นว่าจะเป็นหญิงหรือชาย" (เต็มสิริ บุญยสิงห์, 2524: 35)

"แม่นั้นแหละส่วนมากจะใกล้ลูกมากกว่า ให้นมลูกเอ๋ย ปลูกประโลมลูกเอ๋ย โมโหขึ้นมา ก็ทุบตีเปาะๆแปะๆไม่หนักหนาเท่าแรงมือแรงเท้าพ่อ" (เต็มสิริ บุญยสิงห์, 2524: 54)

ขวัญเรือน 2529

"สมัยเมื่อผู้หญิงยังไม่ได้รับโอกาสให้พัฒนาสติปัญญาและความสามารถถึงขนาดจะทำมาหาเลี้ยงชีพได้โดยลำพัง การอบรมเลี้ยงดูให้รับใช้ผู้ชายเป็นเรื่องจำเป็น คุณสมบัติสตรีที่นิยมไม่พันความสามารถในกิจการบ้านเรือนที่มีผู้ชายเป็นประธาน สามีกับภรรยาแยกบทบาทกันเด็ดขาด สามีเป็นผู้นำรายได้มาสู่ครอบครัว ภรรยาจัดการบ้านเรือนดูแลให้สามีได้รับความสุขสบาย เขาจะได้มีแรงทำงานหาเลี้ยงครอบครัว เวลาว่างไป ภรรยาหมอบทบาทเพิ่มขึ้น ก็เป็นผู้นำรายได้มาสู่ครอบครัว เช่นเดียวกับสามี ถ้าสามีเป็นผู้ชายที่มีความคิด รักและนับถือในความสามารถของภรรยา สามีจะปรับบทบาทด้านเดียวของตนมาแบ่งภาระหน้าที่ของภรรยาได้ คุณสมบัติภรรยาที่ตีบอกกล่าวกันไว้นานแล้ว รู้ซึ้งใจกันทั่ว อย่างเช่น เรือนสาม น้ำสี่ เป็นต้น สุภายิตสอนหญิงมิให้อ่านมากมาย แต่ไม่ใคร่มีใครเอ่ยไว้เป็นบรรทัดฐานว่าคุณสมบัติที่ดีคืออะไร สุภายิตสอนชายไม่เคยได้ยิน" (สมศรี สุขุมลันท์, 2529: 101)

"ผู้หญิงแต่ก่อนไม่ได้เรียนหนังสือสูง เติบโตเป็นสาวแล้วก็พร้อมที่จะแต่งงานให้ผู้ชายรับเลี้ยงดูแทนพ่อแม่ต่อไป สมัยนี้ไม่อย่างนั้น ถ้าจะให้เรียนจบชั้นอุดมศึกษาที่อายุอย่างน้อย 22 ปี ถ้าเรียนหลักสูตรห้าปีหรือหกปีอายุมากกว่านั้น" (เต็มสิริ บุญยสิงห์, 2529: 55)

"ผู้หญิงฝรั่งเดินนำหน้าผู้ชาย ผู้หญิงไทยเดินตามหลัง ฝรั่งอาจเห็นว่าผู้ชายไทยไม่มีมารยาท แต่คนไทยด้วยกันดูไม่เห็นว่ามีมารยาทที่ตรงไหน ผู้หญิงควรเดินตามหลังผู้ชายถูกต้องแล้ว ผู้ชายไม่ได้เป็นคนหยาบคาย เพราะไม่ให้เกียรติหญิงคิดอย่างไทยไม่จำเป็นต้องตรงกับคิดอย่างฝรั่ง" (เต็มสิริ บุญยสิงห์, 2529: 57)

แม่มาย "สำหรับสังคมไทย สมัยเมื่อผู้หญิงยังมีบทบาทเดียว คือเป็นภรรยาที่อยู่กับบ้านทำงานบ้าน มอบกายถวายชีวิตแก่สามี แม่มายเพราะสามีหย่าหรือหย่าสามี ไม่รับกันว่ามี พอพูดถึงแม่มาย นึกไว้ก่อนว่าเป็นเพราะสามีตาย มีคำเรียกขานแม่มายที่ซึ้งใจกันอยู่ว่า แม่มายทรงเครื่อง กับแม่มายตะกายดิน ทั้งสองอย่างบอกฐานะของแม่มายหลังจากที่สามีตายแล้ว แม่มายทรงเครื่อง ไม่ต้องอธิบายมาก บอกชัดว่ามีเครื่อง จะทรงมาก คนมีเครื่องทรงมากต้องมีเงินทองพอจะหาซื้อเครื่องมาทรง ส่วนแม่มายตะกายดิน หมายถึงแม่มายที่ลำบากในการที่จะดำรงชีวิต ขาดสามีเลี้ยงดูเสียคนหนึ่ง ต้องดิ้นรนปากกัด หาเลี้ยงตัวเองและลูก นอกจากนั้นเป็นแม่มายเพราะสามีบันดาลตามแต่

เรื่อง เช่น แม่ฆ่าตัวทิ้ง แม่ฆ่าตัวเปลอ ไม่มีใครนึกว่าผู้หญิงจะทำตัวเองให้เป็นแม่ได้ด้วย ความสมัครใจ คือเป็นแม่ฆ่าหยาฆ่า" (สมศรี สุกุมลนันทน์, 2529: 72)

"ผู้หญิงโบราณนาน ๆ จะได้ออกจากบ้านไปปรากฏตัวให้ใคร ๆ ได้เห็นสักที สงวนตัวอยู่กับบ้าน มีแม่สื่อแม่ชักมาคู่ตัว ยกย่องคุณสมบัติสตรีด้วยปากต่อปาก ไม่ต้องเห็นหน้าผู้ชายมาก่อนก็แต่งงานกันได้ เพราะผู้ใหญ่เป็นผู้พิจารณาเลือกให้ เชื้อสายตาผู้ใหญ่ท่านว่าดีก็ดี" (สมศรี สุกุมลนันทน์, 2529: 59)

สัมภรณ์ วรรณการ ธรรมเกษร "ชื่อของให้บ้อย ของลูกผู้ชายก็เป็นพวกของเล่น-ปิ่นอะไรอย่างนี้ ลูกผู้หญิงก็จะเป็นพวกเสื้อผ้า ก็บิดผมกระจุกกระจิก เคี้ยวชอบเหมือนแม่มั้ง (หัวเราะ) ของเล่นที่เคี้ยวชอบก็จะเป็นของที่ใหม่ที่สุดนั่นแหละ ส่วนลูกผู้หญิงก็ชอบเสื้อผ้า ของแต่งตัว" (เจษณี-ส่องพรรณ, 2529: 102)

สัมภรณ์ ทศนวรรณ เสนียวงศ์ ณ อยุธยา "ผู้หญิงเรา เกิดมาได้ผ่านความเป็นแม่ ชีวิตจะสมบูรณ์ ถ้าไม่มีโอกาสเป็นแม่ ชีวิตคงจะขาดอะไรไป" (เจษณี-ส่องพรรณ, 2529 : 106)

"ธรรมเนียมของเราผู้หญิงมีหน้าที่ปรนนิบัติผู้ชาย ยกผู้ชายว่าเหนือกว่า ผู้หญิงมีหน้าที่ดูแลให้ผู้ชายได้รับความสะดวกสบายเหมือนผู้รับใช้" (สมศรี สุกุมลนันทน์, 2529: 56)

เจ็ดคู่ตุนาหงัน สัมภรณ์ คุณลัดดา "แต่งงานแล้วชีวิตเปลี่ยนไปเยอะเลย ไม่ได้ออกไปไหนไม่ได้ทำงานอยู่แต่ในบ้าน" (เจษณี-ส่องพรรณ, 2529: 102)

สัมภรณ์คุณวรพงศ์ "ชอบที่ หนึ่งเค้าเป็นคนเรียบร้อยในช่วงนั้นเทียบกับเพื่อน ๆ แล้วเพื่อนเค้าปู้ดปรี๊ด แต่เค้าเรียบร้อย รู้สึกประทับใจ อีกอย่างผมพามาที่บ้านใครเห็นก็ชมว่าเรียบร้อย" (เจษณี-ส่องพรรณ, 2529: 103)

"เพิ่งมารู้สึกสมบูรณ์ตอนท้องนะคะ ตอนยังไม่ท้องรู้สึกว่าย่างขาดอะไรอยู่นะ" (เปิดใจสนทนา, 2529: 137)

ขวัญเรือน 2534

"พูดอย่างไม่เข้าข้างเพศเดียวกันว่า การคิดมากเรื่องหุยมหิม เห็นเรื่องเล็กเป็นเรื่องใหญ่ จะเกิดขึ้นแก่ผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย เรื่องเดียวกันถ้าเล่าให้ผู้ชายฟัง ผู้ชายอาจจะหัวเราะ เห็นว่าเป็นเรื่องไม่เป็นเรื่อง ในขณะที่ผู้หญิงเห็นเป็นเรื่องสำคัญ สมควรจะตีโพยตีพาย" (สมศรี สุกุมลนันทน์, 2534: 143)

ท่านผู้หญิง เพ็ญศรี วัชรโรทัย "วัยเรียนของท่านผู้หญิงมาสิ้นสุดที่โรงเรียนเซนต์โยเซฟ เมื่อคุณขาดไม่ประสงค์ให้เรียนต่อ แต่อยากให้แต่งงานเป็นฝั่งเป็นฝา" (นิชณา-ไพพรรณ, 2534: 188)

"คิดอย่างธรรมเนียมไทยแต่โบราณว่าสามีมีหน้าที่เลี้ยงดูภรรยาให้ได้รับความสุข มีหน้าที่ตาหัดเทียมคนทั้งหลาย ในกรณีที่ภรรยาเพิ่มความลำบากให้เขา เขาก็ถึงตัวเองว่าเขาต้องทำงาน

เพิ่มขึ้น แต่ถ้าได้ภรรยาช่วยแบ่งเบา เขาคิดถึงภรรยาว่าจะต้องมาลำบากเพราะเขา เขาไม่ยอมเอาเปรียบผู้หญิง" (สมศรี สุกุมลนันทน์, 2534: 138)

"คนโบราณสอนตั้งลูกสาวที่จะออกเรือนไปอยู่กับสามีให้มีความอดทน เพราะสามี "เป็นสัตว์สี่เท้าแสดง สักคี่สง่าแก่นารี" ส่วนใหญ่ภรรยาจะยอมเอาตัวเข้าแลกเพื่อรับใช้สามีให้สบายกายสบายใจทุกอย่าง ยกเว้นอย่างเดียวที่ภรรยาไม่ควรยอมทนคือ สามีมีเมียน้อยในสมัยโบราณ ผู้ชายได้รับอนุญาตให้มีภรรยาได้หลายคนตามใจชอบ ภรรยาก็ต้องหวานอมขมกลืน เหตุที่ต้องทนทุกข์สารพัดอย่างนั้น ไม่ใช่เพื่อสามีดังที่คนส่วนใหญ่คิด แต่เป็นเพราะนึกถึงตัวเอง ถ้าสามีไม่เลี้ยง ก็หมดปัญญาจะเลี้ยงดูตัวเอง ยิ่งมีลูกด้วยยิ่งเป็นภาระหนัก ต้องทนง้ออยู่กับสามีเพราะลูก มีผู้หญิงเป็นอันมากที่พึ่งตัวเองไม่ได้ เมื่อเด็กพึ่งพ่อ เมื่อสาวพึ่งสามี เมื่อแก่พึ่งลูก ถ้าผู้หญิงพึ่งตัวเองได้เสียอย่าง ผู้หญิงจะไม่ต้องทนอยู่กับสามีอย่างเป็นทาสรับใช้" (สมศรี สุกุมลนันทน์, 2534: 135)

"พ่อมีทัศนคติในการเลี้ยงดูครอบครัวอย่าง ผู้ชายไทยโบราณ แยกบทบาทหน้าที่ของพ่อบ้านและแม่บ้านกันเด็ดขาด" (สมศรี สุกุมลนันทน์, 2534: 134)

"ผู้ชายสวีเดนช่วยทำงานบ้านมากที่สุด สถาบันการศึกษาอุตสาหกรรมของสวีเดน (Swedish industrial studies institute) ผู้ชายชาวสวีเดน ช่วยทำงานบ้านมากที่สุด แต่ผู้หญิงสวีเดนก็ทำงานบ้านมากกว่า รองจากหนุ่มสวีเดนลงมาคือหนุ่มชาวฟินแลนด์และชาวอเมริกัน ตามด้วยหนุ่มโซเวียต ผู้ชายที่ช่วยงานบ้านน้อยที่สุดคือ ผู้ชายชาวญี่ปุ่น" (คนเดิม, 2534: 69)

สัมภาษณ์ ดร.ธนาภรณ์ โปษยานนท์ "สังคมเมืองไทยหรือจะเป็นที่อื่นด้วยมักจะหล่อหลอมให้ผู้หญิงมีความคิดว่าทุกอย่างจบลงที่การแต่งงาน เวลาเราอ่านนิยาย ดูหนัง ดูการ์ตูน ดูละคร พอดตอนสุดท้ายจบ ก็มีความสุข ได้แต่งงานกับคนที่ตัวเองรัก เรื่องก็จบลงแค่นั้น" (รุจนิษฐ์-ทธิญา, 2534: 105)

"ปกติวันงานต้องมีโฆษกบนเวที ที่แรกจะเป็นเองด้วย ตอนหลังคนบอกว่า แหม อย่าซ่ามากนักเลย เป็นเจ้าสาวต้องสำรวม" (รุจนิษฐ์-ทธิญา, 2534: 107)

"แม่บ้านสมัยนี้ไม่เหมือนกับสมัยก่อน การเป็นแม่บ้านสมัยนี้เพียงแต่เราช่วยดู จัด ซื่อหา แล้วก็ทำอย่างไรจะให้บ้านน่าอยู่ มีความสุข" (รุจนิษฐ์-ทธิญา, 2534: 108)

สัมภาษณ์ พชฌิยา พุดมี "เวลาเราทำงานเราเป็นหัวหน้าคน เคยชินกับการออกคำสั่ง พอเราไปเป็นภรรยาเขา เราต้องกลายเป็นคนรับฟังเขาบ้าง ซึ่งจะทำให้ครอบครัวมีความสุข แต่ถ้าหากว่าไม่ยอม เรายังใหญ่ในที่ทำงาน และเราก็ใหญ่ที่บ้านอีก คงไปไม่รอด เขาเป็นคนเลือกซื้อของเก่ง แล้วก็ต่อของเป็นด้วย แม้แต่เครื่องประดับก็สวยถูกใจ คือ ละเอียดยิบมาก แต่ว่าถ้าเป็นงานในบ้านนี้จะไม่แตะเลยนะ" (รุจนิษฐ์-ทธิญา, 2534: 112)

สัมภาษณ์ จิระประภา เสวตนันท์ "คิดว่าทุกวันนี้ผู้หญิงไทยเป็นอย่างไร ก็พัฒนาขึ้นมาเรื่อยๆ เป็นสิ่งที่ดี เราสามารถจะทำอะไรได้ดีกว่าสมัยก่อน แต่ในบางเรื่องคิดว่าควรจะเป็นหน้าที่

ของเราที่ทำ เพราะบางคนคิดว่าทำงานนอกบ้านแล้วงานในบ้านจะไม่สนใจเลยก็เป็นสิ่งที่ไม่ดี ผู้หญิงไทยทำงานนอกบ้านได้ก็เก่งแล้ว แต่ทำงานในบ้านก็ไม่ควรจะทำ เพราะมันเป็นหน้าที่ของผู้หญิงอยู่แล้ว อย่างซักผ้า ล้างจาน ทำกับข้าวนิดๆหน่อยๆดูแลลูก ดูแลครอบครัวให้ดี "ไม่ควรจะทำ" (นิชฌนา-ไพพรรณ, 2534: 199)

สัมภาษณ์ คุณหญิงกัทธิดา อมรวิวัฒน์ "ดิฉันมาคิดว่าเราควรจะต้องเสียดลออกจากราชการคนหนึ่ง เพื่อบ้านจะได้สมบูรณ์ ลาออกมาแล้วก็มาทำงานเล็กๆน้อยๆกับเพื่อนบ้าง เป็นการเพิ่มพูนรายได้ให้กับครอบครัว...ก็ทำหน้าที่แม่บ้านก็ดูแลลูก ให้ความใกล้ชิดกับเขาเท่าที่จะทำได้ ดูแลลูกให้เรียนหนังสือ ให้อยู่ในลู่วางที่ดี ดูแลให้เรียนหนังสือ ให้อยู่ในลู่วางที่ดี รู้จักวางตัว" (รุจณีย์-ทริญา, 2534: 154)

"ผู้หญิงก็มีลักษณะนิสัยช่างเอาใจคน เช่นเดียวกับที่เอ๋ยมาแล้ว แต่คนไม่ใคร่เห็นว่าเป็นพิเศษ เพราะผู้หญิงถูกอบรมเลี้ยงดูให้เป็นผู้หญิง คุณสมบัติสตรีอย่างหนึ่งที่นิยมกันมาช้านาน คือรู้จักปรนนิบัติคน โดยเฉพาะปรนนิบัติผู้ชาย ลักษณะเช่นนี้จะมีเองตามธรรมชาติ หรือถูกอบรมให้มีก็แล้วแต่ มักปรากฏออกมาที่ท่าที กิริยา และวาจาอันทำความพอใจให้แก่ผู้พบเห็น หรือผู้รู้จัก ถือกันว่าเป็นเสน่ห์" (สมศรี สุกมลนันทน์, 2534: 174)

"ภาพที่แม่ทำงานบ้านงกๆแทบทุกอย่าง เพื่อให้ลูกได้พักผ่อนได้ทำการบ้าน ได้ดูหนังสือให้เต็มที่" (จินตนา บุญบงการ, 2534: 96)

"ได้ยืนยันว่ากำลังมีคนมาติดพัน มีมาตลอดแต่ไม่สำเร็จสักราย เพราะเขาเจอความห้าวหาญขี้ลุย แล้วเล็กเป็นคนทีพูดจาจากใจจริง จะไม่มีเสแสร้ง ซึ่งผู้ชายจะรับไม่ได้ เท่าที่สังเกตดูถ้าให้เข้าปกป้อง แล้วเราก็ทำเป็นอ่อนแอมารยาทนิดๆ ประชดประชันหน่อยๆ เขาจะชอบ" (นิชฌนา-ไพพรรณ, 2534)

เรื่องที่ทำให้ฉันถูกแม่ตี "ลูกผู้หญิงเวลาเดินเขาไม่เดินด้วยสันเท้าหรือลูก ไซ้ปลายเท้าเดิน" (เต็มสิริ บุญยสิงห์, 2534: 223)

สัมภาษณ์ เป็ยเซอร์ คริสเตนเซนท์ "เขาห้ามพูดจาไม่เพราะ เพราะว่าเป็นอะไรที่ไม่ใช่กุลสตรี ต้องพูดจาเพราะๆ มีหางเสียง เขาอาจจะมาจากพวกผู้ดี ซึ่งเซอร์ก็กระโดดกระเดกมาตั้งแต่เด็กๆ เรื่องดูแลบ้านเซอร์ไม่ค่อยเป็นนะ เขาตัวเอง จัดเอง เซอร์ก็ให้เด็กดูแลความสะอาดเท่านั้น เขาก็อยากให้เป็นแม่บ้าน แต่ต้องทำใจ เพราะเซอร์เก่งแต่ในการทำงานนอกบ้าน" (รุจณีย์-ทริญา, 2534: 193)

ขวัญเรือน 2539

"ในขณะที่ผู้หญิงเพิ่มความรับผิดชอบนอกบ้านมากขึ้น แต่ไม่มีใครมาแบ่งเบาความรับผิดชอบในบ้าน ผู้หญิงสมัยใหม่จึงต้องแบกรับภาระทั้งในบ้านและนอกบ้าน ขณะที่ผู้ชายไม่น้อยยังยึดถืออย่างมั่นคงว่า งานในบ้านเป็นงานผู้หญิง ผู้ชายไม่เกี่ยว" (เต็มสิริ บุญยสิงห์, 2539: 83)

สัมภษณ์ กำธร-นันทวัน (เมฆใหญ่) สุวรรณปิยะศิริ "อย่างสมมติฉันบอกว่าเมื่อจ้งเลยไม่
อยากทำงานแล้ว อยากอยู่บ้านเฉยๆ หรืออยากจะไปเที่ยวไหนต่อไหน กลับกลายเป็นสิ่งที่สามีชอบ
คือ จริงๆแล้วเขาไม่อยากจะดิ้นงานมานานแล้ว" (พิมพ์พะวา, 2539: 219)

สัมภษณ์ ทวีพันธ์ คงคราญ "โดยธรรมชาติผู้หญิงกับผู้ชายมันคู่กัน ผู้ชายต้องเป็นฝ่ายเอื้อ
อาหารต่อผู้หญิง ผู้หญิงเป็นคนตอบสนอง เป็นฝ่ายที่จะตอบแทนผู้ชายที่เขาดีต่อเรา ที่สำคัญจะต้อง
เข้าใจเรา" (พิมพ์พะวา, 2539: 225)

สัมภษณ์ เศรษฐา ศิระฉายา "ผมชอบผู้หญิงที่ไม่ค่อยเป็นผู้หญิงนะครับ คือผู้หญิงที่มีความ
เชื่อมั่นในตัวเองสูง ผู้หญิงที่มีใจนักเลงเหมือนผู้ชาย กล้าได้ กล้าเสีย กล้าพูดกล้าทำ ถ้าให้ยกตัว
อย่างก็คือภรรยาผม เธอค่อนข้างใจนักเลง กล้าพูดกล้าทำ เชื่อมั่นในตัวเองดี ผมจะไม่ชอบลักษณะผู้
หญิงที่ตัวมดเต็มเดินตามผู้ชายตลอด ไม่มีความคิดความอ่านที่จะเป็นหัวหน้า ผมไม่ชอบนะคำพูดที่
ว่า "ผู้หญิงเก่งแล้วเอาความเก่งไปใช้กับคนอื่นได้ แต่ห้ามใช้กับสามีที่บ้าน" ลักษณะความเก่งนี้มี
หลายอย่าง ไม่ใช่เก่งแล้วมาชมว่าสามีโง่กว่า หรือว่าต้องอยู่ได้อาณัติ ผู้หญิงเก่งในความหมายของ
ผมคือเราต้องไปด้วยกัน เดินไปข้างหน้าด้วยกัน เดินไปข้างหน้าด้วยกัน นี่แหละคะผู้หญิงเก่ง ไม่ใช่
เก่งจนบอกว่าฉันพูดอะไร สามีต้องทำตาม แล้วไม่ใช่อ่อนจนสามีว่าอะไร ก็ต้องทำตาม ผู้หญิงเก่ง
ก็จะต้องเดินไปกับผู้ชายได้ ผมคิดว่ามาถึงยุคนี้แล้วอาหารการกินไม่ใช่เรื่องสำคัญ เสน่ห์ปลายจวัก
กับผม ผมว่าไม่สำคัญ ไม่ต้องทำหรอก ผมไปซื้อกินเองได้ แต่ผู้หญิงควรจะเข้ามาเป็นคู่คิด ใน
การทำธุรกิจ หรือว่างานอะไรต่างๆขอให้เราเดินไปด้วยกัน ถ้ามันแต่อยู่ในครัวสามีนอกใจแน่ สามี
ไปที่อื่นแน่นอน มันคนละยุคกันแล้ว" (พิมพ์พะวา, 2539: 217-218)

สัมภษณ์ ดำรง พุฒตาล "ผู้ชายไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง ยังหลงระเหิงว่าตัวเองเป็นเพศที่เข้ม
แข็ง ในสายงานบริการลูกค้าอย่างนี้ละ ความละเอียดอ่อน การเอาอกเอาใจ ผู้หญิงจะทำได้ดีกว่า ผม
ยังคงความประทับใจในความเป็นไทยของผู้หญิง ผู้หญิงไทยที่ยังมีพฤติกรรมที่เป็นไทยๆ ซึ่งจริงๆ
ในสังคมเมือง สังคมกรุงเทพฯ มันมองไม่ค่อยเห็นแล้ว โดยเฉพาะในสื่อของโทรทัศน์เราไม่ค่อยจะ
มองเห็นความเป็นกุลสตรีไทยที่ยิ้มแบบผู้หญิงไทย อายแบบผู้หญิงไทย อายแบบเอามือปิดปาก เมื่อ
เขาเป็นภรรยาเรา แล้วเขาเก่งกว่าเรา ก็น่าจะเก่งกว่าทั้งที่บ้านและที่ทำงาน ถ้าถามผม ผมไม่รังเกียจ
ผมยินดี ผมไม่อยากจะใช้คำว่ายอมรับนะ แต่ไม่รู้ว่าจะใช้คำว่าอะไร...คือผมไม่เห็นจะต้องยอมรับ
เพราะเขาเป็นเมียเราใช้มั๊ยครับ ถ้าเขาเก่งกว่าเราน่าจะภูมิใจ ผมว่าน่าจะภูมิใจมากกว่า" (พิมพ์พะวา,
2539: 217-218)

สัมภษณ์ ประไพพัตร โขมพัตร "ผู้หญิงทำงานมากขึ้นขณะที่ภาพเก่าๆของผู้หญิงอาจจะ
หายไปจนหมดแล้ว ก็จะมีแต่คนรุ่นเก่าๆเท่านั้น หรือว่าคนมีสตางค์เท่านั้นที่อยู่บ้าน คนมีสตางค์เขา
ก็ยังไม่อยากออกมาทำงาน ผู้หญิงทำงานก็เป็นผู้หญิงธรรมดาคนหนึ่งไม่ใช่เรื่องแปลกใหม่ ไม่ใช่เรื่อง
ตื่นเต้น เพราะฉะนั้นจึงมองว่ามันไม่ใช่เรื่องที่น่าตื่นเต้นแล้ว" (ปรมัตถ์, 2539: 90)

"ในที่ทำงาน ในสังคม มีผู้หญิงบางคนที่มีความเป็นผู้ชายอยู่ในตัว แต่ก็มีผู้หญิงบางคนที่มีแต่ความเป็นผู้หญิงผู้หญิงในตัว บางคนถึงกับบอกว่าพวกผู้หญิงผู้หญิงนี้มีความยึดมั่นในระบบระเบียบประเพณีของผู้หญิงแท้ๆมาก ผู้หญิงพวกนี้พออายุเกิน 30 ปีแล้วแนวความคิดจะยึดมั่นในการเป็นผู้หญิงที่มีหน้าที่เป็นแม่และเป็นเมีย การออกมาทำงานนอกบ้านนี้ก็คิดพลาดประเพณีไปมากแล้ว ทำงานเสร็จจะรีบกลับบ้านไปทำหน้าที่แม่และเมียที่สมบูรณ์แบบ จะเหนื่อยยากอย่างไรก็รีบวิ่งไปทำหน้าที่หลัก เพราะเป็นหลักของชีวิต ผู้หญิงบางคนมีความรู้ความสามารถดีแต่ยอมเป็นพลเมืองชั้นสอง ยอมอ่อนน้อมถ่อมตัวให้ด้อยกว่า เพื่อคงสภาพการณ์ในครอบครัวดี ร้อยทั้งร้อยเมียเลือกครอบครัวมากกว่าเลือกงาน ความสุข ความทุกข์ ความภาคภูมิใจ ความเสียใจอยู่ที่ครอบครัวเท่านั้น" (จินตนา บุญบงการ, 2539: 138)

บทบาทที่ท้าทายของผู้หญิง หลังบ้านผู้ว่าฯ กทม. สัมภาษณ์ ศิริลักษณ์ ศรีเมือง "ตัวดิฉันไม่ค่อยชอบการเมือง เราเป็นช่างเท้าหลัง แต่เมื่อคุณจำลองเขาโอดลงมาเล่นการเมืองแล้วนี้เท้าหลังอย่างดิฉันก็ต้องลงไปด้วย คุณจำลองเขาจะห้ามดิฉันเลยนะคะ ไม่ให้ไปยุ่งเกี่ยวหรือเกี่ยวข้องกับหน้าที่การงานในราชการ เพราะเห็นมาหลายรายแล้ว เลยให้ประตูหลังบ้านนี้ปิดเสียดีกว่า ส่วนใหญ่ผู้หญิงจะไม่ค่อยชอบการเมือง เพราะว่ามันยุ่งยาก แต่ยังไงก็ตามการเมืองก็ต้องเกี่ยวข้องกับเขาอยู่ดี อยากจะให้ผู้หญิงเข้ามามีส่วนช่วยในการพัฒนาบ้านเมืองให้สวยสดงดงาม" สัมภาษณ์ ชมภูษสุนทรระกูล "ผู้หญิงเราต้องยืนอยู่เคียงข้างสามี และให้ความช่วยเหลือเขาเท่าที่เราจะทำได้ ดิฉันพร้อมค่ะ ดิฉันไม่เห็นด้วยนะคะกับการไปเสนอหน้า เพราะว่าหลังบ้านควรจะเป็นหลังบ้าน เราควรจะทำบ้านของเราให้น่าอยู่เวลาสามีกลับมา และเราไม่ควรจะเปิดรับให้ใครเข้ามาวิ่งเต้น แล้วเป็นหลังบ้านที่จะรับเรื่องไว้เพื่อการผลักดันให้มันเกิดขึ้น ดิฉันถือว่าเป็นการก้าวก้าว อันนี้ดิฉันจะไม่เข้าไปทำ ถ้าจะช่วยคุณอากรก็จะเป็นในลักษณะไปออกงาน แล้วคุณอากรสั่งมาบอก "เฮ้...งานตรงนี้มีกลุ่มแม่บ้านที่ต้องไปช่วยกัน ขอให้ประสานงานรวบรวม" ถ้าเป็นแบบนี้ดิฉันจะทำ แต่ว่าถ้าจะต้องมาเปิดหลังบ้านรับคำร้องเรียนต่างๆดิฉันไม่ทำ" สัมภาษณ์ สุชาดา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา "ดิฉันบอกมาตลอดเวลาที่ ไม่ชอบการเมืองเลย ผู้หญิงเราควรจะมีบทบาทส่งเสริมสามีบ้าง แต่ไม่ใช่เดินนำหน้าสามี เราต้องเดินหลังสามี ไม่ใช่สามีบอกอย่างนี้ แล้วเราทำอีกอย่าง คล้ายๆทำออกหน้าเกินไป ดิฉันคิดว่าไม่ถูกต้อง คือทำให้มันพอดีๆดูงดงามพอสมควร" สัมภาษณ์ ชาริยา รัตกุล "ดิฉันคิดว่าผู้หญิงทุกคนเมื่อสามีตัวเองมีบทบาททางการเมือง ภรรยาที่ควรจะเป็นบทบาททำงานบ้านด้วย เพราะมิฉะนั้นก็จะไม่มีใครดูแลครอบครัว คำว่าหลังบ้านผู้ว่าฯ คงมีบทบาทเพียงผู้สนับสนุนอยู่เบื้องหลังเท่านั้น และควรทำหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายในฐานะภริยาผู้ว่าฯให้ดีที่สุด" (พิมพ์พะวา, 2539: 171-173)

สัมภาษณ์ อลงกรณ์-คมคาย (เฟื่องประยูร) พลบุตร "คู่มือประวัติศาสตร์รัฐสภาไทย" "คุณอลงกรณ์เขาไม่ต้องการให้ภรรยาเป็นแม่บ้าน เขาชอบผู้หญิงเก่ง มีความสามารถในการทำงาน ไม่ใช่ประเภทอยู่บ้านเลี้ยงลูก เขามีความคิดสมัยใหม่ เราต้องช่วยกัน ช่วยส่งเสริมซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะ

จะเป็นด้านหน้าที่การงานสังคม ฉันทน์คิดว่าภรรยาต้องมีบทบาทเพิ่มขึ้น" สัมภาษณ์ ทรงวิทย์-กัลยา (ชาติยานันทน์) จิตร โสภณ "เราอยากเป็นภรรยาที่ดีทั้งในบ้านและนอกบ้านทุกอย่าง เวลาอยู่นอกบ้านก็เหมือนคนที่อยู่ข้างหลังเขา เป็นที่ปรึกษาเขาได้ หรือว่าช่วยเหลือเขาได้ ให้เขาก้าวไปข้างหน้า ให้ไปถึงอย่างที่เขาหวัง ซึ่งอาจจะต้องลงสิ่งที่เราหวังลง เราอาจจะเคยหวังว่าเราจะก้าวไปถึงไหนๆ แต่มันอาจจะต้องลดลง เพื่อให้เขาไปถึงตรงนั้น อาจจะเป็นเพราะกัลย์เป็นคนหัวโบราณด้วยมั้ง สังคมบ้านเรายังไงผู้ชายก็ต้องเป็นช้างเท้าหน้า เป็นคนนำ กัลย์ก็อยากจะทำให้เขาเป็นคนนำไปตรงนั้น ถึงแม้ว่าทุกคนจะมองว่าเราเป็นผู้หญิงทำงาน ผู้หญิงคล่องแคล่ว ผู้หญิงที่เก่ง แต่กัลย์รู้สึกว่ เมื่อเราเป็นภรรยาแล้ว เราอยากเป็นคนที่อยู่ข้างหลังเขามากกว่า อยากเห็นเขาประสบความสำเร็จมากกว่าที่เราจะประสบความสำเร็จ คือเราอดหยหลังดีกว่า เพราะเราอดหยหลังยังงั้นมันก็เสียหายอยู่แล้ว ถ้าเขามีความสุขเราก็มีความสุข" (พิมพ์พะวา, 2539: 119-120)

"ในการโฆษณาขายของในโทรทัศน์ แม่เป็นผู้ให้สิ่งที่ดีที่สุดแก่ลูก พยายามเลี้ยงดูลูกด้วยวัตถุที่มีคุณภาพเยี่ยมยอด เพื่อให้ลูกเติบโตมีพละทานามัยที่สมบูรณ์ แม่ห่วงใย คาดหวังว่าลูกจะมีอนาคตที่งดงาม ภาพแม่และลูกในโฆษณาล้วนบอกความมีอนามย์ดี สมบูรณ์พูนสุขทั้งแม่ลูก แม่ก็สวยลูกก็น่ารัก" (สมศรี สุกุมลนันทน์, 2539: 89)

"หน้าที่ผู้หญิงไทย เป็นลูกที่ดี ในสังคมไทยทุกระดับนั้นเวลาแก่ตัวลงพ่อแม่จะได้พึ่งลูกสาว มีน้อยรายที่จะขอพึ่งลูกชาย, เป็นกุลสตรีด้วยความประพฤติดี และแสดงให้เห็นว่าได้รับการอบรมมาดี มีความรับผิดชอบสูง, เป็นภรรยาที่ดีตามมาตรฐานที่สังคมกำหนด และการอบรมของพ่อแม่และครู ปัจจุบันแม่นั้นจะอยู่รับผิดชอบงานบ้านอย่างแต่ก่อนไม่ได้แล้ว จำเป็นต้องออกนอกบ้านเพื่อมีรายได้อีกทางหนึ่ง แต่จะทิ้งความรับผิดชอบทางบ้านไม่ได้เลย จะเห็นได้จากตอนเย็นงานเลิกผู้หญิงยังจะต้องไปจ่ายตลาด จัดหาอาหารและจัดบ้านอย่างที่เคยเป็นมา, เป็นแม่ที่ดี เมืองไทยจึงจัดให้มีวันแม่ และมีดอกมะลิเป็นสัญลักษณ์ของวันแม่ ต่อมามีคนคิดวันพ่อขึ้นบ้าง ใช้ดอกพุทธรักษาเป็นสัญลักษณ์ ปรากฏว่าดอกมะลิวันแม่ยังขายได้มาจนทุกวันนี้ ส่วนดอกพุทธรักษาวันพ่อหายไปอย่างน่าเสียดาย, เป็นสะใภ้ที่ดี, เป็นผู้รู้วัฒนธรรมไทย เป็นความจริงทางปฏิบัติ การจะสืบทอดวัฒนธรรม ธรรมเนียมประเพณี" (เต็มสิริ บุญยสิงห์, 2539: 110)

"ผมคิดว่าเด็กหลายคนน่าจะเลือกแม่ที่ "ทำกับข้าวเก่ง" มากกว่าแม่ที่เป็น "เลขานุการที่ดี" แม่ที่ตัดเสื้อผ้าเป็นนั้นน่าจะเข้าท่ากว่าแม่ที่ได้รับการยกย่องจากสมาคมสตรีฯต่างๆในฐานะปฏิคม เจริญญิก หรือแม่ที่จัดงานการกุศลได้เชี่ยวชาญ" (ชัชรินทร์ ไชยวัฒน์, 2539: 148)

สัมภาษณ์ สุณารี ราชสีมา "งานของสุกับเป็นการเป็นแม่ที่ดีมันซัดๆกันอยู่ เพราะงานที่ทำอยู่นี้ต้องทิ้งลูกตลอด จริงๆแล้วสุเป็นคนชอบการบ้านการเรือนตั้งแต่เป็นสาวมานะคะ เพราะสุถูกเลี้ยงดูแบบนั้น ตั้งแต่สมัยอยู่ต่างจังหวัดก็ต้องคอยทำกับข้าว ทำความสะอาดบ้าน จะทำอย่างนี้มาตลอด ชอบทำกับข้าว ชอบจัดบ้านจัดของ ซึ่งก็ไม่มีปัญหาอะไรกับตรงนี้เพราะว่าเราชอบอยู่แล้ว พอมีครอบครัวมันก็สบาย" (ปรมัตต์, 2539: 159)

สัมภาษณ์ ปวันรัตน์ นาคสุริยะ "ก่อนหน้าแต่งงานวางภาพการมีครอบครัวไว้สวยหรู เหมือนผู้หญิงทั่วไป ไม่หุแต่ก็ชอบเป็นแม่บ้าน แต่ไม่ใช่ตลอดเวลา" (มิน , 2539: 202)

ขวัญเรือน 2544

"แม่เป็นผู้หญิงเรียนหนังสือ และเป็นผู้หญิงทำงาน นับว่าทำให้แม่บ้านผู้หญิงที่ "ก้าวหน้า" พอใช้ในหมู่ผู้หญิงไทยยุคก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง แม่แต่งงานอาชีพทุกอย่าง และชีวิตสังคมทุกชนิด มาเป็น "แม่บ้าน" เต็มเวลาตั้งแต่วันแรกที่แต่งงานกับพ่อ" (ประทุมพร, 2544: 62)

"ในอดีตนั้นผู้หญิงมีค่าเท่ากับเพียง "สัตว์เลี้ยง" ผู้ชายเลี้ยงไว้ใช้งานและผสมพันธุ์ "ผู้หญิงเป็นควาย ผู้ชายเป็นคนเป็นความจริงที่ปฏิเสธไม่ได้" แต่ก่อนนี้ผู้ชายจะส่งผู้หญิงกลับบ้านพ่อแม่ แสดงถึงความรังเกียจ ไม่อยากเลี้ยงดูยอมทำได้ และผู้หญิงจะหมดคุณค่า ถือว่าเป็นแม่ร้ายชั่วทั้ง แ่จริงๆไม่มีคุณค่าเหลือเลย แม้แต่ในปัจจุบันนี้ผู้ชายหลายๆคน (แม้แต่ผู้หญิงบางคน) ก็ยังคิดว่า ผู้หญิงคือ เพศที่สองรองจากผู้ชาย, ผู้ที่มีความรู้ความสามารถวิจารณ์ จิตสำนึกต่ำกว่าผู้ชาย, ช่างเท้าหลัง คอยเดินตามผู้ชาย แล้วแต่ว่าผู้ชายจะนำไปทางใด, เพศอ่อนแอ ทำอะไร คิดอะไร หนักๆยากๆไม่ได้, เพศที่ตีแต่เหลวไหลไร้สาระ คิดแต่เรื่องสวยงามแต่งตัวและนินทา, ที่ระบายความใคร่ของผู้ชาย, สิ่งสวยงามไว้ประดับโลกและประดับบารมีของผู้ชาย" (จินตนา บุญบงการ, 2544: 60)

"ตรงนี้ฝรั่งบอกว่า ฝรั่งทำไม่เป็น การป้อนอาหารให้แก่กันและกันเป็นบริการเฉพาะตัวที่คิดว่าคนไทยทำถนัด โดยเฉพาะผู้หญิงป้อนอาหารผู้ชาย ผู้ชายชอบให้ผู้หญิงป้อนถือว่าการปรนนิบัติที่แสดงความรักอย่างหนึ่ง พัฒนาขึ้นมาจากผู้หญิงเป็นฝ่ายป้อนผู้ชายข้างเดียวมาเป็นต่างคนต่างป้อนกัน บอกการมีสิทธิเสรีภาพเสมอภาค" (สมศรี สุกุมลนันทน์, 2544: 55)

"ถ้าเป็นไปได้ผู้ชายเก่งกว่า เก่งกว่า รวยกว่าครอบครัวผู้หญิงจะไปกันยึดกว่า ผู้หญิงเก่งกว่าผู้ชาย แต่ถ้ารักกันจริงและผู้หญิงเก่งกว่าจริงๆ ผู้หญิงต้องตีบทแตกโดยการพยายามยกย่องผู้ชาย ไม่ทำให้ผู้ชายเกิดความรู้สึกว่ามีปมด้อย (สงสารผู้หญิงเก่งๆไหมละ) เพราะผู้ชายโดยเฉพาะผู้ชายไทยต้องการความรู้สึกว่าเป็นผู้นำ เป็นช่างเท้าหน้าอยู่อย่างแก้ไม่หาย" (จินตนา บุญบงการ, 2544: 68)

"บทบาทในการเป็นศรีภรรยาไม่มีใครออกกฎเกณฑ์ไว้ อาศัยบทบาทเก่าก่อนของการเป็นแม่บ้านที่ดี คือดูแลครอบครัวให้มีความเป็นอยู่อย่างปกติสุข มีความประพฤติดี อยู่ในสัมมาจารี รับใช้หลังบ้านมีผลส่งถึงหน้าบ้าน" (สมศรี สุกุมลนันทน์, 2544: 59)

"ภรรยาเก่งที่ไม่อวดเก่ง สามีกี่เกรงใจ จำกัดไว้เพียงแค่เกรงใจคิดว่าเก่งจนเขากลับ ไม่มีใครทนอยู่ได้กับคนที่เรากลับ ทั้งรักทั้งกลัวไม่มีในสัมพันธภาพระหว่างสามีภรรยา" (สมศรี สุกุมลนันทน์, 2544: 66)

"ประเมินจากรายการโฆษณาสินค้าทางโทรทัศน์เชื่อแน่ว่าไม่น้อยกว่า 80 เปอร์เซ็นต์เป็นสินค้าที่มีกลุ่มผู้บริโภคเป็นผู้หญิง ทว่าเรื่องแปลกแต่จริงของการโฆษณาสินค้าเหล่านั้นก็คือว่า ภาพ

ของผู้หญิงในสื่อโฆษณา ล้วนแต่เป็นเรื่องของความขาดสติ และไม่มีความคิดสร้างสรรค์สักเท่าไร" (วายุเวช, 2544: 142)

สุมาลี เพ็ชรวงษ์ กำนัน "แหบทอง" "ครั้งแรกเลยก็ถูกสบประมาทว่า อ๊วย เลือกรู้ทำไมผู้หญิง จะไปทำอะไรได้ เมื่อก่อนเราอยู่แต่บ้าน ทำงานห่วยๆ เชียว พอตอนหลังเขาให้สิทธิ์ผู้หญิงเท่าเทียมกัน ผู้หญิงเราก็ดีใจที่มีโอกาสตรงนี้ แต่ก่อนที่เราจะโดดลงมาตรงนี้ ต้องดูตัวเองว่ามีความพร้อมแค่ไหนด้วย เราต้องดูแลครอบครัวให้ดีก่อน" (มีน, 2544: 260-261)

คู่สร้างคู่สม 2524

ปัญหาสาวมุสลิมในสังคมไทย "ดิฉันอยากจะแต่งงานค่ะ พุดเช่นนี้อาจจะคิดว่าดิฉันมักมาก ในกามารมณ์ งามได้ค่ะ ที่ดิฉันต้องการแต่งงานนี้ก็เพื่ออยากมีชีวิตที่สมบูรณ์ ดิฉันไม่อยากจะโสด ชีวิตมันเหงา มันผิดหลักศาสนา และที่สำคัญมันเป็นชีวิตที่ไม่สมบูรณ์ ดิฉันอายุเพื่อน อายุเพื่อนร่วมงาน ที่ต้องใช้นางสาวเมื่ออายุเกินเลขสามขึ้น ไปแล้ว ถ้าคุณมีเพื่อนชายที่เป็นมุสลิม อายุระหว่าง 30-40 ปี การศึกษาพอสมควร เป็นผู้ใหญ่ ใจเย็น สุขุม สุภาพ มองโลกในแง่ดี กรุณาแนะนำให้ดิฉันด้วย จะเป็นพระคุณอย่างสูง ถ้าคุณช่วยดิฉันได้จะเป็นกุศลอย่างยิ่ง จะช่วยให้ลูกผู้หญิงคนหนึ่งที่น่าเชื่อถือ ศาสนาอิสลามไม่ต้องออกนอกถิ่นที่พระเจ้ากำหนด" (ทางระบายอารมณ์, 2524: 66)

"เห็นว่าเขาเป็นคนดี น่ารัก ตรงไปตรงมา มีอะไรพูดกับแดง โดยเฉพาะเรื่องผู้หญิง ซึ่งเขายอมรับว่ามีหลายคน แต่เขาเลือกเรา แแดงเองก็รู้ว่าเขาเป็นคนเจ้าชู้มาก แต่ก็คิดว่าเขาคงจะมาจบลงที่เรานะ" (ใบไม้, 2524: 3)

"อนาคตตอนนี้หวังลูกอย่างเดียว มิเขาเป็นเพื่อน ส่วนเรื่องผู้ชายคนอื่น ก็มีเขาชอบ แต่แดงคิดว่า เขาคงจะไม่มาจริงจิงอะไรกับเรา คงเห็นเราเป็นม่าย ก็อยากจะลอง" (ใบไม้, 2524: 4)

"ถ้าแต่งงานแล้วจะเลิกเล่นหนังใหม่ เลิกสีคะ" (สุพรรณษา เนื่องภิรมย์ เขียนถึงตัวเองให้คุณอ่านอย่าง น่าเอ็นดู, 2524: 43-45)

"คุณผู้หญิงที่ยังไม่ได้แต่งงานควรรีบฝึกตัวเองให้เป็นแม่บ้านที่ดีเป็นแม่ศรีแห่งเรือน คุณผู้หญิงคงทราบนะค่ะว่า การปล่อยผู้ชายไว้ตามลำพังบางโอกาส หรือ การเปิดโอกาสให้เขาไปตามใจปรารถนาของเขาบ้าง ก็เป็นเสน่ห์ไม่แพ้ความเอาใจใส่เขาเหมือนกัน" (ดำเนิน คำสนธิ, 2524: 63)

หญิงในทัศนะชายของ ชวน หลีกภัย คนดังขวัญใจชาวไทย "ชายต้องการภรรยาที่เป็นคู่คิด-คู่ปรึกษา มากกว่าคนหุงข้าว ในด้านการทำงานผู้หญิงมีความอดทนมากกว่าสมัยก่อนๆ และนับวันจะมีความอดทนมากกว่าผู้ชายหลายร้อยเท่า ในด้านระดับผู้บริหารนั้นตนเองยังไม่เห็นใครมีบทบาทเด่น ให้เป็นที่ประทับใจจนประสบความสำเร็จ" (พอจำเนียร, 2524: 23)

คู่สร้างคู่สม 2529

"ผู้หญิงในยุคนี้มีจำนวนมากที่ครองตนเป็นโสด หรือมีจะนั้นก็คงจะได้เคยเห็นว่า มีผู้หญิงหลายคนแต่งงานเมื่ออายุขึ้นเลขสี่แล้ว ที่เป็นเช่นนี้นอกจากสภาพสังคม การดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไปแล้ว ยังมีเรื่องเกี่ยวกับผู้หญิงได้รับการศึกษามากขึ้น รู้จักใช้สิทธิเสรีภาพในทางที่ถูกที่ควร ผู้หญิงมิใช่เป็นช้างเท้าหลังเดินตามผู้ชายเหมือนแต่ก่อน และประการสำคัญที่สุด ผู้หญิงก็มีสิทธิ์เลือกผู้ชายที่ดีที่สุดเช่นกัน อย่างไรก็ตามผู้หญิงที่มีอายุมากขึ้น โดยเฉพาะวัยที่ล่วงเลย 30 ปีไปแล้ว และยังมีได้แต่งงาน ย่อมมีปัญหาเกี่ยวกับการวางตัวอยู่ข้างเหมือนกัน คือมีเสียงว่ากล่าวในทางไม่สู้ดีอยู่ข้างสาวใหญ่ทั้งหลายที่ยังไม่ได้แต่งงานบางคนถึงกับคิดมาก เกิดความไม่สบายใจ กินไม่ได้นอนไม่หลับ นึกถึงเรื่องดังกล่าวว่าเป็นปมค้อยของตัวเอง แต่การแต่งงานก็มีใช้หมายความว่า มนุษย์ทุกคนหลีกเลี่ยงไม่ได้ การแต่งงานเป็นเพียงองค์ประกอบอย่างหนึ่งในหลายๆอย่าง ที่ทำให้ชีวิตเป็นชีวิตที่สมบูรณ์เท่านั้น" (ผู้หญิงที่อายุมากแล้ว แต่ยังไม่ได้แต่งงาน วางตัวอย่างไรดี จึงจะเหมาะสม, 2529: 30-31)

คู่สร้างคู่สม 2534

"ตามประเพณีของแขกในอินเดียจริงๆผู้หญิงไม่มีสิทธิ์เคาะหัวผู้ชายมิว่ากรณีใด (แต่เมียแขกในเมืองไทยอาจเลียนแบบผู้หญิงไทยบ้างก็ถือว่าเป็นการประยุกต์วัฒนธรรม) ที่เธอไม่กล้าลงไม้ลงมือกับสามีนั้นก็เนื่องจากประเพณีที่ปฏิบัติกันมาเขาถือว่า สามีคือเทพเจ้าของภรรยา คือเรียกว่าพ่อแต่งงานเป็นภรรยาเธอก็นึกเสมอว่าตนเองเป็นทาสของพระผู้เป็นเจ้าของบ้าน" (แหลมหญ้าคา, 2534: 34)

"เมื่อผู้หญิงผู้ชายแต่งงานกันก็คงจะได้รับคำสอนอวยพรว่า ผู้ชายเป็นช้างเท้าหน้า ผู้หญิงคือช้างเท้าหลังทุกคนก็คงจำกันได้ ผู้หญิงก็ยกมือไหว้ผู้ใหญ่แล้วก็ดำเนินชีวิตเป็นช้างเท้าหลังบ้าง หน้าบ้าง ส่วนผู้ชายนั้นเป็นช้างเท้าหน้าตลอดเวลา เป็นบทบาทที่ค่อนข้างจะกำหนดตายตัวในสังคมไทย ในความตายตัวของความเป็นช้างเท้าหน้า แล้วก็บทบาทผู้นำของผู้ชายไทยนั้นหมายความว่าเราเป็นผู้นำครอบครัว ลองไปดูทะเบียนสามะโนครัว เจ้าบ้านมักจะเป็นผู้ชายโดยส่วนใหญ่" (ดำรงพุดตาล, บรรณาธิการ, 2534)

"ถ้าภรรยาคนไหนรู้จักศิลปวิทยาอายุสาได้ 100 เล่มเกวียนให้สามีรักใคร่ไม่จีจาง แสดงว่าภรรยาคนนั้นมีเสน่ห์หรือเก่งยิ่งกว่าคนธรรมดา" (สุพัตรา สุภาพ, 2534: 53)

"ความเชื่อที่มีมานานนมแล้วว่า ผู้หญิงคือเพศที่อ่อนแอ มีความแข็งแรง ความอดทนน้อยกว่าผู้ชาย" (ชายแข็งแรงกว่าหญิงจริงหรือ, 2534: 59)

คู่สร้างคู่สม 2539

"เมื่อผมกับเมียถูก "คลุมถุงชน" ครบ 2 ทศวรรษ คลุมถุงชน ความหมายของมันคือ การแต่งงาน โดยที่ฝ่ายหญิงและฝ่ายชายไม่ได้มีความรักต่อกันมาก่อน อาจจะเคยพูดคุยรู้จักกัน หรือเป็นเพื่อนบ้านกันแต่ไม่เคยมีความรักต่อกันฉันคนรักทั่วๆไป การแต่งงานของคู่ที่ถูกคลุมถุงชนเกิดจากความต้องการของผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่าย หรือเกิดจากคำมั่นสัญญาของผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายที่รักกันมาก" (คุณผู้ชายเขียนมาเล่า, 2539)

"สินสอด-ทองหมั้น ได้ความว่าการเรียกสินสอดทองในงานแต่งงานนั้น ก็เพื่อต้องการดูฐานะของฝ่ายชายว่ามีความมั่นคง ดีพอที่จะเลี้ยงลูกสาวของตนได้หรือไม่ และก็เป็นการวัดใจฝ่ายเจ้าบ่าวว่าจะมีความพยายามที่จะหาของมีค่าตามที่ได้เรียกไปนั้นมากน้อยแค่ไหน" (ประเพณีแต่งงานไทย สื่อความหมายด้วย "ทองหมั้น", 2539: 21-22)

คู่สร้างคู่สม 2544

"ผมส่งจูบให้เธอ (ตอนเห็นเธอครั้งแรกๆ) เธอก็จะร้องทวาดใส่หน้าผมว่า 'ไอ้ฝรั่งบ้า...ไอ้ฝรั่งเซงชวย'" (นภา หลิน, 2544: 81)

"ผมตัดสินใจไปขอเธอแต่งงานโดยผ่านเจ้านายของเธอ ชื่อเรียกเรื่องที่สมบอบบอกกับเจ้านายของเธอมีอยู่ว่า ครอบครัวของเธอจากนั้นถ้าจะแต่งงานกับเธอจะต้องเลี้ยงดูครอบครัวของเธอด้วย ครอบครัวของเธอไม่ใช่มีพ่อแม่พี่น้องเท่านั้นนะ มีตั้งแต่ตายาย พี่ชายพี่สะใภ้ พี่ชายที่ยังโสดอีกหนึ่ง น้องสาวกำลังเรียนหนังสืออีก 1 คน หลานลูกของพี่ชายอีก 3 คน ผมก็ไม่เข้าใจเหมือนกันว่าครอบครัวของสมบอบทำไมถึงใหญ่ขนาดนั้น เหตุใดสมบอบถึงต้องรับภาระเลี้ยงดูคนขนาดนั้น อาจเป็นวัฒนธรรมของผู้หญิงไทยก็ได้" (นภา หลิน, 2544: 82)

"วันเพ็ญน่าจะเป็นภาพที่ชัดเจนของผู้หญิงไทย ความรักความกตัญญูต่อพ่อแม่ ความรักเคารพให้เกียรติต่อสามี และรักแบบเทิดทูนหวงแหนกับลูกของเธอนี้มากจริงๆ ผมเป็นพ่อยังต้องถอยออกมาอยู่อีกมุมหนึ่ง" (ผิวฝรั่งนิทานไทย, 2544)

"ส่วนภรรยาที่ดี ต้องมี 4 น้ำ เป็นเครื่องหล่อเลี้ยงครอบครัว คือ "น้ำพัก น้ำแรง น้ำคำ และน้ำจิต" พูดถึง "แม่ศรีเรือน" ที่พจนานุกรมแปลว่า "ยอดหญิงที่เป็นสิริแก่บ้าน" ปัดกวาดเช็ดถูบ้านเรือนให้สะอาด งามตา การปรนนิบัติผัว โดยไม่มีรังเกียจรังอนใดๆทั้งสิ้น ข้อสำคัญ เรื่องกิน และเรื่องหลับนอน ไม่มีให้เดือดร้อนอะไร ผัวจะนอนอนก็ให้นอน จะขอหลับก็ให้หลับ แจ๋วจริงๆ" (สุเมธ แสงนิมมวล, 2544: 40)

พ.ญ.มาลินี สุขเวชชวรกิจ ประธานมูลนิธิสภาหญิงในอนาคต "ตอนคิดจะเป็น ส.ว.เคยคิดว่าบทบาทผู้หญิงน้อยไปหรือเปล่าหรือ ค้อยกว่าผู้ชายหรือเปล่า จริงแล้วไม่รู้สิเลย ในสาขาอาชีพ (แพทย์) ของเรามันเสมอภาค ตั้งแต่เรียนหนังสือ จนกระทั่งทำงาน เราไม่รู้สิกว่าชายหญิงต่างกัน

ตรงไหน แต่เมื่อเข้ามาทำงานในสภา ในจุดของสภาไม่รู้ลึก แต่พอมีการเชิญให้เราไปประชุม ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ของสมาคมผู้หญิงบ้าง ขององค์การอนามัยโลกบ้าง ในอดีตกาล คิดว่าผู้หญิงคือ ทรัพย์สินสมบัติ เอาไว้เลี้ยงในบ้าน ใช้งานอะไรก็ได้แม้ในปัจจุบันก็ยังมีเรื่องที่เกิดกับผู้หญิงอย่างไม่น่าเชื่อ อยากให้ผู้หญิงมีความรู้สึกภาคภูมิใจในตัวเองว่า สามารถเรียนได้ และมองงานที่ทำว่า เรามีความสามารถทำได้ โดยไม่แพ้ใครและดำเนินชีวิตเราให้เป็นผู้นำ โดยเขยิบขึ้นมาเคียงบ่าเคียงไหล่ผู้ชายได้" (ผู้แทนหญิง, 2544: 54-56)

ภาพลักษณ์ของผู้หญิงในพื้นที่สาธารณะ

ดิฉัน 2524

"ความรับผิดชอบก็หนักเหมือนกัน เพราะต้องทำงานด้วย เป็นแม่บ้านด้วย ต้องแบ่งเวลาให้ถูก ถ้าแบ่งไม่เป็นแล้ว อาจจะไม่มีเวลาให้ลูกหรือสามีเลย" (ชุลิตา อารีย์พิพัฒนกุล, บรรณาธิการ, 2524: 63)

"เวลาทำงานประชาสัมพันธ์เราทุ่มเทให้กับงานมากเกินไป ที่นี้ทางบ้านก็บกร่อง เลยตัดสินใจออกมาเป็นแม่บ้าน" (ชุลิตา อารีย์พิพัฒนกุล, บรรณาธิการ, 2524: 37)

"ผมไม่มีจิตจำกัคว่าแต่งงานแล้วจะต้องทำอย่างโน้นอย่างนั้น ถ้าเขามีงานเราก็กลับบ้านไปเลี้ยงลูก ถ้าเราไปทำงานเขาก็มาดูแลลูก ปัญหาเราต้องยอมสภาพทางสังคมของภรรยาว่า เขาก็เป็นคนดังคนเก่ง ไม่ใช่ช่างเท้าหลัง โดยเฉพาะในบ้านผม ไม่มีคนใช้ อะไรก็ทำได้แล้วทำ อันไหนเมียทำได้เขาก็ทำ" (เขาพูด เธอพูด, 2524: 64)

"ดิฉันอยากสนับสนุนให้ผู้หญิงคิดว่า งานอะไรที่มาถึงตัวขอให้รับอย่างปฏิเสธ รับแล้วทำให้ดีที่สุดจะเป็นอะไรก็ตาม เพราะผู้หญิงมักจะเกรงกลัวว่าจะทำงานผู้ชายไม่ได้ แล้วเราก็ต้องรักษาน้ำใจของผู้ชายไว้บ้างเหมือนกันเพื่อให้เขาทำงานให้เรา ธรรมดาแล้วผู้หญิงกับตำแหน่งหน้าที่การงานที่สำคัญและรับผิดชอบสูง เช่นนี้คงจะมีปัญหาเข้ามาอยู่เนืองๆ ความอ่อนไหว อันเป็นอุปนิสัยของสตรี คงจะมีอยู่บ้าง แต่สำหรับคุณหญิง ซึ่งผ่านงานด้านคุมคนเป็นร้อยเป็นพันมาแล้ว คงจะเข้มแข็งไม่ย่อต่ออุปสรรคทั้งปวง" (วิกิ, 2524: 152)

"เกิดมาเป็นผู้หญิงนี้ขึ้นชื่อว่าอยู่ในระเบียบ ในระบบ ตามความหมายของคนส่วนใหญ่ ก็คือการเป็นลูกสาวที่ดีของพ่อแม่ กิริยามารยาทเรียบร้อย พุดจาไพเราะเสนาะหู เรียนหนังสืออย่างขยันหมั่นเพียรจนจบหลักสูตรตามฐานะและสมอ่งที่อำนวย ออกมาทำงานทำการหาเงินทองพอจับจ่ายใช้สอย ถ้ามีความรักที่สูงอมก็อาจจะเปลี่ยนค่าน้ำหน้าจากนางสาวเป็นนาง ให้กำเนิดเรือฟางอีกสองสามลำ จะจบชีวิตลงอย่างราบรื่นหรือไม่ นั่น ขึ้นอยู่กับดวงชะตาราศีของแต่ละคน" (วิกิ, 2524:137)

"ช่างเชื่อมผู้หญิงคนแรก อยากจะแนะนำผู้หญิงคนหนึ่ง ซึ่งคร่ำเคร่งอยู่กับอาชีพ ซึ่งผู้ชายหลายคนอาจจะไม่กล้าทำ งานนั้นก็คืองานเชื่อมโลหะต่างๆ ซึ่งต้องใช้ทั้งแรงงานและมีมืออย่างมากทีเดียว" (บันทึก, 2524: 11)

"ความจริงแล้วในสมัยก่อน คนที่ทำงานเป็นเลขาค่ะ มีแต่ผู้ชายเท่านั้น ในองค์กรใหญ่ๆจะเรียกเลขาคือผู้ชายว่า "ผู้ช่วย" เพราะเขาไม่ได้พิมพ์ผิด แต่ทำงานด้านเลขานุการจริงๆ พอผู้หญิงเข้ามาทำงานเลขาค่ะ สถานภาพของอาชีพเลขานุการก็ตกต่ำลง ผมเชื่อว่าถ้าผู้ชายหันมาเป็นเลขาค่ะมากขึ้น สถานภาพที่ว่าจะคงจะดีขึ้นแน่ ๆ" (สุชน, 2524: 43-45)

ดิฉัน 2529

"ผู้หญิงกับผู้ชายตอนนี้มีความรับผิดชอบเท่าเทียมกัน มีสิทธิประกอบอาชีพเหมือนกับผู้ชาย" (ลูกสาวของพ่อ, 2529: 39)

"มีเพื่อนฝูงหลายคนมาปรารภกับผมว่า ผู้หญิงจะมาเป็นประธานาธิบดีได้หรือ ซึ่งก็เป็นคำถามที่ไม่น่าจะถามกันเลย ในเมื่อสถิติปัญหาของผู้หญิงกับผู้ชายมันก็เท่าๆกันนั่นเอง เพราะการบริหารบ้านเมืองใช้ว่าจะต้องเอาร่างกายเข้าแบกหามก็หาไม่" (ตามใจฉัน, 2529: 14)

"จะยังงี้ก็ตาม ในสังคมของมนุษย์แล้ว ผู้ชายก็ย่อมจะนำผู้หญิงอยู่แล้ว และผู้หญิงเองก็เป็นฝ่ายสนับสนุนให้ผู้ชายเป็นเช่นนั้นเสียด้วย" (เสกสรรปั้นแต่ง, 2529: 85)

ดิฉัน 2534

"ในสมัยโบราณ สตรีจีนมีหน้าที่ทำงานบ้าน ดังนั้นภาพที่ปรากฏให้เห็นทั่วไปในยุคนี้ก็คือผู้ชายทำนา ผู้หญิงทอผ้า" (ทิพยวดี ปราโมช ณ อยุธยา, บรรณาธิการ, 2534: 20-22)

ดิฉัน 2539

"ผู้บริหารประเทศคนปัจจุบัน ท่านบอกยังงีทราบไหมคะ ท่านบอกว่าเป็นผู้หญิงก็อยู่กับเห่าเฝ้าเรือนก็ดีแล้ว จะออกมาประชันขันแข่งแย่งตำแหน่งกับผู้ชายเขาทำไมกันเล่า ให้ผู้ชายเขาได้ตำแหน่งไปเถอะ อย่าไปแย่งเขาเลย" (นนทิกัญญา, 2539: 78-79)

"จากสถิติที่ทำไว้ ในบรรดาประเทศทั่วโลก 220 ประเทศ มีอยู่ 25 ประเทศ ที่มีผู้นำหรือประมุขของประเทศเป็นสตรี มีรัฐมนตรีหญิงอยู่ 300 กว่าคน เมืองไทยเราก็มีเป็นตัวอย่างให้เขาดูอยู่ 1 คน อย่งไรคะ แม้ว่าในรัฐบาลชุดที่แล้ว เราจะเคยมีถึง 3 คนก็ตาม และตัวเลขเหล่านี้มีแนวโน้มว่าจะสูงขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งก็ย่อมหมายความว่า อีกไม่ช้าไม่นาน ประเด็นความแตกต่างในเรื่องเพศก็อาจกลายเป็นเรื่องที่ไม่มีการหยิบยกมาพูดกันอีกแล้วก็ได้ล่ะคะ" (นนทิกัญญา, 2539: 79)

"เนิร์สเซอร์ในที่ทำงาน ครอบครัวยุคใหม่ ต้องปากกัดตีนถีบ แค่ต้องออกไปทำงานหาเงินงๆ ก็น่าเหนื่อยมากอยู่แล้ว นี่ลูกก็ยังเล็ก หากคนเลี้ยงเด็กก็หายากขึ้นทุกวัน จะให้ดีกว่านั้นต้องให้

เป็นส่วนหนึ่งของสวัสดิการพนักงาน รับรองว่าพนักงานจะทำงานให้แบบถวายชีวิต แล้วผลดีจะไปตกอยู่กับใครเสียเล่า ถ้าไม่ใช่เจ้าของบริษัท" (โสภณัฐ, 2539)

"การเรียนคณิตศาสตร์เป็นเรื่องที่ทำให้ปวดหัว" (กิจจา นูรานนท์, 2539: 126)

ดิฉัน 2544

"อภิมยรัช ศรีโสภาค โรแลนด์ก็ ลูกไม้ไ้กลดต้นในสาขาวิศวกรรมทั้งหมดมีผู้หญิงไม่มาก ตอนฟางเรียนมีผู้หญิงแค่ 10% เท่านั้น พอเข้าไปทำงานก็มีผู้หญิงน้อยเหมือนกัน เขาอยากให้เรื่องฟางลงในอินเทอร์เน็ต เพราะเขาอยากให้ผู้หญิงมาเรียนวิทยาศาสตร์มากๆ เขาอยากให้ผู้หญิงคนอื่นๆ ได้เห็นว่ามีผู้หญิงที่ประสบความสำเร็จในด้านวิทยาศาสตร์" (ธนา, 2544 : 145-155)

"ฟางต้องแสดงให้เขาเห็นว่าฟางทำงานได้ดีแม้ฟางเป็นผู้หญิง ตอนที่เขาบอกให้ฟางเป็นผู้ชาย ฟางโททหาแม่แล้ว ร้องไห้สองชั่วโมงกะ ฟางไม่รู้ว่าจะทำยังไง ฟางเป็นผู้หญิง ฟางไม่เป็นผู้ชายกะ" (ธนา, 2544: 147)

"มีคนพูดมคยกล่าวเปรียบเปรยดังให้ได้ยินมาว่า "สถานการณั้สร้างวีรบุรุษ" แต่บนแผ่นดินฟิลิปปินส์คำพูดนี้คงจะต้องเปลี่ยนเป็น "สถานการณั้สร้างวีรสตรี" น่าจะเหมาะสมกว่า แม้จะได้ชื่อว่าเป็นหญิงเก่ง การศึกษาสูง อาชีพการงานก้าวหน้า และเป็นสาวสมัยใหม่ แต่กลอเรียก็ยอมรับความจริงอย่างหนึ่งว่า ประเทศของเราผู้ชายส่วนใหญ่ยอมรับไม่ได้กับการที่ตนเองมีบทบาทด้อยกว่าภรรยา มันจำเป็นต้องฟังความคิดเห็นของสามีเพื่อฟังว่าเขาคิดอย่างไรกับเรื่องนี้" (วรารุช, 2544: 284-288)

"ผู้หญิงหลายคนได้รับคำสั่งสอนมาตั้งแต่เด็กว่าโตขึ้นต้องแต่งงาน จะอยู่คนเดียวไม่ได้ โลกภายนอกช่างน่ากลัวเสียนี้กระไร ความเชื่อที่ว่าสามีคือฉัตรแก้วปกป้องเกศของผู้หญิงนั้นก็ยังเป็นความเชื่อที่ผู้หญิงหลายคนยึดถือ แม้ว่าตัวเองจะประสบความสำเร็จรุ่งเรืองในหน้าที่การงานแค่ไหนก็ตาม" (นนทกัญญา, 2544:74-76)

"ซูตีไทเฮา เพชรชาติหลังราชบัลลังก์ นางเป็นคนที่ประชาชนจีนเกลียดชังอย่างที่สุด ถึงขนาดขนานนามให้มากมาย เช่น ทรราชหญิง ชอบความหรูหรา ฟุ่มเฟือย ใช้จ่ายเงินโดยไม่คิดถึงประชาชนและประเทศชาติ" (ประยงค์ อนันทวงศ์, 2544: 366-368)

"เริ่มจากการเป็นหญิงสาวคนเดียวในแผนกที่ออกปฏิบัติการภาคสนาม ขณะเดียวกันเธอก็ถูกประเมินจากเพื่อนร่วมงานให้ทำงานที่ไม่ค่อยได้เรื่องได้ราวมากนัก มีฉากเธอต้องรับหน้าที่ "ซ็อกกาแฟ" สำหรับเพื่อนงานนี้มองในมุมของสิทธิแห่งความเท่าเทียมกันระหว่างเพศ คงเปิดประเด็นให้ถกเถียงได้อย่างหลากหลาย" (สิทธิรักษ์ ตุลาพิทักษ์, 2544: 167-169)

"วันแห่งความสำเร็จของ วนิดา วรรณศิริกุล "พอแต่งงานแล้วเราก็ไม่ใช่แม่บ้าน เราตกลงกันก่อน เพราะเรารู้จักกับเขาตั้งแต่เราอายุ 15 ตอนที่แต่งงานเราก็ไม่ใช่แต่งเพราะว่าความรักหวานแหวว แต่แต่งเพราะว่าเราอยาก settle down เราก็จะคุยกันว่า แต่งงานกันแล้วเราทำกับข้าวไม่เป็นนะ

เราไม่ใช่แบบพวกบริการผัวนะ มันไม่ใช่คาแรกเตอร์ของเรา เมื่อเข้าไปอยู่ในครอบครัวเขา ต่อหน้าพี่น้องเขา เราก็ต้องให้เป็นสามีเป็นใหญ่เป็นเทรดิชันเราก็ปฏิบัติตาม" (มินตรา, 2544: 265-278)

"เราเป็น เอ็ม.ดี. ผู้หญิงคนแรกในวงการสื่อ ตอนนั้นอายุ 28-29 ตอนแรกเป็น จี.เอ็ม. ก่อนยังไม่มี เอ็ม.ดี. เพราะเราารู้สึกว่า เอ็ม.ดี. มันใหญ่ เราก็จิน และเราก็ก้าว เพราะว่าเป็นผู้หญิง แล้วมีลูกน้องเป็นผู้ชาย เราก็ดึงวางตัว และเราก็ดึงไม่อยากให้เขาารู้สึกว่าเราใหญ่มาก เราก็ดึงค่อยๆทำงาน แล้วปรับให้เขารับได้" (มินตรา, 2544: 265-278)

"สามในสี่ของผู้หญิงทำงาน ต้องทำงานอยู่กับเพื่อนร่วมงานที่เป็นเพศชาย เป็นหน้าที่ของคุณที่จะต้องแสดงให้เพศตรงข้ามเห็นว่าคุณไม่ใช่ผู้หญิงเหยาะแหยะ จี้แย หงุดหงิดเก่ง อะไรนิดอะไรหน่อยก็โกรธปองๆ แต่คุณก็ไม่จำเป็นต้องเหวี่ยงหัว พุดคำสบถเหมือนเพื่อนร่วมงานชาย ผู้หญิงไทยส่วนใหญ่ชอบให้อารมณ์เป็นใหญ่เหนือสมอง จะเห็นใครดีไม่ดี" (นนทิกัญญา, 2544: 74-76)

"คนฮ่องกงคิดว่าเมื่อคุณเป็นแม่ ทุกอย่างก็จบ ต้องหยุดทำงานไปทำหน้าที่แม่บ้านอย่างเดียว ฮ่องกงคอนเซ็ปต์พวกนี้" (ทิพหวดี ปรามิข ฌ อยุธยา, บรรณาธิการ, 2544: 157-169)

"สามีดิฉันออกจากงานเมื่อสี่ปีที่แล้ว ตั้งแต่นั้นมาเขาไม่ยอมทำอะไรอีกเลย ทุกวันนี้ดิฉันเป็นคนรับภาระทั้งหมด เรามีลูกสองคน ดิฉันทำงานได้เงินเดือนดี บริษัทมั่นคง และเลี้ยงดูครอบครัวได้แบบไม่ฟุ่มเฟือยนัก ปัญหาก็คือ ดิฉันเกลียดที่จะเห็นเขาไม่ลุกขึ้นทำอะไร เขาเคยหางานทำ 3-4 แห่งแต่ไม่ได้ เขาเลยหยุดทุกอย่าง ดูแต่ทีวี ใจหนึ่งอยากเลิกกันไป แต่ก็อยากให้อายุยืนยาว แล้วก็ยังสงสารเขาอยู่ด้วย ทำไงดีคะ" (ชานชลา, 2544: 296-297)

ขวัญเรือน 2524

"ประการแรกที่เดียว ก็ต้องช่วยกันทำมาหากิน ฝ่ายหนึ่งต้องไม่มอมมือองเท้า กินแรงเอาเปรียบอีกฝ่ายหนึ่ง เหมือนอย่างคนโบราณเรียกว่า "ผัวหาบ-เมียกระเดียด" นั่นทีเดียว" (เต็มศิริบุญยสิงห์, 2524: 41)

"คุณพ่อบอกว่าผู้หญิงต้องเป็นผู้หญิง ใครจะเรียนอะไรก็ตามต้องจบเศรษฐศาสตร์ก่อนแล้วค่อยไปต่อ เรียนคณะนี้เราเป็นแม่บ้านก็ได้ เป็นครูก็ได้" (วรารักษ์...เจษณี, 2524: 36)

"ผู้มาจากต่างจังหวัดห่างไกลรับจ้างทำงานบ้านในกรุงล้วนเป็นผู้หญิง เรียนจบประถมสี่แล้ว พ่อแม่บอกว่าอย่าเรียนเลย เป็นลูกผู้หญิงไม่ต้องเรียน ทำงานหาเงินส่งเสียเลี้ยงดูพ่อแม่ให้ลูกชายได้เรียน เป็นการเสียสละอย่างสูงที่ไม่มีใครมีคนเห็นใจ ลูกชายที่กินน้ำพอกน้ำแรงลูกสาวก็ไม่มีสิริ กลับกลายเป็นหน้าที่ของพี่สาวน้องสาวไปแล้ว โดยเฉพาะพี่สาวคนโตผู้รับช่วงภาระของพ่อแม่ไว้มากกว่าเพื่อน" (สมศรี สุขุมลันท์, 2524: 53)

"ผู้ชายจะแต่งงาน สมัยนี้น่าจะต้องเลือกผู้หญิงที่รู้จักทำมาหากิน ประเภทอยู่บ้าน ซุกอยู่ ในครัวหมดสมัยเสียแล้ว หากภรรยาทำงานนอกบ้าน แล้วยังต้องมาเหมางานในบ้านจะยุติธรรมได้ อย่างไร ทุกคนในบ้านต้องช่วยทำงานทั้งนั้น ไม่ควรยกเว้นว่าจะเป็นหญิงหรือชาย" (เต็มสิริ บุญยสิงห์, 2524: 35)

ขวัญเรือน 2529

"สมัยเมื่อผู้หญิงยังไม่ได้รับโอกาสให้พัฒนาสติปัญญาและความสามารถถึงขนาดจะทำมาหาเลี้ยงชีพได้โดยลำพัง การอบรมเลี้ยงดูให้รับใช้ผู้ชายเป็นเรื่องจำเป็น คุณสมบัติสตรีที่นิยมไม่พ้นความสามารถในกิจการบ้านเรือนที่มีผู้ชายเป็นประธาน สามีกับภรรยาแยกบทบาทกันเด็ดขาด สามีเป็นผู้นำรายได้มาสู่ครอบครัว ภรรยาจัดการบ้านเรือนดูแลให้สามีได้รับความสุขสบาย เขาจะได้มีแรงทำงานหาเลี้ยงครอบครัว เวลาว่างไป ภรรยาหมอบทบาทเพิ่มขึ้น ก็เป็นผู้นำรายได้มาสู่ครอบครัว เช่นเดียวกับสามี ถ้าสามีเป็นผู้ชายที่มีความคิด รักและนับถือในความสามารถของภรรยา สามีจะปรับบทบาทด้านเดียวของตนมาแบ่งภาระหน้าที่ของภรรยาได้ คุณสมบัติภรรยาที่ตีบอกกล่าวกันไว้นานแล้ว รู้ขึ้นใจกันทั่ว อย่างเช่น เรือนสาม น้ำสี่ เป็นต้น สุภายิตสอนหญิงมิให้อ่านมากมาย แต่ไม่มีใครมีใครเอ่ยไว้เป็นบรรทัดฐานว่าคุณสมบัติที่ดีคืออะไร สุภายิตสอนชายไม่เคยได้ยิน" (สมศรี สุขุมลันท์, 2529: 101)

"แม่ชู ติ เป็นผู้หญิงยุคใหม่มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นเรื่องลักษณะของผู้ชายอย่างเปิดเผยในสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่ ไม่มีใครบอกเล่าให้ผู้ชายมองตัวเองเพื่อทำตัวให้เป็นที่ถูกใจผู้หญิง มีแต่ตำรับตำราที่สอนผู้หญิงให้มีคุณสมบัติสตรีตามที่ชายปรารถนาจะให้ มี ทึกทักเอาว่าผู้หญิงไม่มีความรู้สึกนึกคิดเป็นของตัวเอง พึ่งตัวเองไม่ได้ ต้องให้ผู้ชายเลี้ยงดู" (เต็มสิริ บุญยสิงห์, 2529: 56)

ผู้หญิงนักทำงาน สัมภาษณ์ นันทนา วงศ์ศัตยพันธ์ "การเป็นผู้หญิงเวลาทำงาน บางทีก็มีจุดอ่อนนะ ผู้หญิงนี้ใจอ่อน บางครั้งในการตัดสินใจต้องอาศัยความเฉียบขาด จุดอ่อนนี้เคยประสบ เราจะทำอะไรก็ใจอ่อน สงสาร ซึ่งบางครั้งก็ไม่ค่อยดี" (เจษณี-ผ่องพรรณ, 2529: 62)

สัมภาษณ์ นฤจิกา วัชรเวทิน "ปัญหาการทำงานกับผู้ร่วมงานชาย คิดว่าคงจะเป็นเรื่องการยอมรับ แต่ก็คิดว่าผู้ชายไทยค่อนข้างใจกว้าง การเป็นผู้หญิงก็มีสิ่งที่ได้เปรียบและเสียเปรียบ เช่น โดยทั่วไปไม่ว่าจะทำอะไร คนก็มักจะให้เกียรติกับสตรีก่อน และมากเป็นพิเศษ แต่ในทางตรงกันข้าม เวลาทำงานก็จะเป็นข้อเสียเปรียบ ทำให้ผู้ชายมักจะเห็นเป็นเพศอ่อนแอ และเป็นข้างต่ำหลังเป็นผู้หญิงก็มักจะได้เปรียบได้อภิสิทธิ์มากกว่าในด้านการติดต่อ" (เจษณี-ผ่องพรรณ, 2529: 63)

สัมภาษณ์ นवलจันทร์ เพ็ชรธรรม "ในความรู้สึกแล้วทำงานกับผู้ชายง่ายกว่าทำงานกับผู้หญิง แต่บางทีมันก็เลือกไม่ได้ ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายๆอย่าง จริงๆแล้วผู้หญิงจุกจิกกว่าผู้ชาย มีอารมณ์มากกว่าผู้ชาย แสลงอนบ้าง แต่ผู้หญิงอดทนกว่าผู้ชายนะ ผู้หญิงนั้นถึงจะเป็นนักบริหาร

หรือนักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จอย่างไร เราก็หนีความรู้สึกของคำว่าเป็นเมียและแม่ไม่พ้น เมื่อมีสามีผู้นำที่บอกว่าเรายังเป็นแม่ เรามีลูก" (เจษณี-ผ่องพรรณ, 2529: 65)

ขวัญเรือน 2534

สัมภาษณ์ พัชณิยา พุฒมี "เวลาเราทำงานเราเป็นหัวหน้าคน เคยชินกับการออกคำสั่ง พอเราไปเป็นภรรยาเขา เราต้องกลายเป็นคนรับฟังเขาบ้าง ซึ่งจะทำให้ครอบครัวมีความสุข แต่ถ้าหากว่าไม่ยอม เรายังใหญ่ในที่ทำงาน และเราก็ใหญ่ที่บ้านอีก คงไปไม่รอด เขาเป็นคนเลือกซื้อของเก่ง แล้วก็ต่อของเป็นด้วย แม้แต่เครื่องประดับก็สวยถูกใจ คือ ละเอียดยมาก แต่ว่าถ้าเป็นงานในบ้านนี้จะไม่แตะเลยนะ" (รุจณีย์-ทริญา, 2534: 112)

สัมภาษณ์ จิระประภา เสวตนันท์ "คิดว่าทุกวันนี้ผู้หญิงไทยเป็นอย่างไร ก็พัฒนาขึ้นมาเรื่อยๆ เป็นสิ่งที่ดี เราสามารถจะทำอะไรได้ดีกว่าสมัยก่อน แต่ในบางเรื่องคิดว่าควรจะเป็นหน้าที่ของเราที่ทำ เพราะบางคนคิดว่าทำงานนอกบ้านแล้วงานในบ้านจะไม่สนใจเลยก็เป็นสิ่งที่ไม่ดี ผู้หญิงไทยทำงานนอกบ้านได้ก็เก่งแล้ว แต่ว่างานในบ้านก็ไม่ควรจะทำ เพราะมันเป็นหน้าที่ของผู้หญิงอยู่แล้ว อย่างซักผ้า ล้างจาน ทำกับข้าวนิดๆหน่อยๆคุณดูแลคุณดูแลครอบครัวให้ดี ไม่ควรจะทำ" (นิชณา-ไพพรรณ, 2534: 199)

สัมภาษณ์ เป็ยเซอร์ คริสเตนเซนท์ "เขาห้ามพูดจาไม่เพราะ เพราะว่าเป็นอะไรที่ไม่ใช่กุลสตรี ต้องพูดจาเพราะๆ มีหางเสียง เขาอาจจะมาจากพวกผู้ดี ซึ่งเซอร์ก็กระโดดกระเดกมาตั้งแต่เด็กๆ เรื่องคุณดูแลบ้านเซอร์ไม่ค่อยเป็นนะ เขาตัวเอง จัดเอง เซอร์ก็ให้เด็กดูแลความสะอาดเท่านั้น เขาก็อยากให้เป็นแม่บ้าน แต่ต้องทำใจ เพราะเซอร์เก่งแต่ในการทำงานนอกบ้าน" (รุจณีย์-ทริญา, 2534: 193)

"สิ่งที่กั๊กกันก็คือว่า ทางเอกชนจะยอมให้ลาคลอดได้ 90 วัน หรือนายจ้างเขาจะคิดอย่างไร หากไปบังคับเขาแล้วละก็ อาจจะเกิดเรื่องน่ากลัวขึ้นอย่างหนึ่ง ผู้หญิงจะถูกลดสิทธิการทำงาน เขาทำอย่างไรหรือ ง่ายนิดเดียว พยายามไม่จ้างผู้หญิงเข้าทำงานก็สิ้นเรื่อง บริษัทห้างร้าน ละทำได้เลย มีสิทธิอยู่ในมืออยู่แล้ว เรามาผนึกกำลังกันขอร้องนายจ้างทางเอกชน และรัฐบาลจะดีไหม ว่าที่ทำงานใดมีหญิงวัยเจริญพันธุ์มากพอ เช่น 100 คน หรือมากกว่านั้น ทางนายจ้างจะต้องจัดสวัสดิการเรื่องรับเลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน ให้แม่เอาลูกมาที่ทำงานด้วย โดยคิดค่าอาหาร และค่าพี่เลี้ยงในราคาทุน ซึ่งจะไม่แพงไปกว่าแม่ของเด็กจะเที่ยวเอาไปฝากจ้างเขาเลี้ยงให้ลูกเลี้ยงทั้งอันตรายทางกายและทางจิตใจ สิ่งที่สังคมไทยขาดมากคือสถานรับเลี้ยงเด็กก่อนจนถึงก่อนวัยเรียน" (เต็มศิริ บุญยสิงห์, 2534: 135)

"ที่ๆจะพบกันได้มากๆแต่ก่อนคือ งานวัด ซึ่งเป็นที่ปลอดภัยสำหรับหนุ่มสาว เป็นเวทีหาคู่ที่มีผู้ใหญ่รู้เห็นตามวัฒนธรรมและประเพณีของไทย ทางชนบทยังรักษาไว้ได้อย่างน่าชมเชย ใน

เมืองใหญ่จะขาดความสำคัญลงไป ที่พบและชุมชนกันมีมากเหลือเกิน" (เต็มสิริ บุญยสิงห์, 2534: 134)

"และแล้วโลกก็เปลี่ยนไป สมัยนี้ผู้หญิงไทยๆ ได้มีโอกาสแสดงความรู้สึกรู้สึกนึกคิดเสรีภาพ สมภาคภูมิของความเป็นมนุษย์มากขึ้น ไม่ใช่เป็นเพียงวัตถุรองรับความใคร่ และรอรับใช้ผู้ชายอย่างแต่ก่อน ผู้หญิงสมัยนี้มีโอกาสใช้สมองของตนเองมากขึ้น สมองนั้นใช้ไปในงาน ในการสร้างสรรค์ และการหาเงิน เท่านั้นไม่พอ สมองยังใช้ไปเพื่อเลือกหาผู้ชายที่จะมาให้กำเนิดสิ่งที่มีคุณค่าที่สุดในชีวิตของผู้หญิงด้วย" (จินตนา บุญบงการ, 2534: 70)

ขวัญเรือน 2539

"เป็น "สาวมิสทิน" อุ่นใจกว่า ประกันชีวิตทั้งบ้านฟรังงานประจำก็ไม่เสีย แถมยังมีรายได้จากมิสทินมาเสริมเพิ่มมากขึ้นทุกเดือน อย่างนี้ใครๆ ก็ชอบ และหลายๆ คนที่ขายมิสทินเป็นอาชีพเสริมมีรายได้จากมิสทินมากกว่างานประจำด้วยซ้ำ" (พนิดา ขอบวณิชชา, บรรณาธิการ, 2539)

สัมภาษณ์ สุนทรี เวชานนท์ "ดิฉันเป็นคนหนึ่งแหละที่ไม่ยอมให้ใครมาหยามเกียรติอันนี้ นี่คือบทบาทของผู้หญิงหรือเปล่านั้น ที่ทำงานเลี้ยงตัวเอง ผู้หญิงเดี๋ยวนี้ออกมาทำงานนอกบ้านกันเยอะ เป็นเรื่องที่ดีมากคะ ดิฉันคิดว่าผู้หญิงเริ่มปฏิวัติแล้วในเรื่องของความคิดและการกระทำ ดิฉันไม่ได้ไปเบรบทบาทของผู้ชายนะ ดิฉันถือว่าผู้ชายต้องช่วยกัน ผู้หญิงควรจะเลิกถูกกดขี่ข่มเหงได้แล้ว ดิฉันไม่เคยไปเรียกร้องสิทธิสตรีหรอก แต่อยากจะบอกว่าฉันต้องการปกป้องสิทธิของสตรี" (พิมพ์พะวา, 2539: 176)

สัมภาษณ์ วิไล วงศ์สวัสดิ์ ผู้ช่วยผู้จัดการทั่วไปโรงแรมปางสวนแก้ว "ดิฉันจะทุ่มเทให้กับการทำงานเต็มที่ ที่ทุ่มเทให้เกือบ 80 เปอร์เซ็นต์นะคะ ดิฉันคิดว่าตัวเองเป็นผู้หญิงทำงานจริงๆ และทำงานหนักด้วย เป็น working woman เต็มร้อยเปอร์เซ็นต์ ดิฉันสนับสนุนนะคะ ที่ผู้หญิงควรจะได้มีบทบาทออกมาแถวหน้า ยืนเคียงบ่าเคียงไหล่กับผู้ชาย เดี่ยวนี้การที่จะมีชีวิตครอบครัว ผู้หญิงจะมานั่งรอผู้ชายเลี้ยงแบบสมัยก่อนนั้นคงไม่ได้แล้ว ทุกอย่างมันเปลี่ยนไป ฉะนั้นการได้แสดงความคิดเห็น มีความสามารถเท่าเทียมกันจะเป็นสิ่งที่เกื้อหนุนครอบครัวให้ก้าวไปด้วยกันได้ ดิฉันคิดว่าผู้หญิงควรจะทำงานบริการได้ดีกว่าผู้ชาย เพราะความนุ่มนวลหรืออะไรต่างๆ ผู้หญิงจะมีมากกว่าผู้ชาย ผู้หญิงจะเป็นตัวเบรก ตัวกันชนที่ดีในด้านบริการ บางทีแขกนี่ๆ อาจจะด่าขึ้นมา พอเห็นเราออกมาปะทะปั๊บ อารมณ์เขาก็อ่อนลง ทำให้ความโมโหของเขาเปลี่ยนไปได้ ดิฉันคิดว่าการทำงานด้านนี้ต้องเป็นคนใจเย็นมากๆ เลย คือลูกค้าต้องถูกเสมอ บางครั้งลูกค้าก็คือผู้ผิดนะคะ แต่เราถึงไม่ได้ ลูกค้าจะเป็นผู้ถูกเสมอ" (พิมพ์พะวา, 2539: 183)

"ในขณะที่ผู้หญิงเพิ่มความรับผิดชอบนอกบ้านมากขึ้น แต่ไม่มีใครมาแบ่งเบาความรับผิดชอบในบ้าน ผู้หญิงสมัยใหม่จึงต้องแบกรับภาระทั้งในบ้านและนอกบ้าน ขณะที่ผู้ชายไม่น้อยยังยึดถืออย่างมั่นคงว่า งานในบ้านเป็นงานผู้หญิง ผู้ชายไม่เกี่ยว" (เต็มสิริ บุญยสิงห์, 2539: 83)

"ผู้ที่ต้องรับภาระและเป็นหลักของครอบครัวทั้งในฐานะของภรรยาและมารดา โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูบุตร ยิ่งในปัจจุบัน สตรีได้รับการศึกษาสูงขึ้น จึงมีโอกาสที่ดีในชีวิต รวมทั้งการทำงานและการประกอบอาชีพ สตรีในยุคปัจจุบันจึงมีบทบาทเป็นอย่างสูงทั้งต่อครอบครัวและต่อสังคมโดยรวม" (กับความหวัง...ส่งเสริมพลังสร้างสรรค์ของสตรี, 2539: 83)

"สตรีแห่งความศรัทธา...ของโลก อิลลารี คลินตัน เจ้าของฉายา "first lady ชูสีไทเฮา" แทนที่จะมีภาพพจน์อย่าง first lady คนก่อน ๆ ที่ทำหน้าที่สนับสนุนสามีแบบข้างเท้าหลัง แต่อิลลารีมีบทบาทแบบสองเท้าเคียงคู่ไปกับท่านประธานาธิบดีคลินตัน" บาร์บารา บุช "เธออ่อนหวานอบอุ่นเหมือน "คุณแม่" เธอไม่มาก้าวทำงานการของสามี ทำตัวเหมือน "แม่บ้าน" คนหนึ่งที่คุณแม่และลูกหลาน ภาพพจน์ของเธอจึงเหมือนนุ่มนวลในใจคน" มาร์กาเร็ต แทตเชอร์ "เห็นความแกร่งแกร่งของเธอที่ยืนเคียงบ่าเคียงไหล่สุภาพบุรุษทั้งหลายในสภาฯ" คิวิน อลิซาเบธ "ความสามารถในการครองบัลลังก์อังกฤษให้ยืนหยัดได้แข็งแกร่งที่สุด รวมทั้งทรงเป็น "แม่" ที่เป็นผู้นำของครอบครัวที่เล่นบทบาทของแม่ได้อย่างน่าทึ่ง" (คิวานง, 2539: 91)

สัมภาษณ์ ประสม คำริชอบ นายอำเภอหญิงคนแรกของประเทศไทย "สมัยยังเป็นเด็กคุณสนใจวิชารัฐศาสตร์มากเพียงใด ตอนที่สอบเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยเลือกเรียนรัฐศาสตร์ทางบ้านก็ไม่เห็นด้วย เพราะยังมองไม่เห็นทางว่าผู้หญิงกับงานสาขาวิชานี้จะไปด้วยกันได้ ความจริงตอนแรกที่ไม่ไปสมัครสอบ ดิฉันตั้งใจจะเลือกคณะอักษรศาสตร์ จะทำงานช่วยคณะบ้างก็ในงานด้านสวัสดิการต่างๆ หรือไม่ก็ช่วยเรื่องปฐมพยาบาล สมัยเรียนทางบ้านก็คิดอยากให้คุณแม่เรียนวิชาพยาบาล" (ปรมัตต์, 2539: 113-115)

"หลายคนมองว่าผู้หญิงยุคนี้เมื่อหันมาเอาดีกับงานนอกบ้านมากขึ้น งานในบ้านจึงถูกละเลยคุณคิดอย่างไรกับเรื่องนี้ เรื่องนี้คงจะสรุปกับผู้หญิงที่ออกมาทำงานนอกบ้านทั้งหมดไม่ได้ บางคนก็ยังปฏิบัติหน้าที่ของการเป็นแม่บ้านที่ดีของครอบครัว ในขณะที่เธอก็ยังต้องทำงานนอกบ้านไปด้วย แต่ก็อาจจะมีอีกส่วนหนึ่งที่ไม่สามารถกระทำทั้งสองอย่าง ดิฉันจะแบ่งหน้าที่ของตัวเองอย่างที่ควรจะเป็น อยู่ที่ทำงานก็เป็นเรื่องงาน เมื่อกลับมาที่บ้านเราก็คือแม่ของลูก คือแม่บ้าน คือภรรยาของสามี แล้วยกย่องสามีให้เป็นหัวหน้าครอบครัว แม่บ้านกับลูกสาวก็ทำอาหารหรือไม่ก็กวาดบ้านถูบ้าน พ่อบ้านอาจจะทำความสะอาด หรือซ่อมรถซ่อมแซมบ้านซึ่งเป็นงานหนักของผู้ชาย คือเรามีหน้าที่อะไรก็แบ่งกันไปทำ" (ปรมัตต์, 2539: 113-115)

สัมภาษณ์ เศรษฐา ศิระฉายา "ผมชอบผู้หญิงที่ไม่ค่อยเป็นผู้หญิงนะครับ คือผู้หญิงที่มีความเชื่อมั่นในตัวเองสูง ผู้หญิงที่มีใจนักเลงเหมือนผู้ชาย กล้าได้ กล้าเสีย กล้าพูดกล้าทำ ถ้าให้ยกตัวอย่างก็คือภรรยาผม เธอก่อนข้างใจนักเลง กล้าพูดกล้าทำ เชื่อมั่นในตัวเองดี ผมจะไม่ชอบลักษณะผู้หญิงที่ตัวมดเต็มเดินตามผู้ชายตลอด ไม่มีความคิดความอ่านที่จะเป็นหัวหน้า ผมไม่ชอบนะคำพูดที่ว่า "ผู้หญิงเก่งแล้วเอาความเก่งไปใช้กับคนอื่นได้ แต่ห้ามใช้กับสามีที่บ้าน" ลักษณะความเก่งนี้มีหลายอย่าง ไม่ใช่เก่งแล้วมาข่มขู่สามีโง่กว่า หรือว่าต้องอยู่ได้อาณัติ ผู้หญิงเก่งในความหมายของ

ผมคือเราต้องไปด้วยกัน เดินไปข้างหน้าด้วยกัน เดินไปข้างหน้าด้วยกัน นี่แหละคะผู้หญิงเก่ง ไม่ใช่เก่งจนบอกว่าฉันพูดอะไร สามีต้องทำตาม แล้วไม่ใช่อ่อนจนสามีว่าอะไร ก็ต้องทำตาม ผู้หญิงเก่งคือจะต้องเดินไปกับผู้ชายได้ ผมคิดว่ามาถึงยุคนี้แล้วอาหารการกินไม่ใช่เรื่องสำคัญ เสน่ห์ปลายจวักกับผม ผมว่าไม่สำคัญ ไม่ต้องทำหรรษา ผมไปซื้อกินเองได้ แต่ผู้หญิงควรจะเข้ามาเป็นคู่คิด ในการทำธุรกิจ หรือว่างานอะไรต่างๆขอให้เราเดินไปด้วยกัน ถ้ามีแต่อยู่ในครัวสามีนอกใจแน่ สามีไปที่อื่นแน่นอน มันคนละยุคกันแล้ว" (พิมพ์พะวา, 2539: 217-218)

สัมภาษณ์ ดำรง พุฒตาล "ผู้ชายไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง ยังหลงระเหิงว่าตัวเองเป็นเพศที่เข้มแข็ง ในสายงานบริการลูกค้าอย่างนี้ละ ความละเอียดอ่อน การเอาอกเอาใจ ผู้หญิงจะทำได้ดีกว่า ผมยังคงความประทับใจในความเป็นไทยของผู้หญิง ผู้หญิงไทยที่ยังมีพฤติกรรมที่เป็นไทยๆ ซึ่งจริงๆ ในสังคมเมือง สังคมกรุงเทพฯ มันมองไม่ค่อยเห็นแล้ว โดยเฉพาะในสื่อของโทรทัศน์เราไม่ค่อยจะมองเห็นความเป็นกุลสตรีไทยที่ยิ้มแบบผู้หญิงไทย อายแบบผู้หญิงไทย อายแบบเอามือปิดปาก เมื่อเขาเป็นภรรยาเรา แล้วเขาเก่งกว่าเรา ก็น่าจะเก่งกว่าทั้งที่บ้านและที่ทำงาน ถ้าถามผม ผมไม่รังเกียจผมยินดี ผมไม่อยากใช้คำว่ายอมรับนะ แต่ไม่รู้ว่าจะใช้คำว่าอะไร...คือผมไม่เห็นจะต้องยอมรับ เพราะเขาเป็นเมียเราใช้มั๊ยครับ ถ้าเขาเก่งกว่าเราน่าจะภูมิใจ ผมว่าน่าจะภูมิใจมากกว่า" (พิมพ์พะวา, 2539: 217-218)

สัมภาษณ์ สุริยัน อริยวงศ์โสภณ "หน้าที่ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของผู้หญิงคือการเป็นแม่ ดวงของผู้หญิงนี้จะดีหรือไม่ดีดูที่ลูกน้าว่าเขาเป็นแม่ที่ดีได้หรือไม่ เพราะแม่จะเป็นเบ้าที่หลอมลูกออกมาให้มีคุณค่าต่อสังคม หรือลูกจะสร้างความเลวร้ายให้สังคมหรือเปล่า ผมว่าผู้หญิงในยุคปัจจุบันยังสับสนเรียกว่าอยู่ในช่วงยุคแวงไกลทางอารมณ์ ผู้หญิงกำลังหลอกตัวเองว่าแข็งแรงสามารถยืนด้วยตัวเองในสังคมได้ อย่างเช่นถ้าอายุขึ้นต้นด้วยเลข 3 เพื่อนถามว่าทำไมไม่แต่งงาน โอ๊ย ไม่เอาหรอก แต่งไปก็ต้องไปเลี้ยงดูผู้ชาย แต่ในใจผมว่าก็อยากอยู่หรือ แต่อาจจะหาผู้ชายที่ตัวเองถูกใจยาก และผู้ชายสมัยนี้ก็มีข้อเสียเยอะ เขาคิดว่าการจะแต่งงานกับผู้หญิงสักคนหนึ่ง แล้วเธอเก่งไปทุกอย่าง บางทีก็ฉลาดไม่รู้กาลเทศะ คือประเภทฉลาดต่อหน้าสังคม แล้วเชือดเฉือนสามีได้เป็นที่สะใจนี่ สามีเขาคงทนไม่ได้ สรุปก็คือว่าผู้หญิงยุคปัจจุบันยังแวงไกล สับสน ยังค้นหาตัวเองไม่เจอว่าตัวเองยังเป็นเพศที่ยังต้องการการดูแลและคุ้มครอง ผมว่าความเป็นสากลจะฉลาดอย่างเดียวแต่ก้าวร้าวก็จะกลายเป็นผู้หญิงที่ไร้ค่าในสายตาของผู้ชาย ผู้หญิงเราไม่ควรไปเลียนแบบผู้หญิงต่างชาติ แต่ควรจะคงแบบไทยๆเรานี้แหละดีที่สุด ถ้าผู้หญิงใช้ความเป็นผู้หญิงให้ตรงเวลา ให้รู้กาลเทศะ ให้รู้กลวิธี ผู้หญิงก็จะเป็เพศที่ยิ่งใหญ่ในแผ่นดิน และจะได้รับการยอมรับเป็นเสมือนผู้ให้กำเนิดแผ่นดิน" (พิมพ์พะวา, 2539: 217-218)

สัมภาษณ์ สบชัย ไกรยูรเสน "ผู้หญิงในยุคปัจจุบันมีบทบาทในสังคมมากขึ้นนะครับ เราจะไม่เห็นผู้หญิงอยู่กับบ้านเฉยๆเหมือนอดีตอีกแล้ว ทุกคนต้องทำงาน ผมว่าเป็นสิ่งที่ดีครับ เพราะถ้าเป็นอย่างนั้นคงจะเบื่อน่าสู้ออกไปเจอโลกภายนอกจะดีกว่า ได้ทำงาน ได้ใช้ความสามารถ ซึ่ง

ความสามารถของผู้หญิงผมคิดว่าก็พอๆกันกับผู้ชาย ผมคิดว่าผู้หญิงไม่จำเป็นต้องไปเรียกร้องสิทธิสตรีให้มันเป็นเรื่องเป็นราวใหญ่โตหรอกครับ เพียงแต่เขาน่าจะกระทำให้เห็นเป็นรูปไปเลยดีกว่า ไม่มีผู้ชายคนไหนที่จะไปกีดกันผู้หญิงที่เก่งจริงๆหรอกครับ ผู้หญิงน่าจะแสดงบทบาทและความสามารถออกมาไม่ใช่มาขมขมเพื่อเรียกร้องอะไรกันอยู่ บางครั้งมันก็ดูเหมือนการก้าวร้าว ถ้าเก่งก็แสดงผลงานให้เห็นชัดๆกันไปเลย ผมว่าอย่างนี้น่าจะดีกว่านะ ผมยอมรับได้ครับว่าถ้าผู้หญิงจะมาเป็นผู้นำ ถ้าผู้หญิงคนนั้นเธอเก่งจริง ผู้หญิงเก่งในทัศนะของผมนะครับ ต้องสามารถเป็นที่ปรึกษาแก่ผู้ชายได้" (พิมพ์พะวา, 2539: 217-218)

The Bodyguard บทพิสูจน์พิถีพิถันความสามารถตำรวจหญิง สัมภาษณ์ ร.ต.ต.หญิงวชิ นามวงศ์ "ผู้หญิงยังงี้ก็เป็นผู้หญิงวันยังค่ำ ที่ฝึกๆถ้าจะทำอย่างผู้ชายแบบร้อยเปอร์เซ็นต์ก็คงจะยาก แต่เราจะทำได้สูงกว่าผู้หญิงธรรมดาทั่วไป เรายังป็นเป็น การต่อสู้ป้องกันตัวได้ แต่เราคงจะเก่งเหมือนผู้ชายไม่ได้ ระบบสรีระทางร่างกายนี้แตกต่างกันอยู่แล้ว อู๊ยไม่ได้คิดว่าตัวเองเก่งเหนือกว่าผู้ชายหรอกค่ะ" สัมภาษณ์ ร.ต.ต.หญิงธนิศาภรณ์ แสงพิทักษ์ "งานบอดีการ์ดปกติกจะเป็นของผู้ชาย แต่เผอิญเราเป็นผู้หญิง มันก็เลยเป็นจุดสนใจ มันเหมือนขัดแย้งกับตัวเอง ที่ผู้หญิงต้องมาทำงานค่อนข้างเสี่ยง ค่อนข้างมีความรับผิดชอบสูงในชีวิตคนทั้งชีวิต ถือว่าเป็นงานที่มีความสำคัญมาก" (พิมพ์พะวา, 2539: 181-191)

สัมภาษณ์ ประไพพัตร โขมพัตร "ผู้หญิงทำงานมากขึ้นขณะที่ภาพเก่าๆของผู้หญิงอาจจะหายไปจนหมดแล้ว ก็จะมีแต่คนรุ่นเก่าๆเท่านั้น หรือว่าคนมีสตางค์เท่านั้นที่อยู่บ้าน คนมีสตางค์เขาก็ยังอยากออกมาทำงาน ผู้หญิงทำงานก็เป็นผู้หญิงธรรมดาคนหนึ่งไม่ใช่เรื่องแปลกใหม่ ไม่ใช่เรื่องตื่นเต้น เพราะฉะนั้นจึงมองว่ามันไม่ใช่เรื่องที่น่าตื่นเต้นแล้ว" (ปรมัตต์, 2539: 90)

"ในที่ทำงาน ในสังคม มีผู้หญิงบางคนที่มีความเป็นผู้ชายอยู่ในตัว แต่ก็มีผู้หญิงบางคนที่มีแต่ความเป็นผู้หญิงผู้หญิงในตัว บางคนถึงกับบอกว่าพวกผู้หญิงผู้หญิงนี้มีความยึดมั่นในระบบระเบียบประเพณีของผู้หญิงแท้ๆมาก ผู้หญิงพวกนี้พออายุเกิน 30 ปีแล้วแนวความคิดจะยึดมั่นในการเป็นผู้หญิงที่มีหน้าที่เป็นแม่และเป็นเมีย การออกมาทำงานนอกบ้านนี้ก็ผิดพลาดประเพณีไปมากแล้ว ทำงานเสร็จจะรีบกลับบ้านไปทำหน้าที่แม่และเมียที่สมบูรณ์แบบ จะเห็น้อย่างไรก็รีบวิ่งไปทำหน้าที่หลัก เพราะเป็นหลักของชีวิต ผู้หญิงบางคนมีความรู้ความสามารถแต่ยอมเป็นพลเมืองชั้นสอง ยอมอ่อนน้อมถ่อมตัวให้ดีกว่า เพื่อคงสภาพการณ์ในครอบครัวดี ร้อยทั้งร้อยเมียเลือกครอบครัวมากกว่าเลือกงาน ความสุข ความทุกข์ ความภาคภูมิใจ ความเสียใจอยู่ที่ครอบครัวเท่านั้น" (จินตนา บุญบงการ, 2539: 138)

บทบาทที่ท้าทายของผู้หญิง หลังบ้านผู้ว่าฯ กทม. สัมภาษณ์ ศิริลักษณ์ ศรีเมือง "ตัวดิฉันไม่ค่อยชอบการเมือง เราเป็นช่างเท้าหลัง แต่เมื่อคุณจำลองเขาโอดลงมาเล่นการเมืองแล้วนี่เท้าหลังอย่างดิฉันก็ต้องลงไปด้วย คุณจำลองเขาจะห้ามดิฉันเลยนะคะ ไม่ให้ไปยุ่งเกี่ยวหรือเกี่ยวข้องกับหน้าที่การงานในราชการ เพราะเห็นมาหลายรายแล้ว เลยให้ประดุหลังบ้านนี้ปิดเสียดีกว่า ส่วนใหญ่

ผู้หญิงจะไม่ค่อยชอบการเมือง เพราะว่ามันยุ่งยาก แต่ยังไงก็ตามการเมืองก็ต้องเกี่ยวข้องกับเขาอยู่ดี อยากจะให้ผู้หญิงเข้ามามีส่วนช่วยในการพัฒนาบ้านเมืองให้สวยสดงดงาม" สัมภาษณ์ ชมภูณัฐ สุนทรระกูล "ผู้หญิงเราต้องยืนอยู่เคียงข้างสามี และให้ความช่วยเหลือเขาเท่าที่เราจะทำได้ ดิฉันพร้อมค่ะ ดิฉันไม่เห็นด้วยนะจะกับการไปเสนอหน้า เพราะว่าหลังบ้านควรจะเป็นหลังบ้าน เราควรจะทำบ้านของเราให้น่าอยู่เวลาสามีกลับมา และเราไม่ควรจะเปิดรับให้ใครเข้ามาวิ่งเต้น แล้วเป็นหลังบ้านที่จะรับเรื่องไว้เพื่อการผลักดันให้มันเกิดขึ้น ดิฉันถือว่าเป็นการก้าวก้าว อันนี้ดิฉันจะไม่เข้าไปทำ ถ้าจะช่วยคุณอากรก็จะเป็นในลักษณะไปออกงาน แล้วคุณอากรสั่งมาบอก "เฮ้...งานตรงนี้มีกลุ่มแม่บ้านที่ต้องไปช่วยกัน ขอให้ประสานงานรวบรวม" ถ้าเป็นแบบนี้ดิฉันจะทำ แต่ว่าถ้าจะต้องมาเปิดหลังบ้านรับคำร้องเรียนต่างๆดิฉันไม่ทำ" สัมภาษณ์ สุชาดา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา "ดิฉันบอกมาตลอดเวลาที่ว่า ไม่ชอบการเมืองเลย ผู้หญิงเราควรจะมีบทบาทส่งเสริมสามีบ้าง แต่ไม่ใช่เดินนำหน้าสามี เราต้องเดินหลังสามี ไม่ใช่สามีบอกอย่างนี้ แล้วเราทำอีกอย่าง คล้ายๆทำออกหน้าเกินไป ดิฉันคิดว่าไม่ถูกต้อง คือทำให้มันพอดีๆดูงดงามพอสมควร" สัมภาษณ์ ชาริยา รัตตกุล "ดิฉันคิดว่าผู้หญิงทุกคนเมื่อสามีตัวเองมีบทบาททางการเมือง ภรรยาควรจะเน้นบทบาททางงานบ้านด้วย เพราะมีเวลานั้นก็จะไม่มีใครดูแลครอบครัว คำว่าหลังบ้านผู้ว่าฯ คงมีบทบาทเพียงผู้สนับสนุนอยู่เบื้องหลังเท่านั้น และควรทำหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายในฐานะภริยาผู้ว่าฯให้ดีที่สุด" (พิมพ์พะวา, 2539: 171-173)

สัมภาษณ์ อลงกรณ์-คมคาย (เฟื่องประยูร) พลบุตร "คูร์ักประวัติศาสตร์รัฐสภาไทย" "คุณอลงกรณ์เขาไม่ต้องการให้ภรรยาเป็นแม่บ้าน เขาชอบผู้หญิงเก่ง มีความสามารถในการทำงาน ไม่ใช่ประเภทอยู่บ้านเลี้ยงลูก เขามีความคิดสมัยใหม่ เราต้องช่วยกัน ช่วยส่งเสริมซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะด้านหน้าที่การงานสังคม ดิฉันคิดว่าภรรยาต้องมีบทบาทเพิ่มขึ้น" สัมภาษณ์ ทรงวิทย์-กัลยา (ชาติยานันทน์) จิร โสภณ "เราอยากเป็นภรรยาที่ดีทั้งในบ้านและนอกบ้านทุกอย่าง เวลาอยู่นอกบ้านก็เหมือนคนที่อยู่ข้างหลังเขา เป็นที่ปรึกษาเขาได้ หรือว่าช่วยเหลือเขาได้ ให้เขาก้าวไปข้างหน้า ให้ไปถึงอย่างที่เขาหวัง ซึ่งอาจจะต้องลบสิ่งที่เราหวังลง เราอาจจะเคยหวังว่าเขาจะก้าวไปถึงไหนๆ แต่มันอาจจะต้องลดลง เพื่อให้เขาไปถึงตรงนั้น อาจจะเป็นเพราะกัลย์เป็นคนหัวโบราณด้วยมั้ง สังคมบ้านเรายังไงผู้ชายก็ต้องเป็นช้างเท้าหน้า เป็นคนนำ กัลย์ก็อยากจะให้เขาเป็นคนนำไปตรงนั้น ถึงแม้ว่าทุกคนจะมองว่าเราเป็นผู้หญิงทำงาน ผู้หญิงคล่องแคล่ว ผู้หญิงที่เก่ง แต่กัลย์รู้สึกว่ เมื่อเราเป็นภรรยาแล้ว เราอยากเป็นคนที่อยู่ข้างหลังเขามากกว่า อยากเห็นเขาประสบความสำเร็จมากกว่าที่เราจะประสบความสำเร็จ คือเราอดหยหลังดีกว่า เพราะเราอดหยหลังยังไงมันก็เสียหายอยู่แล้ว ถ้าเรามีความสุขเราก็มีความสุข" (พิมพ์พะวา, 2539: 119-120)

"เป็น "สาวมิสทิน" ดีกว่า...ไม่เหมือนใคร ผู้หญิงหลายคนเป็นสาวมิสทินแล้วเปลี่ยนไปเป็นคนละคน จากคนที่ทำตัวเหมือนเป็นช้างเท้าหลัง เดี่ยวนี้กลายเป็นช้างเท้าหน้า เป็นช้างเท้าหน้า เป็น

ช่างทำข้าวขาหมูกับสามี และเป็นคนมั่นใจในตัวเอง รู้จักคิด รู้จักตัดสินใจ สามีก็ภูมิใจในตัวภรรยา ที่ช่วยเพิ่มพูนรายได้ให้ครอบครัวแข็งแกร่ง "ไม่ดูคายน" (โสมส่อง, 2539)

"หน้าที่ผู้หญิงไทย เป็นลูกที่ดี ในสังคมไทยทุกระดับนั้นเวลาแก่ตัวลงพ่อแม่จะได้ฟังลูกสาว มีน้อยรายที่จะขอฟังลูกชาย, เป็นกุลสตรีด้วยความประพฤติดี และแสดงให้เห็นว่าได้รับการอบรมมาดี มีความรับผิดชอบสูง, เป็นภรรยาที่ดีตามมาตรฐานที่สังคมกำหนด และการอบรมของพ่อแม่และครู ปัจจุบันแม่นั้นจะอยู่รับผิดชอบงานบ้านอย่างแต่ก่อนไม่ได้แล้ว จำเป็นต้องออกนอกบ้านเพื่อมีรายได้จากทางหนึ่ง แต่จะทิ้งความรับผิดชอบทางบ้านไม่ได้เลย จะเห็นได้จากตอนเย็นงานเลิกผู้หญิงยังจะต้องไปจ่ายตลาด จัดหาอาหารและจัดบ้านอย่างที่เคยเป็นมา, เป็นแม่ที่ดี เมืองไทยจึงจัดให้มีวันแม่ และมีดอกมะลิเป็นสัญลักษณ์ของวันแม่ ต่อมามีคนคิดวันพ่อขึ้นบ้าง ใช้ดอกพุทธรักษาเป็นสัญลักษณ์ ปรากฏว่าดอกมะลิวันแม่ยังขายได้มาจนทุกวันนี้ ส่วนดอกพุทธรักษาวันพ่อหายไปอย่างน่าเสียดาย, เป็นสะใภ้ที่ดี, เป็นผู้รู้วัฒนธรรมไทย เป็นความจริงทางปฏิบัติ การจะสืบทอดวัฒนธรรม ธรรมเนียมประเพณี" (เต็มสิริ บุญสิงห์, 2539: 110)

"ผมคิดว่าเด็กหลายคนน่าจะเลือกแม่ที่ "ทำกับข้าวเก่ง" มากกว่าแม่ที่เป็น "เลขานุการที่ดี" แม่ที่ตัดเสื้อผ้าเป็นนั้นน่าจะเข้าท่ากว่าแม่ที่ได้รับการยกย่องจากสมาคมสตรีฯต่างๆในฐานะปฏิคม เฮอร์มิติก หรือแม่ที่จัดงานการกุศลได้เชี่ยวชาญ" (ชัชรินทร์ ไชยวัฒน์, 2539: 148)

สัมภาษณ์ สุณารี ราชสีมา "งานของสุกับการเป็นแม่ที่คิมนัดๆกันอยู่ เพราะงานที่ทำอยู่นี้ ต้องทิ้งลูกตลอด จริงๆแล้วสุเป็นคนชอบการบ้านการเรือนตั้งแต่เป็นสาวมานะคะ เพราะสุถูกเลี้ยงดูแบบนั้น ตั้งแต่สมัยอยู่ต่างจังหวัดก็ต้องคอยทำกับข้าว ทำความสะอาดบ้าน จะทำอย่างนี้มาตลอด ชอบทำกับข้าว ชอบจัดบ้านจัดของ ซึ่งก็ไม่มีปัญหาอะไรกับตรงนี้เพราะว่าเราชอบอยู่แล้ว พอมีครอบครัวมันก็สบาย" (ปรมัตต์, 2539: 159)

"สมัยนี้ผู้หญิงทำงานนอกบ้าน แม่ที่ทำงานหาเงินมาช่วยจุนเจือครอบครัวด้วยสิ่งเป็นสิ่งที่ทุกครอบครัวเห็นเป็นธรรมดา เมื่อมีการแนะนำตัวในสังคมทั่วไปหรือในกลุ่มหมู่มชนใด ผู้หญิงทำงานส่วนใหญ่จะแนะนำชื่อ ตำแหน่ง หน้าที่การงาน และสถานที่ทำงาน บางคนเท่านั้นจะแนะนำตัวเองว่าเป็นภรรยาของใคร ถ้าสามีของเธอมีความสัมพันธ์ในกลุ่มสังคมนั้น หรือมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักมากพอ เชื่อได้ว่าไม่มีผู้หญิงทำงานคนใดกล่าวอย่างภาคภูมิใจขึ้นมาก่อนสิ่งอื่นว่า "ดิฉันคือผู้บริหารบ้าน" ความจริงผู้บริหารบ้าน คือภาระที่น่าภาคภูมิใจที่สุดของผู้หญิง เพราะเธอคือผู้ที่ทำให้บ้านเป็นบ้าน เป็นผู้อดทนสร้างและโอบอุ้มชีวิตสมรสให้ยั่งยืน เธออุ้มครรภ์และให้กำเนิด เป็นแม่ของลูก เป็นผู้สร้างบุคลิกภาพ เป็นผู้สร้างชาติ สร้างอาณาจักร เป็นทั้งผู้อำนวยการและผู้สร้างแรงบันดาลใจแก่มนุษย์รอบข้าง" (จินตนา บุญบงการ, 2539: 94-95)

"ครอบครัวในสังคมเมือง ไม่ว่าจะเมืองหลวงหรือเมืองใหญ่เมืองย่อยอันใดในเมืองไทย ครอบครัวใหม่มักเป็นครอบครัวที่สามีภรรยาทำงานกันทั้งคู่ ช่วยกันทำมาหากิน รายได้ของผู้หญิงยุคนี้ไม่ใช่รายได้เพื่อเสริมรายได้ของครอบครัวเท่านั้น หลายๆครอบครัวรายได้ของผู้หญิงกลายเป็นราย

ได้หลักของครอบครัวเลขที่เดียว ความสำเร็จในงาน ในสังคมมากมายแค่ไหน ก็เทียบไม่ได้กับความ สำเร็จในชีวิตครอบครัวที่ราบรื่นสงบสุข" (จินตนา บุญบงการ, 2539: 92)

"สมัยที่พ่อกับแม่แยกหน้าที่กันเด็ดขาด เรื่องเลี้ยงลูกให้เป็นหน้าที่แม่ ถ้าพ่อจะเข้าช่วยด้วย แม่อาจเห็นว่าเกะกะ ไม่สะดวกแก่การทำงานของแม่มีความภูมิใจที่จะได้อยู่บ้านเลี้ยงลูกเต็มตัว ไม่ ต้องทำงานนอกบ้าน ความเปลี่ยนแปลงของสังคม ทำให้บทบาทหน้าที่ของพ่อและแม่เปลี่ยนไป ต่างฝ่ายต่างเข้ามาใกล้กันมากขึ้นถึงขนาดอาจทำงานแทนกันได้ ไม่ยึดว่าเป็นงานจำเพาะเจาะจงของ ใคร เวลาเข้ามาเป็นตัวแปรสำคัญ แม่ทำงานอาชีพนอกบ้าน เวลาที่เคยใช้ไปในครอบครัวถูกแบ่ง ออกไปใช้เพื่องานที่นำรายได้เข้ามา จำเป็นต้องแบ่งเวลาของพ่อเข้ามาชดเชย เพื่อทำให้เกิดความสม ดุลของการใช้สิทธิมนุษยชน" (สมศรี สุกุมลนันทน์, 2539: 74)

นำพา ชนะชมภู นักธุรกิจสตรีแห่งปี 39 "แรกทีเดียวเธอดังความหวังที่จะเป็นแม่พิมพ์ของ ชาติ ภายหลังได้พลิกชีวิตตัวเองมาเป็นเลขานุการ สมัยเมื่อ 20-30 ปีที่แล้ว สาวคนไหนคิดจะเป็น เลขานุการ ต้องเป็นสาวเปรี้ยว แต่งตัวเก่ง ต้องเป็นนักเรียนนอก ซึ่งตัวดิฉันเองไม่เข้าข่ายนั้นเลย เลขานุการที่ดีเป็นอย่างไร ต้องทันสมัยอยู่ตลอด รักษาความลับเก่ง ทำตัวให้รู้ทุกอย่าง แต่อาจจะไม่ ค่อยรู้ลึกเท่าไร" (มิน, 2539: 237)

ขวัญเรือน 2544

"แม่เป็นผู้หญิงเรียนหนังสือ และเป็นผู้หญิงทำงาน นับว่าทำให้แม่บ้านผู้หญิงที่ "ก้าวหน้า" พอใช้ในหมู่ผู้หญิงไทยยุคก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง แม่สละงานอาชีพทุกอย่าง และชีวิตสังคมทุก ชนิด มาเป็น "แม่บ้าน" เต็มเวลาตั้งแต่วันแรกที่แต่งงานกับพ่อ" (ประทุมพร, 2544: 62)

"การเมืองไม่ใช่เรื่องของผู้หญิง บางเสียงก็ว่าผู้หญิงทนไม่ได้หรือกับความสกปรกตลบตะ แลงทางการเมือง บ้างก็ว่าผู้หญิงขี้จน ใจน้อยโดนต่อว่านิดๆ หน่อยๆ ก็ร้องไห้ซ้มนึกไป บางคนรู้ ผลว่าแพ้เลือกตั้งก็เก็บความรู้สึกไม่ได้ ร้องห่มร้องไห้จนตาบวม นี่แหละคุณสมบัติของผู้หญิงที่ไม่มี ความหนักแน่นในตัว สรุปลก็คือว่าเรื่องหนักๆอย่างการเมืองไม่ใช่เรื่องถนัดของผู้หญิง" (วายุเวทย์ , 2544: 78)

"ลอรา นุช สุภาพสตรีหมายเลขหนึ่งคนใหม่ของอเมริกา นุชถือได้ว่าเป็น "ศรีภริยา" ที่แท้ จริง เธอเป็นกำลังใจและให้การสนับสนุนแก่สามี อยู่เคียงข้างสามีเสมอ" (วราภรณ์ ศรีสกุล, 2544: 83)

จับเข้าคุก...ดอกไม้ในสภา สัมภาษณ์ รังสิมา รอดศรีศรี "ตอนนี้เรียกว่าอยู่ในเส้นทาง การเมืองเต็มตัว เรื่องส่วนตัวอย่างเรื่องการมีครอบครัวนี่คิดว่ายาก เพราะเราต้องห่วงครอบครัว นี่โชค ดีที่เรายังไม่ มี พ่อแม่ก็ไม่ต้องห่วง เพราะท่านทั้งสองยังแข็งแรง และดิฉันก็คิดว่าถ้าเรายังไม่พร้อมอย่า มีให้เป็นภาระดีกว่า ก็มีคนมาชอบ มาดูตัวเยอะเลย แต่พอมาเห็นเราทำงาน หนักหมด พอเขาเห็นเรา ทำอย่างนี้ เขาบอกไม่เอาแล้ว เขาชอบผู้หญิงที่เป็นข้างเท้าหลัง ไม่ชอบให้มาเดินข้างหน้า แต่เราคิด

คนละแบบ ถ้าเราเป็นผู้ชาย เราจะชอบ เพราะเราไม่ต้องเหนื่อย ฉะนั้นเลยบอกว่า "ไม่รู้ละ คิดไม่เหมือนกัน เราคิดว่าตอนนี้เหตุการณ์มันเปลี่ยนไป แล้วอย่าคิดว่าผู้หญิงต้องเป็นช้างเท้าหน้าได้ เราก็อยากเป็น หรือไม่กี่ก็ต้องเดินไปพร้อมๆกัน แต่อย่าให้เราเดินตามหลัง เราไม่เอา เพราะเราก็มีความสามารถไม่ด้อยกว่าผู้ชาย" สัมภาษณ์ จณิสตา ลิวเฉลิมวงศ์ "แบบคงจะใช้ตัวเองเป็นเครื่องพิสูจน์ว่าผู้หญิงไม่ใช่แค่ไม้ประดับในสภา จากเมื่อก่อนที่ผู้หญิงอาจจะไม่ค่อยกล้าลงสมัคร ส.ส. เลย เพราะรู้สึกว่าเป็นงานของสภาเข้าไปอาจจะช่วยอะไรใครไม่ได้ หรือการยอมรับอาจจะไม่มี เราต้องใช้ความสามารถของเราเพื่อให้ผู้ชายยอมรับ" สัมภาษณ์ ตรีนุช เทียนทอง "ปกติการยอมรับในตัวผู้หญิงของคนต่างจังหวัดจะมีน้อย ซึ่งความเป็นผู้หญิงมีทั้งข้อได้เปรียบและเสียเปรียบ อย่างในสังคมต่างจังหวัด เขาอาจไม่ชินกับการที่ผู้หญิงเป็นผู้นำ แต่ก็ไม่ถึงต่อต้านมาก ส่วนเรื่องที่ได้เปรียบ ผู้หญิงสามารถเข้าถึงประชาชนได้ใกล้ชิดกว่าผู้ชาย ทั้งเด็กทั้งคนแก่ ผู้หญิงผู้ชาย อย่างผู้ชายเราไปจับไหล่เขาก็ไม่ถือ แต่ถ้าเป็น ส.ส. ผู้ชายมาจับไหล่สาวๆก็ดูไม่ดีแล้ว วันนี้การทำงาน ผู้ชายแรงเดียวไม่พอ วันนี้เราอยากส่งเสริมให้ผู้หญิงเข้ามาช่วยอีกแรงหนึ่ง ไม่ได้มีความรู้สึกที่ผู้หญิงต้องเก่งกว่าผู้ชาย มาแข่งหน้าผู้ชาย เรามาช่วยกัน ในสังคมที่ต้องการทุกๆแรงในการเข้ามาช่วยกันทำงาน" (นุตา, 2544: 116)

"ถ้าเป็นไปได้ผู้ชายเด่นกว่า เก่งกว่า รวยกว่าครอบครัวผู้หญิงจะไปกันยึดกว่า ผู้หญิงเก่งกว่าผู้ชาย แต่ถ้ารักกันจริงและผู้หญิงเก่งกว่าจริงๆ ผู้หญิงต้องตีบทแตกโดยการพยายามยกย่องผู้ชาย ไม่ทำให้ผู้ชายเกิดความรู้สึกว่ามีปมด้อย (สงสารผู้หญิงเก่งๆไหมล่ะ) เพราะผู้ชายโดยเฉพาะผู้ชายไทยต้องการความรู้สึกว่าเป็นผู้นำ เป็นช้างเท้าหน้าอยู่อย่างแก้ไม่หาย" (จินตนา บุญบงการ, 2544: 68)

บนรอยทาง...ภิกษุณีของเมืองไทย รศ.ดร.ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ "ขอย้อนกลับไปนิดหนึ่งนะคะ ตอนที่ท่านตัดสินใจจะบวชแล้ว ท่านทำอย่างไรคะกับบทบาทความเป็นแม่ บทบาทการเป็นภรรยา ถ้าจะบวชก็ต้องหย่า อาตมาก็จัดการหย่าเรียบร้อย หย่าล่วงหน้าก่อนบวชสองปี ส่วนลูกอาตมาก็โตเป็นหนุ่มกันหมดแล้ว คือถึงแม้ว่าเราจะทิ้งเขาเราก็ไม่มีความรู้สึกผิด บางคนบอกตาย...ทิ้งลูกพี่มาได้ยังไง แล้วเราจะโอบอุ้มเขาไปถึงไหนล่ะ ในเมื่อเวลาที่เรามาเราก็มาคนเดียว เวลาเราไปเราก็ไปคนเดียว เอาเถอะให้เขาขึ้นบนลำแข้ง ให้เขาตัดสินใจเองได้" "กับสามีล่ะคะ เพื่อที่จะไม่ให้มีคำครหาเราจะต้องยอมเสียสละ แต่อดีตสามีเขาก็เข้าใจนะคะ เขาก็มีบ้านมีช่อง ดูแลตัวเองคืออาตมาก็บอกแล้วว่าเราต้องตัดสินใจชีวิตของเราเอง ผู้หญิงหลายคนจะอุทิศชีวิตทั้งชีวิตให้กับสามีและลูก โดยที่ไม่ยอมหลุดออกมาเลย" (รัชชา, 2544: 120-121)

สัมภาษณ์ สุภารัตน์ เกษราพันธ์ "เด็กผู้หญิงทั่วไปส่วนใหญ่จะฝันอยากเป็นอาชีพที่ดูสวยงาม เป็นครู พยาบาล แอร์โฮสเตส แต่ตัวเองไม่เคยฝันอยากเป็นเลขนะ ไม่อยากเป็นแอร์โฮสเตส ไม่เคยอยากเป็นนางงาม อยากเป็นนักการเมือง ก็อยากเป็นนักบิน แต่นักบินมันคงเป็นไปได้ยากสำหรับผู้หญิง" (นุตา, 2544)

ศุมาลี เพ็ชรวงษ์ กำนัน "แหบทอง" "ครั้งแรกเลยก็ถูกสบประมาทว่า อู๋ย เลือกทำไมผู้หญิง จะไปทำอะไรได้ เมื่อก่อนเราอยู่แต่บ้าน ทำงานหัวขุงเซียว พอตอนหลังเขาให้สิทธิ์ผู้หญิงเท่าเทียมกัน ผู้หญิงเราก็ดีใจที่มีโอกาสตรงนี้ แต่ก่อนที่เราจะโคดลงมาตรงนี้ ต้องดูตัวเองว่ามีความพร้อมแค่ไหนด้วย เราต้องดูแลครอบครัวให้ดีก่อน" (มีน, 2544: 260-261)

คู่สร้างคู่สม 2544

ส.ส.หญิงอายุน้อยที่สุด "มองในฐานะผู้แทน ก็ยอมรับว่าผู้แทนหญิงกว่าจะเป็นผู้แทนต้องทำงานหนักถึงได้รับการยอมรับ และต้องทำงานหนักพอๆกับชายได้ ทำให้เห็นว่าผู้หญิงสามารถทำงานได้เท่าเทียมผู้ชาย ผู้หญิงบางกลุ่มอาจมองว่าเราด้อยกว่าผู้ชาย แต่เราไม่ได้คิดว่าเราเก่งกว่าผู้ชายนะค่ะ" (กิตติกร สืบสิงห์, 2544: 8)

ศุภมาส อิศรภักดี ส.ส. วิศวกร สาวโสด สมองใส "สาเหตุที่คุณศุภมาสตัดสินใจเรียนวิศวะทั้งๆที่โดยมากแล้วผู้หญิงไม่ค่อยนิยมเรียนคณะนี้ เป็นเพราะว่า เธอเรียนและสอบได้คะแนนดีมาตลอด เมื่อถามว่า ทำไม ไม่เลือกเรียนนิติศาสตร์หรือรัฐศาสตร์ เพื่อเอื้อต่ออาชีพการเมือง เธอเห็นว่าการเรียนวิศวะเป็นสิ่งที่ทำทนายสำหรับผู้หญิงอย่างเธอ และขณะที่เรียนก็เป็นผู้หญิงส่วนน้อยในคณะ" (ผู้แทนหญิง, 2544: 6)

"มองภาพผู้หญิงกับการเมืองในปัจจุบันก็ต้องถือว่าได้รับการยอมรับมากขึ้น สังคมให้โอกาสผู้หญิงมากขึ้น ผู้หญิงที่เข้ามาทำงานทางการเมืองก็มีโอกาสที่จะเติบโตในทางการเมืองได้ ถ้าหากว่ามีผลงานที่โดดเด่นเป็นที่ประจักษ์ แต่เมื่อขึ้นไปถึงจุดหนึ่งก็ต้องยอมรับว่ายังตันอยู่ แต่ก็ต้องถือว่าดีขึ้น ถ้าเปรียบเทียบกับเมื่อก่อนแล้วก็จะเห็นได้ว่า ส.ส.หญิงมีจำนวนน้อยมาก หรือเมื่อก่อนเจ้ากระทรวงที่เป็นผู้หญิงจะไม่มีเลย แต่ตอนนี้มีแล้ว อีกทั้งจะต้องมองภาพรวมด้วยว่า ผู้หญิงก็มีตำแหน่งเป็นผู้นำราชการจังหวัด เป็นนายอำเภอ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเริ่มมีมากขึ้นเรื่อยๆ งานที่คุณศุภมาสรับผิดชอบอยู่ในปัจจุบัน ก็คือ จะดูแลในเรื่องของเยาวชนกับยาเสพติด โดยให้ความสำคัญและมุ่งเน้นไปที่ผู้หญิงเป็นหลัก สิ่งที่ยากจะฝากในฐานะผู้แทนหญิงก็คือ เรื่องของสถาบันครอบครัวที่ยากให้มองถึงเรื่องของการมีครอบครัว โดยเฉพาะเรื่องของการเลือกคู่ครอง" (ผู้แทนหญิง, 2544: 8)

ภูวนิดา คุณผลิน ส.ส.รุ่นใหม่ 1 ใน 23 ผู้ก่อตั้งพรรคไทยรักไทย "อุปสรรคในฐานะที่เป็นผู้แทนหญิง คิดค้นว่าเป็นข้อเปรียบเทียบ ในสัญชาตญาณผู้หญิงมีความเป็นแม่ คือเป็นผู้ที่เข้ามาดูแลความสุขของคนในครอบครัวหรือจิตใต้สำนึกของผู้หญิงส่วนใหญ่ มีความรู้สึกห่วงใยไปจนถึงรุ่นลูก รุ่นหลาน ฉะนั้นในการทำงาน เราจึงคิดได้ละเอียด แต่ทำไมไม่ใช่ว่าผู้ชายไม่มีตรงนี้นะค่ะ" (ผู้แทนหญิง, 2544: 54)

คันสนีย์ นาคพงศ์ ที่เป็นโสดอยู่ทุกวันนี้ ก็เพื่อประชาชน "จากการที่ได้ทำงานทั้งทางวิทยุ และโทรทัศน์ จึงส่งผลให้กลายเป็นบุคคลสาธารณะ ทำให้รู้สึกว่าคุณเองไม่ได้ค้อยกว่าคนอื่นในเรื่องของการยอมรับจากประชาชนในฐานะที่เป็นผู้หญิง แต่กรณีเช่นนี้ก็ขึ้นอยู่กับข้อยกเว้นจากผู้หญิงส่วนใหญ่โดยทั่วไป ทำงานในกรมการทหารอากาศ สตรี และผู้สูงอายุ โดยได้เป็นกรมการวิสามัญพิจารณาพระราชบัญญัติป้องกัน และปราบปรามการค้าประเวณี" (บุญชาติ กู้เกียรติสกุล, 2544: 56)

ส.ว.รอบ 2 เชียงราย ส.ว.หญิงคนเดียวในสภาสูงที่จับด้านกฎหมาย "เมื่อถามถึงบทบาทของนักการเมืองผู้หญิง เธอตอบทันทีว่าจริยธรรม คุณธรรมประจำใจความละเอียดใจ มีสูงในผู้หญิง ด้วยความเป็นผู้หญิงอ่อนหวาน ในสมัยที่เธอเป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด เธอได้ทำโครงการถนนดอกไม้งามที่ยาวที่สุดในประเทศไทย" (กิตติกร สืบสิงห์, 2544: 28)

ส.ส.ภูเก็ต เป็นผู้หญิงที่มาอยู่กับการเมืองเพราะขยะ "มีผู้หญิงหลายคนเคยถามว่า เป็นผู้หญิงมาอยู่กับการเมืองทำไม เพราะในความรู้สึกของคนส่วนใหญ่มองว่าการเมืองเป็นเรื่องที่น่ากลัว เป็นเรื่องที่ต้องใช้บารมี หรือใช้อิทธิพล" (บุญชาติ กู้เกียรติสกุล, 2544: 69)

ส.ส.สมุทรสงคราม สละ "ซูดขาว" มาแปดเปื้อน เพราะ ส.ส. เดิมไม่ได้ตั้งใจ "คนในครอบครัวไม่มีใครสนับสนุน เนื่องจากต้องแข่งขันกับผู้ถืออิทธิพลในพื้นที่อีกทั้งเห็นว่าเป็นผู้หญิง และกลัวว่าจะโดนอ้อม" (บุญชาติ กู้เกียรติสกุล, 2544: 55)

ส.ส.สมุทรปราการ พรรคราชฎร แม้จะเป็นฝ่ายค้าน แต่ก็ทำให้ไม่มีเวลาขยับ "งานบางประเภทที่ต้องใช้ความละเอียดอ่อนและรอบคอบ ก็ต้องอาศัยผู้หญิงเข้าไปมีส่วนช่วยเหลือส่งเสริม และสนับสนุนให้งานนั้นเกิดผลดียิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามผู้หญิงไม่จำเป็นที่จะต้องจำกัด การทำงานอยู่เพียงด้านสิทธิสตรีประการเดียวเท่านั้น เพราะงานด้านอื่นผู้หญิงก็ทำได้" (บุญชาติ กู้เกียรติสกุล, 2544: 66)

ส.ว.มันแกว "ผู้หญิงจะมองคนละมุมกับผู้ชาย และผู้หญิงก็ไม่ได้มีหน้าที่ดูแลเฉพาะเด็กหรือคนชราเท่านั้น แต่ต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำงานทางการเมืองในทุกๆด้านให้มากยิ่งขึ้น" (กิตติกร สืบสิงห์, 2544: 67)

ภาพลักษณ์ของผู้หญิงในด้านเพศ

คดี 2524

"ความหึงหวงและการประชด ผู้หญิงกินขี้..และผู้ชายกินเศษกินเลย"ถ้าจะเปรียบเทียบความรู้สึกแบบไทยๆเราดูเหมือนคำ possessive จะตรงความหมายว่า คือการแสดงความเป็นเจ้าของเต็มอัตรา ใครจะมาแย่งไม่ได้ ของข้านะโว้ย อะไรที่อกันนั้นแหละในกรณีมีขี้ใช้กับผู้หญิงหมามันเคยกินขี้ มันก็จะกินขี้ตลอดไป เบื่อขี้คนนี้ก็กินขี้คนอื่นต่อไปเรื่อยๆ นี่ถ้าว่ากันให้สบายๆจะให้หมาที่เคย

แสดงไปกินจืดกลับมาร่วมโต๊ะอาหาร ผมว่ามันก็แสนจะเหลือทน กลิ่นขี้มันคงเปื้อนปาก เปื้อนมือ เปื้อนอย่างอื่นมาอยู่นั้นแหละ (อย่าหาว่าผมเข้าข้างผู้ชายนะ คุณก็อาจจะแย้งได้ แล้วเวลาผู้ชายไปกินจืดหะจะว่าไง ผมก็ตอบว่า เขาไม่เรียกว่ากินจืด เขาเรียกว่า "กินเศษกินเลย" แค่นั้นเองแหละคุณ... อ่าๆๆผมนี่ มาโคอิสติค เป็นบ้าเลยพื้พ่่า สังคมเป็นคนวางเงื่อนไข ไทย = พุทธ ผิดผิดผิดเมีย ถือเป็นความชั่วอย่างหนึ่งที่ไม่น่าให้อภัย (แต่กรณีที่ฝ่ายหญิงมาแบให้ ผู้ชายส่วนมากจะไม่ปฏิเสธ ถือว่าเป็นการทำบุญทำทาน) แต่ถ้าผู้หญิงคิด "เธอแรดกับหญิงอื่น ฉันทก็แรดกับหนุ่มอื่นบ้าง" แบบนี้มีแต่พัง" (ติก, 2524: 25-26)

"ทำไมผู้ชายจึงชอบติดนักร้อง สัมภาษณ์นักร้องชื่อ "จ๊อบแจจ" หนูว่าเป็นเพราะผู้ชายอยากจะได้ใกล้ชิดผู้หญิงอื่นๆนอกจากเมียที่บ้านเท่านั้นแหละคะ เพื่อจะได้ขอโทษนะคะ...เปลี่ยนบรรยากาศที่จำเจออยู่ทุกเมื่อเชิ้อวัน แล้วทีนี้ผู้หญิงที่ไหนละคะที่จะยอมให้คุณๆเหล่านั้นทันทีที่พบหน้าทั้งๆที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อนเลย ก็คงจะมีแต่นักร้องนี่แหละคะที่จะทำอย่างนั้น ยกย่องให้เกียรติเสียงหวานระรื่นอยู่ใกล้หู ตาสบตา ยิ้มหวาน เขาไม่มีทางจะหาได้จาก บ้านอันจำเจ" (นิภา, 2524: 93-94)

"เสียหนึ่งของการเป็นโสเภณี คำว่า "ดอกทอง" นั้นเป็นคำที่ใช้คำผู้หญิงที่มีกิจกรรมทางเพศกับผู้ชายหลายๆคน อาจรวมไปถึงโสเภณีอาชีพ หรือโสเภณีสมัครเล่นก็ได้ ซึ่งพวกที่ยุ่งกับผู้ชายมากและบ่อยๆนี้มีโอกาสจะป่วยเป็น "โรคผู้หญิง" หรือ "โรคผู้ชาย" ซึ่งก็โรคเดียวกันนะแหละครับ หญิงโสเภณีคืออะไร "หญิงเรียงเมือง" หรือ "หญิงบางอาชีพ" หรือ "หญิงบริการอาชีพพิเศษ" ก็มีความหมายเป็นหญิงที่มีอาชีพรับจ้างบริการกิจกรรมทางเพศ เพื่อหาเงินหรือของรางวัล อาจจะเป็นทั้งที่โดยจำใจ บังเอิญหรือยินดี ก็เป็นโสเภณีทั้งนั้นแหละครับ" (วิทยา นาควัชระ, 2524)

"โสเภณีเป็นอาชีพ มันเป็นหน้าที่ของผู้หญิงอีกกลุ่มหนึ่งสำหรับผู้ชายอีกเกือบทุกกลุ่ม เพื่อลดความก้าวร้าวในความเป็น "ชาย" ที่มากมายลง ทำให้สังคมไม่เครียดมากไป หรือเดินไปด้วยการใช้สัญชาตญาณทางเพศกับบุคคลที่เขาไม่พร้อมจะให้บริการ ซึ่งจะเกิดเป็นการข่มขืนตามมา" (วิทยา นาควัชระ, 2524)

"ควรจะมีการจดทะเบียนโสเภณีที่ถูกต้องไหม" "อย่าไปตรึตรราเขาเลยครับ การไม่ถูกตรึตรราจะเป็นการถนอมน้ำใจกันดีที่สุด อย่ามาทำเป็นนักแสดงหาความเท่าเทียมกันเลย สำหรับความรู้สึกของ "โสเภณี" กับหญิงธรรมดาๆไม่ว่าคุณจะไปเปลี่ยนโสเภณีเป็นอะไร คุณก็ยังมีความรู้สึกและทัศนคติเหมือนเดิม" (วิทยา นาควัชระ, 2524)

ว่าด้วยเรื่องของ ป.จ.ด. สัมภาษณ์ พงษ์ลดา พิมลพรรณ วัย 50 ดาราอาวุโส "พี่มีประจำเดือนอายุสิบกว่าขวบได้ สมัยพี่มีตกใจ พ่อแม่ไม่เคยสอนเรามา ยิงอยู่บ้านนอก พี่ไม่ได้เกิดในกรุงเทพฯ พี่เกิดจังหวัดจันทบุรี มีครั้งแรกตกใจมาก ร้องไห้เลยคะ เพราะเราไม่เคย เด็กสมัยนี้เขารู้ล่วงหน้าว่าต้องมีประจำเดือน สมัยพี่ไม่มีโกเด็กซ์ใช้หรือก เขาใช้ผ้าอนามัยเป็นผ้าสี่เหลี่ยมพับสองมุมเข้าหากัน อีกสองมุมที่เหลือเอาไว้ผูก สมัยโน้นเขาเรียกว่าจี้ม้า" (เขาพูดเธอพูด, 2524: 57-59)

"กางเกงใน นี่ก็อีกตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นความไม่เท่าเทียมกันระหว่างสิทธิของผู้ชาย กับผู้หญิง มีอย่างไหนคะ ที่ของผู้ชายก็ออกโฆษณาทางทีวีได้อย่างเปิดเผย นุ่งให้ดู ฝรั่งให้ดู บิดกาย ให้ดูกันซัดๆ เสียด้วย ลองเป็นของผู้หญิงซิคะ รับรองถูกตัดฉบับ ทั้งๆที่นำดูว่ากันเป็นไหน" (นิภา, 2524: 134-136)

"นับว่าโชคดีไปอย่างที่คุณเข้าใจว่า ถ้าให้ผู้ชายถูกเนื้อต้องตัว ผู้หญิงจะสูญเสียพรหมจารี แม้ผู้ชายคนนั้นจะเป็นญาติสนิทของเราเอง พี่ชายฉันก็ดูจะเข้าใจ จึงเงื้อมมือค้ำบ่อๆ ตอนจะตีกันฉัน ทำให้ความรักใคร่ผูกพันระหว่างสายเลือดที่เคยมีอย่างสุดชีวิตดูจะพล่องกะแพลงไม่ค่อยเหมือนเก่า คุณพ่อซิคะ ไม่เคยลตราพิธิจูบลาไปนอนของท่านเลย หรือท่านจะรู้ว่าการจูบหน้าผากไม่ทำให้เสียพรหมจารี ท่านคงไม่ต้องการให้ลูกสาวของท่านสูญเสียพรหมจารีหรอก" (นิภา, 2524: 69-70)

"พรหมจารีหรือพรหมจารีณีเป็นคำเดียวกันที่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานแปลไว้ว่า "หญิงที่ยังบริสุทธิ์" และหญิงที่ยังบริสุทธิ์ในความหมายทางสังคมวิทยาก็คือ หญิงที่ช่องคลอดของเธอยังไม่เคยถูกอวัยวะเพศชายล่วงล้ำเข้าไป ซึ่งฉัน (ในปัจจุบัน) อยากจะขยายความเอาเองว่า ถ้าถูกอย่างอื่นล่วงล้ำ ก็ยังถือว่าเป็นพรหมจารี แล้วยังอวัยวะเพศของชายที่ห่อหุ้มด้วยอุปกรณ์วางแผนครอบครัวของคุณมีชัยละ มันน่ากังวลเสียจริงๆว่าจะเสียหรือไม่เสีย ในเมื่อไม่ได้สัมผัสกันโดยตรง" (นิภา, 2524: 69-70)

"โบราณถือว่า ช่องคลอดของพรหมจารีณีจะมีเยื่อบางๆกันไว้ เรียกว่าเยื่อพรหมจารี เยื่อนี้จะฉีกขาดออกเมื่อถูกอวัยวะเพศของชายล่วงล้ำเข้าไปเป็นครั้งแรก ซึ่งจะทำให้มีเลือดออก เขา (โบราณ) ถือกันหนักหนาว่า เจ้าสาวคนใดไม่มีเลือดออกในวันแต่งงาน หมายความว่า เจ้าสาวคนนั้นไม่บริสุทธิ์เสียแล้ว บางเผ่าบางพวกถึงกับบังคับให้เจ้าบ่าวเจ้าสาวร่วมเพศ ครั้งแรกให้แขกหรือคุณเป็นพยานว่า เจ้าสาวมีเลือดออกจริงๆถ้าไม่มีเจ้าสาวจะถูกลงโทษต่างกานานาตามกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้" (นิภา, 2524: 69-70)

"ข่มขืน... ขืนใจ กรณีที่ผู้หญิงเราไม่เต็มใจ จะให้ผู้ชายร่วมรักนั่นเอง อันเป็นความทรมาณอย่างขมขื่นใจแก่ผู้หญิงเรายิ่งนัก มาป้องกันอันตรายอันน่าอัปยศแก่ลูกผู้หญิงกันเถิด, อย่าไปไหนคนเดียวในที่เปลี่ยว หรือหากจำเป็นขึ้นจริงๆควรมีเพื่อนชายที่ไว้ใจได้และเข้มแข็งพอไปด้วย, ถ้าหากหาเพื่อนไม่ได้ ให้พกอาวุธติดตัวไปด้วย, อย่าแต่งตัวช่วยวนอารมณ์เพศผู้ชายให้ตื่นตัว (ลูกผู้หญิงทุกคนคงเข้าใจ) เพราะบางทีผู้ชายไม่คิด เราไปทำให้เขาคิด แล้วจะเกิดอันตรายในที่สุด, อย่าไว้ใจคนแปลกหน้า, อย่าดูภาพยนตร์รอบคิก, ถ้าไปไหนคนเดียวใช้รถเมล์ ดีกว่าไปกับ taxi, เป็นลูกผู้หญิงกลางคืนอยู่บ้านดีกว่า, ถ้าทำงานกลางคืนนอกบ้าน ควรมีคนรับส่งที่ไว้ใจได้, ในที่เปลี่ยวควรรีบเดินเร็วๆ ฝรั่งได้เป็นฝรั่ง, ถ้าถูกผู้ชายคนเดียวจะข่มขืนและหมดโอกาสหนี จงอ่อนโยนยอมทอศกกาย แล้วใช้คาถาบิบบใจให้สุดฤทธิ์, เป็นผู้หญิงสาว สวยไม่สวยก็อย่าปากจัดคำไม่เลือก ผู้ชายบางคนจะอาฆาตและคิดร้าย หมายมาดเอาไปข่มขืนได้ (เมื่อเจอหนุ่มแซว ถือว่าเราไม่เอาพิมเสนไปแลกกับ

เกลือกก็แล้วกัน), หลายคนในที่สว่างไม่เป็นไร จงระวังคนคดียวในที่มืด, อย่าประมาท อย่าไว้ใจสถานที่
ที่อย่าไว้ใจคน อย่าไว้ใจยานพาหนะ" (การป้องกันการข่มขืน, 2524: 47)

หน้าอกหน้าใจสำคัญไหน สัมภาษณ์ น้อย เชื้อวิวัฒน์ เจ้าของโรงเรียนและร้านเสริมสวย
เกตุวดี "พี่ว่าหน้าอกเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับผู้หญิงเรา" สัมภาษณ์ อัมภา ภูษิต "แើวเป็นคนมีหน้า
อก แต่ไม่เคยภูมิใจเลย บางทีอยากมีหน้าอกเล็กๆอย่างคนอื่นเค้าบ้าง" สัมภาษณ์ กอบแก้ว มงคลชีพ
เจ้าของร้านเสริมสวย เฮาส์ ออฟ บิวตี้ "นอกจากดาราแล้วนะคะ ผู้หญิงบางคนก็ไปทำหน้าอก เพราะ
นึกว่าสามีชอบผู้หญิงหน้าอกใหญ่ จึงไปทำ แต่ไม่เคยได้ยินสามีใครบอกให้ภรรยาไปทำหน้าอก
เลย" สัมภาษณ์ อัญชลี ไชยศิริ ดาราสาววัย 24 "จุ่มคิดว่าหน้าอกเป็นส่วนสำคัญสำหรับผู้หญิง ช่วย
เติมแต่งให้ผู้หญิงมีส่วนศักดิ์อะไรขึ้น มีประโยชน์ในด้านครอบครัว แล้วก็ลูก" (ชญา, 2524: 47-48)

"พฤติกรรมส่วนใหญ่ที่พวกเราชอบอายุกัน มักจะเป็นพฤติกรรมที่เฉียดๆไปในเรื่องเกี่ยวกับ
ทางเพศ หรือการที่จะต้องออกไปพบปะกับบุคคลแปลกหน้า" (วิทยา นาควัชระ, 2524: 27-28)

"ผู้หญิงเข้าสู่นัด Female circumcision เด็กผู้หญิงอายุระหว่าง 10 ถึง 15 จะต้องเข้าพิธี
สู่นัด (ข่อย) สาวน้อยผู้น่าสงสารจะถูกผู้ใหญ่จับขึงพืดกับพื้นดิน ญาติพี่น้องจะช่วยกันร้องรำทำ
เพลงอยู่รอบ ๆ พอได้เวลาหมอชาวบ้าน ซึ่งเป็นผู้หญิงแก่ๆจะคว้านเอาคลิตอริสของเด็กผู้หญิงออก
ทิ้งรากทั้งโคน เธอก็จะกลายเป็นผู้หญิงที่สมบูรณ์ สู่นัดแบบสมบูรณ์ เขาจะคว้านออกหมดเลย
ปากช่องคลอด แคมเล็ก และส่วนหนึ่งของแคมใหญ่ เสร็จแล้วเขาก็จะเย็บขอบแผลทั้งสองข้างเข้ามา
ติดกัน เพื่อปิดช่องคลอดเสียเลย แต่ยังมีรูเล็กๆพอที่จะให้ประจำเดือนไหลออกได้ ถ้าไม่ตายนะ
คะ สาวคนนี้ก็จะต้องงานด้วยความเจ็บปวดครวคร่าแสนทรมาณ ซึ่งเป็นที่ถูกใจของผู้ชายผู้เป็น
ภักศายิ่งนัก นับว่าสู่นัดข่อยนั้นเพื่อลดความต้องการทางกามารมณ์ของผู้หญิง ไม่ให้แรด จนเป็นที่
อับอายแก่ตนเองและวงศ์ตระกูล ส่วนสู่นัดใหญ่คือการทำให้ผู้หญิงเกลียดกลัวการร่วมเพศไป
ตลอดชีวิตอีกด้วย" (นิภา, 2524: 114-116)

"คนเราชาย-หญิงคบกันไม่จำเป็นต้องเป็นแฟนหรือมีเรื่องเซ็กซ์เข้ามาเกี่ยวข้องกันก็ได้
(Platonic friendship) เปลี่ยนเป็นเพื่อนก็ได้นี่นา อย่าให้ถึงกับตัดเป็นตัดตายเลย มันเป็นพิรุช...น่า
เกลียด" (สุวรรณมาลี, 2524)

"ผู้คำว่า "ซู้" นี้ในภาษาไทยมักจะหมายถึง ผู้ชาย (โสดหรือไม่โสดก็ได้) ที่มีสัมพันธ์ทาง
เพศกับหญิงที่มีสามีแล้ว แต่ถ้าผู้หญิง (ก็ทำนองเดียวกันนะแหละครับ) โสดหรือไม่โสดก็ได้ ถ้ามา
มีความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้ชายที่มีภรรยาแล้ว เขาเรียกว่าเป็นเมียข่อยบ้าง เมียเก็บหรือนางบำเรอ แต่
มักจะไม่ค่อยเรียกว่า ซู้ จริงๆแล้วความหมายมันก็พอกันนะแหละครับ" (วิทยา นาควัชระ, 2524:
20-21)

"ผู้หญิงไทยถูกกำหนดความเป็นผู้หญิงไว้ให้เป็นคนเรียบร้อย รักนวลสงวนตัวมา
นาน ยิ่งในสมัยโบราณ อย่างว่าแต่คำว่ามีซู้เลย แต่ผู้หญิงแสดงความสนใจผู้ชายมากไปหน่อยก็จะถูก
หาว่า "ไม่งาม" เสียแล้ว ใครที่มีซู้จะถูกกล่าวหาและถูกตราหน้าว่าเป็น "กาลี" หรือ "วันทอง" เสียผู้

เสียคนไปเลย จึงเป็นเรื่องที่เสียหายมาก แต่เวลาผู้ชายมีชู้กลับเห็นว่าเป็นเรื่องปกติ เพราะเชื่อว่าเป็นผู้ชายตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้ หรือ ชายข้าวเปลือก หญิงข้าวสาร" (วิทยา นาควัชระ, 2524: 44-46)

ดิฉัน 2529

สัมภาษณ์ ศิริพร สโครบานีค กับ ผู้หญิง "ผู้หญิงพวกนี้ไม่ค่อยอยากรับแขกคนไทย เคื่อบอกว่าแขกคนไทยนี่เรื่องมาก แต่กับฝรั่งหากบางคนคิดใจเคื่อก็ยังมีโอกาสที่จะพาไปอยู่ต่างประเทศได้ด้วย ซึ่งคิดว่า และอีกๆแล้วผู้ชายไทยก็ยังคงถูกโสเภณีอยู่ ในขณะที่ฝรั่งไม่ค่อยจะถูก คือยังมองยังทรีตเคื่ว่า...เคื่านี้ยังเป็นมนุษย์คนหนึ่ง เราได้เรียนรู้ว่ามันไม่มี border line ระหว่าง โสเภณีกับผู้หญิงที่ดี ถ้าเคื่ว่าไอ้สังคมกำหนดมาตรฐานว่า ผู้หญิงคนไหนที่ไปเดินกับผู้ชายต่างชาติ ต้องสมมติไว้ก่อนว่าเป็นโสเภณี" (ยี่อ็ค, 2529: 204-215)

"เรื่องเมียน้อยกับผู้ชายไทย หนูว่าเป็นเรื่องธรรมดา" (สาว-หนุ่ม สารภาพ, 2529: 161)

"เธอต้องร่วมหลับนอนกับผู้ชายคนหน้าหลายตา ซึ่งเป็นผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นเพื่อหารายได้พิเศษ และที่สำคัญกว่านั้นก็เพื่อเป็นการปูทางให้เธอหนีจากชีวิตที่ลำบากในหมู่บ้านเล็กๆ ที่เธอถือกำเนิดมา ก่อนที่ อีเมลดา มาร์กอส ถูกขับเป็ให้ออกไปจากฟิลิปปินส์พร้อมกับสามมี มีผู้ยกย่องต่อหน้าเธอว่า เธอเป็นผู้หญิงที่มีเสน่ห์และดึงดูดใจประชาชนเหมือนอย่าง อีวา เปรอง แต่อีเมลดา ไม่ยอมรับคำสาคูเคื่เช่นว่านั้น พร้อมกับขอมีให้เปรียบเทียบเธอกับอีวา โดยเธอให้เหตุผลว่า เพราะดิฉันมิใช่หญิงโสเภณีพรคันั้น" (วิโรจน์ ธิรคูน, 2529: 82)

"ชีวิตใหม่ของแม่มาย มีผู้ชายอีกเป็นจำนวนมากชอบจีบแม่มายเล่นๆ และไม่ให้เกิดริมิใช่หรือ ผู้ชายเหล่านี้จะตีค่าผู้หญิงที่ผ่านการมีสามมีแล้ว เหมือนสิ่งของมือสอง ราคาตก เพราะถือว่ามีผ่านการมีเพศสัมพันธ์กับชายอื่นมาแล้ว ไม่ว่าเธอจะมีคุณสมบัติอย่างอื่นคืออย่างไร ผู้ชายพวกนี้ก็ยังไม่ให้เกียรติอยู่ดี และมักจะมิจิต ใจคิคคุดริเกี่ยวกับเรื่องทางเพศของฝ่ายหญิงอยู่เสมอๆ" (วิทยา นาควัชระ, 2529: 32-33)

หัวใจดวงร้ายของ ฉวีวรรณ บุญปก "คือคนไทยนี่ พอเห็นเราเล่นหนังไทยหรือหนังโป๊ปุ๊ป จะมองเราแบบอึม..นี่แหละแบบว่าคาวชั่วเมืองไทย กุต้องเอาสักหน่อย เอาเงินให้สองสามหมื่นมันต้องมานอนแล้วอะ ไรอย่างเนี่ย น้อยเจอบ่อยมากเลย ชั่งใจน้อยไม่เคยคิดอะ ไรอย่างนี้เลย"

(ญาพรรณ, 2529 : 48)

"ผู้ชายส่วนมากก็มักเป็นแบบพระเอกในเรื่อง คือ ชอบนอนกับผู้หญิง แต่ไม่ยอมแต่งงานกันให้มันคงเป็นเรื่องเป็นราวไปเลย" (นารีรำพึง, 2529: 187)

ดิฉัน 2534

"ต่ายก็ถามว่าพร้อมแล้วหรือที่จะแต่งงานกับต่าย ตัดสินใจแน่หรือ เพราะเขายังเด็ก อายุ น้อยกว่าต่าย 3-4 ปี พ่อแม่เขาก็ซื่อคเล็กน้อยตอนแรก คือ พ่อแม่เขากลัวว่า ต่ายจะไปหลอกลูกเขา ต่ายไม่หลอก เพราะคำว่าหลอกต่ายจะไปใช้กับลูกเขาไม่ได้ เพราะลูกเขาเป็นผู้ชาย ในขณะที่ต่าย เป็นผู้หญิงนะ" (คู่รักต่างวัย เพ็ญพักตร์ ศิริกุล, 2529: 194)

ยอด...สะใภ้ "ยอดสะใภ้เป็นผักที่มีลำต้นยาว ทอดยอดก็ดูแข็งกระด้าง แต่มีดอกสวย มาก สีม่วงสด ยามน้ำขึ้นเต็มตลิ่ง ผักยอดสะใภ้ก็จะชูช่อสูง แต่ใบแข็งกระด้าง ไม่โอบกไปมา ตามลม พัด จึงดูไม่น่าจับต้อง ผู้คนก็เลยเดินผ่าน ไม่มอง พอผ่านไปก็เมินหน้า เพราะรู้ดีว่ายอดผักชนิดนี้ เอาไป ทำอะไรไม่ได้ กินก็ไม่อร่อย ลำต้นแข็ง แม้จะมีดอกที่สวยงามก็ตาม ผู้คนไม่สนใจ" (ตะกร้า, 2534: 308)

"การจะมีเมียน้อยสักคนแลดูเสมือนเป็นความปรกติของสังคมไทย ที่ใครๆก็พูดถึงกัน แปรลกแต่จริง...ที่คนที่ควรอายุที่สุด กลับไม่รู้สึกอายุ...ซึ่งได้แก่ผู้ชาย ค่านิยมของการมีเมียน้อยใน สังคมไทยนั้น เป็นอิทธิพลที่สูงมาก ทำให้ผู้ชาย "กล้า" มีเมียน้อย กลายเป็นความโก้ ไม่อาย ฝ่ายที่ อายคือ เมียหลวง" (วิทยา นาควัชระ, 2534: 32)

"ขัดแย้งกันตลอด แม้เรื่องหลับนอน เขาไม่เคยสนใจความรู้สึกของดิฉัน เวลาเขาต้องการ เขาต้องได้ ถึงแม้ดิฉัน ไม่มีอารมณ์ เหมือนเป็นการข่มขืน ดิฉันต้องยอม เพราะเป็นเมีย เขาอยากทำ อะไรก็ต้องยอม" (วิทยา นาควัชระ, 2534: 32)

"แม่มาขอยกเป็นเมียน้อย หาแฟนใหม่ขอยก, เป็นหลวงไม่ได้...เป็นน้อยก็เอา" (วิทยา นาควัชระ, 2534: 32)

"การกรร โขกในที่ทำงาน เราลองพิจารณากันดูสิว่า อะไรคือการกรร โขก หรือ sexual harassment อเมริกากำหนดการกระทำดังต่อไปนี้ว่าเป็นการข่มขู่ทางเพศ, คำพูดกำกวมแตะ โลมทาง เพศ, ภาพโปสเตอร์โป๊ๆแสดงเจตจำนงยั่ววนทางเพศอย่างโจ่งแจ้ง ที่ผู้ชายนำมาติดที่ทำงาน ซึ่งมี เพื่อนร่วมงานเป็นหญิงอยู่ด้วย, การเชื้อเชิญชกชวนให้หลับนอนด้วย เพื่อการแลกเปลี่ยนต่างๆเกี่ยวกับหน้าที่การงาน หรือการเลื่อนตำแหน่ง, การแตะเนื้อต้องตัว ผู้หญิงส่วนใหญ่ที่หากถูกชาย ลวนลามหรือถูกข่มขืนกระทำชำเรา ก็จะมีความรู้สึกกลัวๆว่าตนเองนั้นมีส่วนรับผิดชอบในการ กระทำผิดอันนี้ด้วย แม้แต่ผู้หญิงด้วยกันเมื่อได้ยินว่าใคร โดนลวนลาม ก็มักจะคิดไปในทางเข้าข้างผู้ ชายว่าหญิงคนนั้นให้ทำ" (มาลาลัย, 2534: 74-75)

ดิฉัน 2539

ผู้หญิงมีชู้ "ผู้หญิงไทยถูกกำหนดความเป็น "ผู้หญิง" ไว้ให้เป็นคนเรียบร้อย รักนวลสงวน ตัวมานาน ยิ่งในสมัยโบราณ อย่างว่าแต่คำว่ามีชู้เลย แก่ผู้หญิงแสดงความสนใจผู้ชายมากไปหน่อย ก็ จะถูกหาว่า "ไม่งาม" เสียแล้ว ใครที่มีชู้จะถูกกล่าวหาและถูกตราหน้าว่าเป็นนากิ หรือวันทอง ฯลฯ เสียผู้เสียคนไปเลย จึงเป็นเรื่องเสียหายมาก แต่เวลาผู้ชายมีชู้กลับเห็นว่าเป็นเรื่องปรกติ เพราะเชื่อว่า "เป็นผู้ชายตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้" หรือ "ชายข้าวเปลือก หญิงข้าวสาร โบราณว่า" ผู้ชายจึง

เที่ยวออกและวางใจไว้เปราะไปหมด ไม่น่าดูจนถึงทุกวันนี้ แต่เมื่อโลกเปลี่ยนแปลงไปค่านิยมและวัฒนธรรมไทยก็เปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน จึงมีข่าวว่าผู้หญิงมีชู้มากขึ้น ทั้งที่แอบมีชู้อย่างลับๆ และมีชู้ชนิดสามีรู้เรื่อง มีการวิเคราะห์กันว่า ผู้หญิงที่มีการงาน มีการศึกษาดี พร้อมใจกันมีชู้มากขึ้น" (วิทยา นาควิระ, 2539: 44-46)

ครั้งแรกในชุดว่ายน้ำ สัมภาษณ์ สุดา ชื่นบาน วัย 51 ปี "การสวมชุดว่ายน้ำในสมัยก่อน ไม่ใช่เรื่องง่ายขายไร้กังวล เหมือนในปัจจุบันเลยแม้แต่น้อยคือตอนเด็กๆนี้ไม่มีโอกาสได้ใส่ กว่าจะใส่ชุดว่ายน้ำครั้งแรก ก็คือตอนที่มิลูกแล้ว" (อโนมา, 2539: 220)

"เขาอยากจะทำแท้ง พวกนี้จะมีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ มีหลายระดับอายุ หลายสาขาอาชีพ ซึ่งตัวเลขเยอะจนน่าตกใจว่า ขณะนี้น่าจะมีการทบทวนสถานการณ์ ที่เกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษาในเมืองไทยแค่ไหนเพียงใด ที่ผ่านมากฎหมายอนุญาตให้ผู้หญิงทำแท้งได้ เฉพาะกรณีถูกข่มขืนหรือด้วยเงื่อนไขเกี่ยวกับสุขภาพของมารดาและบุตรในครรภ์ เราได้มีการพยายามให้กฎหมายมีความยืดหยุ่นครอบคลุมสำหรับกรณีที่อาจจะมาจากปัญหาการวางแผนครอบครัวล้มเหลวด้วย เช่น บางคนมีลูก 2-3 คนแล้ว เกิดท้องขึ้นมาอีก ไม่รู้จะทำอย่างไร ก็ไปแก้ปัญหามาคลินิกเถื่อนต่างๆเป็นเรื่องที่ค่อนข้างอ่อนไหว และล่อแหลมต่อศีลธรรมอย่างมาก เพราะการแก้ปัญหาในลักษณะดังกล่าว คือการแก้ที่ปลายเหตุ เนื่องจากในความเป็นจริงนั้น เราไม่อยากจะสนับสนุนให้มีการทำแท้งอยู่แล้ว" (อโนมา, 2539: 220)

"สิ่งที่เกิดขึ้นในขณะนี้ก็คือ เพศศึกษาสำหรับเยาวชนจะมาจากบรรดาสื่อลามกต่างๆ ซึ่งเขาไปเรียนรู้กันเอง ทั้งจากหนังสือ ภาพยนตร์ คาราโอเกะ จนก้าวไปถึงอินเทอร์เน็ตแล้ว สื่อต่างๆ เหล่านี้ ไม่ได้สร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง แต่กลายเป็นในลักษณะกระตุ้นให้ผู้ดู ผู้อ่าน เกิดจินตนาการในเรื่องการมีเพศสัมพันธ์มากกว่า เราไม่มีการเรียนการสอนที่ถูกต้องเลย เพศศึกษาก็สอนแค่เรื่องของสรีระ พอเรื่องที่ลึกซึ้งกว่านั้นก็ไปเรียนรู้กันเอง กลายเป็นอย่างนั้นไป เพศศึกษาที่แท้จริงต้องเริ่มที่ครอบครัว พ่อแม่เองต้องเข้าใจ และต้องยอมรับว่า เรื่องเพศเป็นเรื่องธรรมชาติ ไม่ใช่เรื่องลึกลับพิสดารจนไม่สามารถทำความเข้าใจกับลูก" (อโนมา, 2539: 220)

"สังคมเรามีความคาดหวังมากเกินไป อย่างสมมติผู้หญิงเกิดท้องขึ้นมาเนี่ย ผู้หญิงต้องรับผิดชอบแต่ผู้เดียว คนเป็นพ่ออยู่ที่ไหน ตรงนี้แหละที่ทำให้ผู้หญิงต้องคิดหนัก เพราะฉะนั้น เราต้องให้ความสำคัญกับการตัดสินใจของผู้หญิงเป็นหลัก" (อโนมา, 2539: 220)

"การรณรงค์ในเรื่องของการเป็นครอบครัวแบบตัวเดียวเมียเดียว ซึ่งควรจะเป็นทั้งหญิงและชายต้องมีความรับผิดชอบร่วมกัน เพราะที่ผ่านมา ดูเหมือนหญิงไทยจะเป็นฝ่ายเสียสละมากไปหน่อย สังคมเลยมองไม่ค่อยเห็นปัญหา" (อโนมา, 2539: 220)

สัมภาษณ์ มีชัย วีระไวทยะ นายกสมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน วัย 55 ปี "ในทางพุทธศาสนา การคุมกำเนิดเป็นความถูกต้องหรือเปล่า บาปมัย เพราะยังมีชาวบ้านอีกมากที่ยังไม่แน่ใจ

ตรงจุดนี้ มีข้อมูลที่เป็นคำตรัสของพระพุทธเจ้าว่า "การเกิดบ่อยๆเป็นทุกข์" ซึ่งอาจจะแปลว่าลูกมากจะยากจนก็ได้ เพราะงั้นตรงนี้ก็ไม่ต้องต่อหลักพระพุทธศาสนา" (อโนมา, 2539: 220)

นวรรต ไกรฤกษ์ เจ้าของนาม "หมอนพพร" "คนสนใจเรื่องเพศศึกษากันมาก เป็นเพราะว่าสังคมเราปิดกัน" (ทิพยวดี ปราโมช ณ อยุธยา, บรรณาธิการ, 2539: 269)

"พ่อบ้านหลายคนถือหลักว่าการเป็นเครื่องพิสูจน์ความเป็นชายชาติของตน คือการได้ผู้หญิงหลายๆคนไว้เป็นเมีย" (นนทภิญโญ, 2539: 80)

"ภาพเปลือย Nude เป็นศิลปะหรืออนาจาร ศิลปะเป็นเรื่องของความสุนทรีย์ อนาจาร เป็นเรื่องของสันดานดิบ คนถ่ายภาพ nude ที่เก่งเขาจะมีวิธีเสนอภาพไม่ให้แลดูอุจาด อนาจาร จนเข้าข่ายผิดกฎหมายง่ายๆหรือก สรีระที่สวยงามถูกเสนอออกมาอย่างบรรจงและวิจิตร บคบังของสงวนที่มีความจำกัด "อนาจาร" วางควบคู้ยู่ คู้ยวมูกลือก แสง เงา หรือองค์ประกอบเครื่องประดับจาก งานถ่ายภาพ Nude ก็เป็นงานเลี้ยง เลี้ยงต่อการเสียชื่อเสียงใครรับ คนชอบก็มี ต่อต้านก็มาก แกรมคำวิจารณ์ถึงครบคร้ว ญาติพี่น้อง ต้องได้รับความอับอาย ตัวเองไม่อาย แต่ญาติออาย" (วิทยา นาควัชระ, 2539: 44)

"sex เป็นแรงขับที่เกิดขึ้นและมีอยู่ในตัวมนุษย์ ถ้าถูกขั้วยู่ให้แสดงออกมาแบบตรงไปตรงมา โดยไม่มีการประยุดค้มากขึ้นๆ ผู้คนจะหมกมุ่นกับเรื่องทางเพศ และขาดความยับยั้งชั่งใจ ขาดพลังที่จะทำสิ่งที่สร้างสรรค์ นักปราชญ์ นักคิด รู้และเข้าใจมานานแล้ว จึงพยายามให้ผู้คนรู้จักวิธีคิด เก็บ พัฒนา sex ให้ถูกต้อง เพื่อที่จะได้เกิดสิ่งที่สร้างสรรค์มากขึ้นในสังคม ไม่ให้แสดงเรื่องของ sex ออกมาแบบตรงไปตรงมา" (วิทยา นาควัชระ, 2539: 44)

ดิฉัน 2544

"เคยได้ยินผู้ชายบางคนชื่นชมหนักหนากับการที่ตนเองสามารถหลงลงผู้หญิงมาเป็นภรรยาได้หลายคน "ผมนี้แหละเพื่อนๆชุกเลยว่า ขุนแผนกลับชาติมาเกิด" เขาคุย อิทธิพลของความเชื่อโบราณว่าชายที่เก่งกาจต้องมีหญิงในชีวิตหลายคน" (นนทภิญโญ, 2544: 76)

"อยากจะบอกว่าอารมณ์ทางเพศเป็นเรื่องธรรมชาติ แล้วก็มันมีพลังมหาศาล ผู้ชายและผู้หญิงเกิดความรู้สึกนี้กันได้ตลอดเวลา โดยปราศจากความรักรด้วยซ้ำ บางทีเซ็กส์ก็เป็นเรื่องของร่างกายล้วนๆ ขณะเดียวเซ็กส์ก็อาจเป็นสิ่งที่ดี" (ชานชาลา, 2544: 235)

"ผู้หญิงหลายคนสารภาพว่าที่ต้องแต่งงาน เพราะต้องการ legal sex ก็คือมีเซ็กส์กับเพศตรงข้ามอย่างถูกกฎหมาย" (นนทภิญโญ, 2544: 76)

"ความหมายทางด้านจิตเวชศาสตร์ ถามว่า เซ็กส์ปรกติคืออะไร คือเพศสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ใหญ่กับผู้ใหญ่ที่เต็มใจจะมีความสัมพันธ์ทางเพศต่อกันด้วยความรัก" (โสภิญฐ์, 2544: 108)

"เราก็ต้องศึกษาว่าจะทำอย่างไรให้ถูกกฎหมาย ก็เลยมาได้สูตรสำเร็จว่าทำเพนท์แฮนด์เอาไปแค่คนไปไทยรับได้ แค่เห็นนม ข้างล่างไม่เห็น เพราะคนไปไทยรับไม่ได้ ผิดศีลธรรม น่าเกลียด" (มินตรา, 2544: 278)

"ไม่ได้พูดกับลูกจริงจังแบบในหนังฝรั่งที่คุยกันเรื่องเซ็กซ์ มันก็ยังมีขอบเขตตรงนั้นอยู่ แต่เราคิดว่าโรงเรียนอินเตอร์ฯ เขาสอนว่าเซ็กซ์เป็นอย่างไร เราไม่กล้าพูด เรายังรู้สึกเขิน เขาก็เขิน (หัวเราะ)มันยังมีความเป็นไทย ซึ่งอันนี้ความจริงแล้วมันไม่ถูกนะ แม้แต่เรามีแนวคิดฝรั่งมาก เรายังเงินเลยนะ" (มินตรา, 2544 : 278)

"ขงจื้อ เห็นว่า การมีภรรยาหลายคนไม่ผิด หากว่าชายผู้นั้นสามารถเลี้ยงดูได้" (ประยงค์ อนันตวงษ์, 2544: 358)

"เซ็กซ์มันก็เป็นทักษะอย่างหนึ่ง ยิ่งขึ้นเวทีก็ยิ่งเก่ง มือใหม่อย่างคุณอย่าใจร้อน ถ้าคุณเป็นหญิงไทยแท้แต่โบราณ ลึกๆแล้วเซ็กซ์สำหรับคุณอาจจะเป็นอะไรที่น่ากลัว น่าอาย เป็นเรื่องไม่สมควรหรือเปล่า" (ชานชาลา, 2544: 353)

"การปฏิบัติตนในการร่วมห้องโรงกับเจ้าบ่าว เช่น ให้เจ้าสาววางเฉยตลอดเวลาที่มีการร่วมหลับนอนกัน โดยให้ฝ่ายเจ้าบ่าวเป็นฝ่ายเริ่มก่อนเสมอ พร้อมกันนั้นก็สอดผ้าไหมสีขาวใต้ตัวเจ้าสาว เพื่อเอาไว้เช็ดโลหิตจากอวัยวะเพศหลังจากได้ร่วมรักแล้ว หากผ้าไหมสีขาวนั้นปราศจากคราบโลหิต เจ้าสาวจะถูกห้ามขึ้นเที่ยวทางประตูหลังบ้าน แสดงว่านางได้เสียความบริสุทธิ์ก่อนแต่งงาน จึงต้องกลับบ้านของตน การที่เงินถือความบริสุทธิ์ของเจ้าสาวเป็นสิ่งสำคัญ ก็เป็นไปตามทฤษฎีของขงจื้อที่กล่าวสรรเสริญไว้" (ประยงค์ อนันตวงษ์, 2544: 370)

"ข่าวครึกโครมในหน้าหนังสือพิมพ์เมื่อเร็ว ๆ นี้ ที่บอกว่าข้าราชการซี 7 ของกระทรวงแห่งหนึ่งถูกรองอธิบดีซี 9 ไล่ปล้ำหลังเลิกงาน คงเป็นเหมือนท่านบักนั้นน้ำที่ระเบิดออก ทำให้ผู้หญิงทำงานอีกหลายต่อหลายคนเผชิญหน้ากับสิ่งที่เก็บไว้ในใจออกมาตีแผ่ให้ใครๆรู้" (นนทภิญโญ, 2544: 76)

"ทำไมเด็กผู้หญิงจึงไม่ป้องกันโรคเวลามีเซ็กซ์ ผู้หญิงไม่กล้าปฏิเสธเมื่อชายไม่ป้องกัน เพราะกลัวเขาไม่รัก แล้วตัวเองก็ไม่กล้าพกถุงยางอนามัย เพราะกลัวผู้ชายหาว่าขำขานูเวที ผู้ชายบางคนไม่กล้าพกถุงยางเวลามีเซ็กซ์กับแฟน กลัวแฟนเห็นว่ามิถุนยางแสดงว่าเตรียมพร้อมสำหรับสำส่อน จึงปล่อยเลยตามเลย ไม่ป้องกันเวลามีเซ็กซ์ จึงติดโรคได้ง่าย" (วิทยา นาควัชระ, 2544: 55)

"ศาสนาของคาทอลิกห้ามมีเซ็กซ์ก่อนแต่งงาน เพราะความหมายของเซ็กซ์ที่แท้จริงมีได้ทีเดียวภายใต้การแต่งงานเพื่อการสร้างชีวิตใหม่" (ทอคด์ ทองดี, 2544: 253)

"ในสังคมไทยที่ผ่านมาผู้หญิงถูกสอนให้เข้าใจเซ็กซ์น้อยมากแม้กระทั่งในการแต่งงาน เราเคยถามชาวบ้านว่านอนกับสามีแล้วเป็นความสุขของเราทั้งคู่ไหม เคยฟังหลายคนบอกว่าเป็นเรื่องของสามีมากกว่า ผู้ชายในประเทศไทยจะเบื่อกับการฟุ้งซ่านของผู้หญิงในเรื่องอารมณ์ เริ่มจุกกันแล้วผู้หญิงจะบอกว่า ฉันเป็นผู้หญิงไทยนะ" (ทอคด์ ทองดี, 2544: 254)

"อาชีพหนึ่งที่อยู่ยั้งคู่โลกมานานนับพันปีก็คืออาชีพ "ขายบริการทางเพศ" แต่ก่อน (ก็เมื่อไม่กี่สิบปีนี่เอง) ผู้หญิงที่ขายบริการทางเพศในสังคมไทยส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงที่โดนล่อลวงหรือบังคับขืนใจ รวมทั้งจำใจ (อาจเพราะต้องทดแทนบุญคุณพ่อแม่ที่นำลูกมาขาย) ประกอบอาชีพขายบริการทางเพศ จนถึงในยุคปัจจุบันนี้ การณ์กลับกลายเป็นว่า เหล่า "บุปผา" นารีที่ยึดอาชีพนี้ส่วนแล้วแต่เกิดความสมัครใจ และยินยอมพร้อมใจของเจ้าตัวแทบทั้งสิ้น อาชีพนี้เป็นอาชีพที่ไม่ยั่งยืนแล้วคนส่วนใหญ่ก็ถูกเหยียดหยาม" (เจียนละออ, 2544: 109)

"ไม่รู้จักจุดสุดยอด แต่งานมาหลายปีแล้วกะ ไม่แน่ใจว่าเคยถึงจุดสุดยอดแล้วยัง จะรู้ได้ยังไงคะว่าถึงหรือไม่ถึง แล้วถ้ายังทำยังไงให้ถึงดีละคะ แปลว่าเราไม่เก่งเรื่องนี้ด้วยหรือเปล่า ผู้หญิงบางคนก็ไม่กล้าที่จะปลดปล่อยอารมณ์เต็มที่ เพราะมีกำแพงขวางกั้นมากมาย กำแพงความคิด วัฒนธรรม ความอาย พื้นเพการเลี้ยงดูอบรม" (ชานชาลา, 2544: 320)

"พูดถึงคำว่า "ทำแท้ง" แล้วคนไทยส่วนใหญ่ฟังดูเสียดแทงและเห็นเป็นเรื่องผิดศีลธรรมกันเสียหมด ทั้งที่จริงๆแล้วมีความจำเป็นด้วยเหตุผลทางการแพทย์ที่หญิงตั้งครรภ์บางคนไม่สามารถจะอุ้มท้องไปจนครบกำหนดได้ หลังจากนั้นเลยมีบัญญัติศัพท์ใหม่ว่า "ยุติการตั้งครรภ์" เพื่อให้ฟังดูดีขึ้น" (ช.พฤกษา, 2544: 35)

"เธอรู้ไหมว่าแม่ขาคุมกำเนิดจะมีมา 40 ปีแล้ว แต่ในหลายสังคม ขาคุมก็ยังถือเป็นยาต้องห้าม โดยเฉพาะในสังคมที่เคร่งศาสนา ซึ่งถือว่าการคุมกำเนิดเป็นบาป และจะทำให้ผู้หญิงปล่อยเนื้อปล่อยตัวมากขึ้นในเรื่องเพศสัมพันธ์ อาจถือได้ว่าเป็นครั้งแรกที่ผู้หญิงมีอิสระในการเลือกกำหนดเวลาที่ต้องการตั้งครรภ์หรือมีลูกได้ด้วยตัวเอง ขาเม็ดคุมกำเนิดได้กลายมาเป็นสัญลักษณ์ของการปฏิวัติทางเพศนั่นเลยเชียว" (เรณุกา, 2544: 275)

"ช่วยตัวเอง ตอนนี้อายุใกล้สามสิบเต็มทีแล้วกะ แต่ยังไม่มียกแฟน เวลาที่มีอารมณ์ทางเพศขึ้นมาก็ไม่รู้จะทำยังไง อยากลองช่วยตัวเองบ้าง แต่ก็ทำไม่เป็น และรู้สึกว่ามันน่าอาย อายุตัวเองด้วยอยากลองด้วยไม่กล้าถามใคร ถามมานี้ก็อายนะกะ แต่ก็ไม่รู้จะถามใคร มีอะไรแนะนำมั๊ยคะ ผู้หญิงไทยๆอย่างเรา เติบโตมากับกรอบความคิดเรื่องเพศที่แน่นหนา บางทีก็ผิดธรรมชาติไปนิด แม้แต่ร่างกายเรา บางครั้งเราขังอายุตัวเอง อายุที่จะดู อายุที่จะสำรวจ อายุที่จะหยอกล้อกับมัน ทั้งที่ร่างกายเราเองแท้ๆ" (ชานชาลา, 2544: 331-332)

ขวัญเรือน 2524

"เวลานี้โรคข่มขืนกำลังระบาดไปทั่วโลก อาจจะเป็นเพราะเครื่องล่อใจ และปลุกใจทางเพศเคลื่อนกลาดไปในสื่อมวลชน แทบทุกประเภทก็ว่าได้ ทั้งๆที่กรุงเทพฯมีบาร์และคอฟฟี่ช็อป 326 แห่ง สถานอาบอบนวด 120 แห่ง ยิ่งจั้นยังไม่พอ ก็เห็นจะเป็นเพราะ "ข่มขืน" นั้นฟรี ไม่มีค่าบริการ

ละมั่ง อันตรายของผู้หญิง ว่าจะต้องอยู่ในสังคมด้วยความหวาดกลัวเพียงไร หญิงกันเองก็ต้องรวมกลุ่มกันช่วยกันต่อต้าน เพิ่มโทษมาตรการป่ากาม" (เต็มศิริ บุญยสิงห์, 2524: 41)

"นำแปลกอยู่อย่างหนึ่ง ผู้หญิงที่ตำส่อนมากมายมักจะตั้งครรหัยากเป็นการคุมกำเนิดไปในตัว" (บพิช เพ็ญนคร, 2524: 129)

"เราชวนผู้ชายเที่ยวจะนำเกลียดใหม่ และถ้าให้ของเขาก่อนจะเป็นไรมั๊ย ไม่มีสำหรับในสังคมไทยเรา" (พนิดา, 2524: 12)

"สำหรับฐานะคนไทยโดยทั่วไป ส่วนใหญ่ผมขอยืนยันว่ามีลูกสองคนก็น่าจะพอ และขอฝากคำขวัญอีกคำหนึ่ง เพื่อให้ซินตาซินปากต่อไปว่า "ครอบครัวไทยสมัยใหม่ มีลูกไม่เกินสอง" ครับ" (โอภาส ธรรมวานิช, 2524: 74)

"ความจริงทั้งผ้าโจงกระเบน และผ้าแลอมแวมชวนมองอยู่ในตัวแล้ว แต่คนสมัยก่อนก็ไม่ได้ถือสาว่า "โป้" เพราะเขารู้ดีว่าใช้กันมาอย่างนั้นนาน" (เต็มศิริ บุญยสิงห์, 2524: 35)

"เรียกว่าถ้าได้รับความร่วมมือแล้วละก็ อาชญากรรมทางเพศจะไม่เกิดขึ้น อ่านแล้วก็คือพลิกฟื้นคำเตือนเก่าๆ ที่เป็นหมันมาหลานหน อย่างเช่น เรื่องแรกก็เตือนว่า อย่าแต่งตัวให้เห็นเนื้อหนังมั่งสามมากกว่าตัวผ้า ไม่ควรนุ่งกางเกงขาสั้นมากๆ ที่ถ้าสวมเสื้อเชิร์ตยาวปกติ ก็จะคลุมกางเกงมิด คิดว่าสวมแต่ท่อนบน กระโปรงก็อย่าสั้น แหวกมาก แปลว่ายอมให้แหวกแต่อย่ามาก" (เต็มศิริ บุญยสิงห์, 2524: 38)

"ทำไมชีวิตหนูจึงมีแต่เรื่องโหดร้ายทารุณแบบนี้ ต้องผ่านผู้ชายมาตั้ง 2 คน หากหนูพบใครสักคนที่เขารักหนู เขาจะทราบหรือเปล่าว่าหนูไม่บริสุทธิ์ มีสามีมาแล้ว 2 คน หนูไปขายตัวดีไหม ในเมื่อหนูไม่มีอะไรเหลือแล้ว ผู้หญิงมีสามี 3 คน เขาเรียกว่ากาลีไซมัย หนูกินยาตายดีไหม" (โอภาส ธรรมวานิช, 2524: 77)

"ปัญหาเกิดจากเข้าใจเช็ทส์ในแง่ลบ การที่คุณและแฟนแอบลักลอบประกอบความสัมพันธ์ลับๆกัน เป็นเรื่องที่คุณเองมีความวิตกกังวลแอบแฝงในจิตใต้สำนึกอย่างถอนไม่ขึ้น ความรู้สึกต่างๆจึงถูกบดบังไปอย่างผิดธรรมชาติ คุณเป็นคนได้รับการอบรมว่า เช็ทส์เป็นของสกปรกมากเกินไป" (โอภาส ธรรมวานิช, 2524)

"ดิฉันไม่เคยสำเร็จสักครั้งเดียว แต่พอสามีถามดิฉันก็จะต้องแกล้งโกหกว่าเสร็จทุกครั้ง เพราะดิฉันกลัวว่าเขาจะไม่สบายใจ และอยากให้เขามีความสุขมากๆ" (คลินิกขวัญเรือน, 2524: 127)

"ผ่าตัดทำสาว ที่ญี่ปุ่นผู้หญิงที่เสียสาวหรือเสียความบริสุทธิ์มีการผ่าตัดทำสาวให้มีเชื้อพรหมจารีย์ที่ขาดไปแล้วให้เกิดขึ้น ได้ใหม่อีกเหมือนกับของจริง เพื่อเจ้าบ่าวที่แต่งงานด้วยจะได้ชื่นใจภูมิใจและเข้าใจว่าเจ้าสาวของเขาเป็นสาวพรหมจารีย์ทั้งแท้ และทางเจ้าสาวเองก็ไม่ต้องกังวลว่าเคยเสียสาวมาแล้ว" (แพทย์นิรนาม, 2524: 113)

"ตอนที่เขาทำหนู อวัยวะเพศเขาไม่ได้ผ่านเข้าไปในช่องอวัยวะเพศหนูนะคะ เรียกว่าเสียความบริสุทธิ์หรือเปล่าคะ" (บพิช เพ็ญนคร, 2524: 161)

"แฟนหนุ่มขอพิสูจน์ความบริสุทธิ์ เค้านอกเค้าอยากพิสูจน์ว่าหนูบริสุทธิ์หรือเปล่า แต่หนูไม่ยอม เคื่ก็หาว่าหนูไม่รักเค้า" (โอภาส ธรรมวานิช, 2524)

"เรื่องบนเตียงดิฉันถือมากไม่เคยคิดว่าเป็นเกมส์ถือเป็นส่วนประกอบในบางครั้ง ดิฉันไม่กล้ากระทำ คือเค้าโลมทำโน่นจับนี่สามีได้ สามีดึงมือดิฉันจับหลายครั้งแต่ดิฉันปฏิเสธทุกครั้ง เพราะอายไม่กล้าจับคะ ในบางครั้งเวลาร่วมกัน สามีบังคับให้ดิฉันใช้ปาก แต่ดิฉันไม่ยอม ดิฉันโมโหมากตบหน้าสามีอย่างแรงสองครั้งติดต่อกัน แต่สามีไม่กล้าสู้ดิฉัน ดิฉันบอกว่าเป็นคือเมียไม่ใช่ผู้หญิงหากิน หากความสุขพิสดารต้องไปตามช่องนั้น คนอย่างฉันทำไม่ได้และจะไม่ทำตลอดไปด้วย" (รุจน์ รมณีย์, 2524: 70)

"การที่ผู้หญิงให้ผู้ชายกระทำต่อตนเองเช่นนั้นเป็นผู้หญิงที่ "เลวทราม" และใจแตกใจหรือไม่คะ" (รุจน์ รมณีย์, 2524: 69)

"ดิฉันเป็นนักศึกษาปีที่ 4 เรียนหนังสือเก่ง ไม่ค่อยสวย ดิฉันเรียบร้อยเป็นคนดีในสายตาของพ่อ-แม่ คนรอบข้าง และเพื่อนๆ แต่จริงๆดิฉันแสนที่จะเลว คือดิฉันมีความสัมพันธ์กับแฟนถึงขั้นได้เสียกัน ตั้งแต่ตอนดิฉันอยู่ปี 1 ดิฉันรู้ว่าสิ่งที่ดิฉันทำมันผิด มันน่าทุเรศสำหรับคนที่มีการศึกษา มีการอบรมศีลธรรมจากครอบครัวอย่างดีพอควร" (สมศรี สุขุมลนันท, 2524: 44)

ขั้วเรือน 2529

"คนแถวนั้นเขาเล่าให้ฟังว่า ครอบครัวนี้ไม่ดี เมื่อก่อนเคยเป็นผู้หญิงหากินจนมาได้สามีเป็นตัวเอง" (สมศรี สุขุมลนันท, 2529: 72)

"ผู้หญิงเป็นหมัน เป็นที่รังเกียจของสังคมยิ่งนัก เพราะสถานภาพของผู้หญิงอยู่ที่การมีลูก ยิ่งมีมากยิ่งดี ค่าของความเป็น "เพศหญิง" จะหมดไปทันที ถูกสังคมในท้องถิ่นของตนขับไล่ไสส่ง และยากที่จะหาคู่ได้อีก เนื่องจากความเป็นหมันของเธอ ซึ่งหมดโอกาสของการมีลูกนั่นเอง" (สายพิณ เคราแซ, 2529: 124)

"จากความเชื่อถือว่า ปุ่มกระสันนั้น เป็นส่วนของอวัยวะเพศ "ที่ดูตัน" น่าเกลียด น่ากลัว หรือเข้าใจกันง่าย ๆ ว่า เป็นสิ่งที่ไม่เป็นสิริมงคล (อัปรีย์) คือ อาจจะทำอันตรายให้กับทารก ในขณะที่ทารกคลอดออก และปุ่มกระสันนี้มีลักษณะรูปร่างหน้าตาเหมือนองคชาตอวัยวะสืบพันธุ์ของเพศชาย ความนิยมและสามัญสำนึกแห่งเพศของชาวอาฟริกันมีอยู่ว่า ปลายองคชาตหนังหุ้มนี้ มีลักษณะรูปร่างหน้าตาเหมือน หรือคล้ายๆกับอวัยวะเพศของหญิง เพราะฉะนั้นความเชื่อที่เกิเกิดขึ้นในลักษณะนี้ จึงใคร่ที่จะกำจัดความเป็นถึง ครึ่ง กลางแห่งสัญลักษณ์ของเพศที่แท้จริงออกไป คือเพศหญิงจะต้องมีอวัยวะเพศหญิงที่แท้จริง ปราศจากองคชาต คือปุ่มกระสันนั้นและเพศชายจะต้องมี

องคชาตที่ปราศจาก "นางหนู" คืออวัยวะเพศของสตรีเพศ การทำขริบนี้ เป็นประเพณีสังคมส่วนรวม การจัดพิธีนี้แสดงถึงความมั่งคั่ง บ่งบอกถึงฐานะของครอบครัวของเด็กสาว จะมีกรร็องรำร่วมวงสนทนา กินเลี้ยง นับว่าวันนี้เป็นวันที่ยิ่งใหญ่วันหนึ่ง คุณสมบัติกิริยามารยาท หน้าที่ ความรับผิดชอบต่อเพศ เพราะวันนี้เธอจะได้ชื่อว่าเป็นผู้หญิง 100%" (สายพิน เคราเซ่, 2529: 126-128)

"มินิกามของเพศหญิงโซมาเลีย กล่าวว่า "making love-making hurts" ร่วมรัก-มันทำให้เจ็บ" (สายพิน เคราเซ่, 2529: 128)

"สามีบอกว่าดิฉันไม่ค่อยมีฟีลลิ่ง คล้ายๆก่อนไม่ ได้แต่นอนเฉยๆ ดิฉันก็ไม่ทราบว่าจะควรจะทำอย่างไร เพราะดิฉันเป็นคนค่อนข้างเรียบร้อย ไม่ทราบจะแสดงออกอย่างไรดี" (รุจน์ รมณีย์, 2529: 198)

"ปัญหาที่พบหนักมากคือการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน ซึ่งทำให้เกิดปัญหาการตั้งครรภ์ตามมา และ 90% จะได้รับการแก้ปัญหามาจากเพื่อนชายให้ไปทำแท้ง ปัญหา "คุณแม่ยังเด็ก" ปัญหาใหญ่ที่น่าหนักใจคือการที่เด็กสาวกลายเป็น "คุณแม่ยังเด็ก" จะเกี่ยวข้องไปถึงการหยุดเรียนตลอด เพราะสถานศึกษาส่วนมากจะไม่อนุญาตให้เด็กสาวที่เป็นคุณแม่กลับเข้ามาเรียนต่อจนจบ และเมื่อไม่มีโอกาสเรียนจบโอกาสในการทำงานก็น้อยหรือมีแต่ก็รายได้น้อย ส่วนใหญ่แล้วต้องตกงาน เลือดตกยางออกก็มีอาการอย่างนี้แหละ ถ้าผมไม่ใช่แพทย์และเข้าใจปัญหาต่างๆดี อยากจะกล่าวว่า "สมน้ำหน้า อยากแระดไปทำไม"ก่อนสมรสไม่ควรเลย ตามคติประเพณีไทย แต่ถ้าสมรสแล้ววัยรุ่นไม่เกิน 20 ปี มีพลังและความต้องการสูง ทุกวันทุกคืนก็ยังไม่ไหวครับ" (รุจน์ รมณีย์, 2529: 196)

"Ms. เป็นค่านำหน้าผู้หญิงยุคใหม่ที่ไม่อยากใช้ค่านำหน้าที่บอกสถานภาพชัดเจนว่า แต่งงานแล้วหรือยังเป็น โสด เป็นคำกลางๆไม่บ่งบอกว่าแต่งงานแล้วตามพุดตินัย หรือนิตินัย" (เต็มสิริบุญยสิงห์, 2529: 55)

"ขณะนี้หนูอายุ 19 ปี เสียตัว 10 ครั้ง อาหม่อว่ามากไปไหมคะ ก็มากเกินไปสำหรับสาวที่รักนวลสงวนตัว แต่ถ้าถือว่าเป็นกำไรชีวิตหาประสบการณ์แบบชาติตะวันตก ถือว่าน้อยมากครับ" (รุจน์ รมณีย์, 2529 : 199)

"สมมติว่าดิฉันไม่ได้แต่งงานกับเขา แต่มีคนใหม่มาแทน คนใหม่เขาจะทราบมั้ยคะว่าดิฉันเคยเสียตัวมาแล้ว" (รุจน์ รมณีย์, 2529: 198)

"ความเป็นคนไทย ถ้าคิดว่าใครจะนั่งตักกอดจูบกันเป็นสิทธิส่วนบุคคล ใครไม่ต้องมาเดือดร้อนด้วย คิดอย่างนั้นไม่ใช่คิดอย่างไทย รักและสงวนลูกหลานไทย โดยเฉพาะสาวไทย ท่านบอกเอาไว้แล้วว่า ถ้ามีกิจกรรมระหว่างเพศเกิดขึ้น ผู้ชายได้ ผู้หญิงเสีย สาวสมัยใหม่หาว่าไม่ว่า ที่ผู้ใหญ่ห้ามเปิดโอกาสให้ผู้ชายก็เพราะท่านเป็นห่วงผู้หญิง เมื่อไรผู้หญิงไม่ใช่เป็นฝ่ายมีท้อง เมื่อนั้นท่านจะเลิกห่วง" (สมศรี สุขุมลนันทน์, 2529: 148)

"ดิฉันเป็นสาวบริสุทธิ์ แต่ทำไมห้วนมของดิฉันจึงดำ ซึ่งดำมาตั้งแต่เด็ก ไม่ใช่เพิ่งมาผิดปกติ ดิฉันมีสีผิวไม่ขาวไม่ดำคือปานกลาง ไม่ทราบที่สาวบริสุทธิ์คนอื่นๆจะเหมือนดิฉันหรือเปล่า ดิฉันเคยได้ยินมาว่า สาวบริสุทธิ์ต้องมีห้วนมสีแดง ถ้าหากเป็นสีดำหรือสีคล้ำแล้วละก็ ผู้หญิงคนนั้นต้องผ่านผู้ชายมาแล้วแน่นอน" (รุจน์ รมณีย์, 2529: 202)

ขวัญเรือน 2534

สัมภาษณ์ คลอเดีย ชิฟเฟอร์ "ฉันต่อต้านอยู่เรื่องเดียวเท่านั้นแหละค่ะ คือเรื่องที่เขาสร้างมโนภาพให้เป็นผู้หญิงแบบ hot หรือเป็นพวกตักตาทางเพศ" (กีวนาง, 2534: 77)

"ดิฉันเป็นหญิงห้าวขันหมาก น่ารังเกียจมากซะใหม่คะ มันเป็นตราประทับตราให้ผู้หญิงหรือเปล่า ดิฉันจะเริ่มต้นใหม่ได้หรือไม่" (รุจน์ รมณีย์, 2534: 283)

สัมภาษณ์ ลีลาวดี วัชรโรบล "ถ้าเขาคุณหนึ่ง เขาจะวิพากษ์วิจารณ์ ถ่ายแบบ...เขาก็ดูแบบเปิด ๆ แล้วก็ไม่ใช่ใจ ไม่ค่อยได้ดู นอกจากว่า มีหนังสือพิมพ์จับจ้อง ทำให้เขาดู ถ้าชุดโป๊ไปจะเริ่มไววายวาย แต่จริงๆไม่ค่อยมีอยู่แล้ว" (รุจน์ รมณีย์-จริญา, 2534: 80)

"สามีต้องการเป็นคนแรกของภรรยา แต่ภรรยายอมเป็นคนสุดท้ายของสามี" (สมศรี สุกุมลนันทน์, 2534: 141)

สัมภาษณ์ พัชณิยา พุดมณี "เป็นความรู้สึกเหมือนกับเรากำลังน้ำใสต๋มแล้วยังไม่เต็มคิ แต่พอแต่งงานแล้วรู้สึกว่ามันเต็มเปี่ยม สมัยนี้การแต่งงานกันทางพฤตินัยก่อน ดิฉันว่ามีเปอร์เซ็นต์เป็นส่วนมาก ดิฉันไม่แคร์เลย บางคนเขาแห้ว อะไรกันเพิ่งแต่งงานเดือนมกราคมนี้เอง คงไม่มีใครพูดถึงใครในทางดีตลอด ไม่จำเป็นต้องแคร์สังคม ชีวิตของเรา 2 คนแฮปปี้ดี" (ในตอนนี้ครอบครัวของเธอที่กำลังเฟื่องฟูวันสำคัญอย่างจกดจ เพราะในอีก 3 เดือนข้างหน้าเธอก็จะกลายเป็นคุณแม่แล้ว) (รุจน์ รมณีย์-จริญา, 2534: 112-115)

"ดิฉันรู้แล้วละครั้งนั้นมันไม่ใช่ความรัก มันคือความหลงและความโง่เขลา ดิฉันเสียใจเหลือเกิน เสียใจด้วยความบริสุทธิ์ อยากได้ความบริสุทธิ์นั้นคืนมามอบให้สามีที่แสนดีคนนี้ ดิฉันสงสารเขาที่ต้องมารับจากคนจากชาตาน" (สมศรี สุกุมลนันทน์, 2534: 74)

"สำหรับคนไทย หญิงชายไม่ได้รับอนุญาตให้ถูกเนื้อต้องตัวกันอย่างจริงจัง ท่านว่า "ได้ต้องตัวนับว่าเป็นสามี" ท่านว่า จับมือถือแขนได้แล้ว อย่างอื่นจะตามมา ซึ่งก็จริงของท่าน ท่านใช้ชีวิตตัดไฟแต่ต้นลม นางในวรรณกรรมไทยทุกคน ตระหนกอกสันขวัญแหวนทั้งนั้นเมื่อต้องมือพระเอก เพราะเกิดมาไม่เคยมีใครมาแตะเนื้อต้องตัว ท่านถือว่า ผู้หญิงต้องสงวนเนื้อตัวไว้ให้แก่สามี อย่างไรก็ตามแต่การสัมผัสร่างกายระหว่างชายและหญิงเลย ระหว่างพ่อแม่ลูกก็ไม่นิยม พ่อแม่จะจูบจอมถนอมเกล้าก็แต่เมื่อลูกยังเล็กไม่เคียงสาเท่านั้น แต่พอโตขึ้นหน่อยก็เลิกกอดจูบลูก" (สมศรี สุกุมลนันทน์, 2534: 74)

ขวัณเรื่อน 2539

สัมภานันท์ สุนทรี เวชานนท์ เจ้าของกิจการร้านอาหารเฮือนสุนทรี "อิมเมจของคนเหนือ ปัจจุบันคือผู้หญิงที่ไปขายบริการ ปัญหาโสเภณี ปัญหาตกเที่ยว นี่คืออิมเมจของคนภาคเหนือ" (พิมพ์พะวา, 2539: 175)

"คำนิยมพรหมจรรย์ ได้เสียกับผู้ชายคนไหนแล้ว ก็ควรเป็นภรรยาเขาชั่วชีวิต" (สมศรี สุกมณีนันท์, 2539: 66)

"วันวาเลนไทน์ไทยนั้น สาวๆเสียตัวหรือเสียความบริสุทธิ์มากที่สุดใน 365 วัน หรือ 366 วัน" (เต็มศิริ บุญยสิงห์, 2539: 96)

"หนูไม่ชอบใช้ปากกับอวัยวะของเขา จะทำให้เขาคิดโหมคะว่าหนูจะไม่รักเขาจริง รังเกียจแม้กระทั่งอวัยวะของเขา" (รุจน์ รมณีย์, 2539 : 159)

"เคยบอกรุ่นน้องมัธยมว่าอย่าถ่ายภาพนู้ด ก็เป็นสิทธิ์ของแต่ละคน ห้ามไม่ได้ แต่ในอนาคตก็จะสอนให้รู้ว่า ถ้าเกิดเราแต่งงาน หรือเราจะมีแฟนเป็นคนไทยเขาจะไม่ยอมรับในตรงนี้ อย่างที่กับคนไทยเราก็ไม่ได้แต่ง จะมีแต่งก็แต่แฟนคนที่เป็นฝรั่งเท่านั้นเอง คือเกิดเป็นผู้ชายดีๆ พ่อแม่เขาก็คงไม่ให้เราหอก ถ้าเกิดเขาจับได้ก็ไม่มีปัญหา ส่วนมากนะไม่มีใครยอมรับ" (ปรมัตต์, 2539)

"ผมมั่นใจว่าผมได้ให้ความสุขทางเพศสัมพันธ์กับภรรยาของผมโดยทุ่มเทมาตลอดและภรรยาผมคงปฏิเสธไม่ได้ แต่ผมกำลังเบื่อเธอมากๆ สาเหตุคือเธอปฏิเสธบทบาทของ "ผู้ริเริ่ม" และ "ผู้กระทำ" ซึ่งเธอเชื่อว่าเป็นเรื่องของผู้ชาย ฝ่ายหญิงควรมีหน้าที่เพียงการตอบสนอง และการรับให้กระทำคือการให้ความสุขแก่สามีแบบที่กุลสตรีพึงกระทำ ถ้าผมต้องการเมื่อไรเธอก็จะสนองให้ได้ทุกเมื่อ ผมไม่เคยยุ่งเกี่ยวกับหญิงอื่นใดเลยนับตั้งแต่พบและแต่งงานกับภรรยาผม แม้สถานภาพของผมทำให้มีโอกาสเสมอ เพราะผมรังเกียจคำนิยมของสังคมไทยที่ยอมรับให้ชายไปทำอะไรนอกบ้านแบบที่หญิงทำไม่ได้ แต่เดี๋ยวนี้ผมชักเริ่มอดใจไว้ไม่ได้ อย่างน้อยผมได้เริ่มคิดที่จะทำเพราะยังฝังใจกับความสุขแบบที่เคยได้รับ ที่ผมยับยั้งชั่งใจไว้ได้อยู่ก็เพราะความรู้สึกรับผิดชอบต่อภรรยาของผมเท่านั้น ผมหวังใจว่าสักวันถ้าไม่มีความเปลี่ยนแปลงผมคงยังใจไว้ไม่อยู่" (รุจน์ รมณีย์, 2539: 158)

"ไม่ว่าสมัยนี้หรือสมัยไหนๆ ผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องกับอยู่เสมอในสิ่งที่เราสมมติว่าเป็นความรัก คนไทยมีจำนวนซึ่งบอกไว้ชัดเจนเป็นการได้เสีย ส่วนใหญ่แล้วผู้ชายเป็นฝ่ายได้ ผู้หญิงเป็นฝ่ายเสีย ถ้าได้เสียเสมอกันทั้งคู่ นับว่ายุติธรรม เมื่อมีความยุติธรรมเกิดขึ้นความถูกต้องย่อมตามมา ถ้ามองในแง่นี้ ชั่งน้ำหนักกันแล้ว ผู้หญิงมักเสียเปรียบเสมอ เพราะได้มอบสิ่งที่สังคมเห็นว่ามีความสำคัญที่สุดสำหรับผู้หญิงคือ พรหมจรรย์ ผู้หญิงได้สิ่งตอบแทนคือความคุ้มครองป้องกันจากผู้ชาย ได้ทรัพย์สินเงินทอง ได้สิ่งสมมติทั้งหลายที่ผู้ชายมี ได้แก่ ยศถาบรรดาศักดิ์ ตำแหน่ง เป็นต้น ผู้หญิงที่ได้มาซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นค่าตอบแทนกับพรหมจรรย์ จะสมน้ำสมเนื้อกันหรือไม่ ดูที่ความสมมติของทั้งสองฝ่าย ในสมัยปัจจุบัน คำนิยมพรหมจรรย์ไม่ได้มีค่าสูงสุดสำหรับผู้หญิงดั่งเก่าก่อน ที่พูดนี้

เป็นการเดาจากที่รู้เห็นไม่ได้มีการวิเคราะห์เชิงวิทยาศาสตร์ คนรุ่นใหม่อาจเห็นว่าการมีเพศสัมพันธ์คือความจำเป็นทางกายเช่นเดียวกับการกินข้าว แต่สังคมยังไม่อนุญาตให้ประพฤติอย่างโจ่งครึมเสียทีเดียว ไม่แคะปากและสายตาของผู้อื่นเลย ผู้ประพฤติถูกตำหนิ ชำร้ายถ้าเกิดมีท้องขึ้นมา ตกหนักอยู่ที่ผู้หญิงฝ่ายเดียว" (สมศรี สุกุมลันนันทน์, 2539: 70)

"ผู้หญิงในสังคมไทยถูกกดขี่ในเรื่องนี้มาโดยตลอด และนอกจากนั้นผู้หญิงไทยยังถูกปลูกฝังพฤติกรรมให้เป็นกุลสตรีที่ต้องเก็บกอดความรู้สึกเรื่องนี้จนต้องมีกิริยาอาการสงบเสงี่ยมไว้เนื้อไว้ตัวในเรื่องความรักแบบชู้สาว" (สุภกรณ์ อัดโชติ, 2539: 96)

"เมื่อผู้หญิงถูกข่มขืน ประเด็นแรกที่คนในสังคมคิดก็คือ ผู้หญิงต้องแต่งตัวโป้หรือไม่ผู้ชายก็เป็นโรคจิต แต่ถ้าผู้ชายคนนั้นมีการศึกษาดี จิตปกติ แล้วผู้หญิงก็ไม่ได้แต่งตัวโป้ ข้อสันนิษฐานที่กล่าวมาย่อมไม่ถูกต้อง" (รุจน์ รมณีย์, 2539: 160)

สัมภาษณ์ สุภาวดี เพชรรัตน์ "ดิฉันมองว่าสาเหตุจริงๆของการข่มขืนนั้นมาจากทัศนคติของผู้ชาย ที่มองผู้หญิงเป็นวัตถุทางเพศเป็นเพศที่อ่อนแอกว่า และเมื่อเกิดเป็นคดีขึ้นมา คดีนี้จะได้รับความสำคัญค่อนข้างน้อย รัฐบาลจะต้องจัดให้มีพนักงานสอบสวนหญิงประจำการอยู่ทุกสถานี ตำรวจ เพราะปัญหาข่มขืน ปัญหาสามีทำร้ายร่างกาย เป็นปัญหาละเอียดอ่อน พนักงานสอบสวนหญิงจะเข้าใจปัญหาตรงนี้ได้มากกว่า ผู้หญิงที่ถูกกระทำนั้นก็จะกล้าไปปากคำมากยิ่งขึ้น เพราะถ้าเป็นผู้ชายถามเขาจะไม่กล้าพูด ส่วนในระยะยาวคงต้องมองถึงหลักสูตรการศึกษา อยากให้มีการสอนเรื่องเพศศึกษาที่ถูกต้อง ทำอย่างไรให้เด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิงรู้ว่าการมีจริยธรรมทางเพศเป็นสิ่งสำคัญ ไม่ใช่สอนแต่เด็กผู้หญิงว่าต้องรักษาพรหมจรรย์ไว้ ขณะเดียวกันก็ต้องสอนเด็กผู้ชายด้วย ให้เขารู้ว่าการกระทำลวนลามอนาจาร การทุบตีผู้หญิง เป็นสิ่งที่ผิด ละเมิดสิทธิของคน สอนให้เด็กรู้จักเคารพให้เกียรติเพศตรงข้าม ให้รู้จักการเคารพสิทธิความเท่าเทียมกันระหว่างหญิงและชาย ถึงแม้ว่ากระบวนการเปลี่ยนทัศนคตินี้เป็นเรื่องยาก แต่ก็สามารถทำได้หากครอบครัวและโรงเรียนมีการร่วมมือซึ่งกันและกัน" (กองบรรณาธิการ, 2539: 166-167)

ขวัณเรือน 2544

"ตัวอย่างหนึ่งของการข่มเหงผู้หญิงที่เกิดจากการกระทำของผู้ชาย นั่นคือ การที่ผู้ชายคิดค้นทำเข็มขัดกันขู่ขึ้นมาใช้" (ชาห์รัน, 2544: 90)

"คนนอร์เวย์ส่วนมากเป็นพวกที่คิดถึงความเสมอภาคสูงมาก มีความคิดว่าผู้หญิงไทยที่ขายตัวให้แก่เงิน เป็นพวกที่ทำให้คุณค่าของมนุษย์ตกต่ำ รังเกียจการอยู่ร่วมกันของผู้ชายผู้หญิงด้วยอำนาจเงิน คุณค่าผู้หญิงขายตัวว่าอยู่กับผู้ชายเหมือนสัตว์เลี้ยงตัวหนึ่ง ไม่เข้าใจซึ่งกันและกันมากกว่าผสมพันธุ์กัน สมเพศเด็กที่เกิดจากพ่อแม่จำพวกนี้" (แม่วาดเมียบียอร์น, 2544: 333)

"ขาดสติไปกันใหญ่แล้ว คุณผู้หญิงสมัยนี้นี้จะหลับนอนทอดกายให้ชายใครเซซม คุณเธอก็สามารถกระทำได้ตามอำเภอใจ สิทธิเท่าเทียมกันว่กันเถอะ ผู้ชายทำได้ ไปๆมาๆเรื่องเสียตัวรักษาพรหมจรรย์อะไรทำนองนั้นเซซและไม่ว่าสำคัญแล้วละ เพราะผู้หญิงสมัยนี้ บางกลุ่มกำลังมีความเชื่อเรื่องการมีลูกเป็นของตัวเอง โดยไม่ต้องการพ่อของลูก คำว่า ที่ทับไม่ร้อง ที่ท้องจะให้รับใช้เย้ยหยันผู้หญิงยุคนี้" (วายุเวทย์, 2544)

"ในการสัมภาษณ์สาวไทยผู้หนึ่ง เธอบอกว่า ฉันมีเซ็กส์ครั้งแรกเมื่ออายุ 20 (ตอนที่สัมภาษณ์เธอเป็นคนโต) ฉันเป็นคนกรุงเทพฯ พอกลับไปบ้านที่หัวเมือง ฉันก็รู้ว่าสาวหัวเมืองมีเซ็กส์เมื่ออายุ 15 เร็วกว่าฉันอีก ใครๆที่เคยคิดว่าการมีเซ็กส์เป็นเรื่องสำคัญยิ่งใหญ่ เดียวนี้เซ็กส์กลายเป็นเรื่องสนุกไปแล้ว" (สมศรี สุกุมลนันทน์, 2544: 66)

"น.พ.นิกร คุณิตสิน กล่าวว่ เพศสัมพันธ์ในหลายครอบครัวไม่ต่างอะไรกับการข่มขืนกระทำชำเรา เพราะมักมีการข่มขืนและใช้กำลัง ผู้ชายบางคนขาดสติ ดิดเหว้า ดิดยาเสพติด อาจล่วงเกินทางเพศต่อบุตรหลานของตนเองหรือผู้เยาว์ในบ้าน ซึ่งนับวันจะมีมากขึ้น ผู้ชายที่มีฐานะดีก็อาจหาซื้อเด็กผู้หญิงบริสุทธิ์แต่ใจแตก และผู้ชายจำนวนหนึ่งก็จะระบายอารมณ์ทางเพศของตนกับหญิงบริการทางเพศ ผลที่ตามมาคือ การติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โดยเฉพาะโรคเอดส์" (สมศรี สุกุมลนันทน์, 2544: 67)

สัมภาษณ์ จอย ดิตัส "บางครั้งรู้สึกงงสังคมไทยที่ตราหน้าเราว่าเรามีลูกตอนอายุน้อย แล้วจะให้ทำแท้งดีกว่าหรือ จอยไม่เข้าใจ" (รัชพิมล, 2544 : 243)

"การได้เสียระหว่างหญิงกับชายด้วยวิธีลึกลับมียู่แล้วทุกสมัย ถ้าไม่ท้องก็ไม่ต้องแต่งก็ได้ คนสมัยนั้นไม่รู้จักการคุมกำเนิด ต่างไปจากคนสมัยนุ่งกางเกงยีนส์" (สมศรี สุกุมลนันทน์, 2544: 59)

"อิสรภาพและทางเลือกของผู้หญิง"เธอบอกว่สำหรับผู้หญิง ยาเม็ดคุมกำเนิดช่วยให้มีสุขภาพจิตดีขึ้น ไม่ต้องมีเซ็กส์อย่างกล้าๆกลัวๆ เพราะกังวลว่จะท้อง, ไม่ต้องเสี่ยงกับการทำแท้ง ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้หญิงมีสุขภาพเลวลง หรือเสียชีวิต" (ตามไปดูเขาฉลอง 40 ปีของยาเม็ดคุมกำเนิด, 2544)

"ค่าของผู้หญิงอยู่ที่ความสาว ซึ่งไม่ได้หมายถึงอายุ แต่หมายถึงพรหมจารี พรหมจารี ไม่ได้เป็นสิ่งที่ควรสงวนอย่างเข้มงวดกว่ขันอย่างเก่าก่อน ผู้หญิงจะดีจะชั่วไม่ได้ขึ้นอยู่กับความเป็นสาวบริสุทธิ์แต่อย่างเดียว" (สมศรี สุกุมลนันทน์, 2544: 67)

คู่สร้างคู่สม 2524

"สิทธิคืนแรก กษัตริย์ยูเวนที่ 3 ของสก็อต ออกกฎหมายที่ลือลั่นสนั่นโลก ข้อใหญ่ใจความของกฎหมายเด็ดขาดฉบับนี้มีว่ เมียของสามัญชนต้องให้พวกผู้ดีมีศเซซมได้ตามใจชอบ และเจ้า

ลำนัก เจ้าของบ้าน หรือเจ้าที่ดินมีสิทธิ์เด็ดความสาวของสาวพรหมจรรย์ที่อยู่ในชายคาบ้านทุกคน" (แดง เขียงของ, 2524: 26)

"ค.ศ.1072 หรือ พ.ศ.1615 ปีโศร คามิอานี่ เชื่ออย่างมงายและแรงกล้าว่า ผู้หญิงควรรักษา ความสาวไว้ ไม่มีคุณธรรมใดที่จะสูงส่งไปกว่านี้ หมอใช้เวลาทั้งชีวิต เทียวตะลอนชักชวนผู้หญิงไม่ให้ยุ่งเกี่ยวข้องแะเกาะแะเรื่องเซ็กซ์ ถือว่าเป็นเรื่องชั่วร้าย คามิอานี่ เข้าไปเทศน์ในช่อง ชักชวน ให้โสเภณีเลิกขายตัว สำเร็จไหม ? แน่นอน ไม่สำเร็จ ห้ามพระอาทิตย์ไม่ให้ขึ้นตอนเช้ายังง่ายกว่า" (แดง เขียงของ, 2524: 28)

"การแต่งงาน เพราะอยากมีลูกสืบสกุลหลายคน ก็จะด้อยความสำคัญไปในศตวรรษหน้า เพราะสังคมจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องจำกัดจำนวนประชากร แต่ความต้องการทางเพศกำจัดไม่ได้ ดังนั้นการอยู่ร่วมกันของชายหญิงในตอนนั้น จึงมีขึ้นเพื่อการมารวมและมีความสุขถ่ายเดียว คำว่าศีลธรรม อาจเหลือให้รู้ความหมายเพียงในปทานุกรมเท่านั้นก็ได้" (พิน, 2524: 49)

"ถูกผู้ชายจับครั้งแรกในชีวิตอายุเท่าไร" (จุกๆจิกจาก...สามใบเถา, 2524: 69)

สัมภาษณ์ตากดองคงสาวกอดอินคอร์ฯ "นักศึกษาหญิงบางคนแทบจะไม่เคยต้องมีผู้ชายมาก่อน พอมาโดนปฏิบัติกรรกรักของไอ้หนุ่มตมมัน...ความอ่อนไหวของดอกไม้เมื่อถูกบดขยี้" (นายอ่อนโลก รอบจัด, 2524: 5)

"แม่ปลอบดิฉันว่า เราเป็นลูกผู้หญิง เป็นฝ่ายเสียหาย ลงได้ข่าวมันออกไปแล้ว ไม่เสียก็เหมือนเสีย ขึ้นชื่อว่าถูกจุด เราไม่เสียอะไรใครเขาจะเชื่อ แม่ขอร้องให้ดิฉันตั้งสติ และพิจารณา ไตร่ตรองให้ดีๆ ดิฉันยังยืนยันว่าดิฉันจะไม่แต่ง ป้าก็มาอ้อนวอนให้ดิฉันแต่ง ให้คำนึงถึงชื่อเสียง และความเสียหายที่เกิดขึ้น" (เรื่องจริง, 2524: 23)

"ผู้ชายเสียตัวสัก 100 ครั้ง ก็ยังถือว่าเป็น "หนุ่ม" แต่พอ "ผู้หญิง" ก้าวพลาดเพียงครั้งเดียว ทำไม ? ถึงประณามว่าเป็น หญิงหม้าย" สัมภาษณ์ อุษณีย์ บุญยวัน (แอร์โฮสเตส) "สรุปแล้ว ดิฉันก็ ยังมีความเชื่อมั่นว่า "ผู้ชายไทย" ต่อให้ฟรียังไง ? แต่ก็ยังคงยึดมั่น "ความสาว" เป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะสันดานผู้ชายจะไม่ยอมเสียชาติเกิดหรือยอมกินน้ำได้ศอกใครหรือก่ะ แต่อีกนั่นแหละคะ สมัยนี้ไม่รู้จะไปหาสาวสดจากไหน? เพราะสาวสมัยนี้ ถูกหลอกกินไข่แดงจนแทบไม่เหลือเหลืออยู่แล้ว" (ดาอัน, 2524: 34)

"หนูเองถึงแม้ว่าการศึกษาจะน้อย แต่หนูคิดว่าหนูก็มีความคิด เรื่องที่หนูจะไปทำผิด ประเพณี หนูไม่กล้าหรือก่ะ เกิดเป็นลูกผู้ชายจะทดแทน บุญคุณพ่อแม่ก็ด้วยการบวช ให้บุพการีได้ เกาะผ้าเหลือง หนูเป็นลูกผู้หญิงจะทดแทนบุญคุณพ่อแม่ได้ก็ด้วยการจะไม่ให้พ่อแม่เสียใจและอับอายชาวบ้านเท่านั้น เพราะหนูบวชอย่างผู้ชายเขาไม่ได้" (ทางระบายอารมณ์, 2524: 52)

"สามีภรรยาผูกพันรักใคร่กันได้ยืนนานนั้น เรื่องเพศสัมพันธ์เป็นเรื่องสำคัญที่สุด ผู้หญิงที่ ทรงเสน่ห์อย่างแท้จริงต้องปรับปรุงตัวเองให้มีเสน่ห์ทางเพศอยู่ตลอดเวลาจนชั่วชีวิต" (ดำเนิน คำสนธิ, 2524: 63)

"แม้แต่ เซนโทมัส อะไควนัส พระนักปรัชญาที่มีชื่อเสียงมากรูปหนึ่ง แห่งสมัยกลาง ท่านก็เห็นว่า ความชั่วเล็กน้อยบางอย่างรัฐบาลก็ต้องปล่อยให้มืออยู่โดยถูกต้องตามกฎหมาย ทั้งนี้ก็เพื่อให้มีความชั่วที่ยิ่งใหญ่กว่านั้นเกิดขึ้น เช่น โสเภณี เป็นต้น แม้ส่วนมากจะเห็นว่าเป็นหญิงไม่ดี แต่เราก็ต้องยอมรับให้มีไว้ มิฉะนั้น คดีข่มขืนกระทำชำเราจะมีมากกว่าที่มีอยู่ในปัจจุบัน ทำไมเขาจึงต้องเป็นโสเภณี หรือ หญิงค้าประเวณีด้วย บางคนก็เพราะความกตัญญูต่อพ่อแม่และความรักน้องๆ อยากจะให้พ่อแม่มีความสุข อยากจะให้น้องๆ ได้มีโอกาสเรียนหนังสือ ตัวเองจึงยอมขายตัวเพื่อแลกกับเงิน เพื่อพ่อแม่และน้องๆอย่างนี้ เธอควรจะได้รับการประณามว่าเป็น "หญิงคนชั่ว" หรือ" (โสเภณีคือหญิงชั่วจริงหรือ, 2524: 55)

"คำว่า "คณิกา" ก็คือ หญิงหากินทางค้าประเวณีนั่นเอง แต่ไม่ใช่หญิง "นครโสเภณี" เรียกว่าเป็นคนละชั้นกันทีเดียว ผู้ที่จะเป็นหญิง "นครโสเภณี" จะต้องสวยถึงขนาดเป็นที่ยอมรับกันในสังคม เขาถือว่าผู้หญิงที่สวยถึงขนาดนั้น ไม่ควรที่ใครจะเอาไปครอบครองแต่เพียงผู้เดียว ถือว่าเขาเปรียบ ความเป็นของกลางโดยตั้งราคาไว้ให้สูง ใครจะไปเที่ยวก็ได้ ถ้ามีเงินจ่าย" (โสเภณีคือหญิงชั่วจริงหรือ, 2524: 50)

"แต่เดิมมา มักจะถือกันเป็นแบบธรรมเนียมว่า ในเรื่องการแสดงบทรักนั้น ฝ่ายชายจะต้องเริ่มก่อน เนื่องจากผู้หญิงเป็นเพศที่มีความกระดากอายมากกว่า และออกจะไม่สุภาพ ถ้าจะเป็นฝ่ายรับเสียเอง แต่ในสมัยปัจจุบัน ทั้งหญิงและชายมีความทัดเทียมกันทุกประการ ทั้งในด้านการอาชีพและการดำเนินชีวิต จึงไม่ใช่เรื่องผิดปกติแต่อย่างใดหากผู้หญิงจะเป็นฝ่ายเสนอบ้าง ในกรณีของความรัก" (พิน, 2524: 24)

"เทคนิค ก่อนออกจากร้านเสริมสวย แม่เล้าจะเอาสารส้มผสมน้ำแล้วใส่ไปในช่องคลอดของหญิงคนที่จะเอาไปหลอก เพื่อให้มีความฝืดเมื่อเวลานอนกับผู้ชาย สิ่งที่สำคัญที่สุดคือแม่เล้าจะใช้สำลีมา ชุบเลือดปลาตุก ให้ชุ่มแล้วให้ผู้หญิงสอดเข้าไปในอวัยวะเพศของผู้หญิงให้ลึกที่สุดเท่าที่จะลึกได้ ทั้งนี้เพื่อว่าเมื่อได้ร่วมเพศกับผู้ชายแล้ว เลือดปลาตุกที่อยู่ในสำลีได้ทะลักออกมาเป็นองศา เป็นองศาฟูที่นอน ทำให้ผู้ชายที่นอนด้วยรู้สึกภูมิใจว่าตัวเองเป็นผู้ "เปิดบริสุทธิ์" เป็นผู้ทำให้เชื้อพรหมจารีของหญิงคนนั้นขาดคามือ" (พิน, 2524: 25)

"ในอินเดียก็เคยมีหญิงที่ยอมให้ชายร่วมประเวณีโดยถือว่าการบูชาพระเจ้าวิธีหนึ่ง ทั้งยังเป็นวิธีที่มีเกียรติและได้รับการยกย่องมาก ในประเทศกรีกสมัยโบราณ ก็มีหญิงที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา โดยยอมสมสู่กับผู้ชายไม่จำกัด แม้แต่ในโบสถ์และวิหาร เพราะถือว่ามีบุญแรง" (จ้านง ทองประเสริฐ, 2524: 22)

"เมื่อเรื่องบนเตียงเรียบร้อย เรื่องอื่นๆจะพลอยเรียบร้อยไปด้วย ผมเป็นผู้ชายข่มขู่ใจผู้ชายด้วยกันคิดว่า เขาอยากได้เมียที่มีคุณสมบัติ ในสังคมเป็นกุลสตรี เป็นโสเภณีบนเตียง" (นายดอกเหมม , 2524: 28)

"อุปสรรคอันสำคัญในการหาความสุขทางกามารมณ์ก็คือ ผู้หญิงเรามากจะมีข้อจำกัดให้ตัวเองหลายเรื่อง จนปิดบังความสุขที่ควรได้รับนั้นไว้หมด" (พิน, 2524: 44)

"เขาพาหนูไปถึงเพชรบุรีเลยล่ะ ไปพักที่บ้านยายเขา แต่เขาก็ดีที่ไม่ทำลายหนู ให้หนูนอนกับยายของเขา พอรุ่งเช้าก็พากลับบ้าน หนูจึงต้องแต่งงานกับเขา ถ้าไม่แต่งงานจะไม่มีใครเขาเชื่อว่าที่หนูหายไปคืนหนึ่งนั้นหนูยังบริสุทธิ์อยู่" (หนุ่มจิบสาว สาวจิบหนุ่ม, 2524: 23)

"ดิฉันอายเพื่อน อายเพื่อนร่วมงาน ที่ต้องใช้นางสาวเมื่ออายุเกินเลขสามขึ้นไปแล้ว" (ทางระบายอารมณ์, 2524: 66)

คู่สร้างคู่สม 2529

"ของเหลือใช้ชิ้นหนึ่งในร่างกายของผู้หญิง ซึ่งความจริงไม่มีคุณค่าต่อทางกายแต่อย่างใดเลย แต่กลับมีค่ามหาศาลทางด้านจิตใจของคน โดยเฉพาะพวกผู้ชาย มันน่าแปลกที่เจ้าเขื่อนบางๆ ขนาดเนื้อที่ไม่กี่ตารางมิลลิเมตรนี้ มีชื่อที่แสนจะไพเราะทางภากภาษาอังกฤษและภาษาไทย ภาษาอังกฤษเรียกกันว่า "ไฮเมน" ซึ่งเรียกตามชื่อของเทพเจ้าแห่งการสมรสเชียวนะ ส่วนภาษาไทยเรียกว่า "พรหมจารี" เขื่อนบางๆชิ้นนี้ จะปกคลุมช่องคูหาสวรรค์ไว้ ซึ่งทางแพทย์ไม่ได้ถือว่ามีความสำคัญแต่อย่างใดเลย แต่มนุษย์ทุกๆ ไปกลับไปยกย่องให้มันมีความสำคัญมาก โดยถือว่า เขื่อนพรหมจารี คือสัญลักษณ์แห่งความบริสุทธิ์ของหญิงสาว" (พิน, 2529: 71)

"แม่ให้ใส่ตะกร้าล้างน้ำ แม่บอกว่า ไม่ใช่ไรหรอกลูก ใส่ตะกร้าล้างน้ำใหม่มีงก็ยังไม่เสียหาย ไม่ซ้าก็หาฟัวดีกว่าฟัวเก่าได้" (ศูนย์รวมสารพันปัญหาภรรยาไทย, 2529: 71)

คู่สร้างคู่สม 2534

"ชั้นเชิงชายชาญฝึกหา ภรรยาอดหญิง "ทำเสน่ห์" แบบฝรั่ง "สูตรลับ" เมียหลวง แต่งงานเกิน 1 ปี สามีมักเบื้อเหน้อย "ทำสาว" ด้วยสูตรของเราเขาจะรักไม่เสื่อมคลาย ที่นอกใจก็กลับคืนมา (เป็นการทำสาวแบบถาวร)" ("ทำสาว" สูตรพิเศษ, 2534: 36)

"ภัยเพศบรรณเมล์ มันเป็นภาพที่อุจาดตาที่สุด คือ เขาเอาเป่ากางเกงถูไปมากับกันผู้หญิงอย่างแม่มัน" (สังคมพิการ, 2534: 11)

คู่สร้างคู่สม 2539

"หนีตามผู้ชาย...สังคมไทยในชนบทต้องนินทา และซุบซิบเช่นนั้น กับเด็กหญิงบ้านนอกที่ผละออกจากบ้าน...สังคมไทยทุกแห่งเป็นอย่างนั้นจริงๆ เหมว่าชั่วแล้วไว่ก่อน ไม่เคยมองโลกหรือคนในแง่ดี...พูดเอง เออเอง สรูปเอง สังคมนัดที่จะเหยียบย่ำ และผลักคนให้ลงเหวด้วยเสียงซุบซิบ

และคำพูดที่นินทา ถ่มถุยอย่างสนุกปาก บางสื่อมวลชนพยายามเค้นออกมาประจานให้ได้ว่าเธอไป
ญี่ปุ่นนั้นไปเป็น "หญิงบริการ" บำเรอชายหรือ" (สุกัญญา มิเกล เปิดดอกพุด, 2539: 16)

คู่สร้างคู่สม 2544

"การที่จะแนะนำเรื่องของกายนี้ ภรรยาของผมแนะนำผมว่า ไม่ควรแนะนำเพราะคนไทยยัง
ถือว่า เรื่องของกายเป็นเรื่องน่าอาย น่ารังเกียจ" (ตัวฝรั่งนินทาไทย, 2544)

"อีกหนึ่งสัปดาห์จะถึงวันแต่งงานระหว่างผมกับสมปองอยู่แล้ว ผมจะกอดบ้างหอมแก้ม
บ้างเธอก็ไม่ยอมทั้งปิดทั้งป้อง" (นภา หลิน, 2544: 82)

"เวลาที่ผมอยู่นอกบ้านกับสมปอง ผมจะกอดหอมเธอบ้างเธอจะร้องไวยวาย แล้วบอกแก่
ผมว่า ไม่ได้นะเดวิดประเดี๋ยวคนเขาจะหาว่าฉันเป็นผู้หญิงหากิน" (นภา หลิน, 2544: 82)

"ผู้หญิงเกาหลีบอกว่า จะต้องแสดงถึงความบริสุทธิ์ของตนในคืนวันวิवाห์ให้ญาติพี่น้อง
ของเจ้าบ่าวได้เห็นด้วย เธอเป็นว่า สมัยนี้ใครอยากจะกลับเป็นสาวพรหมจารีใหม่ มีเชื้อพรหมจารี
สมบูรณ์พร้อมจะให้เปิดบริสุทธิ์เมื่อไหร่ก็ได้แล้ว และเป็นการแก้ปัญหาทางครอบครัวให้แก่สังคม
บางกลุ่มได้เป็นอย่างดีด้วย" (จอห์น ฟอน, 2544: 22)

"มีผู้หญิงไทยจำนวนมากครับที่ต้องขายตัว เพื่อที่จะได้เงินมาแก้ปัญหาให้ญาติพี่น้อง"
(ตัวฝรั่งนินทาไทย, 2544)

ธัญญา มากรัก หลากผิว ชายตัว มั่วเซ็กซ์ ฯลฯ "คิดอย่างไรเรื่องการอยู่ก่อนแต่ง และท้อง
ก่อนแต่ง ดาราทุกวันนี้มีหลายคนมากที่ท้องก่อนแต่ง ไม่ใช่เรื่องผิดร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่มันอาจจะดู
ไม่เหมาะสมกับวัฒนธรรมไทยนัก บางคนกลัวว่าแต่งแล้วจะอยู่ด้วยกันไม่ได้ ก็ทดลองอยู่ก่อนแต่ง
ไปก่อนถ้าอยู่ได้ก็แต่ง ถ้าอยู่ไม่ได้ก็เลิกกันเงียบๆฝ่ายหญิงแม้จะขาดทุน แต่ก็ยังดีกว่า "หย่า" เลิกดี
กว่าหย่า เป็นแม่ม่าย ตั้งเขอะคะ" (ทัศนนะ, 2544: 29)

เมื่อต้องกลายเป็นคุณแม่มือเดียว เลี้ยงลูกอย่างโดดเดี่ยว แต่เด็ดเดี่ยว...ของ น้อย โพธิ์งาม
"แต่กับสามี ร้ายกับเรายังไง ก็ไม่เคยทำอะไรเขาเลย ที่ไม่ทำ เพราะอะไรหรือ ก็เพราะรักเขาไงคะ
เขาเป็นสามีคนแรกและคนเดียวของเรา พรหมจารีของเราเขาก็ได้ไป เพราะเขาชื่นใจเรา ยอมรับว่า
รักกัน แต่เขาเป็นพ่อหม้ายจึงกลัวว่าจะไม่ได้ตัวเราจึงจัดการรวบหัวรวบหางเราซะ เพื่อจะได้ตัวไว้
เป็นของเขาคนเดียว เราไม่ได้เต็มใจ เพราะกลัวผิดประเพณีที่ไม่ได้เข้าตามตรอกออกตามประตู จน
เขาได้ความเป็นสาวจริงๆของเราไป" (ชีวิตหลังหย่า, 2544: 16)

"ถึงแม้ฉันจะเบื่อเขาเพียงใด ฉันก็ต้องทนเพราะฉันถูกเลี้ยงมาแบบโบราณ ยิ่งไงก็คิดไว้แล้ว
ว่าจะทนเขาไปจนวันตาย" (บันทึกลับเมียแต่ง, 2544: 42)

ภาพลักษณ์ของผู้หญิงในด้านความงาม

คติน 2524

Colorfast "คุณไม่อยากสวยเหมือนสาวอื่นบ้างหรือ?" (ทิพหวดี ปราโมช ณ อยุธยา, บรรณาธิการ, 2524)

Clarins "คลาแรงส์ คะนึ่งทั่วเนื้อตัวคุณ คลาแรงส์สอนหญิง" (ทิพหวดี ปราโมช ณ อยุธยา, บรรณาธิการ, 2524)

Oil of Ulan "แม่พันวัยสาวก็ยังไม่พันวัยสวย เพราะวิทยาศาสตร์ยื่นมือเข้ามาช่วย ให้กระจกเป็นเพื่อน คอยเตือนให้ดูแลผิว แม้เพศแข็งแรงแห่งครอบครัว ก็ต้องการความนุ่มเนียนเป็นครั้งคราว" (ทิพหวดี ปราโมช ณ อยุธยา, บรรณาธิการ, 2524)

"ผู้หญิงเราต้องการอะไรบ้างหนอในวันปีใหม่ เห็นจะไม่มีอะไรเกินความสวยงามจริงไหมคะ วันขึ้นปีใหม่ 2524 นี้ نگاهขอให้คุณๆสวยขึ้นกว่าปีที่แล้วมานะคะ แต่ผู้ชายขอให้แก่เร็วๆด้วยเถิด เจ้าประคุณ จะได้ไม่ไปเล่นหูเล่นตากับคนอื่นให้เราเข้าใจ" (นิภา, 2524: หน้า 117-118)

"ใครบอกว่าชายไทยรังเกียจผู้หญิงสูงใหญ่ ไม่จริง เขารังเกียจเฉพาะผู้หญิงที่ลำสัน บึกบึน บักกัก เพราะไม่ยอมมีเมียเป็นนักมวยปล้ำ แคระแกรนไปก็กลัวมีลูกเป็นลูกกรอก" (สุวรรณมาลี, 2524)

"พูดเรื่องการทำศัลยกรรม ทำหน้าอก, ทำตา, ทำจมูก, กำจัดขน, ขาตาย-แสดงว่าไม่บริสุทธิ์, "ทำสาว"-บางคนเขาทำพรหมจารีก็มี ถ้ามีสามีแล้ว แต่อย่าเพิ่งมีลูกนะ ทำไฮเมนขึ้นมาใหม่ได้" (วิกิ, 2524: 45)

"การทำตัวให้สวยอยู่ตลอดเวลาเป็นความสุขของพี่ พี่เป็นคนชอบทานมาก แต่ส่วนใหญ่เลือกทาน หลีกเลี้ยงพวกแป้ง ไขมัน ผู้หญิงนี้ลำบากนะคะ มิให้ทานก็เหมือนต้องอดๆ อยากๆ" (ธิดา, 2524: 65-66)

สัมภาษณ์ เพ็ญพักตร์ ศิริกุล "แม้ต่ายจะเล่นหนังประเภทเช็กซี่ แต่ต่ายก็ไม่ยอมถ่ายโป๊ ต่ายมีลูกกลัวลูกมีปมด้อย" (เขาพูดเธอพูด, 2524: 117-119)

"คือคนไทยนี่ พอเห็นเราเล่นหนังไทยหรือหนังโป๊ปุ๊ป จะมองเราแบบ ฮืม...นี่แหละแบบว่า คาวชั่วเมืองไทย คุณต้องเอาสักหน่อย เอาเงินให้สองสามหมื่นมันต้องมานอนแล้วอะไรอย่างเนี่ย น้อยเจอบ่อยมากเลย ซึ่งใจน้อยไม่เคยคิดอะไรอย่างนี้เลย" (ญาพรรณ, 2529: 48)

"จะเห็นได้จากผู้หญิงเรามีแฟชั่นและสามารถเปลี่ยนแปลงบุคลิกได้ตามเสื้อผ้าที่ใส่ เช่น วันไหนนุ่งกางเกง ก็จะมีลักษณะอาการกระฉับกระเฉง สบายๆง่ายๆไม่เป็นพิธีรีตองมากนัก และถ้าวันไหนนุ่งกระโปรง ก็ริยาจะอ่อนช้อยเป็น "ผู้หญิงมากขึ้น" (นุชง, 2524: 50)

คติน 2529

นางแบบ เจอราดีน ลี ริคอร์ดเซล ลูกครึ่ง (ทิพหวดี ปราโมช ณ อยุธยา, บรรณาธิการ, 2529)

"เมื่อเจ้าหญิงไดอาน่าเห็นภาพของพระองค์หลังประสูติกาลเจ้าชายวิลเลียม 5 สัปดาห์ ทรงดำเนินการลดน้ำหนักเต็มที่ เพราะจะไม่ทรงยอมให้กล้องจับภาพไม่น่าดูอย่างนี้ได้อีก เจ้าหญิงมีพระสรีระสูง 5 ฟุต 10 นิ้ว หลังจากลดน้ำหนักไป 20 ปอนด์ ทรงฝ่ายผมเสียจนเป็นที่วิตกกังวล และมีข่าวลือว่าทรงประชวรด้วยโรค anorexic มังกร" (มังกร, 2529: 224)

"คุณผู้หญิงทราบไหมคะ เรามีขโมยจ้องจะคว้าสิ่งหวงของรักในร่างกายคุณอยู่ตลอดเวลา ถ้าไม่รู้จักรักนวลสงวนตัวให้ดีละก็ คุณจะหมดเนื้อหมดตัวเลยทีเดียวนะ สิ่งที่คุณเสียในที่นี้ คือ ความงาม ที่ผู้หญิงทุกคนหวงแหนนั่นแหละคะ แอลกอฮอล์ นิโคติน และคาเฟอีน ทำให้แก่เร็ว, น้ำทะเล และคลอรีนในสระน้ำ ผิวแห้ง ผมจะแตกปลาย และกรอบแดง, น้ำหอม จะทำปฏิกิริยาเกิดรอยต่าง คำนบนผิวได้, เครื่องสำอางที่ใช้แต่งหน้า, กลิ่นปาก, การลดความอ้วนที่ไม่ถูกต้องทำลายผิวหนังแตก, อดนอน" (พริ้งเพรา, 2529: 54-55)

"เดี๋ยวนี้พอคนเราสวยไม่ทันใจ ก็ไปทำศัลยกรรมกันเลย หรือเกิดมาไม่สวย พอมีเงินก็สวยได้" (ม้า, 2529: 157)

"หยาง กุยเพย โจมสะคราญค่าควรเมือง ผู้หญิงสวยเป็นศัตรูกับความดีงาม ต้องใช้ความงามและเสน่ห์อย่างเหลือล้นเป็นพิเศษเท่านั้น จึงจะเบี่ยงเบนพฤติกรรมอันดีงามของช่องผู้ชมแข็งที่สุดองค์หนึ่งแห่งราชวงศ์ถึงให้เปลี่ยนแปลงไปในทางตรงกันข้ามได้อย่างน่าพิศวง" (ศรีจิตรา, 2529)

ลดน้ำหนักอย่างนางแบบ "ผู้หญิงต้องต่อสู้กับน้ำหนักและไขมันอย่างไม่มีวันเลิก โดยเฉพาะนางแบบด้วยแล้ว เรือนร่างรูปทรงสำคัญอย่างยิ่งยวดกับอาชีพ" (มังกร, 2529)

"จะอย่างไรเมื่อคุณเป็น โรคกลัวอ้วน" (วันพุธ, 2529)

"ดิฉันอยากทราบว่านี่ เพราะคนขาวแต่งตัวแต่งหน้าง่าย" (ม้า, 2529: 117)

"ตอนนี้ดิฉันอายุ 20 ปี แต่ก็มีรอยย่นบริเวณรอบๆดวงตาแล้วละ ตอนที่ทำงานใครๆก็เรียกดิฉันว่ายายแก่" (ม้า, 2529: 119)

เรื่องของนม "ผู้หญิงไทยตามวรรณคดีนิยมกันว่าถ้าอกใครเอาดอกจ๋าไปเสียบไว้ในร่องอกได้ ถือว่าอกคนนั้นสวย หมายความว่าอกไม่ห่าง" (นารีรำพึง, 2529: 95)

"คนเรานี้แปลกที่ตัวดำก็อยากตัวขาว ที่ตัวขาวก็กลับอยากดำ ยิ่งฝรั่งผิวขาวแล้วละก็ อยาก dark tall and handsome เสมอเชียว สีขาวกลายเป็นความหมายของผิดตายซาก ความนิยมผิวสีน้ำตาลนี้เองกระมังที่ทำให้ผู้ชายฝรั่งชอบผู้หญิงไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกทหารอเมริกันที่อยู่ในกองทัพเรือ ที่ยกพลมาเมืองไทยที่ไร ต้องขึ้นพัทธาทุกที นี่ยังชอบผู้หญิงที่ถูกแดดถูกลมมากๆ" (วิโรจน์ ธิรคุณ, 2529: 53-55)

ประตูน้ำโพลีคลินิก "เสริมทรวงอก, คุดูไขมัน, กำจัดขนถาวร" (ทิพย์
วดี ปราโมช ณ อยุธยา, บรรณาธิการ, 2534)

ศูนย์ศัลยกรรมตกแต่ง & ศูนย์ลดน้ำหนัก เวลด์ สติมมิ่ง "ความงาม คุณว่าใครกำหนด ถึงจะ
เลือกเกิดไม่ได้ แต่ความงามเราเลือกได้" (ทิพย์วดี ปราโมช ณ อยุธยา, บรรณาธิการ, 2534)

Philip Wain International "มาเป็นสมาชิกศูนย์สุขภาพสตรีชั้นนำ ลดน้ำหนักในยามว่าง"
(ทิพย์วดี ปราโมช ณ อยุธยา, บรรณาธิการ, 2534)

Montana parfums "กลิ่นของน้ำหอมบอกได้ถึงรสนิยมของผู้ใช้ว่าเป็นอย่างไร ผู้หญิงที่ไม่
ให้ความสำคัญแก่น้ำหอมก็เหมือนผู้หญิง ที่มองข้ามความสำคัญแก่ตัวเอง ไม่มีเสน่ห์ที่ซ่อนเร้น"
(ทิพย์วดี ปราโมช ณ อยุธยา, บรรณาธิการ, 2534)

Coppertone "ตรงกันที่ใจ...แตกต่างที่ผิว" (ทิพย์วดี ปราโมช ณ อยุธยา, บรรณาธิการ, 2534)
โยเฟลท์ โยเกิร์ต "คู่มือมีชีวิตชีวา กับโยเฟลท์" (ทิพย์วดี ปราโมช ณ อยุธยา, บรรณาธิการ,
2534)

บิณฑ์ บรรลือฤทธิ์ พระเอกนักบุญ "ผมชอบผู้หญิงผมยาวๆ ชาวๆ ตาโตๆ คือต้องขาวไว้
ก่อน ถ้าสวยแบบนางฟ้าเร็ดมาก แต่ดำผมก็ไม่เอา" (มินตรา, 2534: 316)

อ้วนเรอะ เซอะ คุดูไขมันทิ้งไปเลย "มันเปลี่ยนชีวิตผู้หญิงได้อย่างแท้จริง ถ้าผู้หญิงมีหุ่น
งาม ชีวิตของเธอจะมีความสุขและความมั่นใจมากขึ้น เพราะไม่ว่าเราจะชอบภาพพจน์ทางร่างกาย
หรือไม่ มันก็เป็นเรื่องสำคัญอย่างไม่น่าเชื่อมาตลอด" (दानนัท ย่านตาขาว, 2534: 256)

น้ำหอมกับภาพพจน์ในที่สาธารณะ "สำหรับผู้ชายอาจจะใช้วิธีการที่ว่าดังกล่าว แต่ถ้าเป็น
กรณีพิเศษที่ต้องการให้ใครๆรักก็อาจจะหาตะกั่วสีขาวมาทาผิวให้ขาวขึ้นก็ได้ เพราะเชื่อว่ามันจะทำให้
ให้เกิดความนุ่มนวล แต่ถ้าต้องการให้สาวคลั่งไคล้ก็ต้องทำในสิ่งตรงข้าม คือ ทำตัวให้มีสีน้ำตาล
เข้ม หรือที่เรียกว่าผิวสีแทน (tan) นั่นเอง" (สำเร้ง สัมพันธ์รักษ์, 2534: 135)

สัมภาษณ์ วอเรน ฮัตตัน อดีตนางแบบวัย 47 ปี "เธอบอกความสุขของคนเรานั้นมาจากข้าง
ใน มาจากหัวใจ ไม่ได้อยู่ที่ครีมบำรุงผิว หรือเครื่องสำอาง ผู้หญิงอเมริกันจะว่าไซครายก็คงได้
เพราะทุกคนคลั่งอยากเป็นสาวอมตะนิรันดร์กาล" (งามจากข้างใน, 2534: 341)

"ในแง่ความสวยงาม การถูกแดดนานๆจะทำให้ผิวแห้งเกิดความหนามากขึ้น ที่เราเรียกว่า
"กร้าน" จะทำให้แก่ก่อนวัย หน้าตาไม่มีน้ำมีนวล หมองคล้ำ" (แสงแดดกับผิว, 2534: 19)

"อนอเร็กเซีย เนอร์โวซ่า (anorexia nervosa) โรคนี้มีความสามารถมากในการโปรแกรมให้
ตัวเองเบื่ออาหารเป็นที่สุดได้อย่างประหลาด เหตุผลเบื้องต้นที่นำไปสู่โรคนี้นี้คือ ความกลัวว่าตน
เองจะอ้วนเกินไป จึงแก้ด้วยการอดอาหารจนบางรายถึงตายได้" (ช.พฤษยา, 2534: 172)

"อ้วนตายคะ ผู้หญิงหรือผู้ชายถ้าลองได้อ้วน แล้วจะรู้สึก จะอยู่ในภาวะลำบาก โดยเฉพาะผู้
หญิงจะลำบากกว่าหลายเท่า ความอ้วนก็คล้ายกับความน่าเกลียด คนอ้วนจะเสียบุคลิก จะแต่งเนื้อ

แต่งตัวก็ลำบากที่สุด จะใส่เสื้อผ้าสีอ่อนสีหวานแหวกก็ไม่ได้ เพราะตัวจะดูยิ่งใหญ่ขี้ขี้ขึ้น ต้องใส่สีเข้ม แบบคนแก่ไว้ทุกข์ หาแฟนลำบาก" (ดร.ชนินาย, 2534: 311-313)

คินัน 2539

มิกิกำจัดขนถาวร (ทิพยวดี ปราโมช ณ อยุธยา, บรรณาธิการ, 2539)

เมื่อนั้นไป นวดหน้า-นวดตัว-ขัดผิว "ลองหาเวลาปลีกตัวไปทำสวยดูบ้าง อย่างน้อยๆ ในช่วงเวลานั้น คุณจะรู้สึกผ่อนคลาย และสบายเนื้อสบายตัว อย่างบอกไม่ถูกเลยทีเดียว อย่างน้อยแต่ถือว่าตัวเองสวยถาวร ด้วยสิ่งที่ธรรมชาติให้มาอย่างไร้ที่ติอยู่แล้ว" (ลูกกวาด, 2539: 156-157)

นางแบบ แคทลียา อิงลิช (ทิพยวดี ปราโมช ณ อยุธยา, บรรณาธิการ, 2539)

"คนสวยกับความโง่ในความคิดของคนส่วนใหญ่มักจะเป็นของคู่กัน ด้วยความเชื่อที่ว่า ถ้าธรรมชาติให้ความงามบนใบหน้าและเรือนร่างมากมาย ก็ย่อมอวดคัดขาดแคลนในเรื่องสติปัญญาไปในเวลาเดียวกัน" (วารุช, 2539: 316)

"โจดี้ คิด นางแบบสาวดาวรุ่งชาวอังกฤษ กำลังถูกโจมตีเรื่องที่เธอพอมจนเหมือนคนขาดอาหาร โจดี้รู้ว่า ดีไซน์เนอร์ชื่อดังทุกคนพึงใจที่จะได้นางแบบผู้มีรูปร่างผอม มาเดินแบบเสียให้กับตนเอง เพราะยิ่งพอมก็ยิ่งทำให้เสียของตุนเด่น เพเนโลปี เบนนี่ ประกาศว่า โจดี้เป็นตัวอย่างที่เลวมากสำหรับเด็กผู้หญิงวัยรุ่นซึ่งชอบเลียนแบบคนดัง เด็กหญิงเหล่านั้นอาจจะมองว่าตนเองต้องการเป็นสาวทันสมัย จะต้องลดน้ำหนักให้เหมือนนางแบบคนโปรด" (วารุช, 2539: 310-320)

"บาร์บี้ดอลล์ เข้าตำราหน้าอกใหญ่ สะเอวคอด สะโพกผายปานกลาง สำหรับเด็กหญิงแล้ว บาร์บี้คือสาวเต็มตัว ซึ่งมีโอกาสสวมชุดราตรีเปิดไหล่ ใส่ถุงมือ และหัวกระเป๋าสีใส่ตุ้มหูช่วงทอง และชุดอาบน้ำสไตล์ฝรั่งเศส ฯลฯ ซึ่งอยู่ในมโนภาพของเด็กๆ ซึ่งยังเล็กอยู่และไม่มีโอกาสที่จะแต่งตั้นั้นบาร์บี้คือภาพพจน์ของเด็กหญิงคนนั้นที่ว่า หากฉันเป็นสาวเมื่อใด ฉันก็จะแต่งเช่นนี้แหละ" (กิจจา บุรานนท์, 2539: 126)

คินัน 2544

Coca-Cola light sugar-free "เบา...แต่เต็มรสชาติ" (ทิพยวดี ปราโมช ณ อยุธยา, บรรณาธิการ, 2544)

คลินิกชอย 1 "นางสาวไขดาว เพื่อนๆชอบล้อ ตั้งฉายาให้ไขดาวบ้าง ชี้แพะแหมะติดฝาข้างบางทีก็บอกว่า เธอสวยแบบเรื่อยๆเรียบไปเลย นานๆทีก็พอทนนะคะ แต่บ่อยๆถือเป็นเอกลักษณ์ไปเลย" (ทิพยวดี ปราโมช ณ อยุธยา, บรรณาธิการ, 2544)

"ความสวยราคาแพง อยากแนะนำให้ผู้รู้จักกับผลิตภัณฑ์บำรุงผิวพรรณสูตรล่าสุด มีทั้งจากสวิตเซอร์แลนด์ ฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น คุณอาจจะต้องลงทุนเพิ่มกว่าที่เคยสักหน่อย แต่เพื่อความงามเสียอย่าง สาวๆส่วนใหญ่ก็สู้ตายทุกทีนะคะ" (ลูกกวาด, 2544)

"การออกเดทครั้งแรก แต่งตัวสวยงามกัน ผู้หญิงแต่งราตรียาวสีขาว ดิฉันเข้าใจเอาเองว่าจะจะเป็นเพราะแสดงว่ายังเป็นเวอร์จิ้นอยู่นะคะ" (นนทภิญโญ, 2544: 75)

"ทั้งคู่เป็นเพื่อนสนิทที่ติดอันดับหนึ่งในสิบสตรีที่แต่งกายดีเด่นแห่งกรุงเทพฯ นิยมนั่งชั้กันมาแต่ไหนแต่ไร ดูแล้วงามตากว่าสาวสายเดี่ยวในสมัยนี้เป็นไหนๆ" (กรรภาพ, 2544: 110)

"ชุดของผู้หญิง ซึ่งในสมัยก่อนยุคนี้เป็นชุดที่หนาและกางพองมากจนลากดินกวาดถนนแทนไม้กวาดได้ ก็เปลี่ยนมาเป็นทรงตรง ใช้ผ้าที่บางเบาและพลิ้วไหว รูปแบบของคอเสื้อที่เคยเปิดจนถึงคางก็เปลี่ยนเป็นเปิดกว้างจนถึงฐานอกหรือเกือบถึงยอดอก" (วาริน จันทระเจริญ, 2544: 240)

สรिता เลี้ยงเจริญชัย "เมื่อถึงวัยทำงาน เรื่องเครื่องแต่งกายจะเข้ามามีบทบาทสำคัญในทันที ทำให้ผู้หญิงเราต้องเปลี่ยนแปลงตู้เสื้อผ้าเป็นการใหญ่ บางทีมีลูกค้ำมาติดต่อแล้วเห็นเราหน้าเด็ก ก็ต้องแต่งตัวให้ดูเป็นผู้ใหญ่ ก็จะใส่สูทไปทำงาน" (กรรศ, 2544)

"อคติที่มีต่อสาวงาม สวยแต่รูป แต่มันสมองกลาง เป็นอีกด้านหนึ่งที่ถูกจงใจแสดงความหมายให้ปรากฏ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมองนางงามขาอ่อนว่า เป็นเครื่องแสดงการกดขี่ผู้หญิง และมองความเป็นหญิงที่ถูกประเมินว่าเป็นสินค้าราคาถูกไร้สติปัญญา" (สิทธิรักษ์ ตุลาพิทักษ์, 2544: 167)

"นอกจากนี้ศาลยังได้พิพากษาอีกว่า ต่อไปนี้ การที่ผู้หญิงคนใดก็ตามใช้เวลาหลายชั่วโมงในการอาบน้ำ หวีผม สระผม เปลี่ยนเสื้อผ้า เดิมแมคอัพ จะถือว่าเป็นความบกพร่องทางพฤติกรรมอย่างหนึ่ง" (ข้าเพราะแต่งตัว, 2544: 347)

"เพศชายเริ่มหันมานุ่งกางเกงแทนกระโปรงสั้นๆตอนปลายศตวรรษที่ 14 ในทุกวันนี้ กางเกงเป็นที่นิยมมากเท่ากับกระโปรงในแฟชั่นการนุ่งห่มของผู้หญิง สถานที่ทำงานแทบจะทุกแห่งเริ่มยอมรับสูทกางเกงมาเป็นเวลานานแล้ว กางเกงที่ตัดเย็บจากผ้าที่ดีและมีรูปแบบเรียบๆใช้ได้ นาน ไม่ล้าสมัย ดูเรียบร้อยดีกว่ากระโปรงที่สั้นๆ ที่เวลาจะลุกนั่งมักจะเปิดเผยความจริงอยู่เรื่อย และกางเกงแทบจะทุกชนิดเมื่อผู้หญิงสวมใส่ก็ดูดีมีค่าเป็นผู้หญิงอยู่เสมอไป" (วาริน จันทระเจริญ, 2544: 218)

ประพิมพ์พร เขียรประสิทธิ์ "ปีนี้เป็นปีแรกที่คุณพ่ออนุญาตให้ครูที่โรงเรียนใส่กางเกงได้ แต่ต้องเป็นกางเกงขาขาวที่เรียบร้อย" (กรรศ, 2544: 328)

"ผู้หญิงอินเดียส่วนใหญ่จะมีรูปร่างเตี้ย และพวกเราจะเห็นว่าผู้หญิงที่มีสะโพกบิบบับนั้นแหละถึงจะเป็นสาวงาม ซึ่งเป็นคนละเรื่องกับความงามในแบบสากล ผู้หญิงอินเดียใฝ่ฝันให้ตัวเองมีผิวขาวฟ่อง" (วารารุช, 2544: 348)

"การประกวดนางงามและเทพีที่จัดกันตามทีต่างๆ ซึ่งจะเป็นประเพณีไปแล้ว ระยะเวลาหลังๆ นี้มีการประกวดนางงามกันบ่อยครั้งมากในวาระต่างๆ กัน แสดงว่าสังคมเรานิยมคนสวย ยกย่องคนสวย หากินกับคนสวยด้วย" (วิทยา นาควัชระ, 2544: 71-72)

ขวัญเรือน 2524

"บ้านลับแล ปรับปรุงใหม่ เพื่อคุณผู้หญิงที่ไม่รวยก็สวยได้" (พนิดา ชอวณิษฐา, บรรณาธิการ, 2524)

"หนูอยากคอยาวๆ, ตาโต, อยากรูปร่างสูง, อยากรูปร่างให้ผิวขาว" (รักพรรณ, 2524: 125)

"แฟนฉันอยากให้คุณพินิดาหาแบบเสื้อ และกระโปรงที่เรียบร้อย อย่าเพียวฟ้าวจนเกินไป" (พนิดา, 2524: 10)

"ข้อสำคัญคุณผู้หญิงที่ทำงานรับพระราชทานเงินเดือนและมีเครื่องแบบ โปรดอย่าถึงกับใช้ "ตะ" ใช้ "เกียะ" กับเครื่องแบบอันทรงเกียรติที่เดียวเดียว" (เต็มศิริ บุญยสิงห์, 2524: 35)

"เวลา สถานที่ และกิจกรรม เป็นตัวร่วมเสมอในการเลือกเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย" (สมศรี สุขุมลันท์, 2524: 60)

"จะเห็นได้จากผู้หญิงเรามีแฟชั่นและสามารถเปลี่ยนแปลงบุคลิกได้ตามเสื้อผ้าที่ใส่ เช่น วันไหนนุ่งกางเกง ก็จะมีลักษณะอาการกระฉับกระเฉง สบายๆ ง่ายๆ ไม่เป็นพิธีรีตองมากนัก และถ้าวันไหนนุ่งกระโปรง กิริยาจะอ่อนช้อยเป็นผู้หญิงมากขึ้น" (นุชง, 2524: 50)

"คำพังเพยฝรั่งมีว่า ความสวยอยู่เพียงแค่นี้ที่ผิวหนัง ร่างกายของคนมีผิวหนังปกคลุมอยู่ทั้งหมด เมื่อถลกผิวหนังออกให้หมด จะไม่มีอะไรสวยเหลืออยู่ อย่าวว่าแต่จะถลกหมดเลย เพียงถลกออกไปบางส่วนเป็นดวงตาก็หายสวย คำพังเพยนี้มีความหมายว่า ความสวยเป็นสิ่งฉาบฉวยผิวเผินไม่จริง เป็นเพียงภาพลวงตา ไม่เกี่ยวข้องกับจิตใจที่ทำให้คนเป็นคน ไม่เหมือนกับน่ารัก" (สมศรี สุขุมลันท์, 2524: 41)

"ที่ไหนๆ ก็มีการประกวดนางงาม ซึ่งตามความจริงควรจะเรียกว่าประกวดสาวสวย ที่เมืองโซล ประเทศเกาหลี สาวสวยที่นั่นตั้งข้อสังเกตว่า การประกวดสาวสวยอย่างนี้ ไม่ยุติธรรมสำหรับคนพวกอื่นที่นับไม่ได้ว่าเป็นฝรั่ง เพราะใช้เกณฑ์พิจารณาความสวยอย่างสาวฝรั่ง มาตรฐานที่กำหนดก็เป็นมาตรฐานของฝรั่ง เป็นต้นว่าความสูง สาวสวยจากเอเชียที่เข้ามาประกวดนับได้ว่าสูงเกินมาตรฐานของสาวในประเทศของตน เครื่องนุ่งห่มโดยเฉพะจุมก ก็เป็นจุมกของฝรั่ง คนเอเชียอาฟริกาที่จุมกแบน แต่สวยอย่างเผ่าพันธุ์ชาติของตน ไม่มีโอกาสจะเข้าประกวดความสวยกับเขาอื่น เพราะนัยน์ตาของคนทั้งโลกถูกรวมไว้รับความงามอย่างฝรั่งว่าสวย ทั้งหมดนี้เป็นเรื่องของความนิยมซึ่งแปรเปลี่ยนตามยุคสมัย ยินยอมพร้อมใจที่จะเห็นเช่นนั้นว่าสวย ความสวยของร่างกายคนมีแฟชั่นเช่นเดียวกับเรื่องเครื่องแต่งกาย" (สมศรี สุขุมลันท์, 2524: 42)

"ดิฉันมีปัญหาในร่างกายที่อวัยวะเพศมีแคมใหญ่ยื่นออกมา น่าเกลียดมาก ทั้งๆที่ดิฉันไม่เคยได้เสียบกับใครเลย ดิฉันเกรงว่าเขาจะรังเกียจ" (บพิธ เพ็ญนคร, 2524: 128)

ขวัญเรือน 2529

"จากความเชื่อถือว่า ปุ่มกระสันนั้น เป็นส่วนของอวัยวะเพศ "ที่ดูตัน" น่าเกลียด น่ากลัว หรือเข้าใจกันง่ายๆว่า เป็นสิ่งที่ไม่เป็นสิริมงคล (อัปรีช) คือ อาจจะทำอันตรายให้กับทารก ในขณะที่ทารกคลอดออก และปุ่มกระสันนี้มีลักษณะรูปร่างหน้าตาเหมือนองคชาตอวัยวะสืบพันธุ์ของเพศชาย ความนิยมและสามัญสำนึกแห่งเพศของชาวอาฟริกันมีอยู่ว่า ปลายองคชาตหนังหุ้มนี้ มีลักษณะรูปร่างหน้าตาเหมือน หรือคล้ายๆกับอวัยวะเพศของหญิง เพราะฉะนั้นความเชื่อที่เกิดขึ้นในลักษณะนี้ จึงใคร่ที่จะกำจัดความเป็นกึ่ง ครึ่ง กลางแห่งสัญลักษณ์ของเพศที่แท้จริงออกไป คือเพศหญิงจะต้องมีอวัยวะเพศหญิงที่แท้จริง ปราศจากองคชาต คือปุ่มกระสันนั้นและเพศชายจะต้องมีองคชาตที่ปราศจาก "นางหนู" คืออวัยวะเพศของสตรีเพศ การทำขริบนี้ เป็นประเพณีสังคมส่วนรวม การจัดพิธีนี้แสดงถึงความมั่งคั่ง บ่งบอกถึงฐานะของครอบครัวของเด็กสาว จะมีการร้องรำ ร่วมวงสนทนา กินเลี้ยง นับว่าวันนี้เป็นวันที่ยิ่งใหญ่วันหนึ่ง คุณสมบัติกิจกรรมมารยาท หน้าที่ความรับผิดชอบต่อเพศ เพราะวันนี้เธอจะได้ชื่อว่าเป็นผู้หญิง 100%" (สายพิณ เคราเซ่, 2529: 126-128)

"มีการปลุกฝังให้กับสตรีเพศในเรื่องบริเวณภายนอกของอวัยวะเพศของเธอเป็นเพียงส่วนประกอบที่ไร้สาระ และหมักหมม สกปรก ไม่พึงปรารถนา เพราะฉะนั้นหญิงที่ยังไม่ได้ขริบจะได้รับการเรียกรว่า "Nigsa" (โศโครก) ความเชื่อนี้เลยเถิดไปถึงการ โทรมข่มขืนในบริเวณอวัยวะเพศนั้น ด้วยเพื่อความสะอาดและความสวยงาม (hygiene and aesthetics)" (สายพิณ เคราเซ่, 2529: 128)

"สุภาษิต "ไถ่งามเพราะขน" นั้น เห็นจะหมายความถึงไถ่ตัวผู้ สัตว์นี้ก็แปลก ตัวผู้มักจะสวยกว่าตัวเมีย พอมาถึงคน พุคก็พูดเถิด ผู้หญิงนำดูกว่าเยะ แล้วผู้หญิงยังรักสวยรักงาม สนใจที่จะปรุงแต่งตัวเองให้สวย และนำดูที่สุด ผู้หญิงจึงทิ้งห่างผู้ชายเรื่องความสวยงาม ผู้หญิงไม่รักสวยเอาเสียเลย หรือผู้ชายรักสวยแบบผู้หญิง จึงอุปคติไปเลย" (เต็มสิริ บุญยสิงห์, 2529: 30)

"ดิฉันมองตามเขาแล้วก็มองรูปร่างตัวเอง แอ้อเอ๊ย...หน้าที่แสนจะบวมจู้ อ้วนเหมือนตุ่มเดินได้ ใครเขาจะรักเธอลงเล่า" (เรียงร้อยถ้อยคำ, 2529: 210)

สัมภาษณ์คุณวรพงศ์ "ชอบที่ หนึ่งเค้าเป็นคนเรียบร้อยในช่วงนั้นเทียบกับเพื่อน ๆ แล้วเพื่อนเค้าปู้ดปรี๊ด แต่เค้าเรียบร้อย รู้สึกประทับใจ อีกอย่างผมพามาที่บ้านใครเห็นก็ชมว่าเรียบร้อย" (เจษณี-ผ่องพรรณ, 2529: 102)

"ดิฉันเป็นสาวบริสุทธิ์ แต่ทำไมห้วนมของดิฉันจึงดำ ซึ่งดำมาตั้งแต่เด็ก ไม่ใช่เพิ่งมาผิดปกติ ดิฉันมีสีผิวไม่ขาวไม่ดำคือปานกลาง ไม่ทราบว่ามีสาวบริสุทธิ์คนอื่น ๆ จะเหมือนดิฉันรึเปล่า

ดิฉันเคยได้ยินมาว่า สาวบริสุทธิ์ต้องมีห้วงมณีแดง ถ้าหากเป็นสีดำหรือสีคล้ำแล้วละก็ ผู้หญิงคนนั้นต้องผ่านผู้ชายมาแล้วแน่นอน" (รุจน์ รมณีย์, 2529: 202)

ฟังคนสวยพูดถึงเรื่อง "สวย" สัมภาษณ์ สาวิณี (ประภาภรณ์) ปัจฉิมสวัสดิ์ "สำหรับเรื่องนี้ ความสวยนี้มีหลายอย่าง ทั้งข้างนอกและในจิตใจมันรวมกันหลายอย่าง" สัมภาษณ์ แสงเดือน (แม่นางวงศ์) พร้อมพันธ์ "ที่จริงที่ตัวเองมีความสวยนี้ก็อึดอัด ไม่เป็นตัวของตัวเองนะ ไปไหนก็จะเป็นที่สนใจของบุคคลทั่วไป จะต้องระวังตัว จะเป็นธรรมชาติ จะปล่อยตัวก็ไม่ได้ จะต้องอยู่ในที่สนใจของผู้คน ตั้งค้มก็มองมาก ต้องคอนโทรลตัวเองอยู่มาก พูดถึงชื่นชมความสวยของตัวเองมัย นี้ก็ต้องขอบอกว่าเป็นคนเดียว ชื่นชมอย่างอื่นมากกว่า ความเป็นแม่ใจ คนไม่สวยนี้สวยอื่นก็ได้ แต่งตัวให้ถูกลักษณะของตัวเอง มารยาทก็ทำให้สวยขึ้นได้ ไม่จำเป็นต้องหน้าตาสวย สัมภาษณ์ วารุณี (แสงศรินาวิน) เตลาน "เมื่อเด็ก ๆ ตัวใหญ่ ก็จะไปเป็นนางเอกไม่ได้ คงไม่มีตัวพระที่ไหนจะใหญ่กว่าเรา (หัวเราะ)" สัมภาษณ์ ประภาภรณ์ (สุดศิริ) สิงหนาทกถากุล "ก่อนที่จะมาประกวดนางสาวไทย ก็เดินแฟชั่นให้กับโรงเรียน และก่อนจะประกวดก็เป็นนางฟ้า (แอร์โฮสเตส) กับสายการบินเดินอากาศไทยและการบินไทย "ความสวยเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะความสวยงามไม่ว่าจะเป็นสิ่งใดก็แล้วแต่ ก็เป็นสิ่งจรรโลงโลก จรรโลงใจ บ่งบอกถึงความเจริญรุ่งเรือง แต่ความสวยที่สำคัญยิ่ง และเป็นความสวยที่อมตะ คือ สวยที่จิตใจ" (เจษณี-ผ่องพรรณ, 2529: 58-64)

ขวัญเรือน 2534

"ชุดเจ้าสาวนี่แฟนมีส่วนมาก เพราะได้กำชับมาว่า ไม่ให้ใส่ใ้ๆนะ เปิดหลังไม่ได้ ต้องแบบปิดคอมิดชิด แขนยาว" (รุจน์-จริญา, 2534: 110)

"คนไทยโบราณรองเท้าไม่ไช่ของจำเป็นใส่ เราจึงไม่นับรองเท้าว่าเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องแต่งกาย เข้าไปในสถานที่อันพึงแสดงความเคารพหรือขึ้นเรือนใครต้องถอดรองเท้า การถอดรองเท้าให้เหลือเท้าเปล่า เป็นการแสดงความเคารพ ฟรังเห็นตรงกันข้าม เพราะมีความจำเป็นเรื่องอากาศต้องสวมรองเท้าจึงจะเป็นการแต่งกายครบเครื่อง อยู่กับบ้านสวมรองเท้า การเปลือยเท้าต่อหน้าผู้อื่นเป็นการไม่สุภาพ" (สมศรี สุขุมลันนันทน์, 2534: 65)

"คนไม่ได้ต่างกันที่รูปร่างหน้าตาเท่านั้น ที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ ความแตกต่างอยู่ที่ความสมมติทั้งหลาย มิฐานะทางเศรษฐกิจและฐานะทางสังคมเป็นตัวอื่น อาศัยเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายและวัตถุต่าง ๆ นานาเป็นเครื่องแสดง เปรียบได้กับการบอกเล่า บางครั้งก็บอกอย่างกระชับ บางครั้งก็บอกอย่างตะโกน แต่งตัวดีมีประโยชน์แก่ตัวนั้นแน่ จะหลอกหรือไม่หลอก ก็ได้ความรู้สึกที่ดีจากผู้อื่นจะเป็นคนมีเกียรติหรือไม่ จะให้คนอื่นดูที่ไหนถ้าไม่ไช่การแต่งกาย เพียงแค่เนคไท เส้นเดียวก็บันดาลให้เป็นผู้มีเกียรติได้ สถานที่บางแห่งระบุไว้ทีเดียวว่าต้องแต่งชุดชุดนี้ จึงจะได้รับอนุญาตให้เข้าไปเป็นคนอยู่ในสังคม ก็อดไม่ได้ที่จะต้องตามระเบียบของสังคม เพราะสังคมใช้การแต่งกายเป็นเครื่องหมายของผู้ดีนี้เอง ตัวของเราจะแต่งตัวเราอย่างไรก็เป็นเรื่องของเรา ไม่เห็นจะเกี่ยวข้องกับ

อะไรกับคนอื่น น่าจะเป็นจริงอย่างนั้น แต่ความจริงแล้วไม่จริง เราแต่งตัวเพื่อผู้อื่นเท่ากับเพื่อตัวเอง อาจมากกว่าด้วยซ้ำ บางครั้งถึงกับยอมแลกความสบายกายเพื่อความสวย เมื่อรู้ตัวว่าแต่งสวย ก็ทำให้เกิดความมั่นใจในตัวเอง" (สมศรี สุกุมลนันทน์, 2534: 125-126)

ขวัณเรือน 2539

สัมภษณ์ วราพรรณ หงษ์ตระกูล "อยากเรียนประชาสัมพันธ์ คิดว่ายังไงก็ต้องเน้นประชาสัมพันธ์ รู้สึกว่าเราอยากเป็นผู้หญิงสวยๆ ใส่ชุดยูนิฟอร์ม มันเป็นความฝันของเราไง อยากเป็นแอร์โฮสเตส ตอนนั้นก็ถือเป็นความใฝ่ฝันของเรามาตั้งนาน นั่นคือจิตนิเทศศาสตร์แล้วนะคะ เพื่อนฝูงไปสมัครกันแล้วเขาก็ไม่รับ เราก็อยากเป็นแอร์โฮสเตส ก็ยังนึกอยู่เสมอว่าคงสวย ถ้าอยู่ในชุดอย่างนั้น แล้วเราก็เป็นคนที่มีเซนส์ในการบริการพอใช้ได้" (ปรมัตถ์, 2539: 127)

"ข้อนี้อธิบายได้ว่าผู้ชายมีหน้าที่คุ้มครองผู้หญิง เวลาเดินผู้หญิงต้องเดินข้างซ้ายของผู้ชาย แขนขวาของผู้ชายต้องเป็นอิสระเพราะอาจถืออาวุธ ดูท่ารัลครของพระและนางจะเห็นได้ แขนซ้ายของพระประคองนาง แขนขวาร่ายรำอาวุธ" (สมศรี สุกุมลนันทน์, 2539: 75)

"แต่งตัวตามความพอใจ กับแต่งตัวตามความเหมาะสม ต่างกัน ถ้าผู้ชายเห็นผู้หญิงนุ่งกระโปรงสั้นแล้วสรุปได้ว่าไม่น่าเกลียดเท่าไร เราได้ว่าผู้หญิงกระโปรงต้องเป็นสาวและแข็งแรงสวยสมควรรอด เจ้าของขารู้ตัวว่าขาสวยพอรอดได้" (สมศรี สุกุมลนันทน์, 2539: 67)

"การเสริมความงามของผู้หญิงยุคใหม่นี้ช่างประณีตทั่วตัวดีแท้ๆ ผู้หญิงสมัยโบราณนั้นประทีนโฉมเฉพาะหน้า ส่วนตัวนั้นอย่างมากก็แค่ทามัน ให้ดูเหลืองนวลเนียน จนสีเหลืองติดเสื้อผ้า" (เต็มสิริ บุญยสิงห์, 2539: 70)

"เจ้าสาวไทยโบราณสมัยที่นิยมให้ผู้หญิงผิวเหลืองเรื่องรองดั่งทองทา คงต้องขัดสีจิววรรณลงขมิ้นทั่วตัว เป็นการใหญ่พร้อมกับอบรำให้หอมฟุ้งด้วยกลิ่นกระแจะจันทร์ เจ้าสาวสมัยใหม่เมื่อรู้จักใช้เครื่องสำอางฝรั่งแล้ว มีกรรมวิธีพิสดารมากกว่า คงอบตัว อาบไอน้ำ นวดเฟ้น ปอกหน้า ให้ผิวพรรณผุดผ่องเป็นนวลใย เดิมทีคนไทยไม่นิยมแต่งชุดขาวเพราะเข้าใจลึกลับชุดไว้ทุกข์ของจีน แต่ถ้าแต่งอย่างฝรั่ง ความนิยมเรื่องสีเสื้อผ้าก็เป็นฝรั่งไปด้วย สีขาวเป็นสีของความบริสุทธิ์ จึงใช้เป็นชุดเจ้าสาว" (สมศรี สุกุมลนันทน์, 2539: 66-67)

"ถ้าหากพูดถึง "ความเป็นผู้หญิง" หรือ "ความเป็นสตรี" ผมจึงมักจะค่อนข้างให้ค่ากับสไตล์แบบขวัณเรือนแบบสกุลไทย ซึ่งผมคิดว่าเดี๋ยวนี้คงเป็นอะไรที่ "เก่า" หรือ "เซ็กซี่" สุดสุด แต่ผมรู้สึกว่าเป็นเรื่องที่ "ดูดี" ถ้าหากผมเป็นเด็กแล้วเห็นแม่กับทำข้าว ผมยุ่งเหยิงอยู่หน้า ผมรู้สึกว่าเป็น "สง่า" และ "ยิ่งใหญ่" กว่าที่เห็นแม่นั่งอยู่ในออฟฟิศคอนโดมิเนียมใหญ่ๆกำลังกรีดกรายโทรศัพท์ หรือ ทาลิปสติกหลังกินส้มตำปูดอนเที่ยงหมาดๆ" (ชัชรินทร์ ไชยวัฒน์, 2539: 146)

"ผู้หญิงเราอยากสวยกันทุกคน โดยสรุปแล้วผู้หญิงไม่ควรจะสูบบุหรี่ เพราะจะสวยได้อย่างไรถ้าเกิดปากดำ เหงือกดำ ฟันดำ ขอบตาดำ ที่สำคัญผิวหนังผู้หญิงจะเหี่ยวง่ายกว่าผู้ชาย เพราะฉะนั้นถ้าอยากสวยจะต้องไม่สูบบุหรี่ เราพยายามเชิดชูภาพพจน์ของผู้หญิงไทยว่า ผู้หญิงไทยต้องไม่สูบบุหรี่ แล้วก็เรื่องของความเป็นแม่ที่อาจจะฆ่าลูกได้ หรืออาจจะแท้งง่าย กลยุทธ์เหล่านี้เราก็คงอาจจะเคยใช้มาแล้ว เรื่องของความงามก็เคยใช้มาแล้ว" (อินทร, 2539: 237)

"คุณสมบัติที่โดดเด่นสามารถรันตีแล้วซึ่งคุณภาพก็คือ การศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่จบในระดับปริญญาตรี และกำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี เรียกว่าการคัดเลือกที่ว่า งามอย่างมีคุณค่า"(สู่ความเป็นหนึ่ง...มิสไทยแลนด์เวิลด์ 96, 2539: 116)

"งามอย่างมีคุณค่า ซินดีเป็นลูกครึ่งอะไรคะ คุณแม่เป็นลูกครึ่งไทย-อังกฤษ ส่วนคุณพ่อเป็นคนอเมริกันคะ นางงามนี้เป็นอีกเรื่องหนึ่งสำหรับซินดีเลย เพราะว่าซินดีเป็นคนง่ายๆสบายๆ บางทีก็เปรี้ยวบ้าง แต่นางงามทำอะไรก็ค่อนข้างที่จะต้องระวัง ก็ต้องมีความเรียบร้อยจริงๆแล้วซินดีชอบการเป็นนางแบบมากกว่า เพราะมีอิสระมากกว่าด้วย" (บาหลิ, 2539: 278-279)

"ผู้ชนะการประกวดมิสไทยแลนด์เวิลด์ รูปร่างหน้าตาเป็นฝรั่ง สวยอย่างฝรั่ง แต่มีจิตกริยาเป็นไทย คุณงามความดี เรียบร้อย ใฝ่สวย บอกอยู่ว่าแม่แต่เรื่องความงาม เราก็ยินยอมให้สวยอย่างฝรั่ง แต่ก็นิยามมารยาทแบบไทย ซึ่งทำให้คนไทยแตกต่างจากคนต่างประเทศ" (สมศรี สุขุมลันนันทน์, 2539: 91)

"ศัลยกรรมเสริมความงามยอดฮิตติดอันดับของเมืองไทยอันดับแรก ได้แก่ การผ่าตัดเสริมจมูก ที่เป็นเช่นนี้คงเป็นเพราะรสนิยมของคนไทยเริ่ม westernization คือออกกระเดียดฝรั่งเข้าไปทุกที จึงอยากจะให้โอ้ที่เพียบๆอยู่มันโค้งสมอง สาวไทยนิยม "ทำตา" เป็นอันดับสอง ถ้าสาวๆท่านใดหนังตาสวยไปหมดไม่หย่อนยาน ไม่มีถุงไขมันตุงอยู่ แต่ว่าหนังตาเป็นหมีขี้เกียจ อยากจะมี "เล่าเต็ง" นั้น การผ่าตัดไม่ยุ่งยากเลย เพราะเพียงแค่ "ทำชั้น" ให้เท่านั้น หลังผ่าตัดเกือบจะไม่บวมเลย และเข้าสังคมได้ในรุ่งขึ้นทีเดียว เรื่องของหน้าอกหน้าใจนี้ก็ดูจะสำคัญมากสำหรับเพศหญิง ความจริงจังธรรมชาติของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมมัน จะมีเต้านมไว้ให้ลูกดูดเป็นจุดประสงค์ใหญ่ แต่ในมนุษย์เพศเมียแล้วมีความสำคัญในด้านอื่นอย่างช่วยไม่ได้, การผ่าตัด "ยกหน้า" โดยหลักการก็เป็นการดึงเอาส่วนที่หย่อนยานให้มันตึงขึ้น ส่วนเกินก็เจียนออกไป และซ่อนร่องรอยไว้ในผมบ้างแถวร่องหู เป็นต้น, การดูดไขมัน ปลูกถ่ายไขมัน ไว้ในที่ที่เพียบอยู่จะได้อัมเอบมากขึ้น, ถ้าริมฝีปากบางแบบกลีบดำควนละก็เป็นดี สำหรับคนที่ริมฝีปากหนาแบบนิโกร ก็สามารถตกแต่งให้เรียวกวามเป็นกระชับ, การทำลักยิ้มในคนที่ไม่มีลักยิ้ม นั้น ใช้วิธีเจาะรูเย็บตรงกระพุ้งแก้ม เพื่อให้เกิดรอยยิ้ม" (ศรีประสิทธิ์ บุญวิสุทธิ, 2539)

"เคยบอกรุ่นน้องมัธยมว่าจะอย่าถ่ายนู้ด ก็เป็นสิทธิของแต่ละคน ห้ามไม่ได้ แต่ในอนาคตคือจะสอนให้รู้ว่า ถ้าเกิดเราแต่งงาน หรือเราจะมีแฟนเป็นคนไทยเขาจะไม่ยอมรับในตรงนี้ อย่างที่กับ

คนไทยเราก็ไม่ได้แต่ง จะมีแต่งก็แต่แฟนคนที่เป็นฝรั่งเท่านั้นเอง คือเกิดเป็นผู้ชายดีๆ พ่อแม่เขาก็ยังไม่ให้เราหอรอก ถ้าเกิดเขาจับได้ก็ไม่มีปัญหา ส่วนมากนะไม่มีใครยอมรับ" (ปรมัตต์, 2539: 125)

ขวัญเรือน 2544

ความใฝ่ฝันของ...หญิงสาว "สมัยก่อนไม่นานนัก ผู้หญิงคนไหนได้ชื่อว่า เป็นสาวงามนั้น เวทีไหน ผู้คนก็มักพาดดูแคลนสติปัญญาของพวกเธอ ว่ากันไปต่างๆ นานา ประมาณว่า ผู้หญิงสวยมักไม่ฉลาด ภาพลักษณ์ของสาวงามยุคนี้เปลี่ยนไป (ในทางที่ดีขึ้น) ผู้เข้าประกวดมีสติปัญญาเฉียบคมมากขึ้น มีปฏิภาณไหวพริบ และมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้นกว่าเก่า จึงได้รับการยอมรับจากสังคมวงกว้างมากขึ้น แม้ว่าอาจจะมีบ้าง บางเสียง บางความคิดที่ยังมองเรื่องการประกวดประชันความงามเป็นเรื่องหลงรูปและความอ่อนของสติปัญญา" (วาญเวทย์, 2544: 153)

"เรียกว่าถ้าได้รับความร่วมมือแล้วละก็้อ อาชญากรรมทางเพศจะไม่เกิดขึ้น อ่านแล้วก็คือพลิกฟื้นคำเตือนเก่าๆ ที่เป็นหมันมาหลายหน อย่างเช่น เรื่องแรกก็เตือนว่า อย่าแต่งตัวให้เห็นเนื้อหนังมั่งสามารถกว่าตัวผ้า ไม่ควรนุ่งกางเกงขาสั้นมากๆ ที่ถ้าสวมเสื้อเชิร์ตขาว ปรกติก็จะคลุมกางเกงมิดคิดว่าสวมแต่ท่อนบน กระโปรงก็อย่าสั้น แหวกมาก แปลว่ายอมให้แหวกแต่อย่ามาก" (เต็มศิริบุญยสิงห์, 2544: 38)

สัมภาษณ์ อ้วน-วรินทร์ ผดุงวิทย์ มิสไทยแลนด์ยูนิเวิร์ส ปี 2544 "ในความคิดเห็นของอ้วนระหว่างสาวไทยกับสาวต่างชาติ มีความแตกต่างกันในเรื่องการแสดงออก เรื่องวัฒนธรรม คนเอเชียส่วนใหญ่ที่อ้วนได้สัมผัสจะเป็นคนจี้อย แต่พอเขาให้ทำก็ทำเต็มที่ ส่วนเรื่องรูปร่างหน้าตา จะมีความเป็นเอกลักษณ์ คนเอเชียก็จะมี ความงามอีกแบบหนึ่ง" (วารภรณ์ ศรีสกุล, 2544: 90)

สัมภาษณ์ สุจิรา อรุณพิพัฒน์ นางสาวไทยปี 2544 "นุ้ยไม่ใช่นางสาวไทยที่ดูเรียบร้อย นิ่งขี้น แต่นุ้ยคล่องแคล่ว สนุกสนาน เผยความเป็นตัวของตัวเองออกมา ตรงนี้อาจจะเป็นสิ่งที่ทำให้นุ้ยดูแตกต่างและเป็นจุดที่ชนะใจกรรมการ" (วารภรณ์ ศรีสกุล, 2544: 95)

"คนใช้เปลี่ยนแปลงไปตามความเปลี่ยนแปลงของสังคม ทั้งภาพลักษณ์และรูปลักษณ์ ฟ้าสูงหายไประหว่างผู้แสดงบทบาทคนใช้ กางเกงเข้ามาแทนที่ สวาร์นุ่งกางเกงยีนส์ สวาลุยร่นไปมาก นุ่งกางเกงสามส่วนอ้างว่านุ่งกางเกงทำงานถนัดกว่านุ่งผ้าถุง นายจ้างต้องปรับสายตาให้ชินกับภาพของคนใช้ที่เปลี่ยนแปลงไป ที่เคยคาดกันว่าคนใช้ต้องนุ่งผ้าถุง หมดไปแล้วอย่างถุไม่กลับ พร้อมกันนั้นเสื้อยัดก็ติดตามกางเกงมาด้วย เสื้อสำเร็จรูปช่วยให้คนทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นลูกจ้างหรือนายจ้างได้สวมเสื้อผ้าที่คล้ายคลึงกัน ดูออกยากว่าใครเป็นใคร" (สมศรี สุกุลนันทน์, 2544: 50)

"ศัลยกรรมเข้ามามีบทบาทกับคนเรามากแทบจะเกือบทุกสังคม ไม่ว่าหญิงหรือชาย จะทำเพราะเป็นเรื่องของโหงวเฮ้ง เรื่องของอุบัติเหตุ หรือเพราะความสวยงามก็ตาม" (รัชพิมพ์, 2544)

สัมภาษณ์พิเศษ...10 คำถาม กับ เดนิส ควินโอเนส นางงามจักรวาล 2001 "ความสวยคืออะไร ความสวยที่แท้จริงต้องอยู่ภายในค่ะ คือต้องมองให้ออกว่าคุณเป็นคนมีจิตใจงดงามแค่ไหน" (กองบรรณาธิการ, 2544: 90-91)

"ความจริงทั้งผ้าโจงกระเบน และผ้าแลวอมแวมชวนมองอยู่ในตัวแล้ว แต่คนสมัยก่อนก็ไม่ได้ถือสาว่า "โป๊" เพราะเขารู้ดีว่าใช้กันมาอย่างนั้นมานาน" (เต็มศิริ บุญยสิงห์, 2544: 35)

คู่สร้างคู่สม 2524

"ผู้หญิงส่วนใหญ่อยากผอม พยายามทุกวิถีทางที่จะรณรงค์กับเนื้อหนังตนเองไม่ให้มี บางคนอดข้าวอดปลาจนเป็นลมเป็นแล้ง เพราะคิดว่าผอมแล้วสวยนี่เอง ผู้หญิงพอมๆ แต่งตัวได้สวยนะครับ สวยแบบตุ๊กตานะซี เหมาะสำหรับตั้งไว้ดูเล่น ไม่เกิดอารมณ์อะไร ผู้หญิงอวบอ้วนน่ารัก ให้อารมณ์ดีนั้ก หน้าผากนูน ออกชะเง้อม บั้นท้ายชะง้ำ แหม...พูดแล้วน้ำลายไหล" (นายดอกเหมย, 2524: 30)

"พ่อแม่หนูทำไมเป็นอย่างนี้ เขาไม่ให้หนูนั่งกางเกง หนูอายุ 18 ปีแล้ว ตลอดชีวิตนั่งแต่ผ้าชิ้น พ่อเขาว่านั่งกางเกงแล้วจะเป็นกะหรี่ หนูนอนร้องไห้ทั้งคืนเลย" (สนทนา ปรารภ, 2524: 34)

"เรอน่ะมันโทรมแล้วนมก็ยาน แถมยังดำด้วย พอคันทีเถอะ ผมเองก็กำลังจะแต่งงานกับผู้หญิงที่พ่อแม่ผมเขาหาให้ เธอกลับไปก่อนเถอะ แล้วผมจะไปจัดการเรื่องลูกให้ทีหลัง" (ตัวร้าย เมียจน, 2524: 70)

คู่สร้างคู่สม 2529

นางงามแม่ม่าย แห่งประเทศไทย ทศนะจาก อัญชลี นกน้อย ประธานกรรมการ จัดการประกวด "คิดว่าเป็นการยกระดับแม่ม่ายบ้าง เพราะบางคนชอบดูถูกแม่ม่ายว่าชอบประพฤติในสิ่งไม่ดี ดิฉันก็เลยคิดว่า การประกวดนี้จะช่วยให้ภาพพจน์ของแม่ม่ายทั่วไปดีขึ้น แต่เรื่องประกวดนี้พอลงมือทำเข้าจริงๆ ก็ลำบากเหมือนกัน เพราะแม่ม่ายแทบทุกคนก็มีความคิดว่าจะเอาเขามาประจาน" (ทองเจือ เล้าแสงเส็ง มิสแม่ม่ายไทยแลนด์ สาวชาวสวนผู้ยึดมั่นในรักแรก, 2529: 6)

คู่สร้างคู่สม 2534

ผู้หญิงปะด่อง "ไม่มีหลักการกำหนดเอาไว้เป็นมาตรฐานตายตัวว่าผู้หญิงสวยนั้นจะต้องมีลักษณะเป็นอย่างไร ด้วยเหตุนี้ในแต่ละสังคมจึงวางกฎเกณฑ์ขึ้นมาเองว่า ความสวยในสังคมนั้นๆ ควรจะเป็นอย่างไร ซึ่งแต่ละ ค่านิยมของแต่ละสังคมย่อมแตกต่างกันไป ทำให้คนสวยในสังคมหนึ่ง อาจกลายเป็นคนจี๋เหวในอีกสังคมหนึ่งได้ อย่างชาวอินเดียถือว่าผู้หญิงสวยต้องอ้วน ที่เห็นได้ชัดที่สุดคือ ความสวยของชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงกลุ่มหนึ่งที่ชื่อว่าปะด่อง ใครคอยาวเท่าไคนั้นก็ยิ่งสวย ส่วนใครคอสั้นจี๋เหว จากความเชื่อดังกล่าวนี้ทำให้ผู้หญิงเผ่าปะด่องพยายามสุดชีวิตที่จะยึดถือตัว

เองให้ยาวตะเหลนเป็นออกไป วิธีการคือใช้ห้วงทองเหลืองมาสวมคอเอาไว้ โดยเริ่มกันที่จำนวน ห่วงน้อยๆก่อน จากนั้นจึงเพิ่มขึ้นทุกที จนกระทั่งคอยาวเป็นฟุต แบบนี้หนุ่มๆมาเห็นเข้าก็จู้ปากด้วยความวาบหวิวในอารมณ์พลางเอ่ยชมว่า "อะไรจะสวยขนาดนั้น" (แหลม ภูเขา, 2534: 15)

"กล่าวกันว่าผู้หญิงพม่านั้นมีผิวสวยน่าชมมาก นอกจากนี้หน้าตาที่จิ้มลิ้มพริ้มเพราะเพราะ ชาวพม่าเป็นชนชาติที่มีอาณาจักรอยู่ระหว่างความโด่งกับความยุบและความคล้ำกับความจืด เมื่อเอ่ยถึงผิวพม่านั้นตาแขกทุกคนจึงยอมรับทันทีว่าสวยจริง ผิวหน้าจึงใสจนแลเห็นเส้นเลือดฝอยข้างแก้ม" (แหลม ภูเขา, 2534: 30)

คู่สร้างคู่สม 2539

"คนทั่วไปที่มองภาพเปลือยของมนุษย์ด้วยใจเป็นธรรม และไม่ได้หลอกตัวเอง มักจะมีความรู้สึก 2 อย่าง เกิดขึ้นพร้อมๆกัน คือชื่นชมในความงามของเรือนร่างนั้นอยากพิจารณาซึมซับความงามของเรือนร่างนั้นอยากพิจารณาซึมซับความงามนั้นอยู่นานๆ แต่ในขณะที่เดียวกันก็เกิดความตะจิตตะขวงใจในบางสิ่งบางอย่างขึ้นมาในใจด้วย นี่กรรมมังเรียกกันว่า ความกำกึ่งกันระหว่างศิลปะกับอนาจาร" (มลินดา, 2539)

คู่สร้างคู่สม 2544

โรงพยาบาลจุฬาเวช "เสริมจมูก, ทำตาสองชั้น, รีแพร์ (ทำสาว), ทำลัดขีมี, เสริมหน้าอก, ดึงหน้า, ตัดไขมันหน้าท้อง" (บ.ก.ปลา, บรรณาธิการ, 2544)

ราชินีช่าง "เราไม่เคยรู้สึกว่าการอ้วนเป็นเรื่องผิดปกติ เพราะเราเคยชินกับความอ้วนมาตั้งแต่จำความได้ ใครลือว่าเป็นช่างน้ำ ตู้นุ้ย ตู้อ๊ะ ก็ไม่เคยโกรธ เพราะถึงจะอ้วนแต่เราก็กระฉับกระเฉง คล่องแคล่วว่องไว มนุษย์สัมพันธ์ดี ร่าเริง และเป็นมิตรกับทุกคน เราต้องเอารูปร่างเราเป็นมาตรฐาน ไม่ใช่รูปร่างของนางแบบหรือนางงามเป็นมาตรฐาน ความอ้วนกับความรักเป็นเรื่องที่สวนทางกันค่ะ" (บ.ก.ปลา, 2544)

"เบญจกัลยาณี ที่แปลว่า หญิงมีลักษณะงาม 5 ประการ คือ ผมงาม เนื้องาม ฟันงาม ผิวงาม และวัยงาม" (สุเมธ แสงนิมิต, 2544: 40)

น้องนุ้ย...นางสาวไทยคนล่าสุด "เจ็บใจที่พี่และน้ำจืดถูกว่า สวยแต่โง่ สวยแต่รูป จูบไม่หอม เทรอคะ หมายถึง รูปร่างหน้าตาดี แต่มีความประพฤติและกิริยามารยาทที่ไม่ดี ดีเฉพาะภายนอกแต่นิสัยภายในไม่ดี" (บ.ก.ปลา, 2544: 54)

"พอข่าวผู้หญิงแต่งตัวสวยเดี๋ยวลบขึ้นหน้าหนึ่ง แม้ว่าสื่อมักจะชอบอ้างเหตุผลทางธุรกิจก็ตาม หรือแม้ว่าจะจะเป็นสิทธิก็ตาม แต่สิ่งที่สื่อทำอยู่นั้นสมควรหรือไม่ ซึ่งสื่อก็ต้องเข้ามาช่วยกันแก้ไขค่านิยมที่ไม่ถูกต้องด้วย ลงแต่รูปเด็กผู้หญิงแต่งตัวโป๊ๆ หรือคาราแต่งตัววับๆแวมๆมาออกทีวีจนเป็นเรื่องธรรมดา ที่เด็กเป็นเช่นนั้นก็เพราะสื่อนำเสนอออกมาเช่นนั้น ถ้าสื่อนำเสนอออกมาแบบใส่

เสื้อปกติมิดชิดบ้างก็ดูดีหลากหลาย ซึ่งเป็นสิ่งที่สื่อสามารถจะทำได้แต่ทุกอย่างกลับออกมาสวย เต็มยำหมด" (บุญชาติ กู้เกียรติสกุล, 2544: 70)

"รูปร่างของผู้หญิงมีมากมายหลายแบบและหลายขนาด หลายคนบอกว่ามีบางส่วนของร่างกายที่ไม่ชอบเลย และอีกหลายคนที่มีอวัยวะบางส่วนสวยงาม ชวนให้ผู้ชายมอง อยากเป็นคนที่มึรูปร่างเข้ายวนกวนอารมณ์ สื่อนี้แหละที่โน้มนำให้ผู้คนคิดกันผิดๆว่า ผู้หญิงควรจะต้งมีรูปร่างแบบไหนถึงจะสวย โดยไม่สนใจต่อความจริงที่ว่า ผู้หญิงนั้นมีรูปร่างหลายแบบและหลายขนาด ตอนอยู่ในอังกฤษ ดิฉันรู้สึกปลอดภัยไปรุ่งใจ มั่นใจในรูปร่างตัวเองมากกว่าขณะอยู่บ้านที่จ้าไม่ก้ำ เพราะที่นั่น รูปร่างแบบดิฉัน เขาเรียกกันว่า จีโรค หรือขาดเสน่ห์ดึงดูดใจชาย คำว่า ผู้หญิงสวยในทัศนะของสื่อ จึงไม่เคยทำให้ดิฉันรู้สึกว่ามีปมด้อยในร่างกายแต่อย่างใด ดิฉันอยากได้ชื่อว่าเป็นผู้หญิงที่เต็มไปด้วยส่วนโค้งส่วนเว้า เข้ายวน และให้ผู้ชายต้องตะลึงงัน ในฐานะผู้หญิงคนหนึ่ง รู้สึกว่าถูกสังคมครอบงำในเรื่องความงาม อย่างที่สื่อระบุว่าอย่างไรจึงจะเรียกว่า "ผู้หญิงในอุดมคติ" แต่สำหรับดิฉันคิดว่า "ผู้หญิงในอุดมคติ" นั้นขึ้นอยู่กับสายตาของคนที่รักและปรารถนาในตัวเธอมากกว่า" (กริสตา, 2544)

"ในช่วงตอนหาเสียงก็จะใช้รูปแต่ง "ชุดพยาบาล" หาเสียง เพื่อต้องการพิสูจน์ว่า ประชาชนจะเลือกขาวหรือดำ ถ้าเลือกพยาบาลเวลาเจ็บไข้ได้ป่วยก็มาหาได้ และต้องการให้รู้ว่าวิชาชีพของเรามีแต่การช่วยเหลือประชาชน ไม่ได้เข้ามาทำงานเพื่อโกงกินบ้านเมืองแต่ประการใด" (บุญชาติ กู้เกียรติสกุล, 2544: 54)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายเขียน นีรันดรันต เกิดวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2522 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญา
รัฐศาสตรบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา
2542 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีพ.ศ. 2543

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย